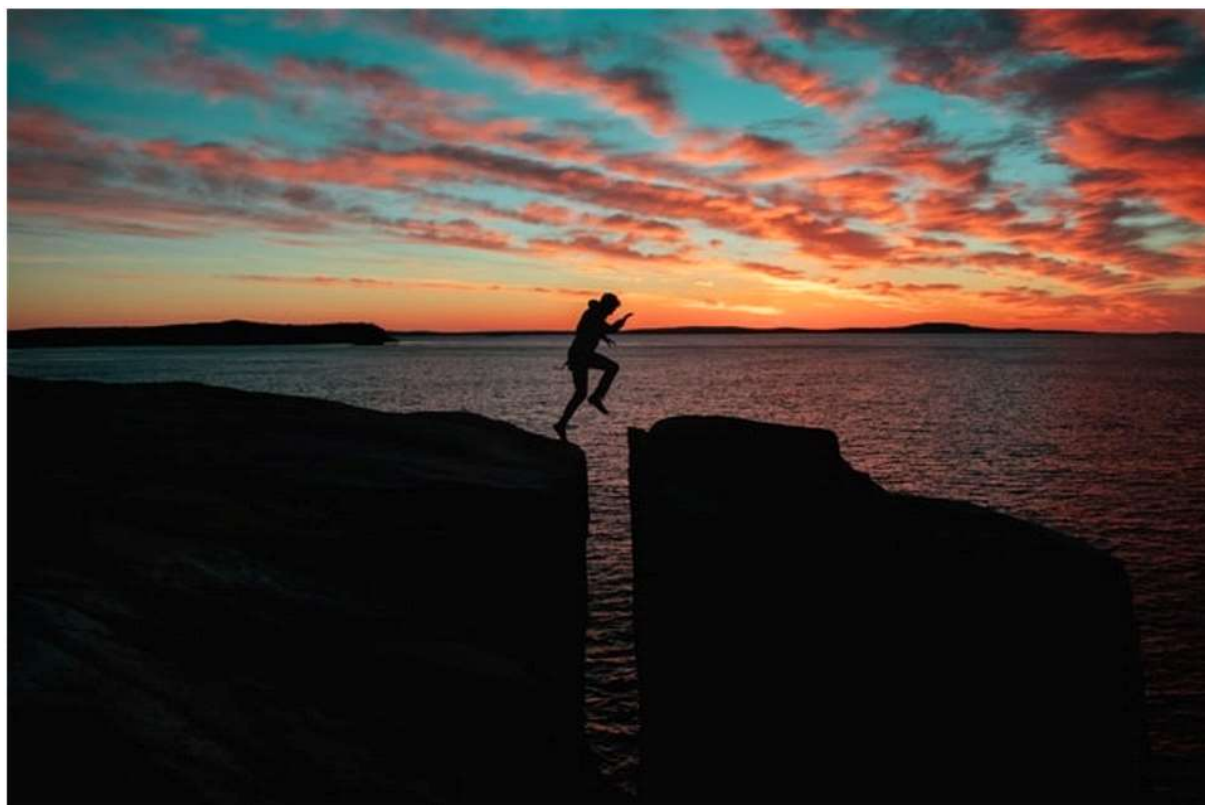

Jaarrapport 2023

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten
Postbus 90170
5000 LM Tilburg

Telefoon:	013 462 35 21
E-mail	info@fysiopensioen.nl
Internetsite:	www.fysiopensioen.nl

INHOUDSOPGAVE

Pagina

BESTUURSVERSLAG

A	Voorwoord	4
B	Bestuursverslag	6
	Kerncijfers	7
	Karakteristieken van het pensioenfonds	9
	Ontwikkelingen op pensioengebied	23
	Bestuursparagraaf	29
	Goed Pensioenfondsbestuur	41
	Pensioenparagraaf	50
	Beleggingsparagraaf	59
	Financiële positie	79
	Risicoparagraaf	83
	Toekomstparagraaf	93
C	Intern toezicht en verantwoordingsorgaan	96

JAARREKENING

1	Balans per 31 december	116
2	Staat van baten en lasten	117
3	Kasstroomoverzicht	118
4	Toelichting behorende bij de jaarrekening	119
5	Toelichting op de balans	125
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	143

OVERIGE GEGEVENS

1	Bestemming van saldo van baten en lasten	151
2	Actuariële verklaring	152
3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	154

BIJLAGEN

4	Verloopstaat deelnemers	166
5	Begripsomschrijvingen	169
6	SFDR Level 2/RTS Annex IV rapportage	175

A VOORWOORD

VOORWOORD

Geduld is en blijft een schone zaak.

In de pensioensector gaan we gelukkig niet over één nacht ijs en nemen we de tijd voor zorgvuldige en goed afgewogen besluiten. Als we echter naar de verandering van het pensioenstelsel kijken dan duurt dit wel erg lang. Eerst hebben sociale partners er meer dan 10 jaar over gesproken of het wel nodig was ons pensioenstelsel aan te passen en zo ja, hoe dat nieuwe pensioenstelsel er dan uit zou moeten zien. We haalden in 2019 dan ook opgelucht adem bij het bereiken van het principeakkoord over de vernieuwing van het pensioenstelsel. Maar ja, we waren er nog niet, want alles moest vervolgens zijn beslag krijgen in nieuwe wetgeving. Ieders geduld is wel op de proef gesteld, want dat traject is pas in de eerste helft van 2023 afgerond en de wet is op 1 juli 2023 ingegaan.

Ondertussen is SPF al sinds 2020 bezig met de voorbereidingen voor de overgang naar een nieuwe pensioenregeling. Dat doen we natuurlijk niet alleen. We trekken zij aan zij op met de Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten (DPF), wij laten ons adviseren door experts en het verantwoordingsorgaan kijkt zo veel mogelijk mee zodat we samen de belangen van alle deelnemers behartigen. Dit is een intensief proces dat al meer dan 4 jaar duurt. Tegelijkertijd is de winkel open en loopt de huidige pensioenregeling gewoon door. Elke maand worden premies geïnd, pensioenen uitbetaald, beleggingen beheerd, vragen van deelnemers beantwoord, etc. We zijn dus dagelijks bezig met twee belangrijke trajecten en dat vraagt veel van ieders inzet en geduld.

In 2023 hebben we de laatste besluiten genomen over de invulling van de nieuwe regeling. De deelnemers hebben het laatste stukje van de puzzel gelegd door zich bij het referendum van DPF uit te spreken over het gewenste nabestaandenpensioen. De besluitvorming voor de transitie op 1 juli 2023 was daarmee afgerond. Helaas bleek dat onze uitvoeringsorganisatie meer tijd nodig heeft voor de nieuwe IT-infrastructuur waardoor onze invaardatum is verzet naar 1 januari 2025. Wij hebben ons invaarverzoek op 1 oktober jl. bij DNB ingediend, maar er volgden nog veel aanvullende vragen. Op 11 maart 2024 heeft DNB laten weten dat ons verzoek compleet is en dat zij de inhoudelijke behandeling starten. Gezien de ervaringen tot nu toe houden we er rekening mee dat ook dat proces nog veel vragen en dus extra werk zal opleveren. Zorgvuldigheid staat voorop, dus we mogen ons geduld niet verliezen.

Gelukkig loopt het met de huidige pensioenregeling goed. Onze beleidsdekkingsgraad is in 2023 van 113,1% verder gestegen naar 118,5% en het rendement op ons belegde vermogen is over 2023 uitgekomen op 4,8%. Sinds lange tijd hebben we naast de 2% onvoorwaardelijke indexatie een extra verhoging kunnen toekennen van 0,69%. Dit is aan de voorzichtige kant, maar wel geheel conform ons eigen indexatiebeleid. In het licht van de komende transitie maken we wederom geen gebruik van de versoepelde regels en spreken we onze buffers niet verder aan. De grote overstap naar de nieuwe regeling en alles wat daarbij komt kijken verloopt namelijk makkelijker als we meer financiële speling hebben. En echt, alle deelnemers krijgen waar ze recht op hebben. Als dan blijkt dat we nog wat over hebben, wordt dat alsnog netjes verdeeld. Dus wij hopen dat onze deelnemers nog even geduldig blijven totdat wij ze kunnen vertellen waar zij aan toe zijn. Geduld is en blijft een schone zaak.

Mede namens het bestuur,

Doreth van den Heuvel, voorzitter

B BESTUURSVERSLAG

KERNCIJFERS

	2023	2022	2021	2020	2019
Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden					
Deelnemers	23.185	23.205	23.255	22.939	22.661
Premievrijen wegens beroeps-arbeidsongeschiktheid	140	174	178	191	216
Gewezen deelnemers	8.224	8.012	7.934	8.298	8.277
Ouderdomspensioen	7.315	6.711	6.121	5.595	5.009
Nabestaandenpensioen	1.163	1.098	1.016	946	886
Wezenpensioen	108	104	100	100	113
	<u>40.135</u>	<u>39.304</u>	<u>38.604</u>	<u>38.069</u>	<u>37.162</u>

Premiebijdragen, saldo waardeoverdrachten, pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (x € 1.000)

Bijdragen van deelnemers	78.151	77.763	78.525	69.033	69.402
Kostendeekkende premie*	98.179	157.508	167.175	135.966	110.926
Gedempte kostendeekkende premie	61.686	60.621	62.625	45.718	39.057
Saldo waardeoverdrachten	-1.483	-10.765	-1.952	888	-2.169
Pensioenuitkeringen	-91.241	-83.796	-77.828	-70.778	-63.391
Uitvoeringskosten	-6.333	-5.630	-5.271	-5.360	-5.298
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer in €	198	180	172	180	183

* De daling van de kostendeekkende premie 2023 wordt veroorzaakt door de stijging van de rente waardoor het minder kost om pensioen in te kopen.

Technische voorzieningen, stichtingskapitaal en reserves, vermogen (x € 1.000) en dekkingsgraad (%)

Technische voorzieningen					
- voor risico pensioenfonds	3.475.384	3.266.350	4.679.876	4.955.563	4.384.789
Fondsvermogen	503.790	559.841	247.401	-286.789	-96.695
Beleggingen **					
- voor risico pensioenfonds	4.483.878	4.460.316	5.145.461	4.930.492	4.501.188
Overige activa	5.107	3.853	1.092	3.147	1.941
Saldo overige vorderingen en schulden ***	-509.811	-637.978	-219.276	-264.865	-215.035
Totaal vermogen	<u>3.979.174</u>	<u>3.826.191</u>	<u>4.927.277</u>	<u>4.668.774</u>	<u>4.288.094</u>
Aanwezige dekkingsgraad	114,5	117,1	105,3	94,2	97,8
Beleidsdekkingsgraad	118,5	113,1	100,0	89,5	95,9
Reële dekkingsgraad	130,2	128,5	125,3	114,2	118,8
Premiedekingsgraad	94,0	57,1	54,2	59,0	74,0
Vereiste dekkingsgraad	119,9	119,5	118,6	118,3	119,5
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3	104,3	104,3	104,3	104,3

** Dit betreft de beleggingen exclusief negatieve derivaten zoals gepresenteerd op de debetzijde van de balans in de jaarrekening. De beleggingen inclusief negatieve derivaten bedraagt € 4.021.790 (2022: € 3.870.320).

*** Dit betreft het saldo vorderingen en schulden inclusief negatieve derivaten zoals gepresenteerd op de balans van de jaarrekening. De vorderingen en schulden exclusief negatieve derivaten bedraagt € 47.723 (2022: € 47.982).

	2023	2022	2021	2020	2019
Verdeling beleggingsportefeuille voor risico pensioenfonds (x € 1.000)					
Vastgoedbeleggingen	716.610	837.042	857.497	687.270	696.346
Aandelen	990.981	871.565	1.487.394	1.403.279	1.336.826
Vastrentende waarden	1.800.614	1.750.826	2.275.431	2.123.433	1.954.741
Derivaten	29.499	13.572	59.709	266.065	64.522
Overige beleggingen	484.086	397.315	349.098	351.710	332.255
Totaal beleggingen	4.021.790	3.870.320	5.029.129	4.831.757	4.384.690
Derivaten met negatieve waarde	462.088	589.996	116.332	98.735	116.498
Totaal beleggingen debet jaarrekening	4.483.878	4.460.316	5.145.461	4.930.492	4.501.188

Beleggingsopbrengsten en kosten vermogensbeheer risico pensioenfonds (x € 1.000)

Directe beleggingsopbrengsten	47.601	68.781	54.363	68.189	69.155
Indirecte beleggingsopbrengsten	135.596	-1.138.882	221.489	326.355	593.388
Kosten van vermogensbeheer	-9.308	-8.557	-10.823	-7.176	-5.872
	173.889	-1.078.658	265.029	387.368	656.671

Beleggingsrendement voor risico pensioenfonds (%)

Direct en indirect	4,80	-20,80	5,66	8,77	18,28
Kosten vermogensbeheer	-0,24	-0,20	-0,23	-0,18	-0,16
	4,56	-21,00	5,43	8,59	18,12

Kosten vermogensbeheer volgens J402 in % van gemiddeld belegd vermogen

Directe kosten	0,62	0,74	0,85	0,63	0,65
Transactiekosten	0,09	0,14	0,11	0,11	0,15
	0,71	0,88	0,96	0,74	0,80

Uitvoeringskosten per deelnemer (x € 1)

Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer in €	198	180	172	180	183
---	-----	-----	-----	-----	-----

Toeslagverlening

	01-01-2023	01-01-2022	01-01-2021	01-01-2020	01-01-2019
Toeslagverlening	2,69	2,00	2,00	2,00	2,00
Welvaartsvastheidsbescherming	2,62	2,71	2,22	1,74	1,90

Een toelichting op het percentage van de toeslagverlening vindt u op pagina 51.

KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS

Profiel

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (SPF), statutair gevestigd te Amersfoort, is opgericht op 9 oktober 1973. SPF voert vanaf 1 april 1978 de pensioenregeling uit, die op verzoek van de beroepspensioenvereniging "Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten" door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verplicht is gesteld voor alle in Nederland in de vrije sector werkzame fysiotherapeuten.

SPF is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41188538. SPF is een beroepspensioenfonds als bedoeld in artikel 1, lid 1 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). SPF is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

SPF heeft als statutaire doelstelling: "ten behoeve van de (gewezen) Deelnemers, Pensioengerechtigden en/of hun nagelaten betrekkingen pensioenen te treffen volgens bij pensioenreglement(en) te stellen regels."

Deelnemersvereniging (DPF)

Om het draagvlak van de verplicht gestelde pensioenregeling, zoals vastgelegd in de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb), te kunnen toetsen, is in 2006 de beroepspensioenvereniging opgericht onder de naam "Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten". DPF bepaalt de inhoud van de regeling en draagt onder meer kandidaten voor ter benoeming als bestuurslid van SPF. Het bestuur van SPF overlegt minimaal eenmaal per jaar met het bestuur van DPF.

Verplichtstelling

De verplichtstelling geldt sinds 31 maart 1978 en luidt sinds de laatste wijziging van 8 juni 2018:

De deelname aan de pensioenregeling van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten is verplicht gesteld voor: de fysiotherapeuten, die als zodanig in Nederland werkzaam zijn en de eerste dag van de maand waarin de 67ste verjaardag valt, nog niet hebben bereikt, met uitzondering van:

1. De fysiotherapeut in privaat- of publiekrechtelijke dienstbetrekking, die verplicht deelneemt aan de pensioenregeling van Stichting Pensioenfonds ABP op grond van de Wet privatisering ABP van 28 december 1995, Stb. 1995, 639, zoals geldend op 1 maart 2016, Stb. 2015, 553;
2. De fysiotherapeut in privaatrechtelijke dienstbetrekking, die verplicht deelneemt aan de pensioenregeling van Stichting Pensioenfonds Zorg en Welzijn op grond van een verplichtstelling als bedoeld in de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 van 1 januari 2001, Stb. 2000, 628, zoals geldend op 1 september 2017, Stb. 2016, 290;
3. De fysiotherapeut op wie een aan zijn werkgever verleende vrijstelling van de verplichte deelneming van toepassing is omdat een andere financieel en actuair gelijkwaardige en door de werkgever getroffen pensioenregeling geldt en in stand wordt gehouden;

waarbij geldt:

- dat de uitzondering op de verplichte deelname alleen geldt voor het gedeelte van de werkzaamheden als fysiotherapeut waarvoor de onder 1 en 2 bedoelde verplichte deelneming van toepassing is, respectievelijk die als werknemer worden verricht bij een werkgever waarvoor de onder 3 bedoelde vrijstelling geldt;
- dat de uitzondering onder 2 niet van toepassing is op de fysiotherapeut die werkzaam is bij een zelfstandige juridische entiteit - die vrijwel uitsluitend actief is in de verlening van fysiotherapeutische zorg en in het geheel niet actief is in de verlening van medisch specialistische zorg;

- dat vrijstelling als onder 3 bedoeld op verzoek van een werkgever door het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten kan worden verleend met inachtneming van door het bestuur vastgestelde beleidsregels inzake het verlenen van vrijstellingen. Aan vrijstellingen kunnen door het bestuur voorschriften en voorwaarden worden verbonden.

SPF heeft het beleid inzake het verlenen van vrijstellingen en de daaraan verbonden voorschriften en voorwaarden vastgelegd in het "Beleid voor vrijstelling van de verplichte deelneming aan Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten".

Missie, Visie en Strategie

Missie

SPF ontwikkelt uitsluitend activiteiten die SPF in staat stellen zijn opdracht - bescherming tegen de financiële gevolgen van overlijden, pensionering of beroepsarbeidsongeschiktheid, op basis van solidariteit en collectiviteit van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden - zo goed mogelijk te verzorgen en uit te voeren. SPF ontwikkelt géén activiteiten die niet behoren tot de kerntaken van een pensioenfonds en heeft dus geen nevenactiviteiten.

Visie

Het is de visie van het bestuur dat SPF een adaptieve en tegelijk innovatieve en krachtige organisatie dient te zijn om succesvol de belangen van de deelnemers te kunnen behartigen. Ten einde duurzaam te kunnen zorgen voor hun inkomen voor later en daarvoor de juiste keuzes te maken. SPF wil een optimale transitie naar de nieuwe pensioenregeling en tegelijk de beste hoeder van de reeds opgebouwde rechten zijn. SPF voert daartoe de meest passende regeling uit voor alle fysiotherapeuten die werkzaam zijn in de eerste lijn. SPF gaat voor de beste verwachte resultaten tegen zo laag mogelijke kosten en acceptabele risico's. SPF wil vanuit eigen kracht de juiste keuzes kunnen (blijven) maken in het belang van alle deelnemers en hun inkomen voor later. Daartoe heeft het bestuur 7 sleutels voor succes opgesteld, die in 2020 zijn geactualiseerd:

- Sleutel 1: een passende pensioenregeling;
- Sleutel 2: effectieve communicatie;
- Sleutel 3: moderne en veilige infrastructuur en IT-systemen;
- Sleutel 4: een goede financiële opzet en duurzaam beleggingsbeleid;
- Sleutel 5: een geschikt bestuur met professionele ondersteuning;
- Sleutel 6: goede en efficiënte governance;
- Sleutel 7: samenwerking binnen de pensioensector.

Voor de uitwerking van deze sleutels wordt verwezen naar het Visiedocument 'Sleutels voor succes' op de website (www.fysiopenioen.nl). Op basis hiervan heeft het bestuur een strategische agenda vastgesteld voor de periode 2021-2026.

Strategie

De bovenstaande missie en visie hebben geleid tot de onderstaande strategische doelstellingen:

- De deelnemer centraal, een passende pensioenregeling, effectieve communicatie, draagvlak voor de verplichte pensioenregeling:
In de strategie van het bestuur staat de deelnemer centraal. Een passende pensioenregeling is uiteraard van belang, maar het is pas een goede pensioenregeling, als de deelnemers dat ook vinden. En als zij er op de juiste manier en naar tevredenheid gebruik van maken alsmede inzicht en overzicht hebben. Daartoe is effectieve communicatie cruciaal. Communicatie is steeds meer digitaal op basis van doelgroepsegmentatie en life-events. Zo voelt de deelnemer zich ontzorgd en geholpen. Daarmee wordt het draagvlak voor de verplichte pensioenregeling gecreëerd.

- Vertrouwen in de financiële ambities, verantwoorde rendement/risico-afweging, professioneel integraal risicomanagement gericht op optimale financiële fondshuishouding, beheerste operationele processen en organisatorische integriteit:

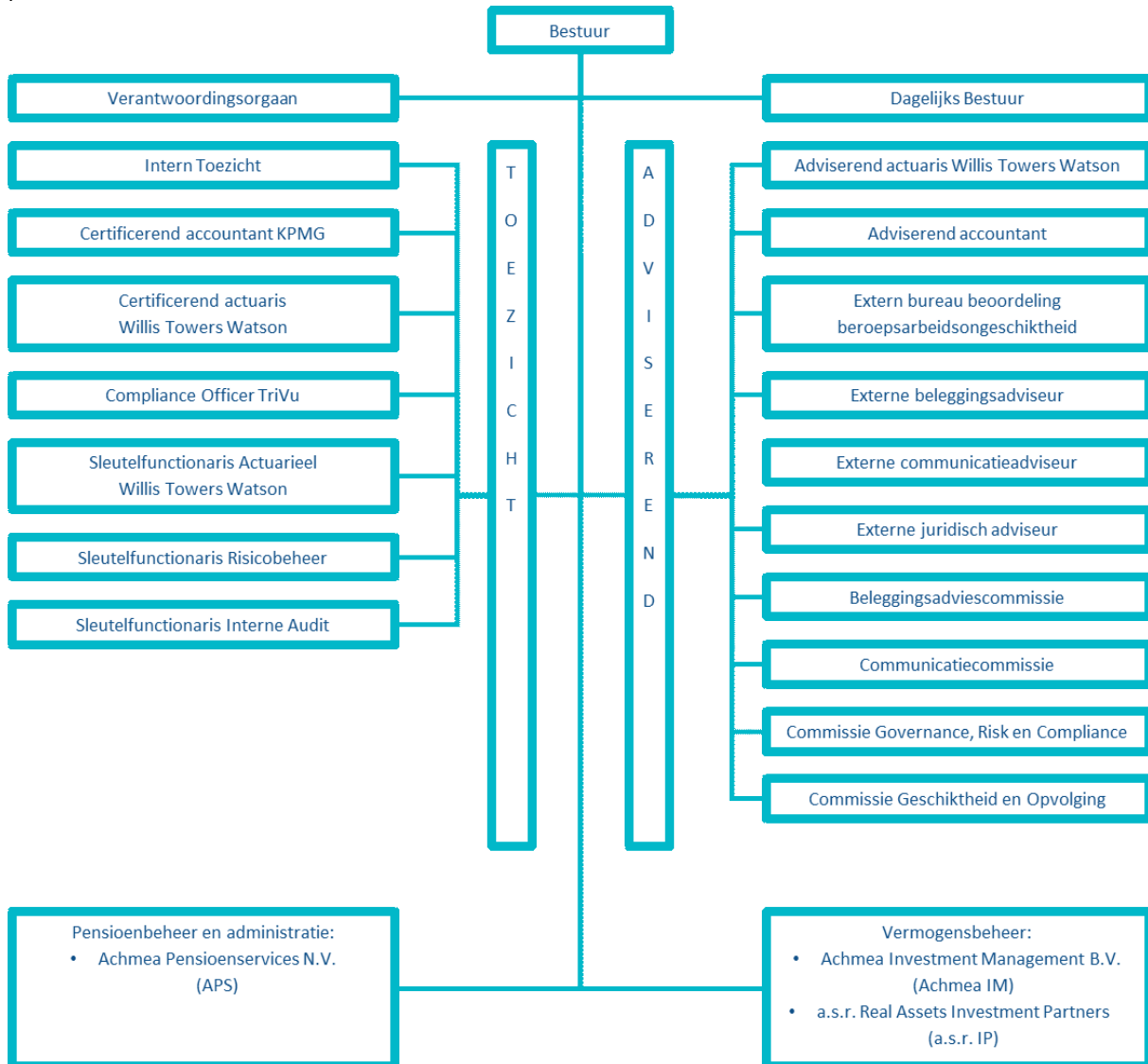
De deelnemer moet vertrouwen hebben in het behalen van de financiële ambities van het pensioenfonds. Dat betekent een toeslag van gemiddeld ten minste 3% per jaar met een ondergrens van nominaal (onvoorwaardelijk) 2% indexatie. Daarvoor moet het pensioenfonds aansprekende rendementen behalen, waarvoor risico's moeten worden genomen. Echter, vooraf moet volstrekt helder zijn welke risico's beslist niet en welke weloverwogen wel worden gelopen met het oog op het behalen van de geformuleerde ambitie. Dat vergt professioneel integraal risicomanagement (IRM), waarin het bestuur een verdiepingsslag maakt met als doel nog meer verantwoorde en uitlegbare besluitvorming. Hierbij wordt voldoende aandacht besteed aan de toenemende risico's ten aanzien van IT en de daarbij behorende risico's. Dit IRM zal uiteraard ook de besluitvorming van het bestuur versterken ter zake van bijvoorbeeld de verdere financiële houding van het pensioenfonds, de operationele processen en de organisatorische integriteit.

- Bestuurlijke geschiktheid:

Institutioneel vermogensbeheer wordt steeds complexer en daarom selecteert het pensioenfonds professionele fiduciairs en uitvoerders. Maar het bestuur blijft verantwoordelijk jegens alle belanghebbenden en moet voldoende countervailing power hebben om die verantwoordelijkheid ook adequaat invulling te kunnen geven. Het bestuur wil ook in de komende periode zijn deskundigheid op dit terrein verder vergroten.

Organisatie en besturing van het pensioenfonds

Organogram 2023

Bestuur

Benoeming en ontslag van bestuursleden

Alle bestuursleden worden gekozen uit de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden die lid zijn van DPF. De bestuursleden van SPF worden voorgedragen door de Algemene Vergadering van DPF. Het bestuur van SPF benoemt de voorgedragen kandidaat-bestuursleden. De betreffende procedures zijn vastgelegd in een convenant tussen SPF en DPF.

De benoemingstermijnen zijn door het bestuur in 2023 ingekort van zes jaar naar vier jaar. Hiermee wordt aangesloten bij de nieuwe Code Pensioenfondsen die inwerking is getreden per 1 januari 2024. Alle per 1 januari 2024 lopende termijnen worden gerespecteerd. De leden van het bestuur worden vanaf 2024 dus benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen zich in principe eenmaal herkiesbaar stellen (totaal maximaal 2 termijnen).

Van bovenstaande kan met een tijdelijke termijnverlenging worden afgeweken, indien een onvoorzien continuïteitsprobleem ontstaat in termen van bemensing en/of kennisborging in het bestuur. Het bestuur heeft de statutaire mogelijkheid om een bestuurslid voor een derde termijn te benoemen. Daarnaast kan het bestuur, na het inwinnen van advies van het verantwoordingsorgaan, een bestuurslid ontslaan.

Geschiktheid

SPF heeft een geschiktheidsbeleidsplan. Dit geschiktheidsbeleidsplan gaat in op:

- de kring van beleidsbepalers;
- de vereiste geschiktheid;
- de mate van geschiktheid zowel collectief als individueel;
- het beleid ter bevordering en handhaving van de geschiktheid;
- de periodieke evaluatie van de geschiktheid.

Commissies, werkgroepen en adviseurs

Het bestuur heeft bestuurlijke commissies ingesteld die onder meer tot taak hebben om besluiten van het bestuur voor te bereiden. Het bestuur kan bevoegdheden geheel of gedeeltelijk overdragen aan deze commissies. Het bestuur benoemt de leden van de commissies. Verder stelt het bestuur waar nodig en op ad hoc basis werkgroepen in.

Het bestuur heeft in 2023 de volgende commissies:

- De beleggingsadviescommissie (BAC);
- De communicatiecommissie;
- De commissie Governance, Risk en Compliance (commissie GRC);
- De commissie Geschiktheid en Opvolging.

Verder kent SPF twee externe commissies:

- De commissie van Geschillen
- De commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid.

Deze (externe) commissies bestonden uitsluitend uit externe deskundigen. Het bestuur heeft in 2023 besloten om beide commissies per 1 januari 2024 op te heffen. Een nadere toelichting op de opheffing van deze commissies volgt hieronder bij de beschrijving van de commissies.

Het bestuur heeft zich in 2023 laten bijstaan door een adviserend accountant, een adviserend actuaris en een adviseur vermogensbeheer. De adviseur vermogensbeheer treedt op als extern voorzitter van de BAC. Afhankelijk van het onderwerp maakt SPF op incidentele basis gebruik van externe deskundigen.

Hieronder volgt een korte omschrijving van de commissies:

Beleggingsadviescommissie

De commissie heeft tot taak advisering, beleidsvoorbereiding en monitoring van de beleidsuitvoering ten behoeve van het bestuur inzake vermogensbeheer, balansmanagement en maatschappelijk verantwoord beleggen. De commissie bestaat uit ten minste 3 en ten hoogste 5 personen, die door het bestuur worden benoemd. Ten minste 2 leden van het bestuur hebben zitting in de BAC. De commissie heeft een externe adviseur vermogensbeheer als voorzitter.

De BAC is in het verslagjaar in totaal 21 keer bij elkaar gekomen, alleen met de commissieleden of met één van beide uitvoeringsorganisaties (Achmea IM en a.s.r. ip).

Communicatiecommissie

De commissie brengt gevraagd en ongevraagd advies uit aan het bestuur over het te voeren communicatiebeleid en formuleert waar nodig en/of gewenst voorstellen voor aanpassing van dat beleid. Ook houdt de commissie toezicht op de uitvoering van de communicatie voor zover ze daar niet zelf gestalte aan geeft. De commissie bestaat uit ten minste twee bestuursleden die door het bestuur worden benoemd en laat zich bijstaan door een externe communicatieadviseur. De communicatiecommissie is in het verslagjaar 8 keer bij elkaar gekomen. Ten behoeve van consistente communicatie door SPF en DPF, is bij de vergaderingen van de communicatiecommissie een bestuurslid van DPF als toehoorder aanwezig.

Commissie Governance, Risk en Compliance (commissie GRC)

De commissie brengt gevraagd en ongevraagd advies uit aan het bestuur ten aanzien van het vast te stellen governance, risk- en compliancebeleid. Zij bereidt ten behoeve van het bestuur de invulling voor van een compliant en zorgvuldig pensioenfondsbestuur, waaronder de invulling van wetsvoorschriften en aanpassing van statuten, reglementen en andere fondsdocumenten. De commissie heeft een belangrijke beleidsvoorbereidende, uitvoerende en monitorende rol op het gebied van integraal risicomanagement (IRM) van SPF. Ook is de commissie belast met de taken als ' vervuller ' van de sleutelfunctie risicobeheer. De commissie bestaat uit ten minste twee bestuursleden die door het bestuur worden benoemd.

De commissie GRC vergadert ieder kwartaal om door risico-eigenaren gerapporteerde ontwikkelingen te beoordelen op basis van de strategische risico's. Hiermee leiden de korte termijn ontwikkelingen die impact hebben op de strategische risico's direct tot de gewenste bewustwording en eventuele aanscherping van beheersmaatregelen. Daarnaast worden in de andere commissievergaderingen de (nieuwe) wetsvoorschriften, fondsdocumenten, reglementen en het beleid besproken. De commissie GRC is in het verslagjaar 10 keer bij elkaar gekomen.

Commissie Geschiktheid en Opvolging (CG&O)

De commissie heeft tot taak de bewaking van de continuïteit van het bestuur. Uit dien hoofde brengt de commissie gevraagd en ongevraagd advies uit aan het bestuur over werving en selectie van nieuwe bestuursleden, leden van het Fysio pensioenforum en, indien van toepassing, commissie- en werkgroep leden. Ook coördineert de commissie uitvoerende werkzaamheden op haar terrein. De commissie bestaat ten minste uit het DB van SPF en een ander lid van het bestuur. De commissie is in het verslagjaar 2 keer bijeengekomen,.

Commissie van Geschillen

De onafhankelijke Commissie van Geschillen beoordeelt het geschil tussen een belanghebbende en SPF met betrekking tot een beslissing van het bestuur zoals beschreven in het desbetreffende reglement. De commissie bestaat uit een jurist, een actuaar en een fysiotherapeut (niet zijnde een bestuurslid van SPF), die door het bestuur worden benoemd. In het verslagjaar is één geschil aanhangig gemaakt. De afhandeling van dat geschil vindt plaats in 2024.

Per 1 januari 2024 is de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP) in het leven geroepen. Alle pensioenfondsen, waaronder dus ook SPF, zijn verplicht aangesloten bij de GIP. Het bestuur heeft daarom in 2023 besloten om de Commissie van Geschillen per 1 januari 2024 op te heffen. Lopende zaken worden nog door de commissie afgehandeld.

Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid

De commissie beoordeelt conform het desbetreffende reglement verzoeken tot vrijstelling van de betaling van de pensioenpremie van deelnemers die blijvend en volledig beroepsarbeidsongeschikt zijn geworden. De beoordeling door de commissie leidt tot een advies aan het bestuur over het wel of niet verlenen van premievrije pensioenopbouw. De commissie bestaat uit een arts en een arbeidsdeskundige of fysiotherapeut (niet zijnde een bestuurslid van SPF), die door het bestuur worden benoemd. In het verslagjaar heeft de commissie 19 nieuwe aanvragen voor premievrije pensioenopbouw in behandeling genomen. In 2023 zijn er 17 premievrijstellingsverzoeken toegekend. 2 verzoeken zijn door het bestuur van SPF afgewezen.

In 2023 heeft het bestuur besloten om de Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid per 1 januari 2024 op te heffen voor nieuwe dossiers en deze werkzaamheden uit te besteden aan de onafhankelijke keuringsinstantie Mediathos. Het bestuur heeft een zorgvuldig proces doorlopen conform het uitbestedingsbeleid. Op 1 januari 2024 lopende dossiers worden afgerond door de commissie.

Certificering en andere deskundigen

Het bestuur laat zich bijstaan door externe adviseurs op actuair, juridisch, fiscaal, financieel, communicatie en organisatorisch terrein.

Voor de certificering heeft SPF een certificerend actuaire en accountant aangesteld.

Het bestuur heeft de heer C.G.M. Kroon AAG van Willis Towers Watson (Purmerend) als certificerend actuaire benoemd. De certificerend actuaire maakt een actuair verslag waarin een verklaring wordt opgenomen van zijn bevindingen bij de jaarlijkse verslagstaten. Hij toetst de fondsmiddelen en beoordeelt de vermogenspositie van SPF. De certificerend actuaire is onafhankelijk van SPF. De certificerend actuaire is tevens de sleutelfunctionaris actuair van SPF.

Volgens de wet moet er een scheiding zijn tussen de organisaties van de certificerend en de adviserend actuaire. Als een organisatie beschikt over een gedragscode die door DNB is goedgekeurd, mogen de certificerend en adviserend actuaire van dezelfde organisatie komen. Dit moeten twee verschillende personen zijn. Zowel de certificerend actuaire - de heer C.G.M. Kroon AAG (Purmerend) - als de adviserend actuaire - de heer R.T. Schilder AAG (Amsterdam) - werken bij Willis Towers Watson. De werkzaamheden worden goed gescheiden en het bestuur is in het bezit van de beschrijving van een heldere taakverdeling. Het werken met een kantoor is voor SPF kostenbesparend. Willis Towers Watson beschikt over een door DNB goedgekeurde gedragscode.

Het bestuur heeft KPMG Accountants N.V. benoemd als accountant, waarbij de heer W. Teeuwissen optreedt als externe accountant. De externe accountant verstrekt een controleverklaring bij de jaarrekening en de verslagstaten ten behoeve van De Nederlandsche Bank (DNB). Hij beoordeelt hoe nauwkeurig de informatie over de omvang en samenstelling van het vermogen van SPF is, evenals het resultaat aan het einde van het verslagjaar. Daarnaast doet hij verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een controleverklaring en een verslag aan het bestuur. Hierin zijn opmerkingen en aanbevelingen opgenomen over de administratieve organisatie en interne beheersing van SPF.

De uitvoeringsorganisatie (APS) maakt het jaarverslag onder de verantwoordelijkheid van het bestuur. De externe accountant controleert de jaarrekening en beoordeelt de verenigbaarheid van het bestuursverslag met de jaarrekening en overige gegevens.

Het verantwoordingsorgaan (VO)

Het bestuur legt verantwoording af aan het VO over het gevoerde beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. SPF stelt het VO in de gelegenheid advies uit te brengen over:

- a. het beleid inzake beloningen;
- b. de vorm en inrichting van het intern toezicht;
- c. het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- d. het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- e. een melding van disfunctioneren van het bestuur;
- f. de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten;
- g. gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van SPF of de overname van verplichtingen door SPF;
- h. liquidatie, fusie of splitsing van SPF;
- i. het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst;
- j. het omzetten van het beroepspensioenfonds in een andere rechtsvorm.

Het VO bestaat uit 5 leden en kan daarnaast één of meer aspirant-leden hebben. Het VO kent 2 geledingen: vertegenwoordigers van deelnemers en van pensioengerechtigden. In het VO zijn de deelnemers en pensioengerechtigden evenredig op basis van onderlinge getalsverhoudingen vertegenwoordigd. Deze leden vormen een zo evenwichtig mogelijke afspiegeling van de desbetreffende geleding.

De benoemingstermijnen voor leden van het VO zijn door het bestuur in 2023 ingekort van zes jaar naar vier jaar. Hiermee wordt aangesloten bij de nieuwe Code Pensioenfondsen die inwerking is getreden per 1 januari 2024. Alle per 1 januari 2024 lopende termijnen worden gerespecteerd. De leden van het VO worden vanaf 2024 dus benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen zich in principe eenmaal herkiesbaar stellen (totaal maximaal 2 termijnen).

Het Intern Toezicht

Het Intern Toezicht wordt uitgevoerd door een externe visitatiecommissie. De visitatiecommissie, bestaande uit drie leden, bezoekt jaarlijks het bestuur van SPF. Het interne toezicht richt zich vooral op het beoordelen van de beleids- en bestuursprocedures en -processen, de checks en balances, de wijze waarop de uitvoering van de pensioenregeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de korte en langere termijn voor SPF. Een samenvatting van het oordeel en van de bevindingen van de visitatiecommissie wordt in het bestuursverslag van SPF opgenomen. Daarin doet de visitatiecommissie ook verslag over het toezicht op de Code Pensioenfondsen.

De visitatiecommissie heeft daarnaast de statutaire bevoegdheid gekregen om bij belet of ontstentenis van de meerderheid van de bestuurders, of alle bestuurders, een beletfunctionaris aan te wijzen. Deze beletfunctionaris kan worden gekozen uit zijn midden. Het lid van de visitatiecommissie dat aangesteld wordt als beletfunctionaris schort zijn taken als lid van de visitatiecommissie op. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om een bestuurder van een ander beroepspensioenfonds aan te stellen als tweede beletfunctionaris.

De Compliance Officer

Per 1 januari 2019 is de heer mr. H. Pullen van TriVu aangewezen als externe compliance officer en als vertrouwenspersoon inzake de toepassing van de incidenten- en klokkenluidersregeling. De compliance officer ziet toe op de naleving van de Interne gedragscode van SPF. Jaarlijks wordt door het bestuur en door andere verbonden personen een digitale verklaring van naleving van de gedragscode ingevuld en ondertekend. Op de website worden, in overleg met de compliance officer, alle relevante (neven)functies van bestuursleden gepubliceerd. De compliance officer geeft jaarlijks in het voorjaar een toelichting bij zijn rapportage inzake de naleving van de interne gedragscode van SPF en overlegt waar nodig met de commissie GRC.

Het Fysiopensioenforum

SPF kende in 2023 een klankbordgroep in de vorm van het Fysiopensioenforum (FPF). Het FPF, waaruit de leden van het VO werden gekozen, stelde het bestuur in staat voeling te houden met de achterban. Het FPF kon gevraagd en ongevraagd met het bestuur spreken over aangelegenheden die SPF betroffen. Op deze wijze werd de klankbordfunctie ingevuld. De leden van het FPF werden benoemd door het bestuur. Het FPF bestond uit minimaal 20 leden en was samengesteld uit (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Het FPF vergaderde minimaal tweemaal per jaar samen met het bestuur.

Het FPF heeft in 2023 tijdens de Verenigingsraad besloten om zichzelf op te heffen per 1 januari 2024. Dit heeft te maken gehad met het feit dat de belangrijkste taak van het FPF ledenraadpleging is. Momenteel onderhoudt SPF contact met de achterban door middel van praktijkbezoeken en webinars. Ook verloopt het contact met de achterban via DPF en worden er focusgroepen opgericht (specifiek voor communicatiedoelinden). Het bestuur gaat in 2024 en 2025 op zoek naar nieuwe manieren om in contact te komen met de achterban.

Sleutelfunctiehouders

IORP II eist dat er onafhankelijke functies worden ingericht voor risicobeheer, interne audit en de actuariële functie. Dit zijn de zogenaamde 'sleutelfuncties'. De vereisten waar beroepspensioenfondsen in dit kader aan moeten voldoen zijn vastgelegd in artikel 138a van de Wvb. Sleutelfunctiehouders hebben een rapportageplicht aan DNB. Wanneer de houder van een sleutelfunctie een bestuurder van SPF is, is de sleutelfunctiehouder gehouden te rapporteren aan het interne toezicht.

De actuariële sleutelfunctie wordt ingevuld door de certificerend actuaire, de heer C.G.M. Kroon AAG van Willis Towers Watson. De sleutelfunctie risicobeheer wordt ingevuld door een bestuurslid van SPF, de heer J.H. Sluis. De commissie GRC is belast met de taken als 'vervuller' van de sleutelfunctie risicobeheer. De sleutelfunctie interne audit wordt ingevuld door de heer B. Vroegh, registeraccountant en Certified Internal Auditor. Ter vervulling van de interne audit functie wordt gebruik gemaakt van de diensten van de uitbestedingspartij (APS) en/of indien gewenst een ad hoc ingehuurd externe specialist. Alle sleutelfunctiehouders zijn goedgekeurd door DNB.

De Uitvoeringsorganisaties

Het bestuur heeft met inachtneming van de beleidsregel 'Uitbesteding door pensioenfondsen' ervoor gekozen om de uitvoering van het pensioenbeheer, de beleidsvoorbereiding hiervoor, de ondersteuning van het bestuur en het vermogensbeheer uit te besteden. Het pensioenbeheer, inclusief pensioenadministratie en bestuursondersteuning, zijn uitbesteed aan Achmea Pensioenservices N.V. (APS) te Tilburg. Het vermogensbeheer voor vastgoed is uitbesteed aan a.s.r. real assets investment partners (a.s.r. ip) te Utrecht. Aan Achmea Investment Management B.V. (Achmea IM) te Zeist is het vermogensbeheer voor de overige beleggingen (beheerrol en fiduciaire rol) uitbesteed. De vermogensadministratie is eveneens uitbesteed aan Achmea IM. Custodian is CACEIS.

Vanaf 1 januari 2024 heeft het bestuur van SPF de beoordeling van verzoeken tot vrijstelling van de betaling van de pensioenpremie van deelnemers die blijvend en volledig beroepsarbeidsongeschikt zijn geworden uitbesteed aan Mediathos.

APS, Achmea IM en a.s.r. ip zijn voor de uitvoering van de werkzaamheden van SPF in het bezit van een ISAE 3402 type II-verklaring. De verklaringen zijn opgesteld door de uitvoeringsorganisaties en zijn gecontroleerd door de accountant van de desbetreffende uitvoeringsorganisaties. In de ISAE-verklaring wordt geconcludeerd of de beheerdoelstellingen vanuit de processen zijn behaald door het toetsen van de opzet, bestaan en werking van de beheersmaatregelen. Het bestuur beoordeelt deze rapportages, waarin ook mogelijke verbeterpunten zijn opgenomen, om vast te stellen of de processen van SPF voldoende geborgd zijn.

SPF heeft afspraken over de uitbestede dienstverlening met alle uitvoeringsorganisaties vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) en Service Level Agreements (SLA's). De afzonderlijke DVO's en SLA's zijn zodanig ingericht dat het bestuur inzicht heeft in de wijze van inrichting en uitvoering van de uitbestede bedrijfsprocessen en de daarin door de uitvoeringsorganisatie verankerde maatregelen van interne controle en risicobeheersing inclusief maatregelen gericht op fraudepreventie. Handhaving van de getroffen maatregelen, gericht op een beheerste en integere bedrijfsvoering, vindt plaats via interne en/of externe audits bij de uitvoeringsorganisaties. Over de uitkomsten van deze audits wordt het bestuur geïnformeerd. Daarnaast heeft de certificerend accountant van SPF toegang tot alle gegevens en informatie betreffende de aan de pensioen- en vermogensbeheerders uitbestede werkzaamheden.

APS en Achmea IM zijn daarnaast in het bezit van een ISAE 3000 type II-verklaring waarin wordt ingegaan op de verregaande digitalisering, de ontwikkeling naar 'selfservice' dienstverlening, toenemende eisen aan beschikbaarheid (24/7), bescherming van persoonsgegevens (AVG) en dreiging van cybercrime, malware en hackers. Dit verandert ook de eisen van klanten die hun IT-diensten uitbesteden. APS en Achmea IM wensen door dit rapport, naast het bestaande ISAE 3402 type II-rapport, inzage te geven in de wijze waarop zij invulling geven aan de Trust Service Principles en de criteria beschikbaarheid, integriteit van gegevensverwerking, vertrouwelijkheid en privacy.

Personalia

Bestuur

Naam	Benoemd per	Aftredend per
Mevrouw T.P.J.A. van den Heuvel (voorzitter)	01-01-2012	31-12-2028
De heer W.J.T. Sillen	13-10-2010	31-12-2024*
De heer J. H. Sluis	01-01-2014	31-12-2025
De heer A. Barszczowski	01-01-2017	31-12-2028
De heer B. de Berg (secretaris)	05-02-2019	04-02-2025
De heer W. Molenaar	01-08-2020	01-08-2026
Mevrouw J. Stammen	21-02-2022	21-02-2028
Mevrouw M. Hof	21-02-2022	21-02-2028

* De zittingstermijn is in 2022 verlengd met maximaal 2 jaar, derhalve aftredend ultimo 2024.

Dagelijks Bestuur

Naam	Functie
Mevrouw mr. T.P.J.A. van den Heuvel	Voorzitter
De heer B. de Berg	Secretaris

Bestuur Deelnemersvereniging (DPF)

Naam	Functie
De heer J.J.H. Poen	Voorzitter
De heer D. Bolkestein	Secretaris/Penningmeester
Mevrouw Merkens-van Veldhuisen	Bestuurslid

Verantwoordingsorgaan

Naam	Aftredend per
De heer H.S. Teunissen	31-12-2028
Mevrouw J.C.M. Maas**	31-12-2028
Mevrouw M.M. van Lierop	30-06-2026
De heer W. Langoor	31-12-2027
De heer J.M. Quist	31-12-2027

** Mevrouw Maas is in 2023 herbenoemd voor een tweede termijn (van vier jaar) vanaf 1 januari 2025.

Fysiopensioenforum***

Naam	Aftredend per
De heer R. Even	Ultimo 2027
Mevrouw C.J. Haverhoek	Ultimo 2025
Mevrouw J.C.M. Maas	Ultimo 2024
De heer D. Paap	Ultimo 2027
De heer H.S. Teunissen	Ultimo 2022
De heer R.L.H. van Vlaenderen	Ultimo 2023
De heer P. Weltevreden	Ultimo 2027
Mevrouw M.M. van Lierop	Ultimo 2026
De heer K. Menkveld	Ultimo 2024
De heer R. van Wijngaart	Ultimo 2026
De heer D. Spanjersberg	Ultimo 2026
Mevrouw F. Hack	Ultimo 2026
De heer J. Quist	Ultimo 2026
De heer O. Schulte	Ultimo 2028
Mevrouw I. Janssen	Ultimo 2028
De heer H. Kingma	Ultimo 2028

*** Het Fysiopensioenforum is opgeheven per 1 januari 2024. Derhalve lopen alle termijnen ultimo 2023 af.

Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid****

Naam	Aftredend per
Mevrouw H.J. van der Molen (fysiotherapeut)	Ultimo 2028
Mevrouw E.H.T. Los (arts)	Ultimo 2028

**** De Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid is opgeheven per 1 januari 2024. Lopende beoordelingen worden door de commissie afgehandeld in 2024.

Commissie van Geschillen*****

Naam	Aftredend per
Mevrouw mr. A.J. van Wulfften Palthe-Scholten (voorzitter)	31-12-2023
Mevrouw drs. M.C.M. Slabbers AAG (actuaris)	31-12-2023
De heer R. van Cingel (fysiotherapeut)	22-03-2028

***** De Commissie van Geschillen is opgeheven per 1 januari 2024. Lopende geschillen worden door de commissie afgehandeld in 2024.

Beleggingscommissie

De heer M. Roberts (externe voorzitter)
De heer W.J.T. Sillen (commissielid)
De heer A. Barszczowski (commissielid)
De heer W. Molenaar (commissielid)
Mevrouw M. Hof (commissielid)

Communicatiecommissie

De heer B. de Berg (voorzitter)
Mevrouw J. Stammen (commissielid)

Commissie Governance, Risk en Compliance

De heer J.H. Sluis (voorzitter)
Mevrouw mr. T.P.J.A. van den Heuvel (commissielid)
De heer A. Barszczowski (toehoorder)

Commissie Geschiktheid en Opvolging

De heer B. de Berg (voorzitter)
Mevrouw T.P.J.A. van den Heuvel (commissielid)
Mevrouw M. Hof (commissielid)

Nevenfuncties bestuursleden 2023

Mevrouw T.P.J.A. van den Heuvel

Zelfstandig ondernemer; eenmansbedrijf op het gebied van Beleid, bestuur en juridisch advies in de gezondheidszorg
Gastdocent bij Politieacademie, NSPOH en ACTA
Lid SER-subcommissie Verplichtstelling Beroepspensioenregelingen
Lid bestuur Pensioenfederatie
Lid Raad van Toezicht Calibris Advies
Voorzitter BOB 7, dat is Bewonersoverleg Blok 7, straatvereniging in Utrecht
Voorzitter van de Geschillencommissie Scholing KNGF
Lid bestuur Stichting Pensioen Opleidingen (SPO)

De heer W.J.T. Sillen

Fysiotherapeut bij ziekenhuis SJG Weert
Co Investor bij wedonthavetime.org

De heer J.H. Sluis

Partner AethiQs B.V.
Lid klantenraad Achmea Pensioenservices
Ledenraadslid Vereniging Achmea
Lid Medezeggenschapsraad Daltonschool De Veste

De heer A. Barszczowski

Fysiotherapeut bij C-enter
Lid commissie vermogensbeheer Pensioenfederatie

De heer B. de Berg

Directeur Medisch Centrum Schiebroek B.V (mededirecteur Onroerendgoed B.V.)
Lid klankbordgroep Vereniging van Werkgevers in de Fysiotherapie

De heer W. Molenaar

Mede-eigenaar van de VOF Fysiogroep Waterland te Monnickendam
Lid Commissie beheer belegde middelen bij het KNGF
Lid klantenraad Achmea Investment Management

Mevrouw M.G. Hof

Zelfstandig Fysiotherapeut Hof Fysiotherapie te Voorburg
Senior Adviseur bij Finance Ideas
Lid Consilium bij KNGF
Executive board member GREEN

Mevrouw J.J.J. Stammen

Senior docent Zuyd Hogeschool, Academie voor Fysiotherapie te Heerlen
Voorzitter van de oudercommissie van Samen Spelen (kinderopvang) te Maastricht

Overzicht externe adviseurs en uitvoeringspartners

Externe voorzitter en adviseur beleggingsadviescommissie (BAC)

De heer M. Roberts

Externe accountant

De heer W. Teeuwissen RA, KPMG Accountants N.V. te Utrecht

Sleutelfunctionaris interne audit

De heer B. Vroegh RA CIA CPE

Certificerend actuaris en sleutelfunctionaris actuariel

De heer C.G.M. Kroon AAG, Willis Towers Watson te Purmerend

Adviserend actuaris

De heer R.T. Schilder AAG, Willis Towers Watson te Amsterdam

Communicatieadviseur

Achmea Pensioenservices N.V. te Tilburg

De heer J. Hezemans, MStrategy te Amsterdam

Vermogensbeheerder

a.s.r. real assets investment partners te Utrecht

Achmea Investment Management B.V. te Zeist (fiduciair)

Uitvoeringsorganisatie

Achmea Pensioenservices N.V. te Tilburg

Compliance officer, tevens optredend als vertrouwenspersoon

De heer H. Pullen van TriVu te Zevenbergen

ONTWIKKELINGEN OP PENSIOENGEBIED

In dit onderdeel gaat het bestuur in op de ontwikkelingen op pensioengebied.

Financiële positie fondsen

Rentestand en toeslag in verband met inflatie van invloed op financiële gezondheid SPF:

De dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de verplichtingen en het vermogen van SPF. De financiële positie van SPF is eind 2023 ongeveer gelijk aan een jaar eerder, namelijk 114,5%. SPF gaf in 2023 een toeslag van 2,69%. Daardoor stegen de verplichtingen. Daarbij kwam dat aan het einde van het jaar de rente daalde. En ook dat verhoogde de verplichtingen van SPF.

Nieuwe parameters belangrijk voor zowel de oude als de nieuwe pensioenregeling van SPF:

In 2023 kwamen er nieuwe maximale parameters, de UFR-methode en economische en risico-neutrale scenario's. De nieuwe UFR-methode ging in per 1 januari 2023. De overige parameters en scenario's gelden per 1 juli 2023. Pensioenfondsen gebruiken deze gegevens zowel voor berekeningen in het huidige pensioenstelsel als voor berekeningen in het nieuwe pensioenstelsel en in de transitie daar naartoe. In het huidige stelsel hebben deze nieuwe gegevens invloed op bijvoorbeeld de gedempte kostendekkende premie op basis van verwacht rendement en op het herstelplan. In het nieuwe stelsel zijn de parameters van belang voor bijvoorbeeld de berekeningen om in te varen en om deelnemers inzicht te geven in toekomstige pensioenverwachtingen. De nieuwe parameters hebben impact op de gedempte kostendekkende premie. Aangezien de nieuwe parameters impact hebben op de gedempte kostendekkende premie, mocht SPF als overgangsrecht eenmalig de rentetermijnstructuur in 2023 opnieuw vastzetten voor een periode van 5 jaar.

Den Haag in 2023: Een nieuwe Pensioenwet, een nieuwe Eerste Kamer en een nieuwe Tweede Kamer

Op 30 mei 2023 werd door de Eerste Kamer de Wet toekomst pensioenen (Wtp) aangenomen. De Wet ging in per 1 juli 2023. Kort na het aannemen van de Wtp werd de nieuwe Eerste Kamer geïnstalleerd. Op 7 juli viel het Kabinet en werden verkiezingen aangekondigd. Nog voor de verkiezingen stemde de Tweede Kamer in met een hoger minimumloon met een koppeling naar de hoogte van de AOW-uitkering. De nieuwe Tweede Kamer vroeg op 6 december een debat aan over de Wtp. Dit debat ging vooral over de werkbaarheid van de Wtp en over het omzetten van huidige pensioenen.

Mogelijk volgt er in de loop van 2024 nog een Verzamelwet Wtp. Deze Verzamelwet is bedoeld om zowel technische als inhoudelijke wijzigingen in de Wtp door te voeren en daarmee de wet beter werkbaar te maken voor de praktijk.

De transitieperiode voor bestaande pensioenregelingen is ingegaan:

SPF had al voor 1 juli 2023 een pensioenregeling. SPF heeft daarom een transitieperiode om over te stappen naar een nieuwe regeling. Deze transitieperiode loopt van 1 juli 2023 tot uiterlijk 1 januari 2028. Daarna moet de pensioenregeling voldoen aan de eisen van het nieuwe pensioenstelsel. SPF is voornemens om per 1 januari 2025 over te gaan op een nieuwe regeling, namelijk de flexibele premiereregeling.

Nieuwe premie mag fiscaal maximaal 30% van de pensioengrondslag zijn:

De pensioenpremie is in beginsel onbelast, de pensioenuitkering is belast. De pensioenregeling moet daarvoor wel aan bepaalde voorwaarden voldoen. In 2023, vlak na het ingaan van de Wtp, zijn hiervoor nieuwe fiscale regels gepubliceerd door de Belastingdienst. Om te beoordelen of niet te veel pensioen wordt opgebouwd, kijkt de Belastingdienst straks naar de hoogte van de premie. Deze premie moet leeftijdsonafhankelijk zijn en mag maximaal 30% van de pensioengrondslag bedragen.

Nabestaandenpensioen is bij nieuwe pensioenregeling verzekerd op risicobasis:

Bij de start van de nieuwe pensioenregeling verandert ook het nabestaandenpensioen bij overlijden voor pensioenleeftijd. Voor deelnemers wordt het een nabestaandenpensioen op risicobasis. Dit wil zeggen dat alleen nabestaandenpensioen verzekerd is zolang de deelnemer werkzaam is als eerstelijns fysiotherapeut en daarmee onder de verplichtstelling van SPF valt. Daarom is het prettig als de dekking niet meteen vervalt bij uitdiensttreding. DPF heeft gekozen voor een uitlooperperiode van 3 maanden. Deze uitlooperperiode geldt ook als een oud-deelnemer (in loondienst) in de Ziektewet of de WW zit. Na de uitlooperperiode kunnen oud-deelnemers hun nabestaandenpensioen vrijwillig voortzetten.

Er is een mogelijkheid om een langere periode van vrijwillige voortzetting van de pensioenregeling aan te vragen bij SPF:

SPF biedt deze mogelijkheid aan vanaf 1 januari 2024.

Voor huidige en voor nieuwe regelingen geldt per 1 juli meteen de nieuwe open norm keuzebegeleiding:

Pensioenfondsen moeten deelnemers begeleiden bij het maken van keuzes. Dat zijn in eerste instantie keuzes die deelnemers nu ook al maken. Begeleiden is meer dan informeren, maar minder dan adviseren. SPF heeft een communicatieambitie opgesteld waarin ook het continu monitoren en verbeteren van de communicatieprocessen is opgenomen.

Vanaf 1 juli 2023 gelden nieuwe regels voor de interne klachtenprocedure van pensioenfondsen:

De nieuwe wettelijke bepalingen moeten het voor deelnemers gemakkelijker maken om een klacht in te dienen. In lagere regelgeving staan nadere voorschriften. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) onderzocht in de zomer van 2023 de klachtenprocedures. SPF heeft in 2023 de klachten- en geschillenregeling aangepast en voldoet per 1 januari 2024 aan de geldende wet- en regelgeving.

Regels die gelden vanaf 1 januari 2024

Per 1 januari 2024 startte een externe geschillencommissie: de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP):

De Stichting Geschilleninstantie Pensioenfondsen is bedoeld om de civiele rechtspraak te ontlasten. Als een ontevreden deelnemer en zijn pensioenfonds er onderling niet uitkomen, kan de deelnemer zijn geschil voorleggen aan de GIP. Een deelnemer kan kiezen voor bemiddeling door de Ombudsman Pensioenen, die met ingang van 1 januari 2024 onderdeel is van de GIP, of voor geschillenbeslechting. De GIP behandelt met ingang van 1 januari 2024 bestaande (met terugwerkende kracht tot 1 juli 2023) en nieuwe geschillen. Pensioenfondsen zijn verplicht zich aan te sluiten bij deze nieuwe externe geschilleninstantie. SPF heeft eind 2023 alle werkzaamheden uitgevoerd voor een goede aansluiting bij de GIP. Vanwege de inwerkingtreding van de GIP, heeft het bestuur van SPF besloten om de eigen Commissie van Geschillen op te heffen per 1 januari 2024.

Gedragslijn voor leden van de Pensioenfederatie:

SPF is lid van de Pensioenfederatie. Om deze reden geldt er onder andere per 1 januari 2024 de Gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' voor SPF. In deze gedragslijn staat een lijst met 35 bepalingen waaraan pensioenfondsen moeten voldoen plus een checklist. Deze gedragslijn was al in 2022 geïntroduceerd. De 0-meting daarvan is uitgevoerd in het najaar van 2022. In 2023 is de gedragslijn geactualiseerd, mede in relatie tot de nieuwe wetgeving vanaf 1 juli 2023. Er geldt een ambitieniveau waaraan de (bij PF aangesloten) leden geacht worden te voldoen. SPF heeft in 2023 een score van 'ruim voldoende' gekregen. Het bestuur van SPF streeft ernaar om een score van 'goed' of 'zeer goed' te halen in 2024.

Per 1 januari 2024 is er een nieuwe Code Pensioenfondsen:

In de nieuwe Code Pensioenfondsen (de Code) zijn een aantal normen geschrapt, omdat deze normen in de wet zijn opgenomen. SPF blijft uiteraard aan deze normen voldoen. In de Code staat ook een aantal nieuwe normen. Zoals het rekening houden met de voorkeuren van belanghebbenden bij het bepalen van de visie, missie, strategie en doelstellingen van SPF, duidelijke en kenbare keuzes maken over duurzaamheid en beleggingsbeleid, het hebben van een keuzebegeleidingsbeleid en het hebben van een toezichtvisie voor het intern toezicht. Daarnaast moet SPF een schriftelijk beleid over diversiteit en inclusie hebben. En moet als toch een derde benoemingstermijn gewenst is van bestuursleden, leden van verantwoordingsorganen en belanghebbendenorganen deze derde benoeming met redenen worden onderbouwd. De toezichtcode van de beroepsvereniging van, voor en door intern toezichthouders in de pensioensector (VITP) is eveneens opgenomen in de Code.

In het najaar van 2023 heeft SPF een analyse gedaan. SPF voldoet bijna volledig aan de nieuw geldende normen uit de Code die ingaat per 1 januari 2024. Het bestuur gaat in 2024 de laatste stappen zetten om volledig te voldoen aan de normen uit de Code.

Nieuwe AOW-leeftijd:

In 2024 stijgt de AOW-leeftijd naar 67 jaar. Daarna stijgt de AOW-leeftijd in 2028 verder naar 67 jaar en 3 maanden.

De praktische voorbereidingen van een overstap naar de nieuwe pensioenregeling

Op weg naar nieuw stelsel is datakwaliteit belangrijk:

Zowel SPF als de deelnemers zijn erbij gebaat als de administratie op orde is. Dit geldt des te meer als de pensioenen worden omgezet naar het nieuwe pensioenstelsel. DNB onderzocht in 2023 de beheersing van de datakwaliteit vóór, tijdens en na de transitie. Veel pensioenfondsen zijn bezig met een onderzoek naar datakwaliteit. Er is door de Pensioenfederatie een stappenplan 'Kader datakwaliteit' opgesteld voor het omzetten van huidige pensioenen naar het nieuwe pensioenstelsel. Pensioenfondsen moeten dat stappenplan doorlopen hebben voordat ze pensioenen omzetten. SPF heeft in 2023 belangrijke stappen gezet om de datakwaliteit van de pensioenadministratie op orde te hebben. Naar verwachting worden in 2024 de laatste stappen gezet zodat SPF beheerst over kan gaan naar de flexibele premieregeling per 1 januari 2025.

De risicopreferentie van deelnemers is input voor de risicohouding van SPF:

SPF moet de risicohouding voor beleggen baseren op de uitkomsten van een risicopreferentieonderzoek (RPO), wetenschappelijke inzichten en deelnemerskenmerken. Die risicohouding heeft strakke grenzen. Bij overschrijding van de geformuleerde grenzen moet SPF het beleggingsbeleid aanpassen. Pensioenfondsen moeten daarnaast vóóraf vastleggen hoe het beleid bij overschrijding van die grenzen wijzigt.

Aandachtspunten bij de risicohouding en het contract:

DNB onderzocht vóór de inwerkingtreding van de Wtp de onderwerpen risicohouding en contract. DNB vindt dat bij risicohouding de volgorde van belang is. Eerst het risicopreferentieonderzoek doen en daarna beleid maken. DNB vindt het daarnaast belangrijk om te kijken naar de samenhang tussen de risicohouding en de uiteindelijk te maken keuzes in het nieuwe pensioencontract. Het gaat om aantoonbare evenwichtigheid. SPF moet de voor- en nadelen van een bepaalde contractkeuze toelichten. DNB vindt het ook belangrijk dat SPF van tevoren een toetsingskader bepaalt aan de hand waarvan de evenwichtigheid van keuzes later wordt getoetst. Wat telt bijvoorbeeld mee om de evenwichtigheid te beoordelen? Dit voorkomt het veranderen van de spelregels tijdens het proces.

Welke wijzigingen zitten er naast de Wtp in de pijplijn?

Ingangsdatum bedrag ineens op pensioendatum schuift verder door:

Er ligt een wetsvoorstel dat elke deelnemer op de pensioeningangsdatum ervoor kan kiezen om maximaal 10% van de waarde van het ouderdomspensioen op te nemen als een bedrag ineens. Het resterende, levenslange pensioen moet dan wel boven de wettelijke afkoopgrens liggen. De ingangsdatum van deze wet verschuift steeds en is in 2023 opnieuw verschoven naar 1 januari 2025.

Eigen pensioenrecht na scheiding:

Bij scheiding wordt het pensioen meestal verdeeld (verevening). De nieuwe standaard wordt dat de ex-partner een eigen pensioenrecht krijgt. Dat heet conversie. Conversie komt nu nog weinig voor en de nieuwe standaard betekent daarom veel voor de administratieve uitvoering van pensioenregelingen. Vanwege de samenloop met de Wtp en de complexiteit, is de ingangsdatum verschoven. Er komt bovendien een internetconsultatie over de nota van wijziging. Tegelijkertijd komen er overbruggingsmaatregelen waardoor verdeling van pensioen bij scheiding al eerder in de geest van het wetsvoorstel kan plaats vinden.

Governance

Uitbreiding medezeggenschap via de Wtp:

De Tweede Kamer scherppte op weg naar het nieuwe stelsel de medezeggenschap aan van organen van SPF. De bevoegdheid van het verantwoordingsorgaan om een oordeel te geven over het handelen van het bestuur is uitgebreid met de bevoegdheid om een oordeel te geven over (beleids)keuzes die van invloed zijn op de uitvoeringskosten. Daarover informeert het bestuur het verantwoordingsorgaan met dit bestuursverslag. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan een adviesrecht over het omzetten van huidige pensioenen.

Good Practice inrichting compliancefunctie bij pensioenfondsen:

DNB bracht een nieuwe Good Practice uit met als onderwerp de inrichting van de compliancefunctie bij pensioenfondsen. SPF heeft een externe Compliance Officer aangesteld. De Compliance Officer adviseert SPF over vraagstukken op compliance-gebied. De inrichting van de compliancefunctie wordt continu door SPF geëvalueerd en waar nodig verbeterd.

Meer medezeggenschap over beleggingsbeleid en klimaat:

In het initiatiefwetsvoorstel Wet eigen strategie pensioenfondsen (WESP) staat een adviesrecht voor verantwoordingsorganen over het beleggingsbeleid dat rekening houdt met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. De Wet verplichte beroepspensioenregeling moet hiervoor worden gewijzigd. In het wetsvoorstel staat dat er een goedkeuringsrecht over het uitsluitingsbeleid komt. Het goedkeuringsrecht voor het verantwoordingsorgaan is nieuw. Er komt ook een extra eis dat SPF het beleggingsbeleid ten minste eens in de vijf jaar en bij ingrijpende wijzigingen evalueert en actualiseert. Dat komt bij de bestaande eis dat SPF in het bestuursverslag vermeldt hoe het beleggingsbeleid rekening houdt met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Bij een afwijking van het advies van het verantwoordingsorgaan moet het bestuur dat motiveren in het bestuursverslag.

Pensioenfondsen moeten een klokkenluidersregeling hebben:

De Tweede Kamer nam een nieuw wetsvoorstel aan over klokkenluiders. De ingangsdatum was 18 februari 2023 en de wet was meteen van toepassing. SPF heeft naar aanleiding hiervan de klokkenluidersregeling aangepast aan de nieuwe wettelijke vereisten. De Pensioenfederatie publiceerde in december 2023 een nieuw model van de klokkenluidersregeling.

Communicatie

Elk kwartaal nieuwe berekeningen achter scenario's in communicatie pensioenregister:

SPF berekent de gegevens voor de navigatiemetafoor met de uniforme rekenmethodiek. Daarmee krijgen (gewezen) deelnemers en gepensioneerden inzicht in de koopkracht en (on)zekerheid van hun pensioen. Ze zien het te verwachten pensioen, het pensioen als het meezit en het pensioen als het tegenzit. De navigatiemetafoor staat op het Nationaal Pensioenregister (NPR) en op het Uniform Pensioenoverzicht (UPO). Met ingang van 1 januari 2022 werkt SPF met de meest actuele scenarioset of met de gegevens van het kwartaal ervoor.

Voor deelnemercommunicatie mag SPF werken met 2.000 scenario's. Voor herstelplannen en de ALM-studie achter fondsbesluiten wordt gerekend met 10.000 scenario's.

Ronde tafels van de AFM:

SPF heeft deelgenomen aan de ronde tafelgesprekken van de AFM. Daarin werd onder andere het transitiecommunicatieplan besproken dat pensioenfondsen moeten indienen. SPF heeft dit communicatieplan ingediend voor 1 oktober 2023. Naar aanleiding van aanbevelingen van de AFM met betrekking tot het transitiecommunicatieplan heeft SPF enkele aanpassingen gedaan en het plan opnieuw ingediend voor 1 maart 2024.

Toezichthouders

DNB, de AFM en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) houden toezicht op SPF. DNB beoordeelt de financiële aspecten en monitort periodiek de voorbereidingen voor de transitie via de Wtp-monitoringsvragenlijst. De AFM houdt toezicht op gedrag en communicatie. De AP ziet toe op de gegevensbescherming.

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) vraagt om aandacht voor privacy.

De AP adviseert om in jaarverslagen structureel aandacht te besteden aan het gevoerde privacybeleid. Zij zien 5 elementen, namelijk:

DNB focuste in 2022 het toezicht op de volgende thema's:

1. Visie en ethiek;
2. Ontwikkelingen binnen en buiten het bedrijf;
3. Terugkijkend;
4. Vooruitkijkend;
5. Risico's en bedreigingen

SPF rapporteert hierover in het bestuursverslag op pagina 29 van dit jaarverslag.

Europa

DORA: regels digitale weerbaarheid gelden vanaf 17 januari 2025:

De Europese wet 'Digital Operations Resilience Act' (DORA) gaat over digitale operationele veerkracht en over 'cyber resilience' in de financiële sector. DORA trad in werking op 16 januari 2023. DORA geldt per 17 januari 2025 voor financiële instellingen, waaronder SPF. DNB publiceerde in december 2023 een update van de Q&A Good Practices Informatiebeveiliging naar aanleiding van DORA. In 2024 bepaalt DNB hoe deze Good Practice Informatiebeveiliging zich verhoudt tot de dan uitgewerkte DORA-regelgeving. De AFM publiceerde op 20 juli 2023 een toelichting op de inhoudelijke aspecten van DORA. SPF treft in 2024 verdere voorbereidingen ter implementatie van de nieuwe DORA-wetgeving. Hierover is meer opgenomen in de toekomstparagraaf, zie pagina 92.

Europese regels om greenwashing te voorkomen:

Veel pensioenfondsen houden in hun beleggingsbeleid rekening met duurzaamheidsoverwegingen. De Europese informatieverplichtingen over duurzame beleggingen staan in de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De bedoeling is om te voorkomen dat bedrijven zich duurzamer of meer maatschappelijk verantwoord voordoen dan ze eigenlijk zijn (greenwashing). Per 1 januari 2023 heeft de SFDR impact op de informatie op de website, het Pensioen 1-2-3 en het jaarverslag. Pensioenfondsen pakten dit op in overleg met de vermogensbeheerder. Op 4 december 2023 presenteerden de Europese toezichthouders een rapport met diverse wijzigingsvoorstellen voor de uit de SFDR voortvloeiende secundaire wetgeving (Regulatory Technical Standards - RTS). In 2023 heeft de AFM navraag gedaan bij SPF over de voortgang van de integratie van ESG-risico's op de kernprocessen. SPF heeft deze vragen eind augustus 2023 beantwoord.

Veilige grensoverschrijdende elektronische identificatie en authenticatie:

De Eerste Kamer nam op 21 maart 2023 het wetsvoorstel Wet digitale overheid (Wdo) aan. De wet trad per 1 juli 2023 gefaseerd in werking en gaat pas gelden als een instantie technisch en organisatorisch klaar is om aan te sluiten. Pensioenfondsen zijn aangewezen als organisatie waarvoor de Wdo van toepassing is. De eIDAS-verordening moet zorgen voor veilige elektronische identificatie en authenticatie voor de toegang tot grensoverschrijdende onlinediensten. eIDAS staat voor electronic IDentification And Trust Services. Pensioenfondsen moeten werken met door de overheid toegelaten Nederlandse eID-middelen voor toegang tot het besloten deel van de website van SPF of de mijnomgeving. En met erkende eID-middelen uit andere lidstaten.

BESTUURSPARAGRAAF

Toelichting op het gevoerde beleid en focusdossiers

Het voltallige bestuur heeft het afgelopen jaar 10 keer vergaderd in het kader van de reguliere beleidscyclus. Naast de bestuursvergaderingen hebben er diverse commissievergaderingen plaatsgevonden en vergaderingen van het bestuur met het VO, de visitatiecommissie en het bestuur van DPF. Ook is het bestuur van SPF 7 keer extra bij elkaar gekomen in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en de keuze voor een nieuw pensioencontract.

In de reguliere bestuursvergaderingen komen onder meer de onderwerpen integriteit, vermogensbeheer, risicomanagement, communicatie, pensioenbeheer en uitbestedingsbeleid aan de orde. Naast de reguliere beleidscyclus stonden in 2023 de volgende speerpunten in de vorm van de zogeheten "focusdossiers" op de agenda, waaraan in het bijzonder aandacht werd besteed:

1. De transitie naar de nieuwe regeling;
2. Communicatie;
3. Duurzaam beleggingsbeleid;
4. Moderne en veilige digitale infrastructuur en hoge datakwaliteit;
5. Integraal risicomanagement;
6. Samenwerking binnen de pensioensector.

In de focusdossiers zijn concrete en afgebakende thema's opgenomen; na afloop van ieder kalenderjaar wordt door het bestuur beoordeeld of de doelstellingen van de focusdossiers zijn behaald. De resultaten op hoofdlijnen per focusdossier worden hieronder weergegeven:

Sub 1. De transitie naar de nieuwe regeling:

In de eerste helft van 2023 heeft SPF alle inspanningen gericht op het afronden van de laatste openstaande punten, zodat SPF op tijd klaar zou zijn om rond 1 juli 2023 alle stukken aan te leveren aan DNB. Het is met hard werken gelukt om het traject met de 6 fases voor datakwaliteit te doorlopen. Alle netto profijt berekeningen die nodig waren, zijn gemaakt en met bestuur, VO en DPF besproken. Voor het nabestaandenpensioen heeft SPF alle voorbereidingen getroffen zodat DPF tijdig een referendum heeft kunnen houden onder de leden van DPF. Tegelijkertijd was er regelmatig contact met DNB die informeel al een beetje meekiekte naar documenten en besluitvorming in het kader van onder meer de risicohouding en de netto profijt berekeningen. DNB heeft hier, ook informeel, een inhoudelijke reactie op gegeven en dit heeft ertoe geleid dat SPF gedurende het proces extra stappen moest zetten en te maken kreeg met extra besluitvorming, wat zeer uitdagend was. Desondanks is het gelukt om alle vereiste besluiten te nemen en de documenten op te leveren die nodig waren voor een invaarverzoek rond 1 juli 2023. Het VO is steeds goed meegenomen, waardoor ook zij nog tijdig hun advies konden geven over de evenwichtigheid van het hele traject en waar nodig over de voorliggende documenten. Helaas bleek pas in een vrij laat stadium dat er meer van de sleutelfunctiehouders werd verwacht door DNB dan SPF, maar ook de sleutelfunctiehouders zelf, hadden voorzien. Hierop was dan ook een flinke inhaalslag nodig. Uiteindelijk liet APS aan SPF begin juni weten dat zij het niet verantwoord vonden om voor SPF de transitie en de migratie naar het nieuwe IT-platform op 1 juli 2024 te effectueren. SPF had daarom geen andere keuze dan om de transitiedatum uit te stellen naar 1 januari 2025.

Op verzoek van DNB heeft SPF in de zomer op twee onderwerpen een partiële beoordeling aangevraagd. Uiteindelijk bleek dat de twee verzoeken voor een partiële beoordeling te dicht op het formele invaarverzoek van 1 oktober 2023 zaten en zijn de partiële verzoeken niet meer verder behandeld.

SPF heeft het invaarsjabloon met bijlagen op 1 oktober 2023 ingediend, maar eind december was het verzoek formeel nog steeds niet in behandeling genomen, omdat het volgens DNB niet compleet was. DNB deed de beoordeling voor het eerst en was nog zoekende, waardoor SPF pas laat reactie kreeg op de ingediende stukken en het ook niet altijd duidelijk was wat DNB wilde en waarom. Tegelijk volgde DNB de letter van de nieuwe wet en daar zal SPF aan moeten voldoen. Daarbij is het lastig dat niet alle moties geheel naar wens van SPF in de wet zijn verwerkt en er geen veegwet is. SPF kreeg veel aanvullende vragen. Uiteindelijk was het invaarverzoek op 23 februari compleet en is DNB overgegaan tot de inhoudelijke beoordeling. Uit dit traject zijn goede leerpunten voor SPF en DNB naar voren gekomen.

Gedurende het hele jaar is op regelmatige basis, conform afspraken en vastgelegd in de verschillende plannen, overleg gevoerd met APS en Achmea IM. Hierover heeft het bestuur van SPF veel gesproken tijdens de bestuursvergaderingen. Daarbij werd altijd de meest recente versie van de risicoanalyse Wet toekomst pensioenen (Wtp) meegenomen. Op die manier kon het bestuur de voortgang monitoren en de risico's onderkennen. Omdat de transitie en de migratie voor een heel groot deel een gecompliceerd IT-traject betreft, heeft SPF besloten om voor Quality Assurance samen met 11 andere klanten van APS een externe partij in te huren voor toezicht op het transitietraject bij APS. Na de zomer heeft dit vorm gekregen in een samenwerking met Eraneos, een onafhankelijke partij die op maandelijkse basis rapporteert. De risicoanalyse Wtp door SPF is minstens elk kwartaal van een update voorzien en gedeeld met het VO en DPF.

SPF heeft ook een werkgroep vermogensbeheer (BAC) ingericht voor de overgang naar de nieuwe pensioenregeling. De werkgroep vermogensbeheer heeft de voorstellen voor de nadere uitwerking van het beleggingsbeleid voor de opbouwfase, CVP en risicodelingsreserve tijdig aangeleverd. Ook hebben zij veel tijd besteed aan een gedegen voorstel om de invaardeckingsgraad te beschermen door het risico van de aandelenportefeuille af te dekken. Het bestuur heeft hiervoor een principebesluit genomen. De werkgroep regeling is gedurende heel 2023 doorgegaan met het uitzoeken van openstaande vraagpunten voor de implementatie en uitvoering van de geplande activiteiten in het plan van aanpak. Daarbij gaat het onder meer om zaken die te maken hebben met de inrichting van de administratie, het opstellen van een nieuw reglement en de uitwerking van een en ander in een nieuwe Abtn. De werkgroep risico heeft de risicoanalyse voor het nieuwe pensioencontract elk kwartaal tijdig geüpdatet en gerapporteerd aan het bestuur. Hierbij waren steeds de risico-eigenaren in de lead voor wat betreft de identificatie, beoordeling, beheersing en monitoring van de betreffende risico's. De werkgroep heeft dit gefaciliteerd, gestimuleerd en gechallenged. Op basis van dit structurele proces zijn gedurende het jaar nieuwe risico's geïdentificeerd en zijn een aantal risico's komen te vervallen (zie hiervoor ook bij het resultaat focusdossier 5 onder 'Sub 5. Integraal risicomangement'). De communicatiecommissie is naast de reguliere communicatie ook steeds bezig geweest met de communicatie in het kader van de Wtp (zie hierna).

Sub 2. Communicatie:

Voor de communicatie dienstverlening was 2023 wederom een uitdagend jaar. Naast de reguliere communicatie lag de nadruk op de Wtp. Met behulp van verschillende kanalen zoals de website, e-nieuws, FysioMagazine, webinars en praktijkbezoeken, werden deelnemers meegenomen in de veranderingen die komen gaan. Daarnaast werd het transitie communicatieplan opgesteld en aangeleverd bij de AFM. Bovendien werd het communicatie beleidsplan 2024-2026 geschreven en door het bestuur vastgesteld. In het nieuwe beleidsplan nemen de onderwerpen Wtp en een wendbare communicatie een belangrijke plaats in.

Voor wat betreft het transitie communicatieplan heeft de communicatiecommissie nadere uitleg gegeven aan de AFM tijdens een gesprek. De AFM heeft vervolgens een brief met aanbevelingen gestuurd. De aanbevelingen moesten resulteren in enkele aanpassingen in het transitiecommunicatieplan, waarna het aangepaste plan voor 1 maart 2024 opnieuw is aangeleverd.

In 2023 werd onverminderd ingezet op de strategische doelen: het vergroten van draagvlak, pensioenbewustzijn en servicegerichtheid.

Per doelstelling volgt hieronder een beschrijving van de resultaten uit 2023:

A. Draagvlak vergroten

Het draagvlak blijft een belangrijk aandachtspunt voor SPF. De nieuwe aanwas van leden van de deelnemersvereniging (DPF) blijft zorgelijk, ondanks alle inspanningen hieromtrent. De communicatiecommissie heeft in 2023 ingezet op bezoeken aan Hogescholen en het organiseren van webinars voor bijna en net afgestudeerde fysiotherapeuten. Daar waar Hogescholen geen fysieke bijeenkomsten organiseerden, werd informatie digitaal aangeboden aan potentiële deelnemers. Tijdens een workshop heeft de communicatiecommissie een verdiepingsslag gemaakt op het "clickgedrag" tijdens het aanmeldproces om te onderzoeken of er op dat vlak winst te behalen valt met betrekking tot het aantal aanmeldingen voor DPF. De resultaten en learnings worden meegenomen in het nieuwe aanmeldproces in het nieuw IT-systeem van APS.

Informatiekanalen van stakeholders (KNGF, werkgevers- en werknemersvereniging) werden gebruikt voor uitnodigingen voor de webinars.

B. Bewustzijn vergroten

Naast de informatieve bijeenkomsten en webinars voor de startende fysiotherapeuten (zie hierboven) stond 2023 vooral in het teken van de Wtp. In het voorjaar van 2023 werd een webinar gehouden over de wijzigingen in het nieuwe stelsel rondom het nabestaandenpensioen. In het najaar werd een webinar georganiseerd voor deelnemers van 57 jaar en ouder waarin vooral werd stilgestaan bij de keuzes rondom pensionering in het nieuwe stelsel. Beide webinars werden goed bezocht en respectievelijk gewaardeerd met een 7 en een 8,1!

Naar aanleiding van de gestelde vragen tijdens de webinars werden de FAQ's aangevuld op de website van SPF. De landingspagina "pensioenakkoord" werd actueel gehouden.

Zowel via e-nieuws als via het voor- en najaarsmagazine werden deelnemers op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in pensioenland en met name de aankomende wijzigingen ten gevolge van de overgang naar het nieuwe stelsel per 1 januari 2025.

Afgezien van het percentage nieuwe deelnemers dat lid wordt van DPF werden alle vooraf geformuleerde kpi's in 2023 behaald.

C. Servicegerichtheid

Naast bovenvermelde acties was het proces inkomensopgave middels de UWV-pilot wederom een succes met een waardering van het cijfer 7,1. Ook bleek het aantal telefoontjes dat naar aanleiding van de inkomensuitvraag binnenkwam substantieel minder dan in 2022. Voor de communicatiecommissie genoeg reden om op deze wijze door te gaan met de inkomensuitvraag.

De waardering voor het proces "online pensioneren" was met het cijfer 7,3 opnieuw zeer bevredigend.

Zowel het bestuur van SPF als de communicatiecommissie nam deel aan site visits bij de deelnemersadministratie en het Klant Contact Centre. Tijdens deze ontmoetingen vond er een uitwisseling van informatie plaats en werd er rekening gehouden met de informatiebehoeften van de deelnemers. Ook werd duidelijk hoe de mensen op de werkvloer zich voorbereiden op de veranderingen met betrekking tot het nieuwe stelsel.

Op het gebied van datagedreven communiceren verwacht SPF nog verbeteringen. De verwachting is dat deze verbeteringen bij de introductie van het nieuwe doelplatform en de nieuwe website per 1 januari 2025 worden doorgevoerd.

Sub 3. Duurzaam beleggingsbeleid:

SPF heeft als streven om geleidelijk steeds meer van de beleggingsportefeuille maatschappelijk verantwoord te beleggen, omdat SPF gelooft dat het waarde toevoegt aan de portefeuille en SPF daarmee bijdraagt aan een toekomstige leefbare wereld. De uitvraag onder deelnemers in 2022 liet zien dat dit aansluit bij hun wensen. Op basis van dit deelnemersonderzoek heeft SPF een stip op de horizon gezet en heeft SPF zich tot doel gesteld om in 2023 stil te staan bij hoe de resultaten van het deelnemersonderzoek en de stip op de horizon verder kunnen worden geïntegreerd in beleid van de verschillende asset classes. SPF heeft hierbij ook een aantal aandachtspunten geformuleerd. De resultaten van dit focus dossier zullen aan de hand van deze aandachtspunten worden besproken:

A. SFDR

Met de komst van de SFDR moeten alle financiële marktpartijen, en daarom ook de beleggingsfondsen en mandaten waarin SPF belegt, aangeven in hoeverre ze duurzame kenmerken hebben. Dit doen ze aan de hand van verschillende classificaties (artikel, 6, 8 en 9 fondsen/ mandaten), waarbij:

- een artikel 6 fonds geen duurzame investering tot doel heeft,
- een artikel 9 fonds juist een product is dat duurzame beleggingen tot doel heeft, en
- een artikel 8 fonds daartussen zit.

In 2023 heeft de BAC onderzocht of SPF nog moet beleggen in SFDR artikel 6 mandaten/fondsen. Dit is vervolgens door Achmea IM in kaart gebracht. SPF heeft tijdens de bestuursvergadering van 6 december 2023 het advies van Achmea IM gevolgd om het PGIM EMD-mandaat om te vormen van een artikel 6 naar een artikel 8 mandaat. Dit wordt in 2024 geïmplementeerd.

Daarnaast is door SPF verder invulling gegeven aan implementatie van SFDR level 2 en EU taxonomie.

SPF classificeert zichzelf als artikel 8 fonds.

B. Implementatie stip op de horizon

In 2022 heeft SPF een stip op de horizon geplaatst, waarbij SPF heeft aangegeven dat zij een bijdrage wil leveren aan het akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 1,5 °C. Uiterlijk in 2050 wil SPF dat de beleggingsportefeuille klimaatneutraal is. Hierbij streeft SPF naar een stapsgewijze verlaging van de CO2-voetafdruk van de beleggingsportefeuille. SPF voert met de aandelenmanager Russell het gesprek over het toepassen van het MVB-beleid van SPF in de beleggingsfondsen waarin SPF belegt. Mede hierdoor heeft dit geleid tot een aanscherping van het MVB/ESG-beleid in de Russell fondsen.

Wat betreft de illiquide beleggingen heeft SPF een inventarisatie gedaan van de vastgoedportefeuille. Op basis hiervan is in augustus 2023 een engagementplan en ESG-visie vastgesteld. In 2024 gaat SPF een verdere inventarisatie doen van de gehele beleggingsportefeuille, om zo een beeld te krijgen van de stand van de portefeuille ten opzichte van het behalen van de lange termijn doelstellingen.

C. Evaluatie Uitsluitingsbeleid:

Uit het deelnemersonderzoek kwam naar voren dat deelnemers graag bont en porno zouden willen uitsluiten. Ook kwam naar voren dat tweederde van de deelnemers vindt dat SPF zo veel mogelijk maatschappelijk verantwoord moet beleggen, maar dit mag niet leiden tot een lager financieel resultaat. De BAC heeft in 2023 onderzocht of SPF beleggingen in porno en bont kan uitsluiten. Uit onderzoek blijkt dat het uitsluiten van deze categorieën een zeer beperkt effect heeft, terwijl de kosten voor de deelnemers toenemen. Daarom heeft SPF besloten dit niet uit te sluiten. Het bestuur vindt wel dat er engagement moet plaatsvinden op retailers die bont verkopen.

In 2023 is sprake geweest van aanscherping van het beleid ten opzichte van de zogeheten normenschenders. Ondernemingen die de internationale normen schenden en geen maatregelen hebben genomen, worden direct uitgesloten nadat de schending is vastgesteld door ISS ESG. Het uitsluitingsproces wordt aangevuld met ondernemingen die door ISS ESG worden aangemerkt als 'vermeende normschender' en die in het normatieve engagement programma onvoldoende vooruitgang boeken en die bovendien door andere databronnen als schender van internationale normen worden aangemerkt.

Daarnaast was de toenemende geopolitieke onrust zoals de oorlog tussen Oekraïne en Rusland aanleiding om het landenuitsluitingsbeleid van SPF, dat in 2021 is vastgesteld, opnieuw te bekijken. De uitsluitingsgronden en bijbehorende grenzen die in 2021 zijn vastgesteld, zijn nogmaals bekeken en voldoen aan de uitkomsten van het deelnemersonderzoek. Deze analyse toonde ook dat verdere aanscherping van het landenbeleid zou leiden tot significante impact op het risico/rendementsprofiel van de portefeuilles met daarnaast ook hogere kosten tot gevolg. Het bestuur van SPF heeft daarom besloten geen verdere aanscherping van het landenbeleid door te voeren.

D. Thema gezondheid

Gezien de toenemende drukte rondom de transitie naar de flexibele pensioenregeling is dit focusdossier opgeschoven naar 2024. Wel heeft SPF een aantal besluiten genomen die het thema gezondheid beïnvloeden.

SPF sluit ondernemingen uit die minimaal 50% van de omzet uit productie of distributie van tabak halen. SPF heeft de omzetgrens voor tabak verlaagd naar 5% en e-sigaretten toegevoegd. Ondernemingen worden uitgesloten zodra er minimaal 5% omzet afkomstig is uit tabak-gerelateerde activiteiten; zowel productie, distributie als e-sigaretten. Daarnaast heeft SPF de investor statement Tabak ondertekend, waarbij overheden opgeroepen worden om de implementatie te versnellen van de WHO Framework Convention on Tobacco Control.

Ook heeft een oriënterende presentatie plaatsgevonden op het gebied van vastgoed over het beleggen in gezondheid gerelateerd vastgoed.

Sub 4. Moderne en veilige digitale infrastructuur en hoge datakwaliteit:

In 2023 heeft het bestuur veel tijd en aandacht besteed aan IT. Vooral het project Accelerate was van belang in het kader van de (tijds) transitie naar de nieuwe pensioenregeling. SPF heeft deelgenomen aan de klankbordgroep en klantenraad van APS. In 2023 heeft APS in verband met moeizame ontwikkelingen van het nieuwe administratieplatform RAP, gekozen voor het AllVida-platform van IG&H als beoogd administratieplatform. SPF heeft deze ontwikkelingen en het proces om tot de keuze te komen kritisch gevolgd.

Verder stond 2023 in het kader van verdere ontwikkeling van AllVida als toekomstig administratieplatform. Om hiervoor assurance te krijgen heeft het bestuur zich ingespannen om adequaat over deze ontwikkelingen gerapporteerd te worden. Additioneel heeft SPF ervoor gekozen om samen met andere klanten een externe partij te selecteren (Eraneos). Het doel hiervan is om inzicht te verschaffen aan de deelnemende pensioenfondsen in de generieke haalbaarheid, kwaliteit en prestatie van de transitie naar de Wtp, met nadruk op efficiëntie, veiligheid en normconformiteit (Quality Assurance).

Aan de kant van het vermogensbeheer heeft het bestuur aandacht besteed aan de change kant bij Achmea IM in verband met de implementatie van de Wtp en de overstap naar een nieuwe asset serviceprovider. Er is continu kritisch gekeken naar de planning, kwaliteit en risicobeheersing van dit veranderproces door zowel het dagelijks bestuur als de BAC.

Zowel ontwikkelingen bij APS als bij Achmea IM blijven ook een aandachtspunt in 2024. SPF blijft zich inspannen om de processen bij deze partijen kritisch te volgen.

Het bestuur heeft in 2023 een aantal presentaties gevolgd, met als doel verdere verdieping in de werking van het nieuwe platform in het kader van de uitvoering van de flexibele pensioenregeling en de mogelijkheden op IT-gebied. Verdere ontwikkeling van deze kennisgebied(en) blijft een aandachtspunt voor de komende jaren, gedreven door toenemende eisen vanuit de toezichthouder(s), verdere digitalisering en toenemende eisen van de deelnemers aan de verleende IT-dienstverlening.

Het bestuur heeft eerste stappen gezet in het opstellen van een nieuw IT-beleid door zich te vergewissen van de door andere fondsen gehanteerde opzet. Het opstellen van nieuw beleid zal samengaan met inspanningen om aan de DORA-wetgeving te voldoen. Hiervoor heeft SPF kennis opgedaan over de reikwijdte en vereisten van deze wetgeving. Dit door het volgen van webinars en door presentatie(s) door een externe beleidsadviseur van de pensioenfederatie. Omdat SPF zijn digitale diensten uitbesteedt aan APS, heeft SPF APS om een toelichting gevraagd over het proces om tot een beheerste implementatie van DORA-wetgeving te komen.

Ten slotte heeft SPF het opstellen van het datakwaliteitsbeleid gefinaliseerd en bestuurlijk vastgelegd. Dit datakwaliteitsbeleid heeft als doel de kaders, uitgangspunten en randvoorwaarden te stellen voor de beheersing en borging van de datakwaliteit vóór, tijdens en na de transitie naar het nieuwe contract. Dit datakwaliteitsbeleid is in lijn gebracht met en volgt het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie en de Good Practices van DNB.

Sub 5. Integraal risicomanagement:

De doelstellingen op het gebied van integraal risicomanagement waren driedelig:

A. Vervolg op het nieuwe IRM-beleid

In 2023 heeft de commissie GRC op basis van de input van de risico-eigenaren een explicitering van de risicotolerantie in relatie tot de risicobereidheidsprincipes aangebracht per RAVC-domein. Vanaf 1 januari 2024 (Q4 2023) wordt op deze nieuwe wijze gerapporteerd door de risico-eigenaren aan de commissie GRC en vanuit de commissie GRC vervolgens aan het bestuur. Dit proces zal gedurende 2024 door de commissie GRC worden geëvalueerd en waar nodig aangescherpt.

B. IT/Data risico's

Het bestuur heeft, via onder andere de commissie GRC, de beleggingsadviescommissie en klantraden van APS en Achmea IM, continu aandacht gehad en gevraagd voor de IT-change bij APS en Achmea IM. Dit risico is in 2023 onverminderd hoog. De extra beheersmaatregelen (externe assurance door Eraneos) en de geslaagde overgang (per 1 januari 2024) van het DB-fonds van Ahold Delhaize naar het Allvida-platform geven het bestuur wel extra comfort.

Het proces rondom datakwaliteit heeft SPF in 2023 goed doorlopen. Daarnaast zijn er voldoende maatregelen getroffen en is er bij het bestuur voldoende comfort ten aanzien van de 'stay clean'-fase.

Binnen de commissie GRC is in 2023 aandacht geweest voor de DORA-wetgeving. Otto Hulst van de Pensioenfederatie heeft een presentatie gegeven over de impact van de DORA-wetgeving op pensioenfondsen. Bovendien heeft APS SPF geïnformeerd actief de voorbereidingen te treffen met betrekking tot de DORA-wetgeving. APS presenteert in Q1 2024 een concreet plan van aanpak aan de commissie GRC.

C. Transitie naar de nieuwe regeling

De werkgroep risico (de commissie GRC) heeft een faciliterende, stimulerende en uitdagende rol gespeeld in het up to date houden van de risicoanalyse voor de implementatie van de nieuwe pensioenregeling. Ieder kwartaal, of zo nodig eerder, is de risicoanalyse geüpdatet en heeft de werkgroep deze gerapporteerd aan het bestuur. Hierbij waren steeds de risico-eigenaren in de lead voor wat betreft de identificatie, beoordeling, beheersing en monitoring van de betreffende risico's. Op basis van dit structurele proces zijn gedurende het jaar nieuwe risico's geïdentificeerd en is een aantal risico's komen te vervallen.

De risicoduiding in het transitie- en implementatieplan zijn (in afwachting van het oordeel van DNB) afgerond. Ook heeft de sleutelfunctiehouder risicobeheer zijn duiding op deze plannen gegeven.

Het bestuur ziet voor de 'werkgroep risico' ook in 2024 een belangrijke rol weggelegd als het gaat om een beheerste en integrale implementatie van de nieuwe regeling per 1 januari 2025. Ook het komende jaar zal de werkgroep bovenstaande rol blijven vervullen ten aanzien van de transitie ('change') en tijdig met een nieuw en passend risicoraamwerk moeten komen voor de uitvoering van de nieuwe regeling (nieuwe 'run').

Sub 6. Samenwerken binnen de pensioensector:

Er bleek in 2023 bij het KNGF op bestuurlijk niveau weinig aandacht te zijn voor pensioen. Het lijkt in ieder geval geen prioriteit te hebben door alle andere perikelen binnen het KNGF. Gelukkig ligt dat anders op het niveau van de communicatie en weten SPF en KNGF elkaar daar nog wel te vinden.

Wat betreft de samenwerking tussen de beroepspensioenfondsen die klant zijn bij APS, zijn de mogelijkheden voor samenwerking in de loop van 2023 kleiner geworden. Enerzijds doordat Stichting Pensioenfonds Verloskundigen (SPV) het contract met APS heeft beëindigd en anderzijds omdat Stichting Pensioenfonds Huisartsen (SPH) niet tevreden was over de dienstverlening. Bovendien heeft SPH in 2023 een aantal andere grote bestuurlijke vraagstukken op haar bord gekregen, waardoor er weinig ruimte was voor nieuwe, gezamenlijke projecten. SPF en SPD werken in het kader van de contractonderhandelingen met APS samen om te komen tot een goede overeenkomst met APS voor de change van het pensioenbeheer.

Ondanks dat samenwerking tussen de beroepspensioenfondsen bij APS niet goed lukt, wordt de relatie met alle beroepspensioenfondsen binnen de Kring van Beroepspensioenfondsen steeds hechter en is daar sprake van groeiend vertrouwen. Dit is terug te zien in de openheid van de gesprekken en de bereidheid tot het delen van vertrouwelijke informatie. Iedereen wil elkaar helpen, van elkaar leren en er is respect voor elkaars keuzes en posities. Het onderzoek en de analyse van de mogelijkheden tot samenwerking naar aanleiding van de conferentie van 23 februari 2023 gaat weliswaar traag maar onverminderd voort. Het tempo ligt mede niet zo hoog omdat elk fonds zo zijn eigen vraagstukken en issues heeft en de fondsen op verschillende momenten de transitie naar de Wtp gaan maken. De belangen zijn ook anders omdat de noodzaak tot samenwerking per pensioenfonds verschilt. Voor SPF blijft verdergaande samenwerking echter een belangrijk thema, zeker op de middellange tot lange termijn. Dit ook in het licht van het vertrek en opvolging van drie ervaren bestuurders van SPF, waaronder de voorzitter. In 2023 heeft het bestuur van SPF hieraan in de najaarsbrainstorm aandacht besteed en daarbij geconcludeerd dat een en ander nauw samenhangt met het thema samenwerking. Dit zal in 2024 dan ook nadrukkelijk een vervolg moeten krijgen.

Daar waar mogelijk heeft SPF in 2023 steeds contact gelegd met andere 'early movers' en ervaringen gedeeld. Ook dit blijft voor 2024 van toegevoegde waarde.

Ontwikkeling financiële positie van SPF in 2023

Dekkingsgraad:

De dekkingsgraad is een maatstaf voor de financiële gezondheid van een pensioenfonds. Het herstel van de dekkingsgraad van SPF zette zich in 2023 voort ten opzichte van 2022. Op 31 december 2023 was de actuele dekkingsgraad van SPF 114,5%.

Beleidsdekkingsgraad:

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. Ultimo 2022 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 113,1% en per 31 december 2023 118,5%.

Premiedekkingsgraad:

De premiedekkingsgraad is de laatste jaren sterk verbeterd, maar naar verwachting ook in de komende jaren lager dan 100%. Het bestuur heeft in 2023 besloten om de premiepercentages in 2024 licht te verhogen met circa 0,5% voor deelnemers zonder partner en 0,6% te verhogen voor deelnemers met partner ten opzichte van de premiepercentages 2023. De stijging wordt veroorzaakt door de verhoging van de solvabiliteitsopslag en het aanpassen van het startjaar AG Prognosetafel 2022 (stijging levensverwachting). Een grotere verhoging wordt door het bestuur niet passend gevonden, gezien het draagvlakrisico. SPF focust op een zo snel mogelijke overgang naar het nieuwe pensioenstelsel om de periode van uitholling van de dekkingsgraad door de lage premiedekkingsgraad te beperken.

Herstelplan per 1 januari 2023:

De beleidsdekkingsgraad lag eind 2022 met 113,1% lager dan de per 31 december 2022 vereiste dekkingsgraad (119,5%). Dit betekent dat het lopende herstelplan geactualiseerd moest worden naar de situatie per 1 januari 2023. SPF heeft dan ook in 2023 een evaluatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Hieruit blijkt dat de financiële positie van SPF in 2023 is hersteld.

De beleidsdekkingsgraad van SPF lag eind 2022 (113,10%) boven de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,3%. Daarom hoeven er geen aanvullende maatregelen genomen te worden door het fonds. Ook geldt pas vanaf het moment dat de beleidsdekkingsgraad weer onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt, dat de teller van het aantal meetmomenten van maximaal vijf achtereenvolgende jaren weer opnieuw gaat lopen (beginnend bij 0 jaar). SPF heeft per 1 januari 2024 de pensioenen kunnen indexeren. U leest hier meer over onder het kopje 'toeslagverlening' op pagina 50.

Volgens de evaluatie van het herstelplan is ook geen verlaging als gevolg van de minimaal vereiste dekkingsgraadeis nodig. Een verlaging is immers een 'ultimum remedium' en brengt bovendien draagvlakrisico's met zich mee. Daarbij laten eerste inschattingen, op basis van de huidige financiële positie en wat nu bekend is omtrent het nieuwe pensioenstelsel en de transitieperiode, zien dat een verlaging de komende jaren naar verwachting niet nodig is.

Financiële positie op 31 december 2023:

De beleidsdekkingsgraad (118,5%) en actuele dekkingsgraad (114,5%) van SPF liggen eind 2023 boven de minimaal vereiste dekkingsgraad (104,3%). Omdat de beleidsdekkingsgraad eind 2023 hoger ligt dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, is er geen sprake meer van een dekkingstekort. Dat betekent dat het gevaar van een verlaging vanwege aanhoudend dekkingstekort is geweken.

De beleidsdekkingsgraad (118,5%) van SPF ligt nog wel lager dan de vereiste dekkingsgraad (119,9%) - de vereiste dekkingsgraad bestaat uit alle pensioenverplichtingen (de pensioenen die we nu en in de toekomst moeten betalen) verhoogd met de benodigde reserves - waardoor een actualisatie van het herstelplan nodig is in 2024. SPF is verplicht om vóór 1 april 2024 opnieuw een herstelplan in te dienen bij DNB. Inmiddels heeft SPF het herstelplan ingediend bij DNB.

Risicohouding:

Het beleid van SPF moet aansluiten bij de risicohouding van SPF. De risicohouding van SPF is gedefinieerd als:

- De mate waarin SPF bereid is (beleggings)risico's te nemen mede in relatie tot de ambitie en risicohouding van de deelnemers (na overleg met het VO en DPF); én
- De mate waarin SPF risico's kan lopen gegeven de (overige) kenmerken van SPF.

De kwalitatieve risicohouding luidt: "De actieve deelnemers en de gepensioneerden hebben de wens tot handhaving van het risicoprofiel van SPF. Daarbij moet de focus zijn op beleggen voor de lange termijn. De deelnemers en pensioengerechtigden willen dat relatief snel tot toeslagverlening kan worden overgegaan. Daarbij is een kans op beperkte negatieve schokken acceptabel."

Uitgaande van de kenmerken en de financiële ambities van SPF en het bovengenoemde overleg met de deelnemers heeft SPF zowel een risicohouding voor de korte als voor de lange termijn bepaald.

Voor de korte termijn is de risicohouding vastgelegd in termen van een bandbreedte van de vereiste dekkingsgraad. De vereiste dekkingsgraad geeft aan welke buffer SPF moet aanhouden om, gegeven de beleggingsrisico's en actuariële risico's, op de korte termijn nadelige gevolgen van de ontwikkeling op met name beleggingsgebied te kunnen opvangen.

Voor de lange termijn is de risicohouding vastgelegd in termen van het verwachte pensioenresultaat. Vanuit de vereiste dekkingsgraad blijft het de ambitie van SPF op lange termijn bezien een jaarlijkse toeslag van gemiddeld ten minste 3% te geven. Voor het bepalen van een ondergrens van het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkingsgraad heeft SPF rekening gehouden met de onvoorwaardelijke jaarlijkse toeslag in de regeling van 2%. SPF hanteert dit als ondergrens voor het gemiddeld te behalen pensioenresultaat.

Haalbaarheidstoets 2023:

Jaarlijks wordt met een haalbaarheidstoets vastgesteld hoe de actuele financiële situatie zich verhoudt tot de geformuleerde lange termijn risicohouding. Bij deze toets wordt het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in een slechtweerscenario berekend en wordt getoetst of deze uitkomsten liggen binnen de grenzen die voor deze waarden door SPF zijn geformuleerd. In 2023 is gerekend met een door DNB voorgeschreven economische scenarioset op basis van de Commissie Parameters 2019. De Commissie Parameters is in 2022 met een nieuw advies gekomen, maar dit advies is pas ingegaan met inwerkingtreding van de Wtp. SPF moest de haalbaarheidstoets uitvoeren voor de inwerkingtreding van de Wtp.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2023 laten zien dat het verwacht pensioenresultaat berekend vanuit de financiële positie ultimo 2022 gelijk is aan 193,1%. Het pensioenresultaat in een slecht weer scenario is 50,5% lager dan in het verwacht scenario. In de aanvangshaalbaarheidstoets is de ondergrens van het verwacht pensioenresultaat gesteld op 107%. De maximale afwijking in het slechtweerscenario is daarbij vastgesteld op 50%. Samen vormen deze ondergrenzen de lange termijn risicohouding van SPF.

Volgens de evaluatie van het herstelplan is ook geen verlaging als gevolg van de minimaal vereiste dekkingsgraadeis nodig. Een verlaging is immers een 'ultimum remedium' en brengt bovendien draagvlakrisico's met zich mee. Daarbij laten eerste inschattingen, op basis van de huidige financiële positie en wat nu bekend is omtrent het nieuwe pensioenstelsel en de transitieperiode, zien dat een verlaging de komende jaren naar verwachting niet nodig is. Daarbij is er ook nog onzekerheid over de invulling van het transitie-FTK en de nieuwe pensioencontracten. Waardoor op dit moment nog geen integrale evenwichtige belangenafweging mogelijk is ten aanzien van premie, pensioenopbouw, verlagen en indexeren voor de gehele transitieperiode.

Het verwachte pensioenresultaat blijft boven de vastgestelde ondergrens van 107%. Echter, de afwijking van het pensioenresultaat in slecht weer ten opzichte van het verwachte pensioenresultaat is nu 0,5% hoger dan de vastgestelde ondergrens van 50%. De ondergrenzen uit de in 2015 vastgestelde wettelijke lange termijn risicohouding worden daarmee overschreden. Het bestuur is in overleg getreden met het verantwoordingsorgaan en DPF over de risicohouding en mogelijke aanpassing hiervan met het oog op de transitie naar de nieuwe pensioenregeling. Daarnaast is de ondergrens voor de afwijking van het pensioenresultaat in slecht weer weliswaar overschreden, maar in absolute zin is het pensioenresultaat in slecht weer afgelopen jaar gestegen naar 95,5%, dankzij de betere financiële positie van SPF ultimo 2022. Op het moment van het vaststellen van de ondergrenzen aan het begin van 2015 kwam de ondergrens voor het pensioenresultaat in slecht weer uit op ongeveer 85%. Het bestuur heeft in overleg met het verantwoordingsorgaan en DPF besloten dat er geen additionele maatregelen nodig zijn. In het kader van het pensioenakkoord heeft SPF in gesprek met alle betrokkenen besproken om de ambitie van de nieuwe flexibele premieregeling zo veel mogelijk hetzelfde te houden als de ambitie in de oude regeling.

Uitvoering communicatiebeleid

Deze paragraaf gaat in op de doelstellingen en activiteiten van SPF in 2023 op het gebied van communicatie.

Doelstellingen

Als het gaat om communicatie met deelnemers houdt SPF vast aan een gefundeerde aanpak. Het uitgangspunt is zo veel mogelijk digitaal te communiceren en deelnemers te faciliteren. Ook in 2023 richtten we ons op drie strategieën:

- **Draagvlak vergroten**
Door de deelnemers te leren kennen en begrijpen creëert SPF verbondenheid met hen en vergroot het draagvlak.
- **Bewustzijn vergroten**
Door te weten wat er speelt bij de deelnemers, kan SPF hen relevante en juiste informatie verstrekken en maakt SPF deelnemers bewust van hun financiële toekomst.
- **Servicegerichtheid**
Door gepersonaliseerde en toegankelijke (digitale) hulpmiddelen te bieden, zorgt SPF voor service die aansluit op de behoeften van de deelnemers.

Draagvlak vergroten:

Ook in 2023 bundelden SPF en DPF de krachten om de daling van het draagvlak af te vlakken. Op basis van de jaarlijkse analyse is veel aandacht uit gegaan naar de nieuwe deelnemer, die bij aanmelding al dan niet kiest voor het lidmaatschap van DPF. Presentaties op hogescholen en een inhoudelijke rol tijdens een webinar van het KNGF zorgden ervoor dat studenten fysiotherapie al voor hun afstuderen weten dat SPF en DPF er zijn. Studenten fysiotherapie worden onder andere geïnformeerd over de eigen verantwoordelijkheid om zich in te schrijven bij SPF, via een bijeenkomst op hun eigen hogeschool en dit jaar ook via het webinar wat in samenwerking met KNGF en ABN Amro werd georganiseerd.

SPF en DPF monitoren de ontwikkeling van het draagvlak door onder andere elk kwartaal te kijken naar het percentage leden wat voortvloeit uit de aanwas nieuwe deelnemers van SPF. In 2023 zagen we een relatief lage aanwas vanuit de nieuwe aanmeldingen, gemiddeld 45% van de nieuwe deelnemers werd lid van DPF. Een analyse van deze groep in combinatie met het aanmeldproces heeft SPF het inzicht gegeven dat veel deelnemers twijfelen of ze wel of niet lid moeten worden van DPF op het moment dat ze zich aanmelden bij SPF. In het nieuwe aanmeldproces wordt met deze inzichten gewerkt om zodoende bij deelnemers het belang van het lidmaatschap van DPF beter onder de aandacht te brengen.

Het referendum dat in het voorjaar is gehouden over nabestaandenpensioen, heeft wel gezorgd voor meer tussentijdse aanmeldingen vergeleken met vorige jaren. Zeker 120 deelnemers werden voor het referendum lid van DPF om zo hun stem te kunnen laten gelden.

Bewustzijn vergroten:

De campagne 'Pensioenakkoord' heeft als doel om deelnemers mee te nemen in alle ontwikkelingen rondom het nieuwe pensioenakkoord, de nieuwe pensioenregeling van SPF en de keuzes die DPF gemaakt heeft. In 2023 organiseerde SPF een webinar, speciaal gericht op de gepensioneerden en bijna-gepensioneerden. Het animo hiervoor bleek groot. Ruim 1.200 deelnemers schreven zich hiervoor in. De kijkers stelden veel vragen en waren ook positief over de inhoud van het webinar. Ze gaven een ruime 8. Daarnaast zorgde SPF in 2023 voor informatievoorziening op de website, via de e-SPF, het FysioMagazine en zette SPF de kanalen in van het KNGF, de werkgeversvereniging en de werknemersvereniging.

In het communicatieplan Wtp transitie, is uitvoerig beschreven hoe SPF de kennis, houding en het gedrag van alle deelnemersclusters wil proberen te beïnvloeden. Hierin is ook globaal weergegeven op welk moment, wie welke informatie moet krijgen. In 2024 zal hierop een verdieping plaatsvinden en maakt SPF ook al deze communicatiemiddelen en -momenten concreter.

Servicegerichtheid:

Na de positieve reacties van onder andere deelnemers is in 2023 het proces inkomensopgave wederom gekoppeld met het UWV. Deelnemers in loondienst kregen een zogenaamde voor-ingevulde inkomensopgave thuis gestuurd. Indien deze opgave niet klopte, kon de deelnemer na inloggen op het portaal de juiste inkomensgegevens aan SPF doorgeven.

Ook deed SPF in 2023 onderzoek naar de gebruiksvriendelijkheid van de processen 'aanmelden' en 'inkomensopgave'. Na het doorlopen van het proces kregen deelnemers een korte uitvraag over hun ervaring. Naast een beoordeling, konden deelnemers ook vrije feedback geven aan SPF: wat kan beter? En wat gaat goed? Die input is, waar mogelijk, meegenomen in de verfijning van de processen 'aanmelden' en 'inkomensopgave'.

Digitaal als uitgangspunt:

Digitale communicatie staat centraal in het contact tussen SPF en de deelnemers. Het digitale FysioMagazine is in 2023 twee keer gepubliceerd. Er waren speciale edities voor actieven en gepensioneerden. In het FysioMagazine is SPF dieper ingegaan op actuele, relevante onderwerpen.

SPF stuurde in 2023 gericht specifieke e-mailberichten uit aan diverse groepen deelnemers over onder andere het groene licht voor de Wvb en het uitstel van de transitiedatum naar 1 januari 2025. Daarnaast kwam acht keer de e-SPF nieuwsbrief uit. Alle deelnemers van wie SPF over het e-mailadres beschikt, ontvangen deze digitale post. Via de e-SPF bracht SPF actuele onderwerpen onder de aandacht. De e-mailberichten variëren van een uitnodiging tot het mee doen aan een onderzoek, het lezen van het magazine waarin extra informatie over het proces 'inkomen opgeven' wordt gegeven of de keuzes die men heeft rondom pensioen.

Ontwikkelingen in 2024:

De aanloopfase naar het nieuwe pensioencontract is nu voorbij. 2024 is het transitiejaar, SPF bereidt de deelnemers voor op de transitie naar het nieuwe pensioencontract. De communicatie hieromtrent is van groot belang voor het fonds. De communicatie naar deelnemers zet SPF voort en is steeds specifiek op de persoonlijke situatie van deelnemers gericht. Dit is zo beschreven in het communicatieplan Wtp transitie. Stap voor stap neemt SPF de relevante groepen deelnemers verder mee in de transitie, in wat er voor hen gaat veranderen en wanneer ze in actie moeten komen. Gelaagd en evenwichtig communiceren staat hierbij centraal. Ook vraagt SPF regelmatig uit waar de voorkeuren bij deelnemers liggen. Zo probeert het fonds zo passend mogelijk te communiceren.

Het is van belang om deelnemers goed te informeren en ook de verwachtingen te regisseren. Het komende jaar zet SPF naast bovengenoemde en de wettelijke verplichte communicatie de volgende communicatiekanalen in:

- Speciale brieven voor doelgroepclusters;
- e-Fysiopensioen;
- FysioMagazine;
- E-mail;
- Website;
- Webinars / Vraag maar raak-sessies;
- Presentatie Hogescholen;
- 57+ brief;
- Verkort jaarverslag;
- Nieuwsbrieven van KNGF, Werkgeversvereniging, Werknemersvereniging.

SPF maakt haar communicatieambitie SMART: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden. SPF verbindt daarvoor key performance indicatoren (kpi's) aan deze doelstellingen en maakt deze daardoor meetbaar. De kpi's staan in het communicatie jaarplan 2024. Ook is concreet bepaald wanneer en hoe SPF deze gaat meten en evalueren.

GOED PENSIOENFONDSBESTUUR

SPF hanteert in het verslagjaar onveranderd het paritaire bestuursmodel. Met dit bestuursmodel als uitgangspunt wordt in deze paragraaf nader ingegaan op de doelstellingen en activiteiten van SPF op het gebied van goed pensioenfondsbestuur. Goed pensioenfondsbestuur heeft niet alleen betrekking op besturen, maar ook op de organen van SPF.

Code Pensioenfondsen

Pensioenfondsen moeten zich houden aan de Code Pensioenfondsen (de Code). In de Code staan normen voor goed pensioenfondsbestuur. De Code is in 2018 wettelijk verankerd en is ingedeeld langs 8 thema's.

De Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen kijkt jaarlijks naar de naleving van de Code. De normen in de Code zijn weliswaar leidend, maar de Code laat ook ruimte voor de eigen verantwoordelijkheid van het fondsbestuur in de beleidskeuzes die het maakt ('pas toe of leg uit'). Het doel van de Code is het bewustzijn van 'goed pensioenfondsbestuur' te stimuleren bij bestuurders, leden van het intern toezicht en leden van de fondsorganen; het gaat om de 'state of mind'.

Pas toe of leg uit

Pensioenfondsen mogen de Code naleven volgens het 'pas toe of leg uit beginsel'. Dit betekent dat een pensioenfonds de normen van de Code toepast of in het bestuursverslag motiveert waarom het een norm niet (volledig) toepast. SPF past de normen van de Code vrijwel volledig toe. Per thema wordt de naleving van de normen van de Code Pensioenfondsen nader toegelicht. Hierbij wordt tevens toegelicht waar SPF afwijkt van de normen van de Code.

Thema 1: Vertrouwen waarmaken

Dit thema draait om het waarmaken van het vertrouwen dat gesteld is in de degene die voor het pensioenfonds verantwoordelijkheid dragen, wat kan blijken uit adequaat bestuur, verantwoord beleggingsbeleid en een zorgvuldig risicomanagement. De normen die vallen onder dit thema zien onder andere op een evenwichtige belangenafweging, heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus, adequaat risicomanagement en risicobewustzijn.

De normen van dit thema worden door SPF nageleefd. Dit blijkt in 2023 onder andere uit het verder actualiseren van het integraal risicomanagementbeleid inclusief de ontwikkeling van het nieuwe integraal risicomanagementdashboard, het opstellen van de risicoanalyse omtrent het nieuwe pensioencontract, de evaluatie en vaststelling van de focusdossiers, het organiseren van twee brainstormdagen waarin onder andere een pre mortem is uitgevoerd met betrekking tot de overgang naar de flexibele premiereregeling per 1 januari 2025.

Thema 2: Verantwoordelijkheid nemen

De verantwoordelijkheid die het bestuur neemt voor de uitvoering van de pensioenregeling staat centraal in dit thema. De normen die hieraan zijn verbonden, zien op de taak- en rolverdeling tussen bestuur en uitvoering, de inrichting en evaluatie van de uitbesteding en het beloningsbeleid van uitbestedingspartijen. SPF leeft deze normen na. Dit blijkt onder andere uit de rol die SPF pakt ten aanzien van de transitie naar het nieuwe pensioencontract, het doorlopen van het eigen geactualiseerde uitbestedingsbeleid (dit beleid is in 2022 geactualiseerd en wordt verder verbeterd in 2024), het beoordelen van de uitbestedingsovereenkomsten en het beloningsbeleid van uitvoeringsorganisaties.

Thema 3: Integer handelen

Dit thema ziet op het bevorderen van een cultuur van integriteit en compliance door het bestuur van het pensioenfonds. De normen in dit thema zien onder andere op het hebben van en naleven van een interne gedragscode, het melden van nevenfuncties en het aanwezig zijn van een klokkenluidersregeling. SPF leeft deze normen na. In 2023 is de gewenste risicocultuur nageleefd zoals is opgenomen in het geactualiseerde integraal risicomanagementbeleid en zijn de bevindingen uit de audit integriteitsbeleid verwerkt in het beleid van SPF.

Thema 4: Kwaliteit nastreven

Met het nastreven van kwaliteit wordt in dit thema bedoeld dat het pensioenfonds hoge kwaliteitseisen stelt, daar beleid op voert en een 'lerende' organisatie is. De normen zien op het verantwoordelijkheid nemen voor zorgvuldige, kritische en onafhankelijke besluitvorming en procedures. Maar ook op het verzorgen van permanente educatie en het openstaan voor kritiek en leren van fouten. Daarnaast zien deze normen op de periodieke evaluatie van het bestuur en het verantwoordingsorgaan. In 2023 heeft er een collectieve evaluatie plaatsgevonden van het bestuur onder leiding van een externe adviseur. Hierbij was onder andere aandacht voor de dynamiek binnen het bestuur. Daarnaast heeft het bestuur gezamenlijk tijdens de brainstormdagen in oktober een 'deep-dive' gedaan met betrekking tot de nieuwe flexibele premieregeling van SPF door middel van het uitvoeren van een pre mortem en door twee kennissessies te organiseren, over de risicodelingsreserve en de 'reis van de euro'.

Thema 5: zorgvuldig benoemen

Dit thema ziet op het zorgvuldig handelen van het pensioenfonds bij (her)benoeming en ontslag, maar ook op het zorgen voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het pensioenfonds. De normen in dit thema zien op de samenstelling van het bestuur als afspiegeling van de belanghebbenden bij het fonds, de geschiktheid en continuïteit. En ook op de zittingsduur, de bevoegdheden tot benoeming en ontslag en de manier van zoeken naar nieuwe leden voor de gremia van het pensioenfonds.

Niet alle normen van dit thema werden door SPF nageleefd. Zo week SPF ook in 2023 gemotiveerd af van norm 34 van de Code, die inhoudt dat de zittingsduur van een bestuurslid en een VO-lid maximaal vier jaar is. De zittingsduur van bestuursleden en VO-leden was vastgesteld op maximaal zes jaar en een herbenoeming kon maximaal één keer plaatsvinden.

Per 1 januari 2024 is de nieuwe Code Pensioenfonds in werking getreden. Hierover is meer opgenomen op pagina 44 onder het kopje 'Nieuwe Code Pensioenfonds'. De zittingstermijnen van een bestuurslid en een lid van het VO is vanaf 1 januari 2024 aangepast van 6 naar 4 jaar. In principe kan een bestuurslid en lid van het VO voor één termijn van vier jaar herbenoemd worden. Onder bijzondere omstandigheden kan een bestuurslid en/of lid van het verantwoordingsorgaan herbenoemd worden voor een derde termijn van maximaal vier jaar. Argumenten in de sfeer van continuïteit en kennisborging kunnen daarbij essentieel zijn. Lopende termijnen worden door het bestuur gerespecteerd.

Met het oog op de continuïteit, senioriteit en kennisborging is het bestuur in overleg om dit te kunnen borgen. Met het aankomende vertrek van drie ervaren bestuursleden heeft het bestuur in 2023 niet alleen de discussie gevoerd over opvolging van de vertrekkende bestuurders, maar ook in bredere zin het bestuursmodel besproken. Hierbij werd de totale governance van SPF onder de loep genomen. In 2024 gaat het bestuur hierover verder praten. Daarbij worden ook de diverse fondsorganen en DPF betrokken.

Het bestuur heeft in 2023 de heer Olaf Schulte benoemd tot aspirant bestuurslid.

Het verantwoordingsorgaan kende in 2023 vijf leden. In 2023 is mevrouw Maas per 1 januari 2025 herbenoemd voor een tweede termijn (van 4 jaar) als lid van het verantwoordingsorgaan. De tweede termijn van mevrouw Maas loopt tot ultimo 2028.

Thema 6: Gepast belonen

Dit thema ziet op het voeren van een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie door een pensioenfonds. De normen zien op het aanwezig zijn van een beheerst, passend en duurzaam beloningsbeleid. Er moet terughoudend worden omgegaan met prestatiegerelateerde vergoedingen en te hoge beloningen voor het intern toezicht. Daarnaast mag er geen sprake zijn van transitie- of ontslagvergoedingen voor bestuursleden of leden van het intern toezicht.

In 2023 heeft het bestuur het beloningsbeleid geactualiseerd. In het beloningsbeleid is de vaste indexatiemethodiek opgenomen. Daarnaast is opgenomen dat het bestuur de bevoegdheid heeft om van de jaarlijkse indexatie naar beneden af te wijken indien het CPI-percentages in een bepaald jaar zodanig hoog is dat het bestuur de volledige indexatie niet passend acht. Ook is de indexatie voor alle interne fondsgremia gelijkgetrokken. Tevens heeft het bestuur besloten om het aantal FTE van de voorzitter van 0,8 naar 1 in 2023 en 2024 te verhogen in verband met de extra werkzaamheden inzake de transitie naar het nieuwe pensioencontract naast de reguliere werkzaamheden. Het bestuur heeft in juli 2024 een formele evaluatie gepland om te beoordelen of deze tijdelijke verhoging nog passend is bij de feitelijke werkzaamheden. Dit besluit is ter advisering voorgelegd aan het VO.

Thema 7: Toezicht houden en inspraak waarborgen

In dit thema staat het waarborgen van intern toezicht op de kwaliteit en integriteit van de bedrijfsvoering door het pensioenfonds centraal. De normen hebben betrekking op de werkwijze van de visitatiecommissie, de wijze waarop het bestuur de aanbevelingen van het intern toezicht meeweegt in de besluitvorming, de dialoog tussen het bestuur en het verantwoordingsorgaan en de werkzaamheden en evaluatie van de certificerend actuaire en accountant. SPF leeft deze normen na, onder andere door de aanbevelingen van het intern toezicht en het verantwoordingsorgaan gedurende het jaar te behandelen en terug te koppelen.

Thema 8: Transparantie bevorderen

Dit thema ziet op het nastreven van openheid, het verantwoording afleggen over gevoerd beleid en het communiceren over de missie, strategie en de risico's door een pensioenfonds. De normen zien onder andere op het inzicht geven in de missie, visie en strategie, op de (wijze van) uitvoering van het beleid en op de overwegingen ten aanzien van verantwoord beleggen. Ook moet een pensioenfonds een adequate klachten- en geschillenprocedure hebben. SPF leeft dit thema onder andere na door het publiceren van de halfjaarverslagen over maatschappelijk verantwoord beleggen op de website. SPF heeft een laagdrempelige en oplossingsgerichte klachtenprocedure waarin elke uiting van ongenoegen als een klacht wordt behandeld. Alle klachten worden geregistreerd en op kwartaalbasis, zowel binnen de communicatiecommissie als met het Dagelijks Bestuur, besproken. Waar nodig wordt beleid aangepast of worden nieuwe acties uitgezet.

In het kader van de nieuw opgestelde gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' heeft de Pensioenfederatie alle pensioenfondsgevestigden gevraagd om in 2023 opnieuw een zelfevaluatie te doen met betrekking tot klachtafhandeling. Ook SPF heeft deze zelfevaluatie opnieuw uitgevoerd. Uit deze evaluatie bleek dat het proces rondom klachten- en geschillenafhandeling bij SPF een ruime voldoende heeft behaald (82%). In 2024 zullen door het bestuur verdere verbeteringen worden doorgevoerd.

Rapportagenormen

De Code kent daarnaast acht normen die de rapportage over de naleving van deze normen betreffen, de zogeheten 'rapportagenormen'. Het gaat om de volgende normen:

Rapportagenorm	Voldoet pensioenfonds aan de norm	Toelichting
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het fonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur rapporteert in diverse hoofdstukken van dit bestuursverslag over het beleid dat het in 2023 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	SPF beschikt over een geschiktheidsbeleidsplan en een diversiteitsbeleid. SPF zoekt bij het streven naar diversiteit aansluiting bij het afspiegelingsbeginsel. Dit uitgangspunt geldt voor het bestuur en voor de leden van het VO. De diversiteit die wordt beoogd, sluit aan bij de diversiteit in de beroepsgroep. SPF kent per orgaan een rooster van aftreden. Daarnaast kent SPF de Commissie Geschiktheid en Opvolging die onder meer tot taak heeft gevraagd en ongevraagd advies uit te brengen ten aanzien van werving en selectie van nieuwe bestuursleden, nieuwe leden voor het VO en indien van toepassing commissie- en werkgroepleden.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er ten minste 1 vrouw en 1 man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Ja	In 2023 ziet de samenstelling van de verschillende organen er als volgt uit: Bestuur: 3 vrouwelijke bestuursleden uit 1960, 1983 en 1985 5 mannelijke bestuursleden uit 1958 (2 leden), 1982 (2 leden) en 1984 VO: 2 vrouwelijke leden uit 1951 en 1977 3 mannelijke leden uit 1959, 1985 en 1988
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	In dit bestuursverslag doet de visitatiecommissie verslag van het gevoerde toezicht over de toepassing van de Code door SPF.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In verschillende fondsdocumenten, waaronder dit bestuursverslag, besteedt het bestuur aandacht aan missie, visie en strategie van SPF.

Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	SPF heeft als basis voor zijn beleggingsbeleid zogenoemde beleggingsovertuigingen geformuleerd. Daarbij zijn ook beliefs over Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) opgenomen. SPF kent een eigen MVB-beleid en halfjaarlijks wordt hierover gerapporteerd op de eigen website. In de 'Verklaring inzake de beleggingsbeginselen' is ook een paragraaf opgenomen over MVB. Deze verklaring is te vinden op de website van SPF.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	SPF kent een interne gedragscode en rapporteert over de naleving daarvan in dit bestuursverslag. SPF volgt de modelgedragscode van de Pensioenfederatie. SPF kent geen insiders en daarom zijn de artikelen met betrekking tot de insiders niet opgenomen in de gedragscode van SPF. Aan het begin van elke bestuursvergadering is er ruimte om meldingen te doen op grond van de gedragscode zoals nevenfuncties en uitnodigingen. De Compliance Officer doet jaarlijks verslag van de naleving van de interne gedragscode. Het eindoordeel van dit verslag is in dit bestuursverslag opgenomen. In het najaar van 2023 hebben alle individuele evaluatiegesprekken met bestuursleden plaatsgevonden. Daarnaast heeft er een gemeenschappelijke sessie met het bestuur plaatsgevonden onder leiding van een externe adviseur. Tijdens deze sessie is gesproken over de samenwerking binnen het bestuur en over de opvolging.
Norm 65 Het fonds zorgt voor een adequate klachten- en geschilprocedure die voor belanghebbenden toegankelijk is.	Ja	SPF kent een klachten- en geschillenprocedure die op de website van SPF is gepubliceerd. Daarnaast heeft SPF in 2023 een klachten- en geschillenbeleid opgesteld. Op de website is ook de werkwijze over de indiening van een klacht dan wel over het aanhangig maken van een geschil toegelicht. SPF heeft de procedure om te klagen laagdrempelig gemaakt en deze wordt steeds aan de hand van strakke termijnen doorlopen en sluit aan bij de kernwaarde 'oplossingsgericht zijn'.

Nieuwe Code Pensioenfondsen

Per 1 januari 2024 is de herziene Code Pensioenfondsen in werking getreden. De herziende Code is ter vervanging van de Code uit 2018. Deze herziening komt voort uit de noodzaak om aan te sluiten bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Een belangrijke wijziging in deze herziening is de meer centrale rol voor deelnemers.

Belangrijk is dat de herziene Code niet alleen de implementatie van de Wtp omvat, maar ook recente maatschappelijke ontwikkelingen zoals duurzaamheid en diversiteit & inclusie. Dit uit zich in de toevoeging van nieuwe normen die pensioenfondsen verplichten rekening te houden met de voorkeuren van belanghebbenden, transparante keuzes te maken met betrekking tot duurzaamheid en beleggingsbeleid en actief diversiteit en inclusie bevorderen.

De herziene Code benadrukt ook het belang van goed pensioenfondsbestuur waarbij de drie centrale functies van bestuur, intern toezicht en het verantwoordingsorgaan goed moeten functioneren. Om deze doelen te ondersteunen, zijn vijf thema's vastgelegd waarbinnen de normen zijn gestructureerd.

Een belangrijk principe dat gehandhaafd blijft, is het 'pas toe of leg uit'-principe. Echter, pensioenfondsen worden nu gevraagd om over drie specifieke normen in verhalende zin te rapporteren, zelfs als aan de norm wordt voldaan.

Nieuwe normen in de herziene Code omvatten onder andere het rekening houden met voorkeuren van belanghebbenden bij de missie, visie en strategie van het fonds, duidelijke keuzes maken over duurzaamheid en beleggingsbeleid en het vaststellen van een schriftelijk diversiteit- en inclusiebeleid.

SPF heeft in 2023 al de eerste stappen gezet voor de implementatie van de herziende Code. Zo heeft het fonds de benoemingstermijnen vanaf 1 januari 2024 aangepast conform de nieuwe code en zijn daarmee in lijn met de normen uit de herziende Code (lopende termijnen worden gerespecteerd). Daarnaast heeft SPF een diversiteitsbeleid. Het diversiteitsbeleid wordt in 2024 aangepast naar een diversiteits- en inclusiebeleid.

In het jaarverslag van 2024 gaat SPF voor het eerst verantwoording afleggen volgens de normen van de herziene Code Pensioenfondsen.

Klachten en geschillen

SPF heeft in 2023 de volgende klachten ontvangen:

Onderwerp	Klachten	Geëscaleerde klachten
Behandelingsduur	-	-
Pensioenberekening en -betaling	21	6
Service en klantgerichtheid	11	-
Informatieverstrekking	19	3
Toepassing wet- en regelgeving: algemeen	25	6
Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	36	-
Deelnemersportaal	8	-
Financiële situatie	-	1
Registratie werknemersgegevens	31	-
Keuzebegeleiding	-	-
Duurzaamheid	-	-
Overig	-	-
Totaal	151	16

Alle klachten zijn door de pensioenuitvoerder in behandeling genomen. Als daar aanleiding voor was, heeft herstel plaatsgevonden. In alle gevallen heeft de deelnemer uitleg gekregen over de betreffende situatie. Daarbij is altijd sprake van een persoonlijke benadering. Ook heeft het bestuur met verschillende deelnemers gesproken voor de afhandeling van klachten.

In 2023 zijn er 12 gegronde klachten ingediend bij SPF. Aan het einde van het jaar stonden er nog drie klachten open. Deze klachten zijn kort na de jaarwisseling afgehandeld. Ook zijn er in 2023 twee klachten via de Ombudsman Pensioenen binnengekomen. SPF is hierover in gesprek met de Ombudsman Pensioenen om deze klachten op te lossen. Verder liep er in 2023 één geschil via de Commissie van Geschillen van SPF en één rechtszaak. Deze kwesties worden naar verwachting in 2024 afgehandeld.

In 2023 hebben klachten aanleiding gegeven tot verbeteringen. SPF heeft klachten ontvangen over de toon van de communicatie. Dit heeft SPF aangepast in de brieven die naar deelnemers verzonden worden. Daarnaast ontving SPF verschillende klachten over de aanpassing van de flexfactoren. Op basis van de ontvangen klachten heeft SPF de brieven aangepast.

Evaluatie geschiktheid en functioneren

Het bestuur heeft een procedure vastgesteld voor een periodieke zelfevaluatie. Het bestuur evalueert jaarlijks het eigen collectieve functioneren, het functioneren van de individuele bestuursleden en het functioneren van de verschillende commissies. Ook het verantwoordingsorgaan evalueert regelmatig het eigen functioneren. Het doel van de zelfevaluatie is de kwaliteit en het functioneren van het bestuur en het verantwoordingsorgaan in stand te houden en/of te verbeteren.

Bij de evaluatie van de individuele bestuursleden is aandacht voor geschiktheid van het bestuurslid, de verdere ontwikkeling van het bestuurslid en functioneren van het bestuurslid binnen het bestuur.

Minimaal eens in de drie jaar wordt er een externe adviseur betrokken bij de beoordeling van het functioneren van het bestuur als collectief. In het najaar van 2023 heeft een collectieve evaluatie van het bestuur plaatsgevonden waarbij een externe adviseur betrokken was. Hierbij was aandacht voor de cultuur, het gedrag en de motivatie van de bestuursleden die werden besproken aan de hand van de thema's: leiderschap, teamdynamiek, evenwichtige besluitvorming, communicatie en de omgang met derden. Ook is er gesproken over de bestuursopvolging vanaf 1 januari 2025. Dit wordt verder door het bestuur vormgegeven in 2024.

Op grond van de bevindingen wordt het geschiktheidsbeleidsplan zo nodig verder aangescherpt en waar nodig gerichte deskundigheidsbevordering ingezet. Alle bestuursleden zijn individueel voldoende geschikt en de geschiktheid van het bestuur en het verantwoordingsorgaan als geheel is op het gewenste niveau.

Intern toezicht

De visitatiecommissie voert toezicht uit op de toepassing van de Code op basis van de 8 thema's van de Code Pensioenfondsen. Zie voor het verslag van het intern toezicht op pagina 96. Daarbij wordt ook ingegaan op de verhouding tussen bestuur en toezicht.

Bevindingen Compliance Officer

De Compliance Officer heeft in 2023 geen materiële bevindingen vastgesteld ten aanzien van de naleving van de gedragscode door verbonden personen.

Gedraglijn AVG

Het beschermen van de vertrouwelijkheid van persoonsgegevens van deelnemers en het naleven van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), heeft voor het bestuur een hoge prioriteit. Onder de AVG geldt dat SPF is aangemerkt als 'verwerkingsverantwoordelijke' van persoonsgegevens. SPF moet, als 'eigenaar' van de persoonsgegevens, expliciet kunnen aantonen dat het voldoet aan de eisen uit de AVG. Hieromtrent heeft SPF een privacybeleid vastgesteld.

Vanaf 1 januari 2020 dienen pensioenfondsen die lid zijn van de Pensioenfederatie te rapporteren over de naleving van de gedragslijn 'AVG'. Ter waarborging van de naleving van deze gedragslijn heeft SPF verschillende beheersmaatregelen getroffen zoals het opstellen van een verwerkingsregister en het overeenkomen van verwerkersovereenkomsten. De Privacy Officer van SPF ziet onder andere toe op de naleving van de wet- en regelgeving en rapporteert hierover jaarlijks aan het bestuur.

In 2022 maakte de Pensioenfederatie een nieuwe versie van de gedragslijn 'Verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen'. Met aanpassingen gebaseerd op een aantal uitspraken en beleidsregels van de Autoriteit Persoonsgegevens en de Europese toezichthouder. De gedragslijn geldt vanaf 2023 voor SPF.

SPF heeft in het uitbestedingsbeleid verschillende beheersmaatregelen ingericht zoals ISAE 3402, ISA 3000, rapportage NFR, DPIA, Control framework met key risks, interne- en of externe audits. APS geeft in de rapportage NFR aan dat zij aan de gedragslijnen voldoen. Door gebruik te maken van deze bestaande interne controle methodes van SPF wordt getoetst of de gedragslijnen worden nageleefd. Voor zover bekend bij het bestuur worden de gedragslijnen nageleefd.

In 2023 voerde SPF de volgende activiteit en beheersmaatregelen uit ten aanzien van gegevensbescherming:

- SPF heeft de wijzigingen in (geautomatiseerde) processen op gegevensbescherming beoordeeld;
- SPF heeft een aantal verwerkingsovereenkomsten met (onder-)uitbestedingspartijen gecontroleerd op gegevensbescherming en naleving van de AVG;
- SPF constateert dat er in 2023 geen ernstige datalekken waren.

Naleving wet- en regelgeving

In overeenstemming met artikel 104 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) wordt vermeld dat:

- SPF in het verslagjaar 2023 geen dwangsommen noch boetes zijn opgelegd;
- SPF in het verslagjaar 2023 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 166 van de Wvb is gegeven;
- in het verslagjaar 2023 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 168 van de Wvb is aangesteld;
- er geen overige overtredingen van de wet- en regelgeving bekend zijn.

Fraudebeheersing

Bij het identificeren en inschatten van risico's besteedt SPF specifieke aandacht aan het beheersen van frauderisico's. Gedurende 2023 heeft het bestuur risicoanalyses uitgevoerd om deze risico's zowel bij SPF als de uitbestedingspartijen te monitoren. De belangrijkste frauderisico's die zijn geïdentificeerd, hebben betrekking op:

- Het risico van uitkeringsfraude; personen die reeds overleden zijn worden niet afgemeld waardoor onterecht uitkeringen verkregen worden;
- Het risico van declaratiefraude; onjuiste en/of onterechte declaraties worden ingediend;
- Het risico op inkoopfraude; manipulatie van kosten verbonden aan inkoop van diensten en/of producten;
- Het risico op beleggingsfraude; afwijking van best-price principle, of gebruik maken van bedenkelijke of niet toegestane fiscale constructies, waardoor financiële- en/of reputatieschade wordt opgelopen;
- Het risico op fraude van bestuursleden en/of verbonden personen: bestuurders en/of medewerkers bij zakelijke relaties verduisteren pensioengeld.

SPF mitigeert en beheerst deze frauderisico's door zowel op organisatie- als procesniveau beheersmaatregelen in te richten. De belangrijkste beheersmaatregelen bestaan hierbij uit: het aanwezig zijn van een gedragscode en klokkenluidersregeling, de processen en interne controles bij de uitbestedingspartijen (waaronder functiescheidingen en het vier-ogen-principe) en het ingerichte onafhankelijke toezicht.

Vertegenwoordiging in de Klantenraad Achmea

SPF heeft een zetel in de Klantenraad van zowel Achmea Pensioenservices als Achmea Investment Management.

PENSIOENPARAGRAAF

Pensioenregeling en het toeslagbeleid van SPF

SPF actualiseert ten minste eenmaal per jaar het pensioenreglement. Het pensioenreglement is voor het laatst gewijzigd per bestuursbesluit van 6 december 2023. De wijziging betreft de fiscale cijfers enerzijds en materiële aanpassingen anderzijds. In het verslagjaar hingen de materiële aanpassingen samen met:

- Het aanpassen van de vrijwillige voortzetting van deelnemers van 10 naar 15 jaar voor deelnemers die winst uit eigen onderneming genieten;
- Het vervallen van het artikel dat een deelnemer alleen volledig met pensioen kan gaan als hij stopt met de beroepsuitoefening;
- Het aanpassen dat SPF uitgaat van het maximaal in aanmerking te nemen beroepsinkomen als een zelfstandig beroepsbeoefenaar zijn inkomensgegevens niet tijdig aanlevert;
- Het artikel over het bedrag ineens wordt geschrapt aangezien de nieuwe wetgeving hierover niet ingaat in 2024;
- Het aanpassen van de artikelen met betrekking tot de commissie van geschillen en de commissie beoordeling beroepsarbeidsongeschiktheid

Kenmerken pensioenregeling per 1 januari 2024

Karakter pensioenregeling

De pensioenregeling is een uitkeringsregeling in de vorm van een geïndexeerde middelloonregeling.

Toetredingsleeftijd en pensioenrichtleeftijd

Er is geen toetredingsleeftijd van toepassing. De toetreding is afhankelijk van het moment van registratie als beroepsgenoot. De pensioenrichtleeftijd is gesteld op 67 jaar.

Pensioengrondslag

De pensioengrondslag is het beroepsinkomen van de deelnemer in dat jaar zoals gedefinieerd in artikel 3.3 en artikel 3.4 van het pensioenreglement, verminderd met de franchise zoals gedefinieerd in artikel 3.6 van het pensioenreglement. Er geldt een maximum voor dit beroepsinkomen. In artikel 3.5 van het pensioenreglement wordt aangegeven dat het maximum beroepsinkomen jaarlijks door het bestuur wordt vastgesteld. Voor 2024 is deze vastgesteld op € 35.800,- voor deelnemers in loondienst en € 44.954,- voor zelfstandigen.

Franchise en opbouwpercentage Ouderdomspensioen

De franchise is € 12.497,- (2024) op fulltime basis en wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld. Het opbouwpercentage in de Basisregeling voor deelnemers in loondienst: 0,57% van de pensioengrondslag. Voor zelfstandig werkende deelnemers: 0,41% van de pensioengrondslag.

Vrijwillige betaling van hogere premie

Deelnemers hebben binnen de fiscale grenzen de mogelijkheid om naast de verplichte deelname, die inkomensafhankelijk is, op vrijwillige basis 11%, 22% of 33% van de premie extra in te leggen ter verbetering van de pensioenopbouw.

Pensioensoorten

De pensioenregeling kent ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen. Het ouderdomspensioen is gelijk aan de som van de per jaar van deelnemerschap verworven aanspraken. Het partnerpensioen is in beginsel 70% van het te bereiken ouderdomspensioen. Het wezenpensioen is per kind tot 23 jaar 20% van het partnerpensioen.

Premievrijstelling

De deelnemer kan zich vrijwillig verzekeren voor de voortzetting van de pensioenopbouw in geval van blijvende en volledige beroepsarbeidsongeschiktheid.

Flexibiliseringsmogelijkheden

Op de pensioneringsdatum heeft de (gewezen) deelnemer het recht zijn partnerpensioen geheel om te ruilen in een hoger ouderdomspensioen. De (gewezen) deelnemer kan het volledige ouderdomspensioen eerder of later laten ingaan. Actieve deelnemers kunnen kiezen voor deeltijdpensioen. De (gewezen) deelnemer kan bij ingang van het ouderdomspensioen kiezen voor conversie: de pensioenen worden dan eenmalig verhoogd, maar in ruil daarvoor wordt de toekomstige jaarlijkse toeslag met 3%-punt verlaagd. De conversie vindt plaats op basis van actuariële equivalentie.

Toeslagen

Op de opgebouwde pensioenaanspraken wordt jaarlijks een onvoorwaardelijke toeslag verleend van 2,0%. Afhankelijk van de financiële positie van SPF kan het bestuur echter beslissen dat een extra - voorwaardelijke - toeslag wordt verleend. De voorwaardelijke toeslag wordt gedeeltelijk uit de premie en gedeeltelijk uit overrendement gefinancierd. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd.

Toeslagbeleid:

Met ingang van 2008 kent SPF een toeslagbeleid dat voor een deel onvoorwaardelijk en voor het overige voorwaardelijk is.

Onvoorwaardelijk toeslagbeleid:

Op basis van het onvoorwaardelijke deel van het toeslagbeleid worden vanaf 2009 de opgebouwde en ingegane pensioenen jaarlijks verhoogd met 2%.

Voorwaardelijk toeslagbeleid:

Wat betreft het voorwaardelijke toeslagbeleid beslist het bestuur jaarlijks in hoeverre de financiële positie ruimte geeft om een extra toeslag boven op de onvoorwaardelijke 2% te verlenen.

De toeslagverlening wordt gedeeltelijk uit de premie gefinancierd en gedeeltelijk uit overrendement. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd. Het is de ambitie van SPF om boven op de onvoorwaardelijke toeslag van 2% jaarlijks gemiddeld ten minste 1% voorwaardelijke toeslag te verlenen.

SPF heeft ten behoeve van de jaarlijkse beslissing over de voorwaardelijke toeslag een leidraad vastgesteld die aangeeft hoe de hoogte van de voorwaardelijke toeslag afhangt van de financiële positie van SPF.

Leidraad voor het voorwaardelijke toeslagbeleid:

Het bestuur heeft de volgende Leidraad vastgesteld voor het toekennen van voorwaardelijke toeslagen.

Beleidsdekkingsgraad	Voorwaardelijke toeslag
Lager dan 110%	0%
Hoger dan 110%, maar lager dan 130%	nFTK toeslagpercentage, maar ten hoogste 1%
Hoger dan 130%	nFTK toeslagpercentage

Volgens de Leidraad hangt de voorwaardelijke toeslag af van de beleidsdekkingsgraad van SPF en het nFTK toeslagpercentage. SPF hanteert hierbij een peildatum van 30 september van elk jaar.

De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad over de afgelopen 12 maanden.

Het nFTK toeslagpercentage is het wettelijke maximale voorwaardelijke toeslagpercentage als bedoeld in artikel 132 van de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling en artikel 15 lid 3 van het Besluit Financiële Toetsingskader pensioenfondsen.

Toeslagverlening

Op grond van het gestelde in artikel 25.1 van het pensioenreglement worden de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenrechten jaarlijks met een onvoorwaardelijke toeslag van 2,0% verhoogd.

Op 1 juli 2022 versoepelde de minister de indexatieregels tijdelijk. Om gebruik te kunnen maken van de versoepelde indexatieregels moet de beleidsdekkingsgraad én de actuele dekkingsgraad hoger zijn dan 105%. De actuele dekkingsgraad komt ook na indexatieverlening niet onder de 105%. Daarnaast moet het besluit evenwichtig worden genomen.

Het bestuur van SPF besloot op 1 november 2023 om op basis van de aanwezige (beleids)dekkingsgraad per 1 januari 2024 een voorwaardelijke toeslag te verlenen van 0,69%. Elk jaar worden de pensioenen door SPF onvoorwaardelijk geïndexeerd met 2%. Dit betekent dat de pensioenen bij SPF vanaf 1 januari 2024 worden geïndexeerd met 2,69%. Waar veel pensioenfondsen de afgelopen jaren een indexatieachterstand hebben opgelopen, heeft SPF de pensioenen wel verhoogd.

Voorwaardelijkheidsverklaringen

Het voorwaardelijke toeslagbeleid wordt ook verwoord in een zogenaamde 'voorwaardelijkheidsverklaring'. SPF is wettelijk verplicht deze verklaring en de bijbehorende tekst op te nemen in al haar communicatie uitingen. De verklaring luidt in 2024 als volgt:

SPF probeert uw pensioen elk jaar extra te verhogen

Uw pensioen gaat elk jaar met 2% omhoog. Zo proberen we uw pensioen mee te laten groeien met de prijzen. Is onze financiële situatie goed genoeg? Dan kijken we of er ruimte is om de pensioenen extra te verhogen.

Per 1 januari 2024 verhogen we de pensioenen met 2,69%. De afgelopen 5 jaar verhoogden wij de pensioenen voor deelnemers zo:

Datum verandering	Toeslagverlening	Stijging van de prijzen
1 januari 2023	2,00%	10,00%
1 januari 2022	2,00%	2,68%
1 januari 2021	2,00%	1,27%
1 januari 2020	2,00%	2,63%
1 januari 2019	2,00%	1,71%

De cijfers van de stijging van de prijzen zijn van het Centraal bureau voor Statistiek (CBS), de consumentenprijsindex.

Ook over 2024 kunnen wij uw pensioen waarschijnlijk maar beperkt of mogelijk niet extra verhogen. Naar verwachting geldt vanaf 1 januari 2025 een nieuwe pensioenregeling. In de nieuwe pensioenregeling is niet langer sprake van het verlenen van toeslagen. Het pensioen in de nieuwe pensioenregeling is variabel en stijgt of daalt afhankelijk van de economische omstandigheden. Alle afspraken over de verhoging van de pensioenen vindt u bij toeslagbeleid. Of kijk in laag 3 in de voorwaardelijkheidsverklaring of het pensioenreglement.

Kostentransparantie

Kosten pensioenbeheer

Onderstaand zijn de kosten voor pensioenbeheer opgenomen. Volgens aanbevelingen van de Pensioenfederatie (gebaseerd op aantal deelnemers exclusief gewezen deelnemers) bedragen de kosten per deelnemer € 198,- (2022: € 180,-) en volgens aanbevelingen van AFM (gebaseerd op totaal aantal deelnemers) € 158,- (2022: € 143,-).

	2023	2022
Uitvoeringskosten in € 1.000		
Administratiekosten	4.694	4.304
Controle- en advieskosten	462	342
Bestuurskosten en kosten deelnemersraad	731	679
Overige kosten	883	675
Subsidie DPF	273	260
Totaal kosten	7.043	6.260
Waarvan kosten t.b.v. vermogensbeheer	-710	-630
	6.333	5.630
Deelnemers	23.325	23.379
Gewezen deelnemers	8.224	8.012
Pensioengerechtigden	8.586	7.913
	40.135	39.304
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer in € exclusief gewezen deelnemers	198	180
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer in € inclusief gewezen deelnemers	158	143

Bezoldiging bestuurders

In 2023 is voor een totaalbedrag van € 651.000,- aan vergoedingen aan de bestuurders, de leden van het verantwoordingsorgaan en de leden van het fysiopensioenforum uitgekeerd.

Het onder pensioenbeheerkosten opgenomen bedrag voor bestuurskosten van € 731.000,- is hoger, omdat hierin ook andere kosten zoals kosten voor zaalhuur en opleidingen zijn opgenomen. Daarnaast zijn de kosten gestegen omdat vanaf de tweede helft van 2023 er een aspirant-bestuurslid was.

De toerekening aan kosten van vermogensbeheer is gebaseerd op de bestuursnotitie 'Kosten vermogensbeheer jaarwerk', die is besproken en geaccordeerd in de bestuursvergadering op 20 maart 2023. De notitie beschrijft de uitgangspunten en methodiek van de kostentoerekening. Hoofregel daarbij is dat kosten die naar hun aard feitelijk betrekking hebben op vermogensbeheer daar ook aan worden toegerekend. In afwijking van de beschreven werkwijze in de notitie, wordt voor de bestuursleden gekeken naar de beloningssystematiek. Daarbij is afhankelijk van de rol van het bestuurslid en daarmee de mate waarin het bestuurslid zich bezighoudt met vermogensbeheer, een percentage van de beloning toegerekend aan kosten vermogensbeheer.

Kosten wettelijke toezichthouders

In dit verslagjaar heeft SPF aan DNB € 405.802,- (2022: € 300.929,-) en aan AFM € 41.931,- (2022: € 23.535,-) betaald inzake toezichtskosten.

Benchmark met andere pensioenfondsen

In 2023 heeft SPF een onderzoek laten uitvoeren door het Institutioneel Benchmarking Instituut over het verslagjaar 2022. In onderstaande tabel zijn de belangrijkste uitkomsten opgenomen:

Resultaten IBI Benchmark	SPF	IBI peergroep	IBI universum
Complexiteit index	100	116	100
Service index	113	107	100
Kwaliteit	10	11	11

Pensioenbeheerskosten

Kosten per deelnemer (volgens definitie van Pensioenfederatie)	180	153,6	355,5
Kosten per deelnemer (gemiddeld aantal deelnemers incl. slapers)	143	91	250

SPF presteert gemiddeld genomen vergelijkbaar ten opzichte van de peergroep en het IBI-universum. De kosten per deelnemer zijn hoger dan de IBI-peergroep en lager dan het IBI-universum.

Kosten vermogensbeheer

Na afloop van ieder boekjaar wordt een rapportage over de gerealiseerde kosten van het vermogensbeheer gemaakt. Deze rapportage is onderstaand opgenomen, met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM. De kosten van het vermogensbeheer van pensioenfondsen kunnen zo met elkaar worden vergeleken.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de totale kosten voor het vermogensbeheer in 2022 en 2023 (in € mln.):

	2023	2022
Gemiddeld belegd vermogen	3.810,0	4.286,8
Totale beheerkosten (excl. perf. gerelateerd)	26,1	26,9
Totale performance gerelateerde kosten	0,9	4,8
Totale transactiekosten	3,5	6,2
Totale kosten	30,5	37,9
Beheerkosten % (excl. performance gerelateerd)	0,60%	0,63%
Performance gerelateerde kosten %	0,02%	0,11%
Transactiekosten %	0,09%	0,14%
Totale kosten %	0,71%	0,88%
Hiervan is op factuurbasis betaald aan tegenpartijen	9,3	8,6
in % van gemiddeld belegd vermogen	0,24%	0,20%

De totale kosten vermogensbeheer in bovenstaande tabel zijn gelijk aan de kosten die worden gerapporteerd aan de toezichthouder (jaarstaat J402). Bij het transparant maken van de kosten vermogensbeheer, zijn de aanbevelingen en definities van de Pensioenfederatie in acht genomen. Dat wil zeggen dat de cijfers zijn gebaseerd op werkelijke kosten (indien aanwezig), hetzij een resultaat zijn van schattingen welke qua methodiek minimaal voldoen aan de vereisten van de Pensioenfederatie.

De kosten vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de kostencomponenten: beheerkosten, performance gerelateerde kosten en transactiekosten.

Transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn deels op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden niet separaat kosten in rekening worden gebracht, maar deze zich uiten in het verschil tussen de bied- en laat-spread.

De kosten omvatten naast de kosten zoals gerapporteerd in de staat van baten en lasten, ook een uitsplitsing van de 'onzichtbare kosten' voor beheer van onderliggende beleggingsfondsen, waarvan de kosten zijn verwerkt in het beleggingsrendement en de schatting van de kosten van de individuele transacties. In de staat van baten en lasten worden alleen (directe) kosten getoond die SPF op factuurbasis betaalt aan de tegenpartijen waardoor deze cijfers niet aansluiten.

De volgende paragrafen gaan dieper in op de kosten over het afgelopen jaar (2023) waarbij een vergelijking wordt gemaakt ten opzichte van 2022. Hierbij wordt ook meer inzicht gegeven in factoren die de hoogte van de kosten in belangrijke mate beïnvloeden.

Vergelijking kosten 2023 en 2022

Onderstaande tabellen geven een overzicht per beleggingscategorie van de totale kosten voor het vermogensbeheer over 2023 en 2022 uitgesplitst naar beheerkosten, performance gerelateerde kosten en transactiekosten:

Kosten 2023 per beleggingscategorie	Beheerkosten	Performance gerel. Kosten	Transactiekosten	Totaal
(Staat J402)	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
Vastgoed	7.207	-323	208	7.092
Aandelen	2.879		1.681	4.560
Alternatieve beleggingen	7.202	1.218	250	8.670
Vastrentende waarden	3.406		1.186	4.592
Overige beleggingen	634			634
Derivaten			271	271
Overige vermogensbeheerkosten	3.884			3.884
Kosten vermogensbeheer bestuur en BAC	780			780
Totaal	25.992	895	3.596	30.483
Totaal in %	0,60%	0,02%	0,09%	0,71%

Kosten 2022 per beleggingscategorie	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten	Totaal
(Staat J402)	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
Vastgoed	7.921	550	1.596	10.067
Aandelen	3.981	53	2.010	6.044
Alternatieve beleggingen	6.717	4.162	331	11.210
Vastrentende waarden	3.470		1.795	5.265
Overige beleggingen	430			430
Derivaten			452	452
Overige vermogensbeheerkosten	3.708			3.708
Kosten vermogensbeheer bestuur en BAC	693			693
Totaal	26.920	4.765	6.184	37.869
Totaal in %	0,63%	0,11%	0,14%	0,88%

Inzicht in beheerkosten

Er zijn meerdere factoren die van invloed zijn op de hoogte van kosten. Onderstaand wordt een algemene beschouwing gegeven op factoren die in belangrijke mate impact hebben op de kosten.

Beleggingsmix

Het type belegging is in belangrijke mate bepalend voor de omvang van de beheerkosten. De belangrijkste drivers tussen verschillende type beleggingen zijn afwegingen tussen zakelijke waarden en vastrentende waarden, liquide versus illiquide beleggingen, traditionele versus alternatieve beleggingen en beleggingen in ontwikkelde markten versus opkomende markten. Bepaalde categorieën zijn weliswaar duurder, maar zijn geselecteerd omdat ze naar verwachting bijdragen aan een betere rendement-risicoverhouding van de totale beleggingsportefeuille.

Schaalgrootte

Wanneer er door SPF of door de fiduciaire beheerder schaalvoordelen behaald kunnen worden vallen de kosten doorgaans lager uit.

Actief / passief beleggen

Bij actief beheer krijgt de manager de doelstelling mee om de relevante benchmark te verslaan, wat in principe een hoger verwacht rendement betekent. Daarnaast is in sommige categorieën beleggingen passief beleggen niet mogelijk. Hiertegenover staan hogere kosten, omdat er veel tijd en energie gestoken wordt in onder andere het beleggingsproces, research en analisten.

Overige factoren

Het beheren middels een enkele manager of juist meerdere managers heeft impact op de kosten. Daarnaast is er de keuze tussen een discretionaire oplossing en/of een beleggingsfonds die invloed kan hebben op de hoogte van de kosten (in of exclusief btw), fundamenteel of kwantitatief beheer en ook de mate van gebruik van derivaten.

Onderstaand wordt per categorie kort inzicht gegeven in de hoogte van de kosten aan de hand van bovenstaande factoren, hierbij wordt ook gekeken naar de kosten ten opzichte van het voorgaande jaar.

Inzicht in beheerkosten

Onder beheerkosten vallen naast de beheervergoedingen van de managers ook de algemene fondskosten. Voor fondsbeleggingen zijn deze algemene kosten in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en volgens de vereisten van DNB verantwoord onder beheerkosten.

De beheerkosten van vastrentende waarden bedroegen € 3,4 miljoen. Dit is € 0,1 miljoen lager dan vorig jaar. De beheerkosten van de categorie aandelen bedroegen € 2,9 miljoen. Dit is € 1,1 miljoen lager dan vorig jaar. Beide dalingen komen vooral door het gedaalde belegde vermogen als gevolg van waardedalingen en herallocaties. Daarnaast is in juni 2022 de aandelen wereld ontwikkelde landen portefeuille omgevormd van geheel actief beheer naar deels passief beheer en met een MSCI ESG maatwerk benchmark. Doordat de beheerkosten voor dit passieve mandaat zeer laag zijn (ca. 0,02%), zijn de totale beheerkosten voor aandelen ontwikkelde landen gedaald.

De beheerkosten van de categorie vastgoed bedroegen € 7,2 miljoen. Dit is een daling van € 0,7 miljoen ten opzichte van vorig jaar. Dat had vooral te maken door het gedaalde belegd vermogen in de categorie vastgoed. Hierbij wordt rekening gehouden met de management fees van a.s.r. ip en met de management fees van de onderliggende managers binnen de fondsen. Laatstgenoemde wordt binnen deze fondsen ten laste van de koers (NAV) ingehouden. De beheerkosten van de categorie alternatieve beleggingen, infrastructuur en private equity, bedroegen in 2023 € 7,2 miljoen. Dit is een stijging van € 0,5 miljoen en kwam door het gestegen vermogen en de verdere opbouw van de private equity portefeuille conform het portefeuilleplan. Ook hier zijn de management fees van de onderliggende managers in de fondsen meegenomen.

Inzicht in performance gerelateerde kosten

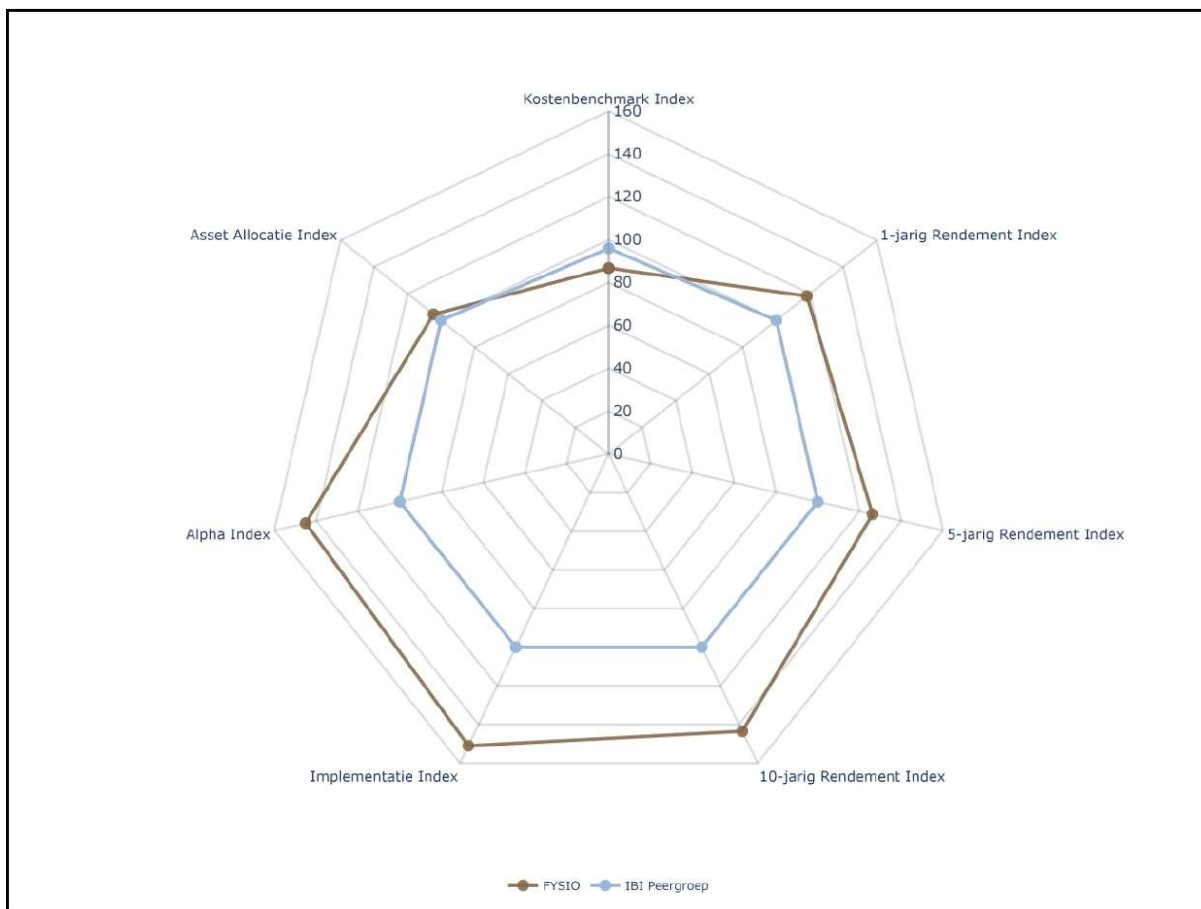
De performance gerelateerde kosten bedroegen in 2023 € 0,9 miljoen. Dat is een stuk lager dan vorig jaar. De performance gerelateerde kosten over 2023 hebben met name betrekking op de alternatieve beleggingen (private equity en infrastructuur) met € 1,2 miljoen. Omdat er voor vastgoed al een reservering voor de performance fee kosten in de voorgaande jaren is gemaakt van € 3,8 miljoen per ultimo 2022 en de performance fee die in 2023 betaald is € 3,5 miljoen bedroeg is er een vrijval ontstaan van de voorziening ten bedrage van € 0,3 miljoen.

Inzicht in transactiekosten

De transactiekosten van de categorie aandelen bedroegen in 2023 € 1,7 miljoen, € 0,3 miljoen lager dan vorig jaar. Dit had vooral te maken door de overgang naar deels passief beheer bij aandelen wereld ontwikkelde landen. De transactiekosten van de categorie vastgoed en vastrentende waarden waren met € 0,2 miljoen en € 1,2 miljoen respectievelijk € 1,4 miljoen en € 0,6 miljoen lager dan vorig jaar. De transactiekosten van alternatieve beleggingen lagen met € 0,3 miljoen in lijn met vorig jaar. De transactiekosten voor de renteoverlay waren met € 0,3 miljoen een kleine € 0,2 miljoen lager dan vorig jaar. Net als vorig jaar zijn ook de transactiekosten voor de dagelijkse uitwisseling van de variation margin met de Direct Clearing Members (DCM's) voor geclearde renteswaps hierin meegenomen.

Benchmarking met andere pensioenfondsen

SPF neemt voor wat betreft de toetsing van het niveau van de uitvoeringskosten deel aan het jaarlijkse onderzoek van het Institutioneel Benchmarking Instituut (IBI). De resultaten uit deze onderzoeken worden onder meer gebruikt bij de beoordeling van het niveau van deze kosten in relatie tot het niveau van soortgelijke kosten bij andere pensioenfondsen (de peergroep) en ten opzichte van alle deelnemende pensioenfondsen. Voor SPF is een IBI-rapportage opgemaakt over het verslagjaar 2022 (het rapport over 2023 komt in de loop van dit jaar beschikbaar). Hieruit blijkt dat de IBI Kostenbenchmark voor SPF 85 basispunten is. Deze benchmark is een door IBI berekende kostennorm die aangeeft wat de kosten voor SPF zouden zijn geweest indien de portefeuille zou zijn gemanaged tegen de gemiddelde kosten van de peergroep. De vermogensbeheerkosten van SPF over het verslagjaar 2022 bedragen 74 basispunten en zijn derhalve 11 basispunten lager dan de IBI benchmark. Redenen waarom de kosten af kunnen wijken van de IBI benchmark zijn de mate van actief dan wel passief beleggen, goedkoper beleggen door middel van indextrackers, lopende overeenkomsten en de allocatie naar goedkopere of duurere subcategorieën.

Uit bovenstaand radardiagram blijkt de prestatie van SPF op het gebied van vermogensbeheer uit de bruine lijn. Waar SPF buiten de omtrek van het universum wordt weergegeven (de grijze lijn) en de waarde hoger is dan 100, daar scoort SPF hoger dan het gemiddelde. Hierdoor is direct te zien of hogere of lagere kosten in relatie staan tot de wijze waarop de beleggingen worden beheerd en gestructureerd en op welke wijze dit zich verhoudt tot het rendement (1-jaars en 5-jaars).

De vermogensbeheerkosten van SPF zijn relatief hoog, omdat SPF in 'duurdere' beleggingscategorieën belegt. Er wordt ook meer dan gemiddeld belegd in vastgoed en infrastructuur en SPF voert over de meeste asset categorieën een actief beleggingsbeleid. Er is dus sprake van een - meer dan gemiddeld - complexe beleggingsportefeuille en de extra opbrengsten die hieruit voortvloeien wegen ruimschoots op tegen de extra kosten.

Toelichting van het bestuur op de uitvoeringskosten

Omdat de hoogte van de uitvoeringskosten direct van invloed is op het pensioen van de deelnemers, neemt het bestuur actieve maatregelen om deze kosten te beheersen. Dit omvat het monitoren van de kosten door het bestuur, het spreiden van extra kosten in het kader van de transitie naar de flexibele premiereregeling en het beheersen van de kosten van externe partijen/adviseurs. Op deze manier worden de kosten transparant en begrijpelijk gehouden. Het bestuur is van mening dat de gemaakte kosten acceptabel zijn in relatie tot factoren zoals het aantal deelnemers, de complexiteit van de regeling, wet- en regelgeving, de transitie naar de nieuwe pensioenregeling en het serviceniveau van SPF.

Voor de periode tot en met de overgangsdatum naar de flexibele premiereregeling op 1 januari 2025, verwacht het bestuur dat de kosten hoog zullen blijven als gevolg van de implementatie van de Wtp. Hoewel de exacte hoogte van deze kosten en het effect ervan op de kosten per deelnemer nog niet bekend zijn, wordt door het bestuur verwacht dat deze kosten aanzienlijk zullen zijn. Vanuit dat perspectief zal het bestuur waar mogelijk deze extra kosten spreiden over minimaal 3 jaar.

BELEGGINGSPARAGRAAF

Marktontwikkelingen 2023

Conflict in Gaza laait op terwijl oorlog in Oekraïne woekert:

Aan het begin van 2024 woekert de oorlog in Oekraïne al bijna twee jaar. Waar er aanvankelijk optimisme was over de kansen van Oekraïne om terug te slaan met behulp van nieuw, Westers materiaal, lijkt de oorlog nu in een patstelling terecht te zijn gekomen. Begin oktober laaide daarnaast het conflict in de Gazastrook op. Na een onverwachte aanval van terreurorganisatie Hamas, viel het Israëlijsche leger de Gazastrook binnen. De economische schade van het conflict leek lange tijd beperkt totdat de Houthis in Jemen uit solidariteit met de Gazanen besloten schepen in de Rode Zee aan te vallen. Schepen die deze aanvallen willen vermijden, kunnen geen gebruikmaken van het Suezkanaal met grote vertragingen in het wereldwijde scheepsverkeer als gevolg. Deze conflicten hebben effect op de financiële markten en dus ook op de beleggingsresultaten van SPF.

Diffuus beeld economische groei:

De economische groei in de Verenigde Staten was in 2023 opvallend robuust. Ondanks de snelle en forse monetaire verkrapping, groeide de Amerikaanse economie in een gestaag tempo door. De economische groei in de Verenigde Staten komt waarschijnlijk uit op 2,4% in 2023 (raming OECD). In de eurozone stond de economische groei wel onder druk. De eurozone-economie schurkt tegen een recessie aan en vooral de situatie in de maakindustrie is slecht. De economische groei in 2023 zal volgens de OECD rond de 0,6% bedragen. Ook de Chinese economie heeft het lastig. De Chinese economie stevent af op een historisch lage economische groei. De tweede economie van de wereld heeft last van een aantal structurele problemen.

Centrale banken zetten strijd tegen inflatie voort:

Centrale banken gingen gedurende 2023 verder met hun strijd tegen de te hoge inflatie. Deze lag op jaarbasis aan het einde van 2022 nog op 9% in de eurozone en op 7% in de Verenigde Staten. Maar de inflatie daalde in de loop van 2023 naar respectievelijk 2,4% en 3,1%. Dit was met name toe te schrijven aan een sterke daling van de energieprijzen ten opzichte van 2022. De ECB verhoogde de beleidsrente zes keer waardoor de depositorente uitkwam op 4%. De Fed verhoogde de beleidsrente vier keer tot een bandbreedte van 5,25% - 5,50%. Tegelijkertijd werden ook de centrale bank balansen afgebouwd. De piek in de beleidsrentes is bereikt. De centrale banken verwachten in 2024 de beleidsrentes te gaan verlagen nu de inflatie onder controle is gebracht.

Terugblik financiële markten

Financiële markten herstellen in 2023:

Financiële markten wisten in 2023 weer de weg omhoog te vinden nadat in 2022 grote verliezen werden geboekt mede als gevolg van de sterke stijging van de rente. De laatste maanden van het jaar waren daarbij bepalend. Centrale banken hintten in het laatste kwartaal van 2023 op monetaire verruiming in 2024 waardoor de eerdere stijging van de kapitaalmarktrentes gedurende het jaar teniet werd gedaan en aandelenmarkten een boost kregen. Van de belangrijkste beleggingscategorieën noteerden alleen grondstoffen in 2023 een negatief rendement.

Wereldwijde aandelenmarkten gedreven door tech-giganten:

Wereldwijde aandelenmarkten bleken met een rendement van ruim 20% (hedged naar euro) absolute winnaars van 2023. Dit resultaat werd vooral gedreven door de magnificent seven, een zevental Amerikaanse megacap aandelen (Apple, Microsoft, Alphabet, Amazon, Nvidia, Meta en Tesla). Deze aandelen profiteerden veelal van het optimisme rondom de ontwikkeling van artificial intelligence en waren samen goed voor circa de helft van het rendement van wereldwijde aandelen. Vanuit regionaal perspectief noteerden Japanse en Noord-Amerikaanse aandelen de grootste stijging. Europese aandelen en aandelen uit de regio Asia Pacific ex. Japan volgden op gepaste afstand.

Chinezen aandelen noteerden wederom een slecht resultaat en drukten het rendement van aandelen opkomende markten:

Aandelen van opkomende markten stelden met een rendement van iets boven de 6% (in euro's gemeten) teleur, zeker ten opzichte van de sterke stijging van aandelen van ontwikkelde markten. Een belangrijke factor hierin was de tegenvallende performance van Chinese aandelen die een forse min noteerden door onder andere de kwakkelende Chinese vastgoedaandelen. De kwakkelende Chinese vastgoedmarkt heeft geen effect op de beleggingsportefeuille van SPF. Een van de grote winnaars onder de aandelen van opkomende landen waren Mexicaanse aandelen. De Mexicaanse economie groeide hard en profiteert van de nearshoringtrend waarmee de Verenigde Staten de productie die nu veelal in China plaatsvindt dichterbij huis proberen te halen.

Europese staatsobligaties hoger door verwachte renteverlagingen:

De kapitaalmarktrentes daalden in 2023 per saldo ondanks dat centrale banken de beleidsrentes in 2023 meermaals hebben verhoogd. De belangrijkste reden voor de daling van de kapitaalmarktrentes was dat in het laatste kwartaal duidelijk werd dat de inflatie onder controle was en er in 2024 wellicht renteverlagingen in het verschiet liggen. Dit had per saldo een positief effect op het rendement van staatsobligaties. De staatsobligaties van de zuidelijke Europese landen profiteerden het meest van de rentedaling doordat in het kielzog van de rentedaling ook de risico-opslag daalde.

Kredietobligaties hoger door daling risicovrije rente en kredietrisico-opslagen:

Kredietwaardige niet-staatsobligaties (credits) en high yield obligaties profiteerden in 2023 van de dalende rente en de daling van de risico-opslagen. De verschillen tussen Europese en Amerikaanse high yield obligaties waren beperkt.

Obligaties opkomende landen in de plus:

Obligaties uit de opkomende markten (EMD) profiteerden ook van de dalende rentes en risico-opslagen. Dit geldt voor zowel EMD in harde valuta (EMD HC) als EMD in lokale valuta (EMD LC). Er zijn wel signalen dat geopolitiekrisico boven de EMD markt hangt en sommige landen in financiële moeilijkheden verkeren.

Japanse yen onder druk:

Op de valutamarkten sprong met name de afwaardering van de Japanse yen eruit. Lange tijd gold de Japanse munt als sterk en stabiel, maar het nog altijd ultra ruime monetaire beleid begint hier steeds meer afbreuk aan te doen. Het verschil tussen het Japanse monetaire beleid en dat van de Europese en Amerikaanse tegenhangers zorgt voor een sterke afwaardering van de Japanse yen. Ook won de euro iets terrein terug ten opzichte van de Amerikaanse dollar.

Het totale portefeuillerendement over 2023 kwam uit op 3,1% inclusief de valuta afdekking overlay portefeuille op 4,8%. Zie verder de toelichting bij het onderdeel rendementen.

Beleggingsplan

Jaarlijks wordt door het bestuur van SPF een beleggingsplan vastgesteld. Het beleggingsplan is gebaseerd op een ALM-studie, het ontwikkelde strategisch beleggingsbeleid en de daarbij behorende strategische portefeuille. Eind 2023 heeft het bestuur besloten om in relatie tot de komende overgang naar de nieuwe pensioenregeling over te stappen van een afdekking op basis van de dekkingsgraad naar een vaste afdekking (60%) op basis van de technische voorziening (TV).

Jaarlijks laat SPF een portefeuilleconstructie-studie uitvoeren waarbij de normportefeuille wordt vastgesteld. In deze studie is gerekend met één hoofdsceario: 'flags and frictions'. Hierin wordt voorzien dat de grote geopolitieke strubbelingen steeds meer leiden tot een versnelde beweging naar een multipolaire wereld. De relaties tussen de verschillende machtsblokken staan steeds meer onder spanning. De oorlog in Oekraïne leidt tot een langdurig beschadigde relatie tussen het Westen en Rusland. Daarnaast blijft de relatie tussen de Verenigde Staten en China moeizaam. De term 'flags' staat voor deze gespannen internationale omgeving. Tegelijkertijd neemt de polarisatie in de westerse samenleving verder toe. Dit bemoeilijkt het bereiken van consensus voor oplossingen terwijl er grote uitdagingen zijn op het gebied van klimaat, vergrijzing, ongelijkheid, sociale cohesie, etc. De term 'frictions' staat voor dit moeizaam functioneren van gepolariseerde Westerse samenlevingen. Daarnaast zijn twee thematische crisissceario's uitgewerkt, beiden met een hogere inflatie dan in het basissceario: 'the great retreat' en 'new deals'. Klimaatrisico is onderdeel van de 3 genoemde sceario's. Klimaatrisico's zijn in te delen in twee onderdelen: transitierisico's en fysieke risico's. De conclusie uit deze analyses is dat SPF de normportefeuille zo veel als mogelijk wil laten aansluiten bij de strategische portefeuille. Helemaal met het oog op de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel. Door de forse overweging van illiquide beleggingen (vastgoed, infrastructuur en private equity) wijkt de normportefeuille echter toch af van de strategische portefeuille.

Op basis van de alternatieve (schok) sceario's heeft SPF alternatieve allocaties onderzocht die naar verwachting de impact op de totale beleggingsportefeuille verzachten in het geval van een crisis. Geconcludeerd is dat de normportefeuille het in de meeste alternatieve sceario's beter doet dan de strategische portefeuille.

Voor alle beleggingscategorieën in de strategische portefeuille zijn investment cases opgesteld. Deze vormen het uitgangspunt voor het beleggingsbeleid. De investment cases en de beleggingsrichtlijnen vormen de opdracht voor de fiduciair beheerder Achmea IM, a.s.r. ip en de externe managers. Periodiek, naar aanleiding van een nieuwe asset class studie(s), worden investment cases geactualiseerd.

De strategische portefeuille en normportefeuille zijn als volgt:

	Strategisch	Norm ²
Matching portefeuille		
Staatsobligaties euro	15,5%	17,0%
Niet-staatsobligaties euro	10,0%	8,5%
Hypotheeken ³	10,0%	8,0%
Green Bonds	-	1,0%
Renteswaps	*	*
Matching portefeuille totaal	35,5%	34,5%
Rendementsportefeuille		
Global High Yield	7,0%	5,0%
Obligaties Opkomende Markten ¹	4,5%	5,5%
Overige obligaties totaal	11,5%	10,5%
Aandelen Wereld Ontwikkeld	18,0%	12,0%
Aandelen Opkomende Markten	5,0%	5,0%
Aandelen totaal	23,0%	17,0%
Vastgoed ⁴	17,0%	23,0%
Vastgoed totaal	17,0%	23,0%
Infrastructuur ³	4,0%	4,5%
Private Equity ³	4,0%	6,5%
Alternatieve beleggingen totaal	8,0%	11,0%
Liquiditeiten	5,0%	4,0%
Liquiditeiten totaal	5,0%	5,0%
Totaal	100,0%	100,0%

1. Gelijk verdeeld tussen Obligaties Opkomende Markten Hard Currency (HC) en Local Currency (LC).
2. Normportefeuille 2023.
3. In opbouw.
4. Gedeeltelijk in afbouw

Afdekking renterisico:

Het renterisico is één van de grootste en belangrijkste risico's op de balans van SPF. SPF beheerst dit risico door te beleggen in vastrentende waarden en renteswaps. SPF dekt 50% van het renterisico van de dekkingsgraad af (op basis van de rekenrente). Eind 2023 is dit beleid aangepast in relatie tot de komende overgang naar de nieuwe pensioenregeling. SPF is overgestapt van een afdekking op basis van de dekkingsgraad naar een vaste afdekking (60%) op basis van de technische voorziening (TV).

De swaprente steeg gedurende 2023 flink om in het laatste kwartaal fors te dalen. De 30-jaars swaprente steeg in 2023 bijvoorbeeld van 2,53% naar 3,22% om vervolgens te dalen tot 2,34%. SPF dekt het renterisico niet volledig af. Hierdoor had de rentestijging tot het laatste kwartaal van 2023 een positieve impact op de dekkingsgraad aangezien de waarde van de technische voorziening sterker in waarde afnam dan de waarde van de beleggingen in staatsobligaties en renteswaps. In het laatste kwartaal van 2023 daalde de rente echter sterk waardoor dit beeld zich spiegelde.

Afdekking valutarisico:

De beleggingsportefeuille van SPF bevat beleggingen die in buitenlandse valuta's genoteerd zijn. Hierdoor ontstaat valutarisico. Valutarisico is het risico dat de buitenlandse valuta's dalen en de beleggingen omgerekend in euro in waarde dalen. SPF heeft als doel het valutarisico zoveel mogelijk af te dekken. Belangrijke buitenlandse valuta's waarin belegd wordt zijn de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen. Van de beleggingen in vreemde valuta zijn de beleggingen in de Amerikaanse dollar veruit het grootst. Het valutarisico van deze valuta's wordt binnen de categorieën aandelen wereld ontwikkelde markten en private equity voor 75% afgedekt naar de euro. Binnen de categorieën obligaties opkomende markten (in harde valuta) en infrastructuur worden deze valuta's voor 100% afgedekt naar de euro. Voor de categorie vastgoed wordt het valutarisico grotendeels afgedekt. Andere valuta's worden niet afgedekt. Voor de beleggingscategorie global high yield wordt het valutarisico volledig afgedekt binnen de beleggingsinstelling.

Per saldo droeg de valuta afdekking positief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2023. De valuta afdekking beschermt namelijk tegen een daling van de afgedekte valuta's. Dit was voor de Amerikaanse dollar (-3,0%) en de Japanse yen (-9,8%) het geval in 2023. Als deze valuta's echter stijgen, dan levert de valuta afdekking een negatieve waarde op. Dit was het geval voor het Britse pond, die met 2,1% steeg. De daling van de Amerikaanse dollar was bepalend voor het resultaat van de valuta afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

Terugblik op het gevoerde beleid en vooruitblik

Hieronder worden de belangrijkste thema's en de ontwikkelingen in 2023 benoemd.

Wet- en regelgeving met betrekking tot beleggingen:

De wet- en regelgeving ontwikkelingen met betrekking tot het beleggingsbeleid inclusief het pensioenakkoord en implicaties voor het beleggingsbeleid, zijn in 2023 de grootste thema's geweest op het gebied beleggingsbeleid. Zie de uitgebreide toelichting hierna.

Strategisch beleggingsplan inclusief investment cases per beleggingscategorie:

Na de eind 2019 uitgevoerde ALM-studie heeft SPF de strategische portefeuille vastgesteld. Dit is vastgelegd in het strategisch beleggingsplan. Hierin beschrijft SPF op welke wijze het wenst te beleggen. De jaarlijkse beleggingsplannen geven nadere invulling hieraan.

SPF heeft voor alle beleggingscategorieën zoals opgenomen in de strategische portefeuille, op basis van een asset class studie, een investment case opgesteld als onderdeel van het strategische beleggingsplan. Deze investment cases zijn waar relevant geactualiseerd in 2023. Door middel van een investment case wordt door SPF onderbouwd onder welke aannames, verwachtingen en voorwaarden een beleggingscategorie aan de beleggingsportefeuille is toegevoegd. Ook zijn de belangrijkste kenmerken en risico's van de categorie weergegeven. De vraag of SPF in de beleggingscategorie kan beleggen, gegeven de beleggingsovertuigingen en de langetermijnhorizon wordt hiermee beantwoord. De investmentcase vormt daarmee ook een kaderstelling voor de selectie en invulling van een beleggingscategorie. Bovendien dient het als kader voor de jaarlijkse evaluatie van de categorie ten opzichte van de ambities die daarvoor door SPF zijn gesteld. De investmentcase kent ten slotte een expliciet oordeel over de aansluiting bij de beleggingsovertuigingen van SPF.

Beleggingsplan, portefeuilleconstructie, illiquide beleggingen en overgang naar het nieuwe pensioencontract:

Financiële markten zijn continu in beweging en de financiële positie van SPF is, mede als gevolg daarvan, ook niet constant. Daarom toetst SPF jaarlijks met behulp van een portefeuilleconstructie-update of het beleggingsbeleid aanpassing behoeft. SPF sluit de normportefeuille in de basis zoveel mogelijk aan bij de strategische portefeuille. De normportefeuille kan enigszins afwijken van de strategische portefeuille vanwege de doorlooptijd om de allocaties voor de illiquide beleggingen naar het strategisch gewicht te brengen. In de afgelopen jaren lag het normgewicht vaak op of onder het strategisch gewicht. Door de gedaalde rente en de relatief goede rendementen van de illiquide beleggingen ten opzichte van de liquide beleggingen zijn alle illiquide beleggingen nu overwogen. De belangrijkste overwegingen betreffen Vastgoed en Private Equity. SPF heeft de portefeuilleplannen hiervoor aangepast, conform het beoogde normgewicht 2023 en rekening houdend met de overgang naar het nieuwe pensioencontract.

Overgang naar vaste renteafdekking:

In relatie tot overgang naar het nieuwe pensioencontract is SPF eind 2023 overgegaan van een dynamisch rente afdekking op basis van de dekkingsgraad naar een vaste afdekking (60%) van de technische voorziening (TV).

Maatschappelijk Verantwoord beleggingsbeleid:

In 2023 heeft SPF verschillende stappen gezet op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Zo heeft SPF onder andere verdere stappen gezet richting de geplaatste stip op de horizon in 2022 met betrekking tot het klimaatakkoord van Parijs, het MVB-beleid geüpdatet, stappen ondernomen om te voldoen aan Europese duurzaamheidswetgeving, het klimaatbeleid verder geïmplementeerd en is het uitsluitingsbeleid geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie is het uitsluitingsbeleid aangescherpt voor normschenders en tabaksproducenten. Zie voor een verdere toelichting de paragraaf over maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 71.

Risicobeheersing en wet- en regelgeving rondom ESG en verantwoord beleggen ontwikkelen zich steeds verder. Zo heeft DNB vier aandachtsgebieden gedefinieerd in haar gids voor de beheersing van klimaat- en milieurisico's. SPF ontwikkelt zich ook steeds verder op dit vlak. De geïdentificeerde klimaat- en milieurisico's zijn verwoord in het MVB-beleidsdocument. SPF monitort de ESG-risico's onder andere via de zogenaamde ESG-meter en een specifieke uitgebreide halfjaarpresentatie van onze fiduciair. Sinds 2021 meten we bijvoorbeeld de CO2-voetafdruk en intensiteit. Op deze wijze geven we expliciet aandacht aan ESG-risico's en hoe SPF invulling geeft aan Good Practices van DNB en neemt SPF waar mogelijk vervolgstappen.

Onderpandbeleid:

SPF hanteert een onderpandbeleid dat ervoor zorgt dat er voldoende onderpand is om het rente- en valuta-afdeckingsbeleid te kunnen faciliteren, ook in tijden van stress. Het onderpandbeleid is vorig jaar deels aangepast en conform plan in 2023 verder geëvalueerd. Naar aanleiding van deze evaluatie is het beleid verder aangescherpt. De beleggingsrichtlijnen zijn hiervoor aangepast.

Evaluatie beleggingsbeleid:

Op jaarbasis worden diverse onderdelen van het beleggingsbeleid geëvalueerd. In 2023 zijn onder andere de vermogensbeheerders, beleggingscategorieën, balansbeheer en het securities lending beleid geëvalueerd. De investment beliefs zijn getoetst en op sommige onderdelen aangescherpt.

Wet- en regelgeving met betrekking tot beleggingen

De volgende wet- en regelgeving ontwikkelingen met betrekking tot het beleggingsbeleid zijn in 2023 binnen de beleggingsadviescommissie en het bestuur behandeld en blijven indien relevant de aandacht houden.

Pensioenakkoord (Wtp)

Het kabinet heeft samen met werknemers- en werkgeversorganisaties een pensioenakkoord gesloten met nieuwe afspraken over pensioenen en AOW. Alle pensioenregelingen moeten uiterlijk op 1 januari 2028 aangepast zijn. De Wtp is op 1 juli 2023 in werking getreden. Er is een transitieperiode van 2023 - 2028 voor de besluitvorming en implementatie.

De overstap naar dit nieuwe pensioencontract heeft implicaties voor de inhoud van de pensioenregeling en het daar van afgeleide beleggingsbeleid. SPF heeft gekozen voor de flexibele premiereregeling. Het afgelopen jaar heeft voor een belangrijk deel in het teken gestaan van de voorbereiding voor en overgang naar het nieuwe pensioencontract en het beleggingsbeleid. Afgelopen jaar heeft het bestuur stilgestaan bij de belangrijkste onderwerpen uit het pensioenakkoord om de transitie naar het nieuwe contract voor te bereiden. Relevante onderwerpen daarbij zijn:

- Renteafdekking in het nieuwe contract
- Aandachtspunten voor de beleggingsmix en life cycles
- Beleggingsrisico's tot het moment van invaren en eventuele beschermingsconstructies
- Zijn de uitvoerders klaar voor het nieuwe pensioencontract?

EU Taxonomy en Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR):

Per 10 maart 2021 is de EU Informatieverschaffingsverordening, ook wel bekend als de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), van toepassing. De verordening brengt met zich mee dat informatie moet worden gegeven op veel ESG-gerelateerde onderdelen zoals het beleid voor de integratie van duurzaamheidsrisico's. Daarnaast moet de nodige duurzaamheidsinformatie openbaar gemaakt worden. De SFDR stelt daarmee verplichtingen vast waar SPF aan moet voldoen. Deze verplichtingen zijn uitgesplitst in de twee levels waarbij SPF aan de start van 2023 reeds heeft voldaan aan de verplichtingen die voortvloeien uit SFDR Level 1. Onder SFDR Level 2 zijn een aantal rapportageverplichtingen van toepassing waaraan SPF gedurende 2023 heeft voldaan. In de Taxonomie Verordening (Taxonomie) worden de details vastgelegd over welke economische activiteiten als ecologisch duurzaam kunnen worden bestempeld. Verplichtingen die voortkomen uit de Taxonomie gelden alleen voor producten die onder SFDR zijn geclassificeerd als artikel 8 of 9 producten. Achmea IM en a.s.r. ip ondersteunen SPF bij het voldoen aan de verplichtingen bij dit onderwerp en de verwerking van de regels in de communicatie.

De Regulatory Technical Standards (RTS) onder de SFDR zijn sinds 1 januari 2023 van kracht. Deze definiëren de methodologie voor de berekening van het aandeel van ecologisch duurzame beleggingen en de templates voor deze rapportage. In de periodieke rapportage (SFDR annex 4), die als bijlage 6 aan het jaarverslag is toegevoegd, rapporteert SPF over de ecologische en sociale karakteristieken van onze pensioenregeling.

SPF classificeert zichzelf als artikel 8 fonds.

SPF voldoet aan de shareholders' right directive:

SPF moet voldoen aan de vereisten van de shareholders' rights directive (Duurzaamheidswetgeving). Deze wet vraagt van pensioenfondsen dat zij betrokken zijn bij de bedrijven waarin zij via aandelen genoteerd aan een reguliere beurs in de Europese Unie beleggen. De beleggingen in deze aandelen moeten aansluiten bij de langetermijndoelstellingen van SPF. Om die reden worden de prestatie van deze aandelenportefeuilles jaarlijks beoordeeld waarbij specifiek wordt gemonitord op de omloopsnelheid van de portefeuilles en de daaraan verbonden beheer- en transactiekosten. Shareholders' right directive gaat onder meer over betrokken aandeelhouderschap door het uitoefenen van stemrechten. Zo wordt op de aandeelhoudersvergadering het recht te stemmen over het bezoldigingsbeleid geïntroduceerd. Hieronder is kort omschreven hoe de besluitvorming in het bestuur tot stand komt met betrekking tot het beleggen in aandelen:

- Voorafgaand aan de keuze om in aandelen te beleggen als beleggingsstrategie voert SPF een ALM-studie uit. Daarbij houdt SPF rekening met het rendements- en risicoprofiel. Beleggen in aandelen draagt bij aan de reële ambitie en zorgt voor diversificatie van de totale beleggingsportefeuille;
- Bij de selectie van vermogensbeheerders zijn vooraf heldere doelstellingen en randvoorwaarden geformuleerd. Dit om ervoor te zorgen dat de geselecteerde manager en beleggingsstrategie in lijn zijn met onze middellange en langetermijndoelstelling en randvoorwaarden;
- In de overeenkomsten met de vermogensbeheerders voor de aandelenportefeuilles is geen performance fee afgesproken. De contracten zijn voor onbepaalde tijd, met een korte opzegtermijn. Dit betekent dat het bestuur altijd de mogelijkheid heeft om het beheerd vermogen te onttrekken, als uit de periodieke monitoring blijkt dat een vermogensbeheerder niet meer handelt in lijn met onze doelstellingen en randvoorwaarden;
- Voor aandelen wereld ontwikkelde landen beleggen we deels in een passief mandaat met een aangepaste ESG-benchmark. Omdat voorafgaand aan de belegging specifieke afspraken zijn gemaakt over de manier waarop de manager het vermogen beheert, is gewaarborgd dat de manager in overeenstemming met onze doelstellingen handelt. Er zijn geen belangen van anderen in het betreffende mandaat. Op die manier, mede door middel van mandaatrichtlijnen, lopen de doelstellingen van de vermogensbeheerders en SPF in lijn;
- Daarnaast belegt SPF in een aandelenfonds in ontwikkelde markten en in een aandelenfonds in opkomende markten. Bij de selectie van dit fonds is getoetst SPF in hoeverre dit past bij de beleggingsstrategie en de doelstellingen. Door periodieke monitoring wordt gecontroleerd of de beleggingsstrategie in lijn blijft met deze doelstelling. Voor beide fondsen vindt stemmen (proxy voting) plaats conform het beleid van de manager van SPF. Voor de regio opkomende markten is de shareholders' right directive niet van toepassing;
- De resultaten van de aandelenbeleggingen worden jaarlijks beoordeeld waarbij specifiek wordt gemonitord op de omloopsnelheid van de aandelenportefeuille en de daaraan verbonden beheer- en transactiekosten. In 2023 liggen de omloopsnelheid en de daarbij behorende transactiekosten van de aandelenportefeuilles in lijn met de lange termijn doelstelling van SPF.

Het belegde vermogen steeg in 2023, de dekkingsgraad daalde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën eind 2023 en 2022 wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen x € 1.000.000					
	2023			2022	
	Bedrag	Percentage	Normportefeuille*	Bedrag	Percentage
Aandelen	699,7	17,5%	18,8%	871,6	22,6%
Vastrentende waarden	1.800,6	45,1%	46,6%	1.750,8	45,4%
Alternatieve beleggingen	473,9	11,9%	12,0%	183,0	4,7%
Vastgoed	716,6	17,9%	18,3%	837,0	21,7%
Liquide middelen	301,5	7,6%	4,3%	214,3	5,6%
Totaal	3.992,3	100,0%	100,0%	3.856,7	100,0%
Waarde hedgeportefeuilles	29,5			13,6	
Totaal inclusief hedgeportefeuilles	4.021,8			3.870,3	

* Floating normgewichten per 31 december 2023 ('floating normgewichten' verwijst naar gewichten die kunnen variëren in omvang, afhankelijk van veranderende omstandigheden).

** De matching portefeuille (staatsobligaties euro, niet-staatsobligaties euro, hypotheek en renteswaps) en overige obligaties (global high yield en obligaties opkomende markten)

Rendementen

Financiële markten wisten in 2023 weer de weg omhoog te vinden. De laatste maanden van het jaar waren daarbij bepalend. Van de belangrijkste beleggingscategorieën noteerden alleen vastgoed in 2023 een negatief rendement. Alle overige categorieën sloten het jaar met een positief rendement af. Op de valutamarkten steeg de waarde van de euro ten opzichte van de Japanse yen en Amerikaanse dollar.

De rente is per saldo gedaald in 2023. Dit zorgde voor het positieve rendement voor de vastrentende waarden en de rentederivaten (de matchingportefeuille). Hier staat tegenover dat de daling van de rente in 2023 heeft gezorgd voor een stijging van de waarde van de technische voorzieningen. Dit zorgt ervoor dat ondanks de positieve beleggingsresultaten de dekkingsgraad in 2023 licht is gedaald. Hierbij speelt de gedeeltelijke renteafdekking een rol. Hierdoor stijgen de voorzieningen harder dan de matchingportefeuille bij een daling van de rente.

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door SPF wordt belegd:

	2023 Portefeuille	2023 Benchmark
Matching portefeuille	6,6%	6,2%
Aandelen	13,1%	15,5%
Overige obligaties	9,4%	9,5%
Alternatieve beleggingen	4,8%	10,6%
Vastgoed	-7,9%	-5,1%
Liquide middelen	3,3%	3,2%
Totaal (exclusief valuta afdekking)	3,1%	-2,9%
Valuta afdekking overlay	0,3%	
Totaal inclusief overlays	4,8%	

Matching portefeuille

Het jaar 2023 werd erg beïnvloedt door de ontwikkeling van de kapitaalmarktrente en risico-opslagen. Door de oplopende inflatiecijfers veranderde het beleid van de centrale banken. De centrale banken bouwen de opkoopprogramma's van de laatste jaren waarin leningen werden opgekocht om de rente te verlagen, sneller af. Tevens hebben zij de rente fors verhoogd om de inflatie te beteugelen.

Het renterisico is één van de grootste en belangrijkste risico's op de balans van SPF. SPF beheerst dit risico door te beleggen in vastrentende waarden (staatsobligaties euro, niet-staatsobligaties euro, hypotheek) en renteswaps. Samen vormt dit de matching portefeuille. SPF dekt met deze portefeuille 50% van het renterisico van de dekkingsgraad af (op basis van de rekenrente). Zoals eerder toegelicht is SPF in relatie tot de overgang naar het nieuwe pensioencontract eind 2023 overgegaan van een dynamisch rente afdekking op basis van de dekkingsgraad naar een vaste afdekking (60%) van de technische voorziening (TV).

De performance van de matching portefeuille was in 2023 met 6,6% licht beter de benchmark (6,2%). De rente is per saldo gedaald in 2023. Dit zorgde voor het positieve rendement voor de matchingportefeuille. Hier staat tegenover dat de daling van de rente in 2023 heeft gezorgd voor een stijging van de waarde van de technische voorziening. Dit zorgt ervoor dat ondanks de positieve beleggingsresultaten de dekkingsgraad in 2023 licht is gedaald. Hierbij speelt de gedeeltelijke renteafdekking een rol. Hierdoor stijgen de voorzieningen harder dan de matchingportefeuille bij een daling van de rente.

Renteswaps:

De swaprente steeg gedurende 2023 flink om in het laatste kwartaal fors te dalen. De 30-jaars swaprente steeg in 2023 bijvoorbeeld van 2,53% naar 3,22% om vervolgens te dalen tot 2,34%.

Staatsobligaties:

Een dalende inflatie en lage groei leiden normaal gesproken tot lagere rentes op de obligatiemarkten. Een groot deel van het jaar bleef de rente echter verder stijgen, gedreven door verdere renteverhogingen van de ECB en een toename van het aanbod aan nieuwe obligaties. Vanaf oktober draaide de markt snel en liet de rente een grote daling zien richting het einde van het jaar. De staatsleningen behaalden een positief rendement van 6,0%, hiermee deden ze het net iets slechter dan de benchmark (6,2%).

Niet-staatsobligaties euro (credits):

Voor de creditmarkten was 2023 uiteindelijk een positief jaar. Risico-opslagen van de verschillende segmenten daalden per saldo. Spreads van de minder risicovolle segmenten gedekte obligaties en semistaat daalden per saldo veel minder. Ten opzichte van 2022 was 2023 een veel minder volatiel jaar.

Credits behaalden in 2023 een absoluut positief rendement van 8,3%. Hiermee deed de portefeuille het 7,2% beter dan de benchmark.

Hypotheek:

De lange looptijd van hypotheek draagt bij aan de rente afdekking van de pensioenverplichtingen. Na het eerste kwartaal zijn huizenprijzen weer gestegen en zijn hypotheekrentes gedaald. Dit laatste had een positief effect op het indirecte rendement. Hierdoor heeft de portefeuille in 2023 een positief absolute performance laten zien van 4,0% tegenover een benchmark rendement van 8,5%. In 2023 stegen de hypotheekrentes harder dan swaprentes (de benchmark), waardoor de relatieve performance negatief was.

Vergelijking met de benchmark

SPF vergelijkt de beleggingsuitkomsten met de benchmark om te bepalen hoe goed de beleggingsportefeuille van SPF heeft gepresteerd ten opzichte van de markt of een specifieke index. De benchmark fungeert als een referentiepunt waartegen de prestaties van SPF worden afgezet. Door de prestaties van SPF te vergelijken met de benchmark, kan worden bepaald of het beleggingsbeleid van SPF effectief is geweest en of SPF de eigen doelen heeft bereikt.

Aandelen

Het kalenderjaar 2023 is voor de aandelenportefeuille een goed beursjaar gebleken. In ontwikkelde markten was sprake van een veerkrachtig herstel na de koersverliezen uit 2022. Ook de aandelen uit opkomende markten behaalden in 2023 een positief resultaat. Per saldo heeft de aandelenportefeuille in 2023 een rendement behaald van 13,1%. De benchmark behaalde een rendement van 15,5%.

Aandelen wereld:

Voor de wereldwijde aandelenmarkten was 2023 een goed jaar. In ontwikkelde markten was sprake van een veerkrachtig herstel na de koersverliezen uit 2022. In ontwikkelde markten was sprake van een veerkrachtig herstel na de koersverliezen uit 2022. Totaal behaalde aandelen wereld een rendement van 16,8% ten opzichte van een benchmarkrendement van 19,2%.

Aandelen ontwikkelde markten:

Ook de aandelen uit opkomende markten behaalden in 2023 een positief resultaat. De afzwakkende Chinese economische groei en het rentebeleid van de Verenigde Staten de rente zorgden er mede voor dat de rendementsontwikkeling achterbleef bij aandelen uit ontwikkelde markten. De portefeuille behaalden een rendement van 4,5%. De benchmark behaalde een rendement van 6,1%.

Overige obligaties:

Deze categorie bestaat uit global high yield beleggingen en obligaties in opkomende landen (EMD). Totaal behaalde deze categorie een rendement van 9,4% versus een 9,5% van de benchmark.

Global High Yield:

In 2023 behaalden wereldwijde high yield obligaties een positief rendement in alle vier de kwartalen van het kalenderjaar, waarmee het jaar met een sterk positief rendement werd afgesloten. Over het jaar gemeten presteerden risicovollere obligaties aanzienlijk beter dan de meest veilige high yield obligaties. Binnen SPF slaagden twee van de vier externe managers er niet in om de eigen regionale benchmarks te verslaan. SPF bleef daardoor iets achter bij de benchmark.

Per saldo heeft de high yield portefeuille in 2023 een rendement behaald van 10,2% ten opzichte van 11,0% voor de benchmark.

Obligaties in opkomende landen:

Obligaties in opkomende landen kenden in absolute zin een positief jaar. Deze beleggingscategorie profiteerde van de dalende rentes en risico-opslagen. Obligaties in opkomende landen in harde valuta (HC) presteerden met name de laatste 2 maanden van het jaar sterk naar aanleiding van het nieuws dat de Fed waarschijnlijk in het nieuwe jaar enkele renteverlagingen zal doorvoeren. De manager behaalde in 2023 een hoger rendement dan de benchmark.

Obligaties van opkomende landen genoteerd in lokale valuta (LC) presteerden beter dan obligaties in harde valuta. Landen als Colombia, Hongarije en Brazilië behaalden een positief rendement door lokale renteverlagingen. De euro steeg per saldo ten opzichte van de opkomende landen valuta's waardoor het rendement op valuta negatief was.

Alle managers in portefeuille leverden een beter resultaat op dan de benchmark. In totaal behaalde de portefeuille obligaties opkomende landen (HC en LC) een rendement van 8,7% versus 8,2% voor de benchmark.

Alternatieve beleggingen:

Alternatieve beleggingen bestaan uit infrastructuur en private equity. Totaal behaalde deze categorie een rendement van 4,8% versus een 11,4% van de benchmark.

Infrastructuur:

Het pensioenfonds heeft in 2023 haar infrastructuurportefeuille verder zien ontwikkelen. Waardestijgingen en opgevraagd kapitaal werd grotendeels gecompenseerd door dividenden en uitkeringen. Bij geen van de fondsen staan nog grote toezeggingen open. De infrastructuurportefeuille van SPF heeft zich ontwikkeld in overeenstemming met de spreidingsrichtlijnen en heeft haar doelallocatie van 4% van de totale beleggingsportefeuille bereikt. Ook komend jaar verwachten we dat door dividenden en uitkeringen vanuit verkopen de omvang van de portefeuille niet verder zal toenemen.

Per saldo heeft de infrastructuurportefeuille in 2023 een rendement behaald van 7,1% ten opzichte van 6,5% voor de benchmark.

Private equity:

De private equity portefeuille is de afgelopen jaren in lijn met het portefeuilleplan verder opgebouwd met nieuwe deelnames aan fondsen. In 2023 is door SPF besloten, vanwege de huidige hoge weging van private equity in de portefeuille, geen nieuwe commitments af te geven.

Per saldo heeft de private equity portefeuille in 2023 een rendement behaald van 3,4% ten opzichte van 14,3% voor de benchmark.

Vastgoed:

Samenstelling portefeuille:

Eind 2023 bestaat de vastgoedportefeuille uit 18 vastgoedfondsen in Nederland, Europa, de Verenigde Staten en Azië-Pacific. De portefeuille heeft een totale omvang van circa € 716,1 miljoen en is gespreid over verschillende vastgoedsectoren (woningen, winkels, kantoren en bedrijfsruimten), landen, risico's en managers. De vastgoedportefeuille bestaat uitsluitend uit indirect, niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingen.

Wijzigingen in de portefeuille in 2023:

De doelomvang van de vastgoedportefeuille is circa € 600 miljoen voor 2023. Ultimo 2023 bedroeg de omvang van de vastgoedportefeuille circa 18,1% van het totaal belegd vermogen. In 2023 zijn verschillende desinvesteringsbesluiten genomen om de portefeuille in lijn te brengen met de gewenste doel-allocatie naar vastgoed en de allocaties naar de andere beleggingscategorieën in de beleggingsportefeuille van SPF. De betreffende desinvesteringsbesluiten die in 2023 zijn genomen, gaan ook nog beslag krijgen in 2024.

Performance:

Gedurende 2023 hebben er, als gevolg van stijgende inflatie, wereldwijd meerdere rentestijgingen plaatsgevonden. Door deze wijzigingen in monetair beleid kenden de vastgoedportefeuilles wereldwijd afwaarderingen. Dit beeld zwakte in de loop van 2023 iets af, waarbij in de regio APAC in Q4 2023 zelfs een positief rendement werd genoteerd. Behalve in de regio VS lijken de afwaarderingen uit te bodemen en lijkt een voorzichtig herstel in zicht te zijn. Dit wordt mede veroorzaakt door de signalen van de centrale banken dat er gedurende 2024 sprake zal zijn van rentedalingen en stabiliserende inflatie. De vastgoedportefeuille heeft ondanks het lichte herstel in Q4 2023 een negatief totaalrendement van -7,9% behaald als gevolg van de waardedalingen. Hierbij hebben alle sectoren een negatief totaalrendement laten zien, met de sector winkels als minst negatieve sector (-0,4%). In vergelijking met de benchmark is er sprake van een underperformance, deze wordt gedeeltelijk veroorzaakt door fondskosten en leverage effecten die niet in de benchmark worden meegenomen, maar wel onderdeel uitmaken van de -7,9%.

Vooruitblik markten 2024 - Verkiezingen en geopolitieke onrust

Hoge rente remt economische groei in 2024:

Ondanks de historisch snelle en forse renteverhogingen van de centrale banken wist de wereldeconomie zich in 2023 relatief goed staande te houden. Vooral door optimisme over de mogelijkheden van artificial intelligence boekten aandelenmarkten hoge winsten. De wereldwijde groei komt in 2023 waarschijnlijk uit op 2,9% (raming OECD). Voor 2024 gaat de OECD uit van een iets lagere groei van 2,7%. Veel zal hierbij afhangen van de mate waarin met name de westerse economieën weten om te gaan met de hogere rentes. Alhoewel de inflatie sterk is gedaald ten opzichte van de extreme niveaus van 2022, is de doelstelling van een inflatie rond de 2% nog niet behaald.

De helft van de wereldbevolking gaat naar de stembus:

Onder andere in India, Indonesië en het Verenigd Koninkrijk zijn er dit jaar verkiezingen. Bij elkaar zal ruim de helft van de wereldbevolking naar de stembus gaan. De verkiezingen met de grootste impact voor de wereldeconomie zullen ongetwijfeld de Amerikaanse presidentsverkiezingen zijn. Zoals het er nu uit ziet, lijkt de kans aanzienlijk dat de zittende president Joe Biden het in november tegen zijn oude rivaal Donald Trump zal opnemen. Als Donald Trump opnieuw de Amerikaanse president wordt, leidt dit potentieel tot hernieuwde geopolitieke onrust. Andere verkiezingen met mogelijk grote geopolitieke consequenties zijn de parlementsverkiezingen in Taiwan. Indien de meer China-gezinde Kuomintang aan de macht komt zou dit de betrekkingen met China kunnen verbeteren. Maar mogelijk ook het risico dat China een poging waagt om de wens tot re-unificatie realiteit te maken.

Geopolitieke onrust houdt aan:

Voor de conflicten in Oekraïne en Gaza lijken oplossingen begin 2024 nog ver weg. Zowel Rusland als Oekraïne accepteren de huidige status quo niet als eindconclusie. Zolang Oekraïne steun krijgt uit het Westen en Poetin in Rusland aan de macht blijft - dat lijkt ondanks de Russische presidentsverkiezingen dit jaar een gegeven - zal het conflict doorwoekeren. Ook het conflict in Gaza zal niet snel beëindigd zijn. Daarbij lijkt het conflict zich met een reeks aanslagen in onder andere Libanon en Iran verder te verspreiden in het Midden-Oosten. Ook China en de Verenigde Staten hebben steeds openlijker ruzie over de wijze waarop technologie wordt gedeeld. Op aandringen van de Verenigde Staten heeft de Nederlandse overheid ASML verboden om de nieuwste chipmachines naar China te sturen. Door de recente ontwikkelingen rondom artificial intelligence wordt het veiligstellen van technologie en technologische kennis steeds belangrijker. Het is te verwachten dat beide landen in 2024 zich verder zullen ingraven op dit gebied.

Klimaatverandering en de energietransitie drukken hun stempel op de wereldeconomie:

De fysieke effecten van klimaatverandering zullen zich steeds nadrukkelijker laten voelen. 2023 was wereldwijd het warmste jaar sinds het begin van de metingen. Overal op de wereld waren de consequenties merkbaar: onder andere extreme droogte in Zuid-Amerika en extreme regenval in delen van Europa. Het is te verwachten dat er in 2024 opnieuw weerrecords worden verbroken. Ondanks alle afspraken rondom de energietransitie is de concentratie CO₂ in de atmosfeer afgelopen jaar opnieuw verder toegenomen. Ondertussen proberen landen tegen de achtergrond van alle geopolitieke conflicten de energietransitie te laten slagen. Tijdens de COP conferentie in Dubai afgelopen december spraken landen af om verder te investeren in duurzame energie en arme landen te helpen om klimaatadaptatiemaatregelen te financieren. De Europese energietransitie komt in een stroomversnelling.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen en de governance van SPF

Naast rendement en risico houdt SPF bij het beleggen ook rekening met mens, milieu, duurzaam ondernemen en hoe ondernemingen worden bestuurd. SPF gelooft enerzijds dat maatschappelijk verantwoord beleggen op de lange termijn leidt tot betere financiële prestaties van ondernemingen en daarmee van haar beleggingen en anderzijds dat SPF ondernemingen via directe of meer indirecte weg kan bewegen de juiste dingen te doen voor mens en milieu. Daarom besteedt SPF waar nodig en mogelijk in het beleggingsbeleid aandacht aan ecologische, sociale en governance (ESG) onderwerpen. SPF richt het beleggingsbeleid dan ook maatschappelijk verantwoord in, omdat zij gelooft dat dit waarde toevoegt in de portefeuille en daarmee bijdraagt aan een toekomstige leefbare wereld. SPF wil een bijdrage leveren aan het Akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 1,5 graden Celsius. Uiterlijk in 2050 wil SPF dat de eigen beleggingsportefeuille klimaatneutraal is.

In 2023 heeft SPF verschillende stappen gezet op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Zo heeft SPF onder andere het MVB-beleid geüpdatet, stappen ondernomen om te voldoen aan Europese duurzaamheidswetgeving en is het uitsluitingsbeleid geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie is het uitsluitingsbeleid aangescherpt voor normschenders en tabaksproducenten. Zie ook het MVB-beleid en de MVB-halfjaarverslagen op de website van SPF, evenals het MVB-jaarverslag over de vastgoedbeleggingen.

SPF steunde in 2023 het initiatief gericht op tabaksontmoediging, waarbij VN-lidstaten worden opgeroepen tot snellere uitvoering van het Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging van de Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organization Framework Convention on Tobacco Control - WHO FCTC).

Op 27 november 2023 heeft de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) de 17e editie van de benchmarkstudie naar verantwoord beleggen door Nederlandse pensioenfondsen gepubliceerd. SPF neemt de 15e plek in op de VBDO-ranglijst. Dit is een stijging van 7 plekken ten opzichte van 2022.

Uitgangspunten:

Om invulling te geven aan het MVB-beleid maakt SPF gebruik van internationale en breed geaccepteerde normenkaders. Deze kaders worden door SPF onderschreven en worden gebruikt bij de beoordeling van de ondernemingen waarin SPF belegt. Het gaat om de volgende internationale kaders:

1. UN Global Compact;
2. Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Convenant voor Pensioenfondsen (IMVB Convenant);
3. OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen;
4. UN Guiding Principles on Business and Human Rights;
5. Sustainable Development Goals (SDG's);
6. SFDR.

Hoe brengt SPF het beleid in praktijk?

Bij het in praktijk brengen van het MVB-beleid maakt SPF gebruik van de volgende MVB-instrumenten:

- A. Screening van de beleggingsportefeuilles
- B. Het uitsluiten van ondernemingen en landen
- C. Engagement, het aangaan van de dialoog met ondernemingen
- D. Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen
- E. Doelinvesteringen: green bonds
- F. ESG-integratie: het integreren van duurzaamheidsinformatie in de beleggingsprocessen

A. Screening van de beleggingsportefeuilles:

Om goed inzicht te krijgen of ondernemingen zich houden aan de internationale normen, zoals verwoord in het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights, laat SPF ieder kwartaal de beleggingsportefeuilles screenen, ofwel due diligence. Due diligence heeft als doel de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren (dus de negatieve impact voor de samenleving en het milieu in zowel de beleggingsportefeuille als bij potentiële beleggingen) te identificeren, prioriteren en te analyseren. Naar aanleiding van de bevindingen neemt SPF zo nodig actie. Bijvoorbeeld door het uitsluiten of het starten van een dialoog met een onderneming.

B. Het uitsluiten van ondernemingen en landen:

Voldoen bedrijven en landen niet aan de maatschappelijke normen van SPF, dan beleggen we hier niet in. SPF heeft een uitsluitingsbeleid om haar normatieve ondergrens te borgen. De volgende soorten bedrijven en landen sluit SPF uit van haar beleggingen:

- Fabrikanten van controversiële wapens;
- Bedrijven die de UN Global Compact-principes structureel schenden;
- Tabaksproducenten;
- Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en arctische olie- en gas;
- Uitsluiten van landen;
- Uitsluiten van staatbedrijven van de uitgesloten landen.

In het MVB-beleid en in het MVB-halfjaarverslag is meer informatie te vinden over deze uitsluitingsgronden. Zie hiervoor op de website (fysiopensioen.nl/downloads).

C. Engagement, het aangaan van een dialoog met ondernemingen:

SPF vindt het belangrijk om als betrokken belegger actief een dialoog aan te gaan met ondernemingen waarin het belegt (dit geldt voor zowel aandelen als voor bedrijfsobligaties). Het doel van engagement is het opheffen en voorkomen van ernstige schendingen, het realiseren van een positieve gedragsverandering en de onderneming aan te sporen tot langetermijnwaardcreatie. Naast beïnvloeding van ondernemingsgedrag is een tweede doel om standpunten en kennis uit te wisselen. SPF hanteert een escalatiestrategie voor het geval dat dialogen met ondernemingen uit de engagement programma's onvoldoende voortgang boeken.

Eind 2023 lopen er met 83 ondernemingen dialogen over 120 onderwerpen, waarvan 29 over mensenrechtenschendingen, 40 over milieuschendingen, 39 over schendingen van arbeidsnormen en 12 over corruptie. Zie verder het SPF MVB-halfjaarverslag over de eerste en tweede helft 2023 op de website (fysiopensioen.nl/downloads), waarin ook de resultaten en voortgang van het engagementprogramma worden toegelicht.

D. Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen:

SPF is van mening dat een goede corporate governance belangrijk is voor een stabiele ontwikkeling van een onderneming en het creëren van aandeelhouderswaarde op lange termijn. Door te stemmen kan SPF invloed uitoefenen op de kwaliteit van het bestuur van ondernemingen waarin wordt belegd. SPF onderschrijft de uitgangspunten voor goed ondernemingsbestuur van het International Corporate Governance Network en de Nederlandse Corporate Governance Code. SPF hanteert strenge criteria ten aanzien van benoeming en onafhankelijkheid van bestuurders en beloningsvoorstellen. Specifiek zijn de ESG-thema's klimaat en gezondheid belangrijk voor SPF.

In 2023 heeft SPF gestemd op 797 aandeelhoudersvergaderingen. Deze aandeelhoudersvergaderingen vinden wereldwijd plaats. In totaal stemde SPF op 12.405 agendapunten. In 2023 stemde SPF op 18% van alle agendapunten tegen het bedrijf. Het gaat hier vooral om de benoeming van directieleden van ondernemingen en beloningsbeleid. Bedrijven namen de door aandeelhouders ingediende voorstellen vaak over. Deze voorstellen gingen over milieu, sociale en bestuurlijke onderwerpen.

Over het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen wordt elk kwartaal gerapporteerd. Deze rapportages staan ook op de website (fysiopensoen.nl). Hierin wordt in detail weergegeven hoe er namens SPF is gestemd op de aandeelhoudersvergaderingen.

E. Doelinvesteringen: green bonds

Om de energietransitie te stimuleren belegt SPF in green bonds. Green bonds zijn obligaties uitgegeven door (semi)overheden, internationale instellingen of ondernemingen waarvan de opbrengst wordt gebruikt om projecten en activiteiten met een aantoonbaar positief effect op het milieu en klimaat te (her)financieren.

F. ESG integratie:

SPF vindt het meenemen van duurzaamheidsinformatie in het beleggingsproces belangrijk. SPF is ervan overtuigd dat ESG integratie, het structureel en zwaarwegend meenemen van duurzaamheidsinformatie in het beleggingsproces, op de langere termijn een positief effect heeft op het risico-rendementsprofiel.

ESG maatwerkbenchmark en invulling:

SPF maakt in haar wereldwijde aandelen ontwikkelde landen portefeuille gebruik van een eigen MSCI ESG-maatwerkbenchmark. Naast dat het MVB-beleid van SPF wordt toegepast, worden bedrijven met een ESG-rating B of CCC uitgesloten van belegging. Daarbij wordt als prestatiedoelstelling opgenomen dat er minimaal een 15% betere ESG-score is op portefeuilleniveau dan de standaard MSCI Wereldindex, met als restrictie dat de individuele scores op E, S en G ten minste gelijk zijn aan de standaard benchmark. Daarnaast de restrictie dat sprake is van een reductie van de CO2 intensiteit van minimaal 30% ten opzichte van de standaard MSCI Wereldindex.

Klimaat:

SPF heeft een langetermijndoelstelling voor klimaat vastgesteld (de stip op de horizon):

- SPF wil een bijdrage leveren aan het Akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 1,5 graden Celsius. Uiterlijk in 2050 wil SPF dat de beleggingsportefeuille klimaatneutraal is.
- SPF streeft naar een stapsgewijze verlaging van de CO2-voetafdruk van de beleggingsportefeuille.
- Daarnaast onderzoekt SPF op welke wijze het nog meer een bijdrage kan gaan leveren.

SPF is begonnen met het invullen van de stip op de horizon. Bij de samenstelling van de aandelenportefeuille ontwikkelde markten wordt een CO2 reductie doelstelling van 30% meegegeven ten opzichte van de reguliere MSCI Ontwikkelde Markten benchmark. Door bedrijven in portefeuille te beïnvloeden om hun bijdrage te leveren aan het Akkoord van Parijs tracht SPF de CO2-emissies van de portefeuille verder te verlagen en ook een reductie van CO2-emissies in de werkelijke economie te realiseren.

Binnen de bedrijfsobligatieportefeuille streeft SPF naar minimaal 50% reductie van de CO2-voetafdruk in 2030 ten opzichte van die van de benchmark per ultimo 2020. Dit realiseert het pensioenfonds door een reductie van 30% in één keer toe te passen en daarna tot 2030 een gemiddelde reductie van 7% per jaar.

Toepasbaarheid beleid:

Het MVB-beleid kan direct worden toegepast op beleggingen die zijn vormgegeven in eigen beleggingsmandaten. Wanneer SPF echter gebruik maakt van beleggingsfondsen is het niet mogelijk een eigen MVB-beleid toe te passen. Dan is het beleid van de aangestelde fondsbeheerder leidend voor de invulling en uitvoeringen van een eventueel verantwoord beleggen beleid. Gezien de samenstelling van de huidige portefeuille is het niet mogelijk om het MVB-beleid op alle beleggingen toe te passen. In het halfjaarverslag van SPF wordt in hoofdstuk 2 en in de bijlage een verdere toelichting gegeven over de reikwijdte van het MVB-beleid.

SFDR en EU Taxonomy:

SPF voldoet aan de Verordening met betrekking tot informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector en de EU Taxonomie. Deze Verordening is beter bekend als de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De SFDR maakt deel uit van het Action Plan for Financing Sustainable Growth van de Europese Commissie. SPF classificeert haar pensioenregeling als een artikel 8 product. De pensioenregeling promoot ecologische of sociale kenmerken of een combinatie van die kenmerken. Dat doet SPF door MVB-instrumenten in te zetten, zoals engagement, stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, ESG-integratie en uitsluiting. Daarnaast weegt SPF de belangrijkste negatieve impact op duurzaamheidsfactoren mee in investeringsbeslissingen.

De EU-taxonomie is een raamwerk aan de hand waarvan wordt beoordeeld of economische activiteiten bijdragen aan milieudoelstellingen. SPF heeft in 2023 geen concrete milieudoelstelling, zoals gedefinieerd in de EU Taxonomie. In 2023 houdt 0% van de onderliggende beleggingen van de portefeuille rekening met de EU Taxonomie-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. Daarnaast is 0% van de onderliggende beleggingen van de portefeuille een transitie- of faciliterende activiteit. In 2023 was hiervoor beperkte betrouwbare data beschikbaar en daarom zijn deze percentages 0%. In de komende jaren verwachten wij dat meer data beschikbaar zal komen. Zie verder de website van SPF met de MVB-rapportages en specifieke SFDR en EU Taxonomie verslaglegging (fysiopensioen.nl/downloads).

Vastgoed:

Klimaatverandering leidt tot toenemende risico's voor vastgoedmarkten. Er zullen investeringen nodig zijn om vastgoedportefeuilles te verduurzamen. Daarnaast wordt wetgeving aangescherpt, niet alleen in Nederland, maar vooral ook mondiaal. In maart 2021 is de Sustainable Financial Disclosure Regulation (SFDR) in werking getreden. De vastgoedfondsen, in de vastgoedportefeuille van het pensioenfonds die aan deze regelgeving moeten voldoen, hebben in 2023 allen aangegeven dat zij beleggingsfondsen zijn met duurzame kenmerken. Bij nieuwe investeringen weegt het duurzaamheidsbeleid (management en uitvoering) en de ESG-doelstellingen van fondsmanagers steeds zwaarder mee.

Daarom maakt maatschappelijk verantwoord beleggen integraal onderdeel uit van het beheer van de vastgoedbeleggingen. In 2023 is hieraan uitvoering gegeven door o.a. actief aandeelhouderschap, het periodiek toetsen van de uitsluitingslijst en het tonen van betrokkenheid bij duurzaamheid en governance. Van alle vastgoedbeleggingen wordt verwacht dat zij participeren in de duurzaamheidsbenchmark voor het vastgoed (GRESB, Global Real Estate Sustainability Benchmark) en een minimale score realiseren. De vastgoedportefeuille scoort op basis van deze benchmark bovengemiddeld op duurzaamheid en laat nog steeds een lichte outperformance zien ten opzichte van vergelijkbare pensioenfondsen.

Infrastructuur:

SPF streeft ernaar om zowel bij de beleidsbepaling, als bij de uitvoering duurzaamheidscriteria te integreren. Daarbij wordt aandacht besteed aan milieuaspecten, maar ook aan sociaal-maatschappelijke factoren en aan goed fondsbestuur en transparantie (ESG-criteria). Fondsmanagers worden actief aangespoord te beleggen conform de regels van de United Nations Principles for Responsible Investments (UNPRI) en deze regels te ondertekenen.

SPF heeft er bewust voor gekozen om met haar infrastructuur beleggingen positieve klimaatimpact te maken en heeft dit in de portefeuille vastgelegd met een normallocatie van 25% voor de sector duurzame energie. Tevens worden fondsmanagers gevraagd om de CO2-footprint van hun portefeuille in kaart te brengen, CO2-doelstellingen te formuleren en hierover te rapporteren.

Private Equity:

Bij het selecteren van private equity beleggingen worden ESG-criteria gehanteerd. Voor de beheerders van private equity worden specifieke voorwaarden opgelegd: de beleggingsfondsen moeten een duurzaamheidsbeleid hebben en de uitgangspunten van het UN Global Compact meenemen. Daarnaast moet er voldoende transparantie zijn en sprake zijn van beloningsbeleid. Bij het beloningsbeleid is de 'alignment of interest' en de wijze waarop de beloning tot stand komt van belang.

IMVB-convenant en rapportage is in 2023 afgerond:

SPF had het convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) ondertekend. In het convenant hebben pensioenfondsen afspraken gemaakt over de implementatie van de richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en van de Verenigde Naties (UNGP's). Deze richtlijnen zijn erop gericht om negatieve effecten van een onderneming (of de keten erachter) in kaart te brengen, te prioriteren en te adresseren. In 2023 liep het convenant af. SPF heeft dan ook voor de laatste keer een vragenlijst ingevuld van de Monitoringscommissie. SPF voldoet aan nagenoeg alle vereisten van het Convenant. De Monitoringscommissie concludeert dat bijna alle van de 75 deelnemende pensioenfondsen stappen hebben gezet in de implementatie van de OESO-richtlijnen en UN Guiding Principles (UNGP's). Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat de doelstelling van sectorbrede implementatie niet is gerealiseerd. In het convenant is afgesproken dat pensioenfondsen verder gaan met de implementatie van de due diligence-stappen, ook nadat het convenant is afgelopen.

MVB en vastgoedbeleggingen:

Maatschappelijk verantwoord beleggen maakt integraal onderdeel uit van het beheer van de vastgoedbeleggingen. Zo wordt van de fondsmanagers van de vastgoedbeleggingen verwacht dat zij participeren in de duurzaamheidsbenchmark voor de vastgoedsector (GRESB, Global Real Estate Sustainability Benchmark) en een bepaald minimum rating behalen.

In 2023 heeft de vastgoedportefeuille van het pensioenfonds een score van 90/100 gehaald (2022: 89/100). Hiermee is de score van de vastgoedportefeuille evenals vorige jaren licht verbeterd.

Deze GRESB-score heeft betrekking op 17 deelnemende vastgoedfondsen van de destijds 19 vastgoedfondsen in de portefeuille van het pensioenfonds. De 17 fondsen vertegenwoordigen meer dan 99% van het vastgoedvermogen van het pensioenfonds. De twee vastgoedfondsen die niet hebben deelgenomen aan GRESB bevinden zich in de liquidatiefase en bezitten geen vastgoed meer.

Elf fondsen hebben de hoogste GRESB-rating van 5-sterren behaald, twee fondsen hebben 4-sterren, één fonds 3-sterren en twee fondsen 2-sterren. Deze laatste drie vastgoedfondsen zijn gesitueerd in de Verenigde Staten. Twee van deze fondsen zijn bezig hun vastgoed te verkopen. a.s.r. ip spreekt met het fondsmanagement over de mogelijkheden om de GRESB-performance van ieder fonds te verbeteren via ESG-engagementgesprekken.

Alle fondsen die deelnemen aan GRESB hebben de doelstelling om de CO2-emissie in de portefeuille te verminderen naar 0 in 2050 of in de jaren daarvoor. Het ambitieniveau en de bijbehorende planning loopt nog sterk uiteen van fonds tot fonds. Veel fondsen hanteren alleen concrete kortetermijndoelen. De verwachting is dat binnen afzienbare termijn alle fondsen ook langetermijndoelstellingen gaan formuleren hoe zij een CO2-emissie van 0 willen gaan realiseren.

Waarderingen:

De beleggingen in de vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de reële waarde per balansdatum. Deze waarderingen zijn gebaseerd op jaarlijks vastgestelde taxaties die door onafhankelijke deskundigen zijn verricht.

Europese fondsen dienen minimaal te voldoen aan de waarderingsrichtlijnen, zoals opgesteld door INREV. Deze richtlijnen verwijzen o.a. naar de RICS Redbook Global Standards. Amerikaanse fondsen die niet INREV-compliant zijn hebben een eigen waarderingsbeleid en taxeren hun vastgoedobjecten marktconform. Op jaarbasis toetst de vermogensbeheerder of de afgesproken 'accounting principles' worden gehanteerd en of de fondsmanager zich houdt aan het eigen taxatiebeleid.

Niet-beursgenoteerde vastgoedaandelen of -participaties worden gewaardeerd tegen de door de vermogensbeheerder afgegeven intrinsieke waarde van de betreffende participatie, gebaseerd op de reële waarde van de onderliggende objecten. Resultaten door wijziging in de actuele waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

MVB en vastgoedbeleggingen:

De vastgoedbeleggingen in de portefeuille bestaan per einde 2023 uit participaties of aandelen in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen.

Vastgoedtaxaties vormen een belangrijk onderdeel van fondswaarderingen, uitgedrukt in Net Asset Value (NAV). Het marktconform-waarderen van vastgoedportefeuilles is daarmee een essentieel onderdeel van het portefeuillemanagement. De waarderingsrichtlijnen van de brancheorganisatie INREV, vastgelegd in de INREV Valuation Guidelines, zijn de richtlijnen waaraan het taxatie- en waarderingsbeleid van niet-beursgenoteerde fondsen dienen te voldoen voor de Europese fondsen in portefeuille.

De vermogensbeheerder a.s.r. ip toetst de Amerikaanse fondsen, die per definitie niet zijn aangesloten bij INREV, zoveel mogelijk aan de basisprincipes van de INREV.

De belangrijkste bepalingen zijn:

- De fondsdokumentatie moet details bevatten over waarderingsmethodieken en -procedures, prijsmethodologie inclusief de methoden die worden gebruikt bij de waardering van te waarderen activa en de frequentie van waardering voor al de activa en passiva van SPF;
- De externe taxateur moet onafhankelijk zijn en moet beschikken over de juiste beroepskwalificaties en competentie om de taxatie van onroerend goed uit te voeren. De externe taxateur heeft derhalve een lokale en/of internationale, professionele accreditatie en is gemachtigd om taxaties uit te voeren in het betreffende land;
- De benoeming van de taxateur moet minimaal eens in de drie jaar worden geëvalueerd door de fondsmanager en indien nodig gerouleerd;

- De taxatiekosten van een externe taxateur mogen niet direct gekoppeld zijn aan de uitkomst van de taxatie;
- Alle objecten in het fonds moeten minimaal een keer per jaar getaxeerd of geactualiseerd worden door de externe taxateur. Minimaal eens in de drie jaar moet een volledige taxatie plaatsvinden (full valuation) waarbij ook het object geïnspecteerd wordt;
- De fondsmanager moet ervoor zorgen dat uitgebreide, passende en transparante informatie wordt verstrekt aan de externe taxateur. Dit stelt de manager in staat een juiste waardering uit te voeren en zijn eigen beoordeling te maken van verwachte kosten, inclusief ramingen van onderhoud op lange termijn en/ of grondvervuilingskosten;
- De door de externe taxateur berekende waarde is de marktwaarde;
- De externe taxateur moet zich houden aan internationaal erkende taxatiestandaarden (zoals bijvoorbeeld EVS, IVS of RICS);
- Het taxatierapport moet informatie bevatten over de gebruikte taxatiemethode en de gebruikte parameters en marktontwikkelingen;
- De fondsmanager moet de taxatie beoordelen en goedkeuren voordat de taxatiewaarde wordt gebruikt in de fondswaardering.

FINANCIËLE POSITIE

Bij de beoordeling van de financiële positie door de certificerend actuaire is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds kan voldoen aan de verplichtingen aangegeven tot balansdatum.

De actuaire heeft verklaard dat de vermogenspositie van het pensioenfonds naar zijn mening niet voldoende is, vanwege een reservetekort.

Dekkingsgraad

	31-12-2023	31-12-2022	31-12 2021	31-12 2020	31-12 2019
	%	%	%	%	%
Aanwezige dekkingsgraad	114,5	117,1	105,3	94,2	97,8
Beleidsdekkingsgraad	118,5	113,1	100,0	89,5	95,9
Reële dekkingsgraad	130,2	128,5	125,3	114,2	118,8
Premiedeckingsgraad	94,0	57,1	54,2	59,0	74,0
Vereiste dekkingsgraad	119,9	119,5	118,6	118,3	119,5
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3	104,3	104,3	104,3	104,3

Ter illustratie wordt in de onderstaande tabel de dekkingsgraad getoond, indien de onvoorwaardelijke toeslag op de pensioenaanspraken en -rechten geen 2% per jaar, maar 0,0% of 3,0% per jaar zou bedragen.

Dekkingsgraad alternatieve onvoorwaardelijke toeslag

	voorziening	dekkingsgraad
Geen toeslag	2.377.982	167,3%
Onvoorwaardelijke toeslag 2,0% (aanwezige dekkingsgraad)	3.475.384	114,5%
Onvoorwaardelijke toeslag 3,0%	4.332.824	91,8%

De onvoorwaardelijke toeslag van 2%, oftewel de toezegging van SPF aan de deelnemers om de opgebouwde pensioenen in alle toekomstige jaren met minimaal 2% te verhogen, betreft een recht van de deelnemer en kan door SPF niet worden verlaagd. De onvoorwaardelijke toeslag op de opgebouwde en bereikte pensioenen van 2% per jaar vertegenwoordigt per 31 december 2023 een waarde van 1.097.402. Dit betekent dat de dekkingsgraad van SPF per 31 december 2023 167,3% zou bedragen, indien de toezegging om de pensioenen in de toekomst jaarlijks met 2% te verhogen niet van toepassing zou zijn. Bij het vergelijken van de dekkingsgraad van SPF met andere pensioenfonds die geen onvoorwaardelijke toeslag kennen, is het relevant om hiermee rekening te houden.

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2023 en 2022 en de wijzigingen daarin blijken uit het volgende overzicht (x €1.000):

	2023	2022
Resultaat op beleggingen/marktrente	-26.489	415.570
Resultaat op premies	-5.391	-56.714
Resultaat op waardeoverdrachten	-1.980	881
Resultaat op kosten	693	1.078
Resultaat op uitkeringen/afkopen	27	356
Resultaat op beroepsarbeidsongeschiktheid	2.102	1.213
Resultaat op overlevingskansen	-620	-548
Resultaat op mutaties	-630	-1.206
Resultaat op overige oorzaken	13	-48.190
Voorwaardelijke toeslagen	-23.776	-
Resultaat	-56.051	312.440

Toelichting resultaat

Resultaat op beleggingen/marktrente

Het resultaat op rendement en wijziging rentetermijnstructuur is gelijk aan de behaalde beleggingsopbrengsten, vermeerderd met de mutatie van de technische voorzieningen vanwege de wijziging van de marktrente gedurende het verslagjaar en verminderd met de technisch benodigde interest. De beleggingsopbrengsten zijn verminderd met de kosten voor vermogensbeheer.

Resultaat op premies

Het resultaat op premies is het verschil tussen enerzijds de ontvangen premies verminderd met de kostenopslag van 10,8% en anderzijds het bedrag dat actuariael benodigd is voor de jaarlijkse opbouw van de pensioenaanspraken en de jaarlijkse risicodekking.

Resultaat op waardeoverdrachten

Het resultaat op waardeoverdrachten is ontstaan door het verschil tussen het saldo van de overgedragen en overgenomen waardeoverdrachtskapitalen enerzijds en de mutatie in de TV door het saldo van de overgedragen en overgenomen pensioenverplichtingen anderzijds. Het resultaat wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de werkelijk ontvangen en betaalde overdrachtsommen berekend worden volgens de wettelijke rekenregels, terwijl de mutatie in de TV wordt bepaald op basis van de fondsgrondslagen.

Resultaat op kosten

Het resultaat op kosten bestaat enerzijds uit de toevoeging aan en vrijval uit de kostenvoorziening en de opslag voor kosten in de premies en anderzijds uit de werkelijke kosten volgens de rekening van baten en lasten.

Resultaat op uitkeringen/afkopen

Het resultaat op uitkeringen bestaat uit het verschil tussen de daadwerkelijk gedane pensioenuitkeringen en afkopen en de vrijval uit de technische voorziening (TV) ten behoeve van deze uitkeringen en afkopen.

Resultaat op beroepsarbeidsongeschiktheid

De opslag in de premies van de actieve deelnemers die dient ter dekking voor de voortzetting van de pensioenopbouw in geval van blijvende en volledige beroepsarbeidsongeschiktheid, bedraagt 3,75%. Sinds 1 januari 2015 is de dekking voor premievrijstelling bij beroepsarbeidsongeschiktheid vrijwillig geworden.

Dit bedrag verminderd met de kosten door toekenning premievrijstelling gedurende het jaar geeft het resultaat op beroepsarbeidsongeschiktheid weer.

Resultaat op overlevingskansen

Aan de berekening van de TV liggen overlevingstafels ten grondslag. Op basis van die overlevingstafels wordt door overlijden bij verzekeringen met een risico van langlevens (ouderdomspensioen, ingegaan invaliditeitspensioen en ingegaan partnerpensioen) een zekere vrijval uit de TV verwacht. Deze vrijval vanuit de TV wordt de risicopremie bij verzekeringen met risico van langlevens genoemd. Als in werkelijkheid niemand overlijdt, treedt deze risicopremie als verlies op. Bij deze verzekeringen (langlevens) is dus de risicopremie het maximale verlies.

Bij verzekeringen met risico van kortleven (latent partnerpensioen) wordt juist verwacht dat door overlijden de TV moeten worden verhoogd. Dit wordt de risicopremie bij verzekeringen met risico van kortleven genoemd. De risicopremie geeft dus de gemiddelde verwachte stijging van de huidige TV door overlijden aan. Daarnaast bevat de kostendekkende premie een component voor dekking van het nabestaandenpensioen bij overlijden waarvoor nog geen TV zijn opgebouwd. Deze is beschikbaar voor financiering van het ingaande nabestaandenpensioen.

Resultaat op mutaties

De resultaten op mutaties worden veroorzaakt door de onderliggende resultaten op flexibilisering, pensioencorrecties, verval van rechten, opvoer en expiratie.

Resultaat op overige oorzaken

Het resultaat op incidentele mutaties betreft 13 positief door afname van de TV met 13 wegens mutaties met betrekking op aanpassingen datakwaliteit. Een deel van deze mutaties zijn met terugwerkende kracht in 2023 doorgevoerd.

Voorwaardelijke toeslagen

Het bestuur heeft in het boekjaar besloten om een voorwaardelijke toeslag toe te kennen van 0,69% per 1 januari 2024. Deze extra toeslagverlening naast de toepasselijke onvoorwaardelijke toeslag van 2,0% zorgt voor een negatief resultaat van 23.776.

Premies

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 125 van de Wvb zijn als volgt:

	2023	2022
Kostendekkende premie*	98.179	157.508
Gedempte kostendekkende premie	61.686	60.621
Feitelijke premie	78.151	77.763

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2023	2022
Inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	76.647	126.474
Risicopremie	1.968	3.146
Solvabiliteitsopslag	15.330	24.109
Uitvoeringskosten -/- vrijval uitbetalingskosten	4.234	3.779
	<u>98.179</u>	<u>157.508</u>

De samenstelling van de gedempte kostendekkende premie is als volgt:

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2023	2022
Inkoop aanspraken (inclusief 3% toekomstige toeslag)	57.187	57.579
Risicokoopsom overlijden	1.059	1.106
Risicokoopsom arbeidsongeschiktheid	1.537	802
Solvabiliteitsopslag	11.718	11.659
Kosten verslagjaar	6.650	6.617
	<u>78.151</u>	<u>77.763</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is bepaald op basis van een indicatieve/benaderde uitsplitsing.

RISICOPARAGRAAF

Algemeen

De primaire taak van SPF is om voor de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden uitvoering van de afgesproken pensioenregeling te realiseren.

SPF moet rendement maken. Rendement maken is onlosmakelijk verbonden met het nemen van risico's. Risicomanagement gaat over het managen van risico's. Voor goed risicomanagement is het noodzakelijk dat het bestuur controle heeft over de uitvoering van de pensioenregeling, het vermogensbeheer en de communicatie.

Risicomanagement is verankerd in artikel 42 van de Wvb en is daarmee een belangrijk element in de beoordeling van beheerste en integere bedrijfsvoering. SPF definieert 'risico' als de mogelijke belemmering voor het behalen van de gewenste doelstellingen en kan impact hebben op bijvoorbeeld:

- De waarde, het kapitaal of de inkomsten van SPF;
- De (gewezen) deelnemers of pensioengerechtigden bij SPF;
- De uitvoering van de organisatiedoelen of toekomstige mogelijkheden van SPF;
- De reputatie van SPF en de integriteit van de leden van de SPF-organen;
- Het gewenste gedrag en de cultuur van SPF.

Risicoprofiel

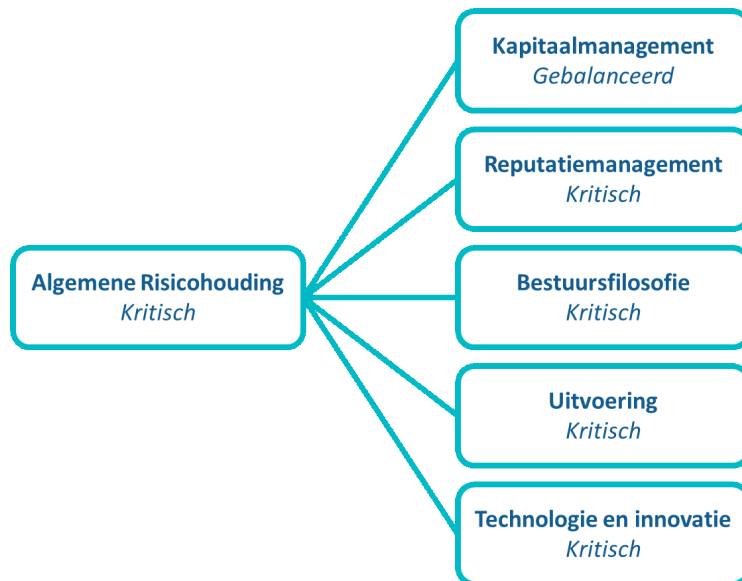
De risicohouding en de risicobereidheidsprincipes (het normenkader) vormen samen met de strategische risico's het risicoprofiel van SPF. Het risicoprofiel dient als referentiekader bij de afweging en beoordeling van de risico-rendementsanalyse (zowel operationeel als strategisch) en als toetssteen bij strategische besluitvorming en de eigen risicobeoordeling (ERB). Hiermee realiseert SPF een structurele verbinding van het risicomanagement met de missie, visie en strategie van het fonds.

Risicohouding

De risicohouding is modelmatig gebaseerd op het Risk Appetite Value Chain © (RAVC)-model en kent vijf RAVC-domeinen:

1. Kapitaalmanagement (Solvabiliteit, Liquiditeit & Rentabiliteit)
2. Reputatiemanagement (Imago, Identiteit & Integriteit)
3. Besturingsfilosofie (Gedrag, Leiderschap & Cultuur)
4. Uitvoering (Uitbesteding & Organisatieprocessen)
5. Technologie & innovatie (IT-strategie, innovatie en IT-beheer en onderhoud, cyberrisico's)

Voor deze vijf domeinen kan op een 5-puntsschaal aangegeven worden wat de risicohouding is van nul (volledig risicomijdend) tot maximaal (volledig risico zoekend). Wat betreft kapitaalmanagement is de collectieve uitkomst "gebalanceerd" en voor de vier onderdelen reputatiemanagement, besturingsfilosofie, uitvoering en technologie & innovatie is dat "kritisch". Dit betekent dat het bestuur in het algemeen risicomijdend is in besluitvormingsprocessen. In de onderstaande figuur is dit weergegeven:

Risicobereidheidsprincipes

De risicobereidheid kent de volgende wettelijke verankering:

- Het pensioenfonds zorgt voor de vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding van het pensioenfonds. De risicohouding van een pensioenfonds is de mate waarin een pensioenfonds bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het pensioenfonds te realiseren en de mate waarin het pensioenfonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het pensioenfonds; een en ander na overleg met vertegenwoordigers van beroepsverenigingen en met de organen van het pensioenfonds;
- Het pensioenfonds voert een beleggingsbeleid dat in overeenstemming is met de prudent person regel.

De risicobereidheid van het pensioenfonds bepaalt de limieten waarbinnen het pensioenfonds dagelijks opereert om haar doelstellingen te behalen. De risicobereidheid - als limiet - geldt dus als handvat en communicatiemiddel voor de besluitvorming en besturing van een pensioenfonds. Het formuleren van de risicobereidheidsprincipes wordt ook wel gezien als het noemen van de zogenaamde 'stoepranden'. Het gaat hier om beginselen die als beleidsleidraad kunnen dienen. De kernvraag voor SPF hierbij is: Wat mag er in de optiek van het bestuur níet gebeuren binnen één van de vijf RAVC-domeinen?

De risicobereidheidsprincipes luiden bij SPF per domein als volgt:

Domein 1. Kapitaalmanagement

Wij kunnen tot het moment van overgang naar de nieuwe pensioenregeling de onvoorwaardelijke indexatie van 2% blijven geven en hoeven niet te korten.

Wij beleggen in lijn met onze (lange) termijn verplichtingen.

Al onze beleggingen voldoen aan onze verklaring inzake beleggingsbeginselen en de beleggingsbeliefs en -uitgangspunten.

De kosten voor pensioen- en vermogensbeheer mogen niet structureel stijgen. De kosten kunnen enkel structureel stijgen op grond van een bewuste keuze die verantwoord kan worden door een hoger rendement, betere bescherming of hogere service voor onze deelnemers.

Domein 2. Reputatiemanagement

Wij handelen integer en voldoen aan de geldende wet- en regelgeving.

Wij dragen als pensioenfonds actief ons gewenste imago en onze kernwaarden uit.

Domein 3. Besturingsfilosofie

Wij hebben een gestructureerd en transparant besluitvormingsproces waarin ruimte is voor tegengestelde meningen in de voorbereiding op besluiten.

Een evenwichtige belangenafweging maakt onderdeel uit van de besluitvorming en zorgt dat deze aansluit bij de behoefte van de deelnemers en bijdraagt aan het behoud van het draagvlak bij de achterban voor de pensioenregeling.

Wij spreken steeds met één mond en zijn ons goed bewust van ons gedrag en onze uitingen bij externe communicatie.

Wij hebben continu een geschikt bestuur, verantwoordingsorgaan en intern toezicht dat voldoende countervailing power heeft om kritisch te zijn richting uitbestedingspartners teneinde de beste dienstverlening voor de deelnemer te realiseren.

Wij hebben een adequate governance die volgt uit en aansluit bij onze missie, visie en strategie en waarin voor iedereen (ieder gremium) duidelijk is wat zijn rol en verantwoordelijkheid is.

Domein 4. Uitvoering

Wij bieden de deelnemers een passende pensioenregeling aan met een bijbehorend kostenniveau.

Wij besteden onze diensten uit aan partijen die aantoonbaar in control zijn, een integere en beheerste bedrijfsvoering voeren en onze deelnemers en hun behoefte in de gehele keten als klant centraal zetten.

Wij verwachten van elke uitbestedingspartner een goed werkgeverschap, dat er voor zorgt dat werknemers graag voor het pensioenfonds werken en dat het pensioenfonds permanent kan beschikken over de gewenste ondersteuning in menskracht zowel in omvang als kwaliteit.

Domein 5. Technologie & innovatie

IT die wordt gebruikt mag geen belemmering vormen voor een optimale dienstverlening aan de deelnemer.

IT zorgt ervoor dat de benodigde gegevens permanent/tijdig, juist en volledig beschikbaar zijn.

IT waarborgt te allen tijde een optimale beveiliging van gegevens.

Koppeling met de strategische risico's

De missie en visie van SPF leiden tot de onderstaande strategische doelstellingen:

- De deelnemer centraal, een passende pensioenregeling, effectieve communicatie, draagvlak voor de verplichte pensioenregeling:
In de strategie van het bestuur staat de deelnemer centraal. Een passende pensioenregeling is uiteraard van belang, maar het is pas een goede pensioenregeling als de deelnemers dat ook vinden. En als zij er op de juiste manier en naar tevredenheid gebruik van maken en inzicht en overzicht hebben. Daartoe is effectieve communicatie cruciaal. Communicatie is steeds meer digitaal op basis van doelgroepsegmentatie en life-events. Zo voelt de deelnemer zich ontzorgd en geholpen. Daarmee wordt het draagvlak voor de verplichte pensioenregeling gecreëerd.
- Vertrouwen in de financiële ambities, verantwoorde rendement/risico-afweging, professioneel integraal risicomanagement gericht op optimale financiële fondshuishouding, beheerste operationele processen en organisatorische integriteit:
De deelnemer moet vertrouwen hebben in het behalen van de financiële ambities van SPF. Dit betekent een toeslag van gemiddeld ten minste 3% per jaar met een ondergrens van nominaal (onvoorwaardelijk) 2% indexatie. Daarvoor moet SPF aansprekende rendementen behalen, waarvoor risico's moeten worden genomen. Echter, vooraf moet volstrekt helder zijn welke risico's beslist niet en welke weloverwogen wél worden gelopen met het oog op het behalen van de geformuleerde ambitie. Dat vergt professioneel integraal risicomanagement (IRM), waarin het bestuur een verdiepingsslag maakt met als doel nog meer verantwoorde en uitlegbare besluitvorming. Hierbij wordt voldoende aandacht besteed aan de toenemende risico's ten aanzien van IT en de daarbij behorende risico's. Deze IRM zal uiteraard ook de besluitvorming van het bestuur versterken ter zake van bijvoorbeeld de verdere financiële huishouding van SPF, de operationele processen en de organisatorische integriteit.
- Bestuurlijke geschiktheid:
Institutioneel vermogensbeheer wordt steeds complexer en daarom selecteert SPF professionele fiduciairs en uitvoerders. Maar het bestuur blijft verantwoordelijk jegens alle belanghebbenden en moet voldoende countervailing power hebben om die verantwoordelijkheid ook adequaat invulling te kunnen geven. Het bestuur wil ook in de komende periode zijn deskundigheid op dit terrein verder vergroten.

SPF wil vanuit eigen kracht de juiste keuzes kunnen (blijven) maken in het belang van alle deelnemers en hun inkomen voor later. Daartoe heeft het bestuur 7 sleutels voor succes opgesteld, die gericht zijn op het beheersen van de strategische risico's die het bestuur onderkent:

- Sleutel 1: een passende pensioenregeling
- Sleutel 2: effectieve communicatie
- Sleutel 3: moderne en veilige digitale infrastructuur en IT-systemen
- Sleutel 4: een goede financiële opzet en duurzaam beleggingsbeleid
- Sleutel 5: een geschikt bestuur met professionele ondersteuning
- Sleutel 6: goede en efficiënte governance
- Sleutel 7: samenwerking binnen de pensioensector

De uitwerking van deze sleutels heeft plaats gevonden in het visiedocument "Sleutels voor Succes 2021-2026", dat op de website van SPF te vinden is. De strategische risico's bij deze 7 sleutels voor succes zijn:

Sleutel 1: een passende pensioenregeling

Door veranderende wet- en regelgeving en pensioenlandschap is de regeling niet meer houdbaar voor de doelgroep.

Deelnemers komen tot de conclusie dat de regeling niet voldoet aan de eisen en rekenen SPF/DPF hierop af.

Het lukt het bestuur niet om tijdig en/of juist de transitie van het huidige naar het nieuwe pensioencontract te realiseren.

Sleutel 2: effectieve communicatie

Het lukt het bestuur niet om de deelnemers afdoende te informeren.

Het lukt het bestuur niet de voordelen van de regeling bij de deelnemer over het voetlicht te krijgen.

Sleutel 3: moderne en veilige digitale infrastructuur en IT-systemen

Het lukt het bestuur niet te voldoen aan de eisen van data-veiligheid, datakwaliteit, datamanagement en beschikbaarheid.

Sleutel 4: een goede financiële opzet en duurzaam beleggingsbeleid

Het lukt het bestuur niet om de ambitie waar te maken: een toeslag van jaarlijks gemiddeld ten minste 3%.

Het lukt het bestuur niet om de onvoorwaardelijke toeslag van 2% te geven, dus korten.

Het lukt het bestuur niet om een hoog kostenniveau voor pensioenbeheer en/of vermogensbeheer te voorkomen.

Het lukt het bestuur niet om aan de toenemende eisen en druk vanuit de maatschappij op het gebied van duurzaam beleggen te voldoen.

SPF maakt een forse financiële misser.

Sleutel 5: een geschikt bestuur met professionele ondersteuning

Op korte termijn het vertrek van key persons bij de uitbestedingspartners; op langere termijn het niet meer voldoen en/of omvallen van uitbestedingspartners.

Door de omvang van het fonds zijn er relatief beperkte middelen om die professionele pensioenorganisatie te zijn die adequaat met alle huidige en komende ontwikkelingen om kan gaan.

Het lukt niet om voor geschikte opvolging te zorgen voor het bestuur en/of commissies. Bestaansrecht staat onder druk.

Sleutel 6: een goede en efficiënte governance

Er is onvoldoende countervailing power en er zijn geen goede checks and balances georganiseerd, om als bestuur in control te blijven en een beheerste bedrijfsvoering te kunnen blijven voeren.

Sleutel 7: samenwerking binnen de pensioensector

Het lukt het bestuur niet om zelf aan het stuur te blijven, haar eigen beslissingskracht te behouden en tijdig in te spelen op zich voordoende ontwikkelingen.

Integraal risicomanagementbeleid

Integraal risicomanagement omvat voor SPF ten eerste het structureel doorlopen van het proces van identificatie en beoordeling van risico's, het vaststellen en implementeren van beheersmaatregelen, de bewaking en rapportage van risico's en de evaluatie van deze processen. Het uitgangspunt hierbij is niet zozeer het uitsluiten van risico's, maar juist het nemen van weloverwogen beslissingen over de te nemen risico's en maatregelen bij het behalen van de strategische doelstellingen van SPF. Hiermee verwerft het bestuur meer vertrouwen in de beheerste en integere bedrijfsvoering van SPF. Ten tweede betreft integraal risicomanagement het structureel en bewust afwegen van relevante kansen en risico's binnen het besluitvormingsproces. Hiermee verwerft het bestuur meer vertrouwen in de juiste besluitvorming binnen het bestuur.

Met het integraal risicomanagement beoogt SPF uiteindelijk de volgende doelstellingen te realiseren:

- **Optimalisatie van de kwaliteit van besluitvorming**
SPF wil besluiten nemen waarbij alle relevante zaken zijn meegenomen en meegewogen, onder meer de relevante risico's en de onderlinge samenhang ervan. Integraal risicomanagement zorgt ervoor dat het bestuur risico-gewogen informatie ontvangt gebaseerd op de samenhang van alle risico's.
- **Realisatie van bewuste risicosturing**
Integraal risicomanagement stelt SPF in staat om bewuster te sturen op risico's en risicospreiding. Welke risico's wil SPF bewust nemen en welke vermijden?
- **Voorkomen van over- en onderbeheersing (doelmatig risicomanagement)**
Door de koppeling van de interne beheersing aan de risicobereidheid, voorkomt SPF een te zwaar of te licht opgetuigd raamwerk.
- **Realisatie van een integere en beheerste bedrijfsvoering**
Door de inzet van integraal risicomanagement het op een integere en beheerste wijze realiseren van de taken van SPF.

De risicomanagement cycli bij SPF zijn gebaseerd op het COSO Enterprise Risk Management (ERM) model. In het COSO ERM-model worden achtereenvolgens acht processtappen doorlopen:

1. Vaststellen van missie, visie, strategie, risicohouding. Hierbij staat de interne omgeving en de risicohouding centraal;
2. Formuleren van doelstellingen en risicobereidheid. Hierbij staat het formuleren van doelstellingen en risicobereidheid en risicotolerantie centraal;
3. Identificeren en benoemen van risico's. Hier staat het identificeren en benoemen van gebeurtenissen centraal die een positieve of negatieve invloed hebben op het behalen van de doelstellingen;
4. Wegen van risico's. Hier staat de risicobeoordeling centraal middels het wegen van (bruto) risico's;
5. Vaststellen van beheersmaatregelen en netto risico. Hierbij staat het bepalen en benoemen van de reactie op risico's centraal;
6. Borgen van de risicobeheersing in de organisatie. Hier staan de beheersingsactiviteiten centraal, de beheersomgeving van SPF;
7. Rapporteren, informeren en communiceren over het proces. Hierbij staan de (stuur)informatie, de communicatie en rapportage tussen de verschillende gremia, taken en functies binnen SPF centraal (de verschillende rapportages zijn benoemd in bijlage 6);
8. Monitoren en evalueren. Hierbij staan de doelmatigheid van het risicomanagement en de afronding van de cyclus centraal zodat er een lerende organisatie ontstaat. De uitkomsten worden meegenomen in de start van de nieuwe cyclus.

Risicobeoordeling/-analyse

Risico's worden kwantitatief en kwalitatief beoordeeld op basis van de waarschijnlijkheid van het optreden van het risico (kans) en de impact daarvan op het behalen van de doelstellingen.

Bij de risicoanalyse wordt een onderscheid gemaakt tussen het bruto risico, het netto risico en de risk appetite (als weergave van de risicobereidheid). Het bruto risico is het risico zonder rekening te houden met eventuele beheersmaatregelen die het bestuur treft om de waarschijnlijkheid en/of impact te beperken. Het bruto risico is afhankelijk van de context waarbinnen SPF opereert en haar doelstellingen. Ten aanzien van het bruto risico zijn vanuit de risicobereidheid van SPF vier mogelijke reacties:

- het risico accepteren;
- het risico reduceren door het nemen van aanvullende beheersmaatregelen;
- het risico vermijden door de activiteiten die geraakt worden door het risico te staken;
- het risico overdragen door de activiteiten die door het risico geraakt worden (deels) uit te besteden.

Het netto risico is het risico dat overblijft nadat is gereageerd op de bruto risico's. Indien het netto risico vanuit de risicobereidheid (nog) niet acceptabel is, worden aanvullende acties gedefinieerd om tot de gewenste risicosituatie (de risk appetite) te komen.

Governance

De uitgangspunten voor de inrichting van risicomanagement in de governancestructuur van SPF zijn:

- SPF kiest voor een integrale benadering bij het managen van risico's. Adequaat risicomanagement maakt integraal onderdeel uit van de (be-)sturing van de organisatie (bij SPF en diens uitbestedingspartners);
- SPF heeft de verschillende taken en rollen binnen het risicomanagement zo ingericht dat alle actoren verantwoordelijkheid kunnen nemen, op basis van hun mandaat. De inrichting hiervan is afgeleid van het 'three lines model'. SPF hanteert de uitgangspunten van dit model op haar eigen en proportionele wijze bij de inrichting van het risicomanagement. SPF onderscheidt hierin op hoofdlijnen de volgende rollen/functies: risico-eigenaar, risicobeheerfunctie en de auditfunctie;
- De risicogovernance wordt jaarlijks geëvalueerd door het bestuur van SPF om vast te stellen in hoeverre deze doelmatig is bij het realiseren van de strategische doelstellingen van SPF.

Het bestuur is kaderstellend, besluitvormend en eindverantwoordelijk voor het gehele integraal risicomanagementbeleid en de uitvoering hiervan. SPF heeft deze rollen, taken en verantwoordelijkheden als volgt belegd:

Rol	Betrokkenen	Verantwoordelijkheden
Risico eigenaar	Commissies: - Dagelijks bestuur (DB) - Beleggingsadviescommissie (BAC) - Communicatiecommissie - Commissie Opvolging & Geschiktheid	De risico-eigenaar voert de risicocycclus uit en dit houdt in: - Identificeren, beoordelen, beheersen, monitoren, rapporteren en evalueren; - De risico-eigenaar rapporteert aan de risicobeheerfunctie (en aan het bestuur) met toets aan het risicoprofiel en stelt waar nodig extra beheersmaatregelen voor
Risico-beheerfunctie	De GRC-commissie en de Sleutelfunctionaris risicobeheer	- Risicobeheer faciliteert en challenged vanuit een integraal perspectief de besluitvorming en rapportages; - Beoordeelt aan de hand van het normenkader van het bestuur het integrale beeld; - Geeft risico-duidingen bij strategische besluitvorming; - Stimuleert het risicobewustzijn, integriteit, (ethisch) gedrag en het draagt het belang van risicomanagement uit; - Stelt het integraal risicomanagementbeleid op en onderhoudt het; - Adviseert en ondersteunt bij de uitvoering van het risicomanagementproces; - Voert de jaarlijkse evaluatie van de doelmatigheid van de uitvoering van het risicomanagementbeleid uit.
Controle-/auditfunctie	- Sleutelfunctionaris interne audit - Sleutelfunctionaris actuariael - Visitatiecommissie (VC) - Accountant	De controle/auditfunctie is verantwoordelijk voor het achteraf toetsen van: - het beleid van SPF en - de opzet en effectiviteit van het risicomanagement en interne beheersing. De actuariële sleutelfunctionaris ziet met name toe op het actuariële risicoprofiel. De VC is gesprekspartner voor onder andere risicomanagement van het bestuur en challenged het bestuur. De VC is ook een rapportage- en escalatielijn voor de sleutelfunctiehouders

Strategische risico's

Met in achtneming van de eerder vermelde strategische doelstellingen worden door het bestuur jaarlijks de strategische accenten gezet en die zijn opgenomen in de focusdossiers. In dit verslagjaar heeft het bestuur extra aandacht besteed aan de volgende strategische risico's en deze risico's zijn als volgt gemitigeerd:

- Passende pensioenregeling:
Door de veranderende wet- en regelgeving heeft het bestuur geconstateerd dat de huidige regeling moeilijk houdbaar is voor de doelgroep. Het bestuur volgt de ontwikkelingen van het Pensioenakkoord en de nadere uitwerking daarvan nauwgezet. Zie dienaangaande hetgeen is gesteld onder de focusdossiers in de bestuursparagraaf.
- Met betrekking tot de effectieve communicatie:
De digitale communicatie is verder ingezet en door analyse van de data heeft SPF communicatie relevant gemaakt voor de deelnemers. Ook biedt de data-analyse SPF de mogelijkheid om op specifieke deelnemersgroepen te focussen op het gebied van communicatie.
Voor de communicatiedienstverlening was 2023 een uitdagend jaar. Naast alle reguliere communicatie ging er veel aandacht uit naar het pensioenakkoord en het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Een nadere toelichting is opgenomen in de bestuursparagraaf ten aanzien van de uitvoering van het communicatiebeleid.

- Met betrekking tot een goede en stabiele financiële positie:
De nieuwe pensioenregeling van SPF moet minimaal gelijk zijn aan die van de huidige regeling. Door de besturen van DPF en SPF is gezamenlijk eenzelfde pensioenresultaat geformuleerd.
SPF is in 2023 niet met kortingen geconfronteerd. De rente is in flink gestegen. Daardoor is ook de dekkingsgraad enorm toegenomen, ondanks de slechte rendementen en het vermogensverlies.
In 2023 is het SPF duidelijk geworden dat er maar beperkte invloed heeft op de transitiekosten. In het licht van de transitie in 2024 en het feit dat er veel in een jaar kan veranderen heeft SPF besloten om geen gebruik te maken van de versoepelde indexatieregels. SPF wil gezien de korte periode tot de transitie prudent omgaan met de reserves. De overgang naar de nieuwe regeling in combinatie met invaren is een stuk makkelijker als er wat vet op de botten zit.
- Met betrekking tot de geschiktheid van het bestuur
Met het aankomende vertrek van drie ervaren bestuursleden eind 2024 en halverwege 2025 voert het bestuur niet alleen de discussie over opvolging van de vertrekkende bestuurders, maar ook in bredere zin het bestuursmodel besproken. Hierbij werd de totale governance van SPF onder de loep genomen.

Verskillende vormen van risico's

SPF onderkent in het IRM-beleid naast strategische risico's ook operationele risico's en thematische risico's. Onderdeel van de operationele risicoanalyse zijn de afspraken met partijen waaraan SPF werkzaamheden heeft uitbesteed. Deze worden door het bestuur voorzien van risico-inschattingen (bruto en netto) en afgezet tegen de het gewenste risicoprofiel met bijbehorend risk response.

Thematische risicoanalyse

Bij thematische risico's die meerdere facetten raken, waardoor zij lastig zijn onder te brengen bij financieel of niet-financieel risico, vindt via een 'deep-dive' een thematische risicoanalyse plaats. Thematische risico's worden op basis van de aard, omvang en complexiteit van het betreffende project of onderwerp specifieke afspraken gemaakt met betrekking tot de cyclus. Het gaat om bijvoorbeeld change- of projectrisico's die zich tijdelijk voordoen maar potentieel een materiële impact hebben op de gehele organisatie. Denk bijvoorbeeld aan de transitie naar de Wet toekomst pensioenen en de overgang naar een nieuw IT-platform (administratiesysteem) van de pensioenuitvoerder. Andere voorbeelden van een thematische risicoanalyse zijn de SIRA, IT- en klimaat-/ESG risico's.

Hoog risicobewustzijn

Het bestuur streeft een hoog risicobewustzijn na, onder meer bij het eigen gedrag, de cultuur, alle lopende processen en bij de besluitvorming. In de voorleggers bij bestuursbesluiten worden steeds alle risico's beoordeeld en zo nodig maatregelen genomen om risico's te beheersen. Het bestuur heeft bij ieder overleg een handzaam overzicht paraat van alle strategische risico's, waarbij zoals hiervoor is aangegeven per strategisch risico concreet is aangegeven wat het bestuur niet wil dat gebeurt.

Verantwoording

Het bestuur legt over het risicomanagementbeleid verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Het bestuur kan overwegen om over de opzet en realisatie van de risicohouding en risicobereidheid te rapporteren aan (gewezen) deelnemers of pensioengerechtigden.

TOEKOMSTPARAGRAAF

Focusdossiers 2024

Het bestuur streeft het realiseren van de doelstellingen van SPF na. Om die doelstellingen te bereiken en om onzekerheden te beheersen, voert het bestuur reguliere taken en activiteiten uit. Ook worden ieder jaar focusdossiers vastgesteld, waaraan het bestuur in het bijzonder aandacht gaat geven. De focusdossiers hebben een directe relatie met de strategische doelstellingen en risico's van het fonds. Voor 2024 zijn de volgende focusdossiers vastgesteld door het bestuur:

Sub 1. De transitie naar de nieuwe regeling

DNB heeft in 2023 SPF verschillende vragen gesteld met betrekking tot de compleetheid van het invaarverzoek in de nieuwe pensioenregeling van SPF. De laatste vragen zijn beantwoord in januari en februari 2024. Op 11 maart 2024 heeft DNB SPF laten weten dat het invaarverzoek inhoudelijk beoordeeld gaat worden. Het bestuur verwacht dat DNB in 2024 verschillende inhoudelijke vragen aan SPF zal stellen.

Voor SPF is de hoogste prioriteit de beheerste en integere implementatie van de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2025. De werkgroep risico is belast met het levend houden van de risicoanalyse voor het nieuwe pensioencontract. Dit doet de werkgroep risico door de risicoanalyse tijdig te actualiseren en de risico-eigenaren te faciliteren, stimuleren en challengen. Daarnaast is de werkgroep risico belast met het realiseren van een adequaat risicoraamwerk voor de nieuwe pensioenregeling.

Ook moet het bestuur in 2024 de laatste punten ten aanzien van de implementatie van de nieuwe pensioenregeling vorm geven. Eind 2023 is er (nog) onduidelijkheid over een aantal details in de wetgeving. Momenteel is het beeld dat weinig van deze punten de nieuwe regeling van SPF gaan raken. Zodra al deze details bekend zijn, kan SPF verschillende fondsdocumenten aanpassen. Dit betreft onder andere een nieuwe Abtn en een nieuw pensioenreglement. Het streven is om een reglement op te stellen dat voor de deelnemer begrijpelijk is en dus niet bestaat uit alleen juridisch jargon. De eerste stappen zijn daarvoor in 2023 al gezet.

Een ander aandachtspunt is dat de deelnemer een vaste pensioenuitkering bij een verzekeraar kan aankopen. In de oude wereld is het alleen mogelijk om tot 70 jaar een vaste uitkering bij een verzekeraar in te kopen. Daar zijn vaak relatief hoge kosten aan verbonden, zeker als het een gering kapitaal betreft. SPF wil dat alle (oud) fysiotherapeuten, dus ook bij de transitie reeds gepensioneerden, een goed aanbod krijgen als zij een vaste uitkering bij een verzekeraar overwegen. Bij een eerdere uitvraag in de verzekeringsmarkt bleek dat de verzekeraars nog niet met een dergelijk product bezig waren. Het bestuur is hierover in gesprek met een aantal verzekeraars.

Sub 2. Communicatie

Het nieuwe beleidsplan 2024-2026 is de leidraad voor de communicatie van SPF. In dit beleidsplan ligt de focus met name op de nieuwe pensioenwet inclusief keuzebegeleiding en wendbaarheid van de communicatie. Wendbaarheid is noodzakelijk om snel en effectief te communiceren in een veranderende omgeving.

Vanuit het beleidsplan is het communicatie jaarplan 2024 geschreven. SPF blijft zich richten op de drie strategische doelen: het vergroten van draagvlak, pensioenbewustzijn en servicegerichtheid.

Het jaarplan 2024 heeft overlap met het transitie communicatieplan dat onderdeel is van het implementatieplan. Het transitie communicatieplan is op 1 oktober 2023 aangeleverd bij de AFM en is inmiddels van aanbevelingen voorzien. Op onderdelen moet het transitiecommunicatieplan worden aangescherpt dan wel verdiept. Met deze aanpassingen is het plan opnieuw aangeleverd bij de AFM.

Sub 3. Duurzaam beleggingsbeleid

SPF heeft als streven om geleidelijk een steeds groter deel van de beleggingsportefeuille maatschappelijk verantwoord te beleggen. SPF gelooft dat maatschappelijk verantwoord beleggen waarde toevoegt in de portefeuille en dat SPF daarmee bijdraagt aan een toekomstig en leefbare wereld. De uitvraag onder deelnemers in 2022 heeft laten zien dat het aansluit bij de wensen van de deelnemers. Op basis van het deelnemersonderzoek heeft SPF een stip op de horizon gezet en heeft het fonds zich tot doel gesteld om zich in 2024 te blijven inspannen om de resultaten van het deelnemersonderzoek en de stip op de horizon verder te integreren in het beleid van de verschillende asset classes.

De stip op de horizon die SPF in 2022 heeft geplaatst, houdt in dat het fonds een bijdrage wil leveren aan het akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 1,5 graden Celsius. Uiterlijk in 2050 wil SPF dat de beleggingsportefeuille klimaatneutraal is. Hierbij streeft SPF naar een stapsgewijze verlaging van de CO₂-voetafdruk van de beleggingsportefeuille.

In 2024 gaat SPF een inventarisatie van de gehele beleggingsportefeuille maken om zo een beeld te krijgen van de stand van de portefeuille ten opzichte van het behalen van de lange termijn doelstellingen. Op basis hiervan kunnen verdere stappen gedefinieerd worden om de stip op de horizon te bereiken.

Daarnaast heeft het bestuur van SPF eind 2022 een aantal thema's gekozen waarop het extra nadruk wil leggen. Deze thema's zijn klimaat en gezondheid en welzijn. Gezien de druk op de bestuurlijke agenda rondom de transitie naar de flexibele premieregeling in 2023, is dit focusdossier opgeschoven naar 2024. In 2024 wordt onderzocht hoe op een structurele wijze invulling kan worden gegeven aan het thema gezondheid.

Sub 4. Moderne en veilige digitale infrastructuur en hoge datakwaliteit

SPF ziet in de commerciële dienstverlening steeds meer een beweging naar dienstenplatforms, standaardisatie en toenemende interactie tussen dienstverleners. Voor de pensioendienstverlening aan deelnemers is deze beweging ook van belang, nu en zeker in de toekomst. Van de pensioensector worden andere en nieuwe vormen van dienstverlening verwacht waarin met behulp van data meer wordt aangesloten bij de individuele pensioenbeleving. De communicatiecommissie vraagt hier al meerdere jaren om, want de communicatie met deelnemers gaat meer en meer via digitale kanalen. De mijn-omgeving, een app of gerichte e-mails, het gaat een nog grotere rol spelen in de toekomst.

De Wtp biedt de mogelijkheid tot verdere digitalisering. Het beschikbaar stellen van informatie op de mijn-omgeving in combinatie met een persoonlijke attendering wordt de standaard. Tegelijkertijd is het van belang dat bepaalde kwetsbare groepen niet achterblijven en daarmee niet worden uitgesloten van toegang tot deze diensten. Het gaat naast de communicatie natuurlijk ook om de inrichting en uitvoering van de administratie. Een en ander stelt hoge eisen aan de opslag, verwerking en toegankelijkheid van data en deze moet dan ook gebaseerd zijn op goed ontworpen en geteste systemen. Een moderne digitale infrastructuur met veilige IT-systemen en het gewenste gebruikersgemak is de basis. De continuïteit van deze systemen moet altijd zijn geborgd. Tegelijkertijd moet men wel de data zelf kunnen vertrouwen, niet alleen nu maar ook naar de toekomst toe. Datakwaliteit hangt hier dan ook nauw mee samen.

Om de deelnemer nu en in de toekomst goed te kunnen blijven bedienen, is een effectieve communicatie en goede pensioenadministratie cruciaal. Deze administratie moet aan alle vereisten van deze tijd voldoen, in een up-to-date geavanceerd en geautomatiseerd administratiepakket dat adequaat en betrouwbaar is en tevens maximale bescherming biedt ten aanzien van privacy en cybercrime.

Sub 5. Governance

Met het aankomende vertrek van drie ervaren bestuursleden heeft het bestuur in 2023 niet alleen de discussie gevoerd over opvolging van de vertrekkende bestuurders, maar ook in bredere zin het bestuursmodel besproken. Hierbij werd de totale governance van SPF onder de loep genomen.

Daarnaast doet zich de vraag voor hoe SPF, met het opheffen van het Fysiopensioenforum, voldoende voeling kan houden met de deelnemers. Om goed op deze veranderingen te kunnen inspelen en een goede governance te kunnen blijven borgen, zijn voor 2024 de volgende aandachtspunten van belang: de bestuursopvolging, de collectieve geschiktheid, het vinden van een alternatief voor het Fysiopensioenforum, het organiseren van verkiezingen voor het VO en de samenwerking met andere pensioenfondsen.

Tilburg, 12 juni 2024

Het Bestuur van SPF

Mevrouw T.P.J.A. van den Heuvel - Voorzitter

De heer B. de Berg - Secretaris

De heer W.J.T. Sillen

De heer J.H. Sluis

De heer A. Barszczowski

Mevrouw J. Stammen

Mevrouw M. Hof

De heer W. Molenaar

C INTERN TOEZICHT EN VERANTWOORDINGSORGAAN

RAPPORT VISITATIECOMMISSIE 2023 STICHTING PENSIOENFONDS VOOR FYSIOTHERAPEUTEN

Inleiding

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (hierna: SPF) is een beroepspensioenfonds. SPF voert de pensioenregeling uit voor ouderdomspensioen, partner- en wezenpensioen en premievrijstelling bij volledige beroepsarbeidsongeschiktheid voor de fysiotherapeuten.

SPF heeft een bestuur bestaande uit acht leden, allen afkomstig uit de sector. Het verantwoordingsorgaan (hierna: VO) bestaat uit vijf leden, ook allen afkomstig uit de sector.

Het bestuur heeft de pensioenadministratie uitbesteed aan Achmea Pensioenservices (APS), en krijgt ook bestuurlijke ondersteuning van APS. SPF heeft het vermogensbeheer uitbesteed, met behulp van twee fiduciair managers (Achmea Investment Management en a.s.r. ip).

Het pensioenfonds heeft meerdere commissies: de kerncommissies zijn de beleggingsadviescommissie (met een extern voorzitter), de communicatiecommissie en de commissie Governance-Risk-Compliance (hierna: commissie GRC).

Naast deze 'kern commissies' is er de commissie Geschiktheid en Opvolging.

De Wtp is per 1 juli 2023 in werking getreden en daarmee zijn nadere eisen gesteld aan de omgang met de klachten. Het fonds heeft daarom de klachten- en geschillenregeling geactualiseerd en heeft zich aangesloten bij de Geschilleninstantie Pensioenfonds.

SPF heeft drie sleutelfunctiehouders (SFH) waarvan de posities sleutelfunctiehouder interne audit en de sleutelfunctiehouder actuariael door externen ingevuld worden. De SFH-risicobeheer is bestuurslid en tevens voorzitter van de commissie GRC.

Het bestuur heeft een heldere missie, visie en strategie opgesteld. Het daaruit volgende beleid is op basis van zogenaamde 'zeven sleutels tot succes' opgesteld te weten:

1. Op weg naar een toekomstbestendige pensioenregeling in het nieuwe pensioenstelsel
2. Een goede financiële opzet
3. Vergroten van draagvlak, bewustzijn en servicegerichtheid
4. Duurzaam beleggingsbeleid
5. Moderne en veilige digitale infrastructuur
6. Integraal risicomanagement
7. Samenwerking binnen de pensioensector

Het rapport

Hieronder vindt u de waarnemingen, aandachtspunten en aanbevelingen van de visitatiecommissie (hierna: VC), op basis van de documenten en de gehouden interviews met bestuur, VO, de SFH's Risicobeheer en Internal Audit en het bijwonen van commissievergaderingen (de BAC, de Communicatiecommissie en de Commissie GRC) en het bijwonen van een bestuursvergadering. Het rapport is opgebouwd rond de vijf thema's van de geactualiseerde Code Pensioenfonds die per 1 januari 2024 in werking is getreden.

In dit rapport is een apart hoofdstuk opgenomen over het proces implementatie van de Wet toekomst pensioenen (hierna: Wtp), en de bevindingen van de VC omtrent dit proces. De VC heeft de afgelopen twee jaar met het bestuur tussentijds intensief schriftelijk en mondeling contact gehad over de Wtp. Daarbij is zowel inhoudelijk als procesmatig door de VC gekeken naar de door het bestuur ingeslagen weg. Het onderliggende rapport van bevindingen en doorlopen proces is separaat aan het bestuur verstrekt.

Algehele conclusie

2023 heeft in het teken van de implementatie van de Wtp gestaan. Het bestuur heeft de benodigde documentatie ingeleverd bij DNB. De inhoudelijke beoordeling door DNB wordt pas gestart zodra de volledigheidbeoordeling is afgerond. Gegeven de aanvullende vragen die DNB heeft gesteld, met name met betrekking tot extra aanleveren van documenten, is de inhoudelijke beoordeling pas in februari 2024 gestart. De invoering van de Wtp heeft veel inspanning gevergd en blijft veel vragen van het bestuur. De werkdruk is fors toegenomen want naast de implementatie van de Wtp (zie hoofdstuk change) zijn de reguliere werkzaamheden ook gewoon doorgegaan. Met behulp van eenieder, naast bestuur ook (de bestuursondersteuning van) APS te noemen, de adviseurs en AIM is het gelukt om 2023 goed door te komen.

Reguliere ontwikkelingen op het gebied van risicomanagement en communicatie hebben plaatsgevonden. Daarnaast is de aandacht voor kwaliteit van de verschillende dienstverleners beoordeeld, is op kosten gelet en is het beleggingsbeleid uitgevoerd. Ontwikkelingen op MVB hebben in het teken van de Wtp gestaan.

Kortom een erg druk jaar, dat veel gevraagd heeft van de flexibiliteit en inzet van de bestuursleden. Het schakelen tussen Wtp en reguliere zaken, het op orde houden van de deskundigheid, de discussie over de toekomst van het fonds na de invoering van de Wtp is en blijft onderwerp van de gesprekken aan de bestuurstafel.

Thema 1: Goed zorgen voor het pensioen van belanghebbenden

Kader:

- Aandacht hebben voor de missie, visie en strategie
- Aandacht hebben voor duurzaamheid
- Belangen evenwichtig afwegen
- Kennen van de voorkeuren van de belanghebbenden
- Keuzebegeleidingsbeleid vaststellen
- Visie hebben op kwaliteit, kosten en uitbesteding

Change (invoering Wtp):

mogelijk door de invoering van de Wtp, moet tot minimaal hetzelfde pensioenresultaat leiden voor de deelnemers. Het bestuur van SPF heeft het gehele proces van de invoering van de Wtp zorgvuldig voorbereid en ingericht. Het bestuur heeft zichzelf continu uitgedaagd door zich uitvoerig te laten voorlichten, studiedagen te organiseren, literatuur tot zich te nemen en webinars te bezoeken. DPF en het VO zijn stap voor stap meegenomen. Het VO heeft zijn eigen adviseur aangesteld. Dit heeft er mede voor gezorgd dat het VO zelfstandig zijn oordeel heeft kunnen vormen. Ook de VC is op een manier betrokken geweest bij het hele proces zodat de VC zijn wettelijke taak heeft kunnen uitvoeren. De VC heeft tijdig haar mening en adviezen kunnen geven. Ondanks dat nog niet helemaal duidelijk was welke rol passend was voor de sleutelfunctiehouders (SFH's) zijn deze zorgvuldig ingevuld. De adviseurs van APS, AIM, Montae, WTW hebben in de uitwerking van verschillende onderdelen van de Wtp het bestuur van advies voorzien.

Het bestuur heeft, naar de mening van de VC, veel aandacht besteed aan evenwichtige belangenafweging bij de besluitvorming. Bij iedere besluitvorming zijn alternatieven beoordeeld en is gekeken naar de invloed op de verschillende deelnemersgroepen. Een vooraf opgesteld evenwichtskader heeft hierbij geholpen.

De VC is van oordeel dat alle onderwerpen behorende bij de transitie naar de Wtp uitvoerig behandeld zijn door het bestuur. De belangrijkste op een rijtje:

Risicomanagement

Het bestuur is begonnen met een risicobereidheidsonderzoek onder de deelnemers. Vanuit de resultaten van dit onderzoek heeft een verdere invulling plaatsgevonden en is het bestuur tot de conclusie gekomen dat een flexibele premieregeling het beste past bij de risicohouding van de deelnemers en van het pensioenfonds. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in het document 'Van risicobereidheidsonderzoek naar risicohouding' waarin doorrekeningen zijn gepresenteerd en waaruit blijkt dat een flexibele premieregeling naar verwachting voor alle leeftijdscohorten positief uitkomt.

De SFH-risicobeheer heeft zijn rol duidelijk en gedocumenteerd opgepakt en het bestuur heeft zich uitvoerig laten voorlichten op de aanwezige risico's en welke beheersmaatregelen genomen moeten worden. Daarbij zijn, indien nodig, adviseurs ingeschakeld.

Communicatie en raadpleging deelnemers

Het bestuur heeft de deelnemer nadrukkelijk centraal gesteld in het transitieproces. Begonnen is met de raadpleging over de risicobereidheid van de deelnemer (wettelijk verplicht) in oktober 2021, daarna is de mening van de deelnemer gevraagd in maart 2022 op het beleggingsbeleid en MVB. Webinars zijn gehouden voor de leden (2022 en in 2023). Ook op algemene ledenvergaderingen van DPF is uitvoerig stil gestaan bij de Wtp. Over de invulling van het nabestaandenpensioen is een uitvraag onder de deelnemers gedaan (2023).

Het communicatieplan transitie Wtp is gedegen en neemt de deelnemer mee naar de nieuwe pensioenomgeving en de keuzebegeleiding die daarbij hoort. Daarbij is een gedetailleerde opsplitsing in deelnemers gemaakt om een zo doelgericht mogelijke communicatie mogelijk te maken.

Beleggingen

Het bestuur heeft een uitgebreide studie gedaan naar wat voor soort beleggingsbeleid gevoerd moet gaan worden (zie o.a. 'Van risicopreferentie naar risicohouding naar beleggingsbeleid') en een ALM-studie uitgevoerd.

Evenwichtige belangenafweging

Evenwichtige belangenafweging komt bij iedere besluitvorming van het bestuur aan de orde. Uit alle notities en documenten blijkt dat de belangen van de verschillende groepen (actieve deelnemers, gepensioneerden en slapers) wordt gewikt en gewogen waarbij soms lastige keuzes gemaakt moeten worden. Het bestuur heeft dit nog eens uitvoerig vastgelegd in de "Paraplunotitie evenwichtigheid besluiten SPF" van 28 juli 2023.

De uitdaging voor alle partijen is een zorgvuldige operationele invoering van de Wtp. Hier liggen dan ook nog de grootste risico's: het AllVida administratiesysteem wordt op dit moment bij APS uitgerold en het is nog niet duidelijk of dit systeem op tijd in werking wordt genomen voor de FPR.

Daarnaast wordt een discussie in het bestuur gevoerd over de bescherming van zowel de dekkingsgraad als het vermogen. Dit is een ingewikkelde discussie met dure oplossingen met onzekere uitkomsten.

Zowel het op tijd uitrollen van AllVida als de timing en de wijze van het beschermen van de dekkingsgraad en het vermogen herbergen risico's. Het bestuur is zich hiervan bewust.

Run (reguliere werkzaamheden):

De focusdossiers 2023 hebben de volgende onderwerpen gehad:

1. De transitie naar een nieuwe regeling
2. Communicatie
3. Duurzaam beleggingsbeleid
4. Moderne en veilige infrastructuur en hoge datakwaliteit
5. Integraal risicomanagement
6. Samenwerking binnen de pensioensector

De hierboven genoemde punten 1, 2, en 5 worden verder in het rapport geduid.

Beleggingen:

Ten aanzien van het beleggingsbeleid en vermogensbeheer stond in 2023 de voorbereiding op Wtp uiteraard hoog op de agenda. De algehele procesgang is conform de governance van het pensioenfonds verlopen: de inhoudelijke analyses en afwegingen zijn door de Beleggingsadviescommissie (BAC) voorbereid ondersteund door advies van de fiduciair managers. Vervolgens zijn deze in het bestuur behandeld en is besluitvorming vastgesteld. De BAC wordt voorgezeten door een onafhankelijk deskundige en door vier bestuursleden vertegenwoordigd. Elke BAC vergadering wordt kort voorbesproken waarna de adviseurs en/of vermogensbeheerders aan de vergadering deelnemen en na iedere vergadering vindt een evaluatie plaats over het verloop van de vergadering.

Bijzondere aandacht ging uit naar de ALM studie en het vermogenstransitieplan. De ALM studie is in het eerste halfjaar uitgevoerd met als startpunt de resultaten van het risicopreferentieonderzoek. Daarbij is, conform de kenmerken van een FPR, een onderscheid gemaakt tussen de opbouw- en uitkeringsfase. Aan de hand van diverse gevoeligheidsanalyses is een keuze gemaakt van de passende beleggingsprofielen en deze zijn vervolgens weer getoetst aan de hand van de uitkomsten van de RPO.

In het vermogensimplementatieplan is een analyse gepresenteerd op de invulling van de life cycle voor de opbouw én de uitkeringsfase, met behulp van strategische portefeuilles (modules). Tevens is een analyse gepresenteerd over de transitie van de bron- naar de doelportefeuille na invaren onder Wtp. Bijzondere aandacht ging daarbij uit het beschermen van de dekkingsgraad bij invaren waarbij ook optie strategieën in ogenschouw zijn genomen. Dit is een zeer complex vraagstuk waar de BAC en het bestuur meerdere malen uitvoerig bij heeft stilgestaan en vanuit diverse perspectieven afwegingen zijn gemaakt. Desalniettemin doet de VC de aanbeveling om een en ander samen te vatten in een verantwoordingsdocument om de integrale afweging van risico en rendement goed voor ogen te plaatsen, zeker gezien de hoge kosten in de uitvoering.

Ten aanzien van de lopende zaken van vermogensbeheer en de monitoring en rapportage, stelt de VC vast dat het bestuur voldoende in control is. Er wordt gebruik gemaakt van inzichtelijke en gedetailleerde fiduciaire kwartaalrapportages en risicorapportages die ook strategische en operationele risico's monitort aan de hand van vooraf gestelde KRI's. Een aandachtspunt in 2023 was de relatieve performance van de aandelenportefeuille en de alternatieve beleggingen.

Ten aanzien van het MVB beleid heeft SPF in 2023 conform de uitgesproken ambitie en ondersteund door het deelnemersonderzoek in 2022, een aantal stappen gemaakt, waaronder een verdere aanscherping van het uitsluitingsbeleid bij normschending van internationale verdragen. Ook is er bijzondere aandacht besteed aan de vastgoedportefeuille waarop een inventarisatie is gedaan en een ESG beleidskader is vastgesteld. Tenslotte is voor een deel van de wereldaandelenportefeuille een maatwerk ESG benchmark vastgesteld en portefeuilleconstructie ingericht. Ten aanzien van de multimanagerfondsen van Russell lijkt het moeilijker om de eigen SPF uitgangspunten van het MVB beleid toe te passen. Dit is een aandachtspunt.

Een moderne en veilige infrastructuur is de basis om een dienstverlening te kunnen leveren die past in een moderne maatschappij. De communicatiecommissie is hiermee geholpen omdat dan op maat gesneden informatie kan worden geleverd. Daar wordt nu hard aan gewerkt: het nieuwe AllVida pensioenadministratiesysteem moet, gekoppeld aan de middenadministratie, straks (in 2025 e.v.) in staat zijn om op maat gesneden communicatie te leveren. De basis van een dergelijk systeem is dat de datakwaliteit op orde is. Hier is inmiddels een onderzoek naar gedaan en afgerond. Het proces rondom het op orde houden van de data ('stay clean') is ook ingericht.

De samenwerking binnen de pensioensector, specifiek de beroepspensioenfondsen onderling, blijft nu bij het elkaar op de hoogte houden van de ontwikkelingen. Iets verder in de toekomst, als de nieuwe regelingen zijn ingevoerd, zal meer ruimte zijn om diepgaandere samenwerking te zoeken.

Aanbevelingen:

- De VC beveelt aan om het proces van bescherming van dekkingsgraad en het vermogen in een verantwoordingsdocument vast te leggen, waarbij duidelijk is hoe de BOB-methode heeft gewerkt.

Thema 2: Goed besturen

Kader:

- Besluiten motiveren en onderbouwen
- Beleidscyclus vastleggen
- Bestuurlijke taken verdelen en stemrecht bepalen
- Open en transparant zijn
- Integraal risicomanagement bevorderen

Het bestuur werkt volgens de BOB-methode (beeldvorming, oordeelsvorming, besluitvorming).

Voorleggers helpen in de beeld- en oordeelsvorming en hebben een initiërende werking.

Het bestuur is zich steeds meer bewust dat vastlegging van de besluiten zeer belangrijk is voor de verantwoording. Dit heeft de nodige aandacht, maar blijft gegeven de drukte op de bestuurlijke agenda lastig om consequent te doen.

Belangrijk blijft daarbij ook goed weer te blijven geven vanuit welke rol gesproken wordt: dit geldt met name voor de SFH RM tevens bestuurslid.

Het bestuur heeft oog voor werkdruk en probeert zaken te verdelen, dit lukt niet altijd. De ondersteuning vanuit APS is goed te noemen en dit geldt ook voor de inbreng van AIM en andere adviseurs.

De rol van de verschillende sleutelfunctiehouders is, in het kader van de invoering van de Wtp, zoekende geweest, zowel voor het bestuur als voor de SFH's. Omdat hier nog geen kaders voor waren hebben de verschillende spelers zelf het wiel moeten uitvinden. Daarbij is naar voren gekomen dat een flexibele, meer onderzoekende, opstelling (versus een meer formele) beter werkt.

Voor de VC is ook duidelijk geworden dat het uitvoeren van een audit veel diepgaande kennis op de verschillende beleidsterreinen vraagt. Het splitsen van deze rol in een houderschap en een (flexibele) vervuller, afhankelijk van het onderwerp, zal de kwaliteit van de audit kunnen verhogen.

Het bestuur heeft oog voor werkdruk en probeert zaken te verdelen, dit lukt niet altijd. De ondersteuning vanuit APS is goed te noemen en dit geldt ook voor de inbreng van AIM en andere adviseurs.

De rol van de verschillende sleutelfunctiehouders is, in het kader van de invoering van de Wtp, zoekende geweest, zowel voor het bestuur als voor de SFH's. Omdat hier nog geen kaders voor waren hebben de verschillende spelers zelf het wiel moeten uitvinden. Daarbij is naar voren gekomen dat een flexibele, meer onderzoekende, opstelling (versus een meer formele) beter werkt.

Voor de VC is ook duidelijk geworden dat het uitvoeren van een audit veel diepgaande kennis op de verschillende beleidsterreinen vraagt. Het splitsen van deze rol in een houderschap en een (flexibele) vervuller, afhankelijk van het onderwerp, zal de kwaliteit van de audit kunnen verhogen.

Het bestuur heeft oog voor werkdruk en probeert zaken te verdelen, dit lukt niet altijd. De ondersteuning vanuit APS is goed te noemen en dit geldt ook voor de inbreng van AIM en andere adviseurs.

De rol van de verschillende sleutelfunctiehouders is, in het kader van de invoering van de Wtp, zoekende geweest, zowel voor het bestuur als voor de SFH's. Omdat hier nog geen kaders voor waren hebben de verschillende spelers zelf het wiel moeten uitvinden. Daarbij is naar voren gekomen dat een flexibele, meer onderzoekende, opstelling (versus een meer formele) beter werkt.

Voor de VC is ook duidelijk geworden dat het uitvoeren van een audit veel diepgaande kennis op de verschillende beleidsterreinen vraagt. Het splitsen van deze rol in een houderschap en een (flexibele) vervuller, afhankelijk van het onderwerp, zal de kwaliteit van de audit kunnen verhogen.

Binnen de GRC is een aparte werkgroep gevormd om een beheerste en integrale implementatie van de nieuwe regeling te begeleiden.

In 2023 heeft een audit op het integraal risicomanagement plaatsgevonden, de aanbevelingen zijn door het bestuur overgenomen, dit betreft met name de ontwikkeling van de beheersmaatregelen. De commissies rapporteren nu over de werking van de beheersmaatregelen. Dit maakt de werking van IRM explicieter.

De ERB zal in 2024 opnieuw uitgevoerd worden, verschillende scenario's worden nu onderzocht.

De rol van SFH risicobeheer, voorzitter van de GRC en bestuurslid geïntegreerd in één persoon blijft voor de VC een risico in de zin dat het lastig onderscheiden is wanneer welke pet wordt gedragen: dit blijft een ingewikkelde uitdaging.

Aanbevelingen:

- Verken de mogelijkheden om de rollen van SFH RB, voorzitter GRC en bestuurslid te scheiden in de toekomstige governance.
- Overweeg de rol van de SFH intern audit te splitsen in een vervullers en houdersrol om de benodigde kennis te verhogen en daarmee de kwaliteit van de audit.

Thema 3: effectief intern toezichthouden en controle uitoefenen

Kader:

- Toezichtvisie ontwikkelen
- Rolbewust zijn

De leden van de verschillende gremia gaan met professioneel respect met elkaar om. De individuele leden zijn aanspreekbaar op gedrag en invulling van hun taken en verantwoordelijkheden. De organen zelf zijn aanspreekbaar op de invulling van hun rol en als iets schuurt of onduidelijk is wordt dit uitgesproken. Duidelijk is dat ieder orgaan scherp moet blijven op (de invulling van) zijn eigen rol.

De VC is van mening dat het toezicht houden een continu proces is en dat dit, met de nodige afspraken, net vervulbaar is met een visitatie. De visie van de VC blijft dat een andere meer continue vorm van toezicht (raad van toezicht dan wel en omgekeerd gemengd model (one tier board)) beter is om de rol van intern toezicht bij dit fonds in te vullen. De VC begrijpt dat het bestuur nadenkt over een mogelijk nieuw bestuursmodel na invoering van de Wtp en geeft als overweging mee het intern toezicht aan te scherpen.

Aanbeveling:

- De VC beveelt aan om in een nieuw bestuursmodel het intern toezicht meer continu te maken.

Thema 4: Verantwoording en inspraak organiseren

Kader:

- Verantwoording afleggen door intern toezicht
- Bevoegdheden uitoefenen door verantwoordingsorgaan
- Betrekken van belanghebbenden

Verantwoordingsorgaan (VO):

De relatie tussen het bestuur en het VO is, wat de VC betreft, functioneel van aard. In 2023 is weliswaar veel overleg geweest over de invoering van de Wtp en de rol van het VO hierin, maar de eventuele toegevoegde waarde is niet gezocht. Het VO is, voor hun beeldvorming, ondersteund door een adviseur en dat heeft geholpen waardoor het VO een gewogen advies kon geven over de invoering van de nieuwe pensioenregeling. Het VO heeft stappen gezet in duidelijkere rolneming en laat ook corrigerend vermogen onderling zien als discussies terugvallen in herhaling. De VC wenst bestuur en VO toe dat ze elkaars toegevoegde waarde beter weten te vinden en elkaar ook benutten in activiteiten die het draagvlak van de achterban kunnen versterken.

Communicatie:

De communicatie uitingen en ambities zijn gelijk gebleven ("Vergroten van draagvlak, bewustzijn en servicegerichtheid"). De monitoring is intensief en de effectiviteit van de ingezette middelen wordt nauwkeurig gemeten.

Het op orde houden van het draagvlak blijft de belangrijkste kapstok van de communicatiecommissie. Dit draagvlak (deelnemers die lid moeten worden van de DPF) blijft moeilijk om te verwezenlijken. De SFH RB heeft geconstateerd dat de huidige beheersmaatregelen niet werken. De commissie lijkt uitgeput qua mogelijkheden en de vraag is of de extra inzet effectief is en of het risico niet geaccepteerd moet worden om verdere frustratie te voorkomen.

Ook in 2023 heeft de communicatiecommissie een uitgebreid jaarplan uitgevoerd, waarbij KPI's zijn vastgesteld en per kwartaal gevolgd. De analyses van de verkregen data leiden tot aanpassingen, daar waar nodig.

Naast de reguliere communicatie is ook een communicatietransitieplan opgesteld.

Aanbeveling:

- De VC beveelt aan om als bestuur en VO expliciet te maken bij welke activiteiten, specifiek voor het verhogen van draagvlak, beide gremia elkaar kunnen versterken.

Thema 5: Effectief functioneren van fondsorganen

Kader:

- Geschiktheids-, diversiteits-, en inclusiebeleid naleven en uitdragen
- Benoeming, zittingstermijn en ontslag van leden van organen vastleggen
- Beloningsbeleid beheerst en duurzaam houden
- Gewenst gedrag, cultuur en integriteit naleven en uitdragen
- Jaarlijks zelfevalueren

De verschillende fondsorganen functioneren conform het kader van de Code pensioenfondsen. Zowel het bestuur als het VO zorgen voor voldoende geschiktheid. Het bestuur houdt de gevolgde cursussen, webinars en opleidingen bij in het deskundigheidsplan. Het VO heeft afspraken gemaakt met het bestuur over benodigde opleidingen. De VC zorgt voor zijn eigen deskundigheid vanuit hun eigen professie (het volgen van opleidingen, webinars, lezen van stukken sectorbreed).

Een uitdaging in 2024 wordt het vinden van nieuwe bestuursleden. Drie bestuursleden (waaronder de voorzitter) zullen in een periode van anderhalf jaar aftreden. Het bestuur is zich aan het oriënteren in wat voor bestuursmodel het toekomstig bestuur kan en wil functioneren. Daarbij is het belangrijk dat het bestuur (met name de zittende bestuursleden die niet vertrekken) nadenken over de invulling van de uitvoering van de nieuwe regeling en de bijbehorende competenties en deskundigheid. Van daaruit kan het bestuursmodel worden ingevuld en gekeken worden naar de benodigde competenties en deskundigheid van de nieuwe bestuursleden. Daarbij horen kaders als diversiteits- en inclusiebeleid. Het van, voor en door fysiotherapeuten heeft tot op heden goed gewerkt: in de overwegingen met betrekking tot nieuwe constellatie (zie hierboven) zal dit uitgangspunt ook uitgedaagd moeten worden. De VC weet dat het bestuur hierover nadenkt en een zuiver proces voert door het initiatief en de invulling bij de blijvende bestuursleden te laten. In het rapport van 2022 heeft de VC al aandacht gevraagd voor een visie op de bestuurlijke omgeving en wil deze aanbeveling gestand doen.

Inmiddels is één kandidaat-bestuurslid begonnen.

Het VO heeft een discussie met het bestuur gevoerd over het beloningsbeleid, met name over een extra beloning voor de voorzitter in verband met de extra inspanningen die gepleegd zijn. Het bestuur onderkent dat de totstandkoming voor deze extra beloning niet volgens het afgesproken proces is gelopen en neemt de aanbevelingen van het VO ter harte bij de volgende keer als dit onderwerp ter sprake komt. De VC onderschrijft de aanbevelingen van het VO.

Zowel het VO als het bestuur hebben een zelfevaluatie uitgevoerd en de VC zal na afloop van deze visitatie een zelfevaluatie uitvoeren.

Compliance staat op iedere bestuursagenda en integriteit wordt door middel van herijking van de SIRA jaarlijks door de GRC geagendeerd.

De compliance officer constateert dat de verbonden personen zich conform de gedragscode gedragen.

Aanbeveling:

- De VC beveelt het bestuur aan, conform aanbeveling in het rapport 2022, te onderzoeken welke bestuursmodel passend is, welke kennis nodig is binnen het bestuur op de verschillende beleidsterreinen en welke posities te bekleden zijn in het bestuur, gegeven een nieuwe pensioenomgeving na invoering van de Wtp.

Algemene verantwoording

Stichting Pensioenfonds Fysiotherapeuten (hierna: SPF) heeft onderstaande visitatiecommissie (hierna: VC) verzocht een visitatie uit te voeren over het jaar 2023. Het verantwoordingsorgaan (hierna: VO) heeft ingestemd met de inrichting van het intern toezicht.

Het bestuur heeft in overleg met de VC en het VO een opdrachtbeschrijving geformuleerd (zie bijlage 2).

De VC heeft dit jaar één wijziging ondergaan. De heer Wenting is vervangen door de heer van Pol. De bezetting is daarmee als volgt: de heer E. Klijn (voorzitter), mevr. E. Wiertz en de heer L. van Pol.

De Wet verplichte beroepspensioenregeling geeft aan dat de VC toezicht houdt op het beleid en de algemene gang van zaken, adequate risicobeheersing en op evenwichtige belangenafweging. De Code Pensioenfonds voegt daaraan toe: de VC draagt bij aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering. De VITP-Toezichtcode is per 1 januari 2024 opgegaan in de Code Pensioenfonds 2024. De VC heeft onderhavig rapport ingericht volgens deze nieuwe Code.

Het volgende visitatietraject is doorlopen (naast een aantal challenge-gesprekken over de invoering van de Wtp in 2023):

- Analyse documenten en overleg visitatiecommissie;
- Bijpraatsessies bestuur (31 januari 2024);
- Meerdere overleggen visitatiecommissie onderling;
- Bijwonen van de vergadering van de communicatiecommissie (22 april 2024);
- Bijwonen van vergaderingen van de BAC (7 februari 2024);
- Bijwonen van digitale vergadering van de GRC (25 maart 2024);
- Interview met het bestuur (6 maart 2024);
- Interview met het verantwoordingsorgaan (8 maart 2023);
- Interview met sleutelfunctiehouder risicobeheer (13 maart 2024);
- Interview met sleutelfunctiehouder IA (13 maart 2024);
- Bespreking conceptrapport met dagelijks bestuur (22 april 2024)
- Bespreking conceptrapport met het bestuur (25 april 2024);
- Verantwoording aan verantwoordingsorgaan (25 april 2024).
- Oplevering definitief rapport (mei 2024);

Naast bovenstaand visitatietraject heeft het bestuur met de VC een apart proces afgesproken over de invoering van Wtp. Het bestuur heeft hierover periodiek contact met de VC.

De VC heeft conform thema 4 van de Code Pensioenfonds 2024 zijn bevindingen in dialoog aan het bestuur gerapporteerd en heeft verantwoording afgelegd over het intern toezicht aan het VO. De visitatie heeft betrekking op het jaar 2023 en het eerste kwartaal 2024. De VC is voornemens in 2024 een zelfevaluatie uit te voeren.

Naar de mening van zowel de VC als het bestuur van het fonds zijn in deze visitatie alle van tevoren aangewezen thema's besproken. Mocht achteraf blijken dat er door nieuwe informatie en/of documentatie, die niet bekend was bij de VC, andere conclusies getrokken hadden moeten worden, dan draagt de VC daar geen verantwoordelijkheid voor.

De VC dankt het bestuur en het VO van het pensioenfonds voor de positieve en open medewerking.

De Visitatiecommissie, mei 2024

Mr. E.C.H. Klijn cpe (voorzitter)
E. Wiertz MSc FRM
Drs. L. van Pol

Reactie van het bestuur van SPF op het rapport van de visitatiecommissie

Het bestuur heeft de visitatiecommissie verzocht een visitatie uit te voeren over het jaar 2023.

Het bestuur en de visitatiecommissie hebben afgesproken dat tijdens de visitatie over het jaar 2023 de volgende thema's in het bijzonder zullen worden behandeld:

1. Opvolging van de aanbevelingen uit de vorige visitatie;
2. Wet toekomst pensioenen: de invoering van de Wtp.
3. Going concern naast invoering Wtp.
4. Vermogensbeheer: omzetting vermogensbeheer naar Flexibele Premiereregeling, invoering life cycles en CVP, met daarbij het ESG-beleid geïntegreerd in het totale vermogensbeheerbeleid van het pensioenfonds.
5. Communicatie invoering Wtp.

Bij het uitoefenen van intern toezicht hanteert de visitatiecommissie een normenkader volgend uit de Wet verplichte beroepspensioenregeling, de Code Pensioenfondsen 2024 en de VITP-Toezichtcode. De visitatiecommissie draagt de verantwoordelijkheid voor de visitatie conform het bepaalde in de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onverlet de eigen bestuurlijke en toezichthoudende verantwoordelijkheden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de controlerend accountant, de certificerend actuaire en de externe toezichthouders.

De visitatiecommissie heeft ten opzichte van vorig jaar een wijziging ondergaan. De heer Wenting is opgevolgd door de heer van Pol. Het bestuur van SPF heeft de heer Wenting hartelijk bedankt voor zijn inbreng in de afgelopen jaren en de heer Van Pol welkom geheten.

Het rapport van de visitatiecommissie is tot stand gekomen op basis van beschikbaar gestelde documentatie en na overleg met diverse betrokkenen bij SPF, waaronder de sleutelfunctiehouders. In het kader van het oordeel over 2023 heeft ieder van de drie leden van de visitatiecommissie begin 2024 een commissievergadering bijgewoond. Daardoor heeft de visitatiecommissie goed kennis kunnen nemen van de werkwijzen, inzichten en overwegingen die het bestuur in de praktijk hanteert bij de diverse besluitvormingstrajecten. De visitatiecommissie is in staat gesteld om de gewenste diepte in haar beoordeling en rapportage te realiseren. Het rapport van de visitatiecommissie is opgebouwd rond de vijf thema's van de Code Pensioenfondsen 2024.

Met tevredenheid heeft het bestuur kennisgenomen van het rapport van de visitatiecommissie. De algemene indruk van de visitatiecommissie is positief.

Het rapport van de visitatiecommissie is tot stand gekomen op basis van beschikbaar gestelde documentatie en na overleg met diverse betrokkenen bij SPF, waaronder de sleutelfunctiehouders. In het kader van het oordeel over 2023 heeft ieder van de drie leden van de visitatiecommissie begin 2024 een commissievergadering bijgewoond. Daardoor heeft de visitatiecommissie goed kennis kunnen nemen van de werkwijzen, inzichten en overwegingen die het bestuur in de praktijk hanteert bij de diverse besluitvormingstrajecten. De visitatiecommissie is in staat gesteld om de gewenste diepte in haar beoordeling en rapportage te realiseren. Het rapport van de visitatiecommissie is opgebouwd rond de vijf thema's van de Code Pensioenfondsen 2024.

Met tevredenheid heeft het bestuur kennisgenomen van het rapport van de visitatiecommissie. De algemene indruk van de visitatiecommissie is positief.

Het bestuur zal de gedane aanbevelingen bij de verschillende thema's indringend bespreken om te bepalen op welke wijze hieraan opvolging wordt gegeven. Een deel van de gedane aanbevelingen had reeds de aandacht van het bestuur en daarop zijn inmiddels de eerste acties ondernomen.

Het bestuur dankt de visitatiecommissie voor de prettige samenwerking en het opgestelde rapport.

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN 2023

1. Taken verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan kent twee hoofdtaken, namelijk advisering van het bestuur op de onderwerpen zoals hierna aangegeven en het jaarlijks uitspreken van een oordeel over bestuur. Het verantwoordingsorgaan behartigt hierbij de belangen van de deelnemers van het pensioenfonds, waarbij evenwichtige belangafweging de basis vormt voor de adviezen en het oordeel van het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan heeft adviesrechten op het gebied van het beloningsbeleid, de vorm en inrichting van het interne toezicht, het vaststellen en wijzigen van de interne klachten- en geschillenprocedure, het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid, een melding van disfunctioneren van het bestuur, de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten, de gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds, liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds, het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst en tot slot het omzetten van het beroepspensioenfonds in een andere rechtsvorm.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid en ook over beleidskeuzes voor de toekomst. Het bestuur legt periodiek verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop dit is uitgevoerd.

Het bestuur heeft in 2007 een reglement voor het verantwoordingsorgaan vastgesteld, dat voor het laatst gewijzigd is op 7 december 2022. In dit reglement zijn, naast de hiervoor genoemde taken en bevoegdheid ook bepalingen vastgelegd over samenstelling, benoeming, zittingsduur en werkwijze van het verantwoordingsorgaan.

2. Samenstelling verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat in de regel uit vijf leden die door en uit het Fysiopensioenforum zijn verkozen en door het bestuur zijn benoemd. Het verantwoordingsorgaan kan daarnaast één of meer aspirant-leden hebben. Het verantwoordingsorgaan kent een tweetal geledingen, namelijk de geleding deelnemers en de geleding pensioengerechtigden. De zittende leden vormen een zo evenwichtig mogelijke afspiegeling van de betreffende geleding.

In het jaar 2023 bestond het verantwoordingsorgaan uit:

- De heer H.S. Teunissen, voorzitter (namens de deelnemers),
- Mevrouw J. Maas, plaatsvervangend voorzitter (namens de pensioengerechtigden),
- Mevrouw M.M. van Lierop, lid (namens de deelnemers),
- De heer W. Langoor, lid (namens de deelnemers)
- De heer J.M. Quist, lid (namens de deelnemers).

Mevrouw Maas is in 2023 herbenoemd tot lid van het verantwoordingsorgaan per 1 januari 2025. Als gevolg van de opheffing van het Fysiopensioenforum (zie hiervoor ook onderdeel 4. Overleg) heeft deze benoeming voor de laatste keer door en uit het Fysiopensioenforum plaatsgevonden. Voor toekomstige (her)benoemingen moet op korte termijn een procedure worden vastgesteld, die wordt opgenomen in het Reglement Verantwoordingsorgaan.

3. Deskundigheid verantwoordingsorgaan

Om zijn taken en bevoegdheden goed te kunnen uitvoeren en om een gesprekspartner met voldoende tegenspraak voor het bestuur te kunnen zijn, is in het geschiktheidsbeleidsplan van SPF opgenomen dat het verantwoordingsorgaan collectief moet beschikken over de deskundigheid van een pensioenfondsbestuurder niveau A (de eis die De Nederlandsche Bank stelt aan een beginnend bestuurder). Conform norm 30 van de Code Pensioenfonds 2018 heeft het verantwoordingsorgaan in 2022 onder begeleiding van een externe, onafhankelijke deskundige een zelfevaluatie uitgevoerd. De rolopvatting van het verantwoordingsorgaan is hierbij uitgebreid besproken en scherper neergezet. Eind 2023 heeft het verantwoordingsorgaan vastgesteld dat het verantwoordingsorgaan als gevolg van de scherpere rolopvatting, in 2023 beter in staat is gebleken om de belangen van de deelnemers van het pensioenfonds te behartigen. Het verantwoordingsorgaan heeft zich zelfbewuster en kritischer kunnen opstellen in zijn rol richting het bestuur van het pensioenfonds.

Naar aanleiding van de zelfevaluatie heeft het verantwoordingsorgaan een gewijzigd opleidingsplan opgesteld. Het opleidingsplan is begin 2023 besproken met en goedgekeurd door het bestuur. In 2023 heeft het verantwoordingsorgaan concreet invulling gegeven aan het gewijzigde opleidingsplan door een op SPF toegesneden interne cursus te volgen op het gebied van (maatschappelijk verantwoord) beleggen en keuzebegeleiding.

In 2023 heeft het verantwoordingsorgaan diverse (digitale) bijeenkomsten en webinars van de Pensioenfederatie bijgewoond, over onder andere vermogensbeheer en het nieuwe pensioencontract.

Het verantwoordingsorgaan onderhoudt informeel contacten met de verantwoordingsorganen van andere beroepspensioenfonds.

4. Overleg

In het jaar 2023 heeft het verantwoordingsorgaan acht keer zelfstandig vergaderd, twee keer met de visitatiecommissie (ten behoeve van de totstandkoming van het oordeel) en zeven keer met (een deel van) het bestuur, waarvan tweemaal in aanwezigheid van de adviserend actuaire. Als dat nodig was, heeft over lopende zaken overleg plaatsgevonden tussen de voorzitter of de secretaris van het bestuur en de voorzitter van het verantwoordingsorgaan.

In het verleden heeft het bestuur van het pensioenfonds actuele fondsontwikkelingen ook altijd besproken met het Fysiopenpensioenforum. Voor het bestuur en het Fysiopenpensioenforum is in 2023 éénmaal een bijeenkomst gehouden, namelijk op 20 september 2023. Het bestuur van het pensioenfonds had in de voorafgaande periode nagedacht over het Fysiopenpensioenforum en zich afgevraagd of dit orgaan nog voldoende toegevoegde waarde had, mede gezien de andere vormen van achterbanraadpleging die momenteel beschikbaar zijn. Het bestuur van het pensioenfonds heeft daarom voorgesteld het Fysiopenpensioenforum op te heffen. De leden van het Fysiopenpensioenforum hebben hiermee ingestemd.

Omdat de leden van het verantwoordingsorgaan zitting hadden in het Fysiopenpensioenforum en nieuwe (aspirant-)leden voor het verantwoordingsorgaan door en uit dit forum werden gekozen, heeft het Fysiopenpensioenforum als laatste wapenfeit mevrouw Maas voor een nieuwe termijn als lid van het verantwoordingsorgaan herbenoemd.

5. Advisering

In 2023 heeft het verantwoordingsorgaan op verzoek van het bestuur een aantal adviezen uitgebracht.

Deze adviesaanvragen betroffen:

- De benoeming van een nieuw lid van de visitatiecommissie,
- Het premiebeleid,
- De regelingen binnen het pensioenfonds omtrent klachten en geschillen,
- Het beloningsbeleid van het pensioenfonds en
- Het bestuursbesluit om de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel per 1 januari 2025 door te voeren (zie hiervoor onderdeel 6.1. Pensioenakkoord).

Premiebeleid:

Eind 2023 heeft het bestuur de premie voor het jaar 2024 vastgesteld. Het verantwoordingsorgaan heeft van het bestuur begrepen dat het bestuur bij het vaststellen van de premie 2024 slechts een beperkte verhoging van de premiepercentages wenste door te voeren. Dit was voor het bestuur slechts mogelijk door de premie-rekenrente opnieuw vast te stellen. Zonder aanpassing van deze rekenrente zou sprake zijn geweest van een sterkere stijging van de premiepercentages. Het verantwoordingsorgaan heeft vanuit de evenwichtige afweging van belangen vastgesteld dat het voorstel van het bestuur paste bij een consistente beleidsvoering door het bestuur en de belofte van het bestuur om tijdens het transitietraject de premie niet teveel te laten stijgen, waardoor sprake kan zijn van een beheerste transitie. Het verantwoordingsorgaan heeft daarom positief geadviseerd inzake de vaststelling van de premiepercentages 2024.

Klachten- en geschillenregeling:

Het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan gevraagd om een advies te geven over de wijziging van de klachten- en geschillenregeling van het pensioenfonds, waarbij tevens sprake is van opheffing van de eigen Commissie van Geschillen van het pensioenfonds.

Op basis van de door het bestuur aangeleverde documenten en de antwoorden op vragen van het verantwoordingsorgaan heeft het verantwoordingsorgaan kunnen concluderen, dat het voor deelnemers, slapers en pensioengerechtigden van het pensioenfonds mogelijk blijft om hun klachten / geschillen met betrekking tot hun pensioen (opbouw) voor te leggen aan daartoe bevoegde instanties. De toegang tot deze instanties is laagdrempeliger geworden. Immers, het voorleggen van klachten en geschillen aan de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP) is voor de klager kosteloos, waar dat bij de interne Commissie van Geschillen niet het geval was. De reikwijdte van de onderwerpen die kunnen worden voorgelegd is door de wijziging niet beperkt.

Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies afgegeven. De gewijzigde procedure is duidelijk en toegankelijk weergegeven in een flowchart op de website van het pensioenfonds.

Beloningsbeleid:

Na de aanpassing in het beloningsbeleid van het bestuur heeft het bestuur aan het verantwoordingsorgaan gevraagd om te kijken naar zijn eigen beloningssystematiek. Het verantwoordingsorgaan heeft hierover in 2022 (met een uitloop in 2023) gesproken met het bestuur. Het verantwoordingsorgaan heeft de voor- en nadelen van het gewijzigde beloningsbeleid afgewogen vanuit het belang van de deelnemer en is tot de conclusie gekomen dat de vaste vergoedingsstructuur budgettair voorspelbaarder is, recht doet aan de werkzaamheden die de leden van het verantwoordingsorgaan jaarlijks doorgaans verrichten en tijds- en dus kostenbesparend werkt in de uitvoering. Vanaf 1 januari 2023 ontvangen de leden van het verantwoordingsorgaan daarom een vaste vergoeding, conform de structuur zoals deze van toepassing is voor het bestuur van het pensioenfonds.

In 2023 heeft het bestuur van het pensioenfonds het Beloningsbeleid in een nieuw document vastgelegd. Ook hierover heeft het verantwoordingsorgaan positief geadviseerd; het betrof immers beleid dat al door het pensioenfonds werd toegepast en dat formeel, schriftelijk werd vastgelegd. Mede op advies van de visitatiecommissie en het verantwoordingsorgaan is hierin ook opgenomen dat het bestuur bij hoge inflatie de mogelijkheid heeft de verhoging van de beloning neerwaarts bij te stellen, waartoe het bestuur per 1 januari 2023 al had besloten. Tot slot is opgenomen dat als noodmaatregel in excessieve gevallen vóóraf een extra beloning kan worden toegekend aan betrokkenen bij het pensioenfonds als de tijdsbelasting extreem is. Het verantwoordingsorgaan heeft hierbij geadviseerd om criteria vast te stellen waaraan toetsing vóóraf en proportioneel kan plaatsvinden. Het bestuur heeft aangegeven dit in een voorkomende situatie te zullen toepassen.

6. Oordeelsvorming

Hieronder zijn de bevindingen, de aanbevelingen en het uiteindelijke oordeel van het verantwoordingsorgaan opgenomen.

6.1 Bevindingen

Missie, visie en strategie:

Het verantwoordingsorgaan neemt elk jaar kennis van de alsdan door het bestuur vastgestelde focusdossiers. Deze dossiers worden afgeleid van het strategisch beleid over de periode 2021 - 2026 zoals vastgelegd in het document over de missie, visie en strategie van SPF. Het strategisch beleid van SPF is gericht op de versteviging van het draagvlak bij de achterban via een aantal beleidsterreinen. Bij de focusdossiers worden op specifieke onderdelen van de strategie nadere acties aangezet. Het verantwoordingsorgaan volgt de realisatie van de focusdossiers nauwgezet vooral in relatie tot de ontwikkeling van het draagvlak bij de achterban. Een goede ontwikkeling van het draagvlak bij de achterban is cruciaal en vormt de belangrijkste strategische uitdaging voor SPF.

Pensioenakkoord:

Het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan na de totstandkoming van het Pensioenakkoord steeds volledig en tijdig op de hoogte gehouden van alle ontwikkelingen hieromtrent. De door het bestuur van SPF georganiseerde sessies over het Pensioenakkoord zijn naast de deelnemersvereniging ook bijgewoond door het verantwoordingsorgaan. Zo heeft het verantwoordingsorgaan kennis kunnen nemen van de door het bestuur voorlopig vastgestelde bouwstenen.

De belangrijkste aspecten van die nieuwe pensioenregeling zijn voor het verantwoordingsorgaan onverkort de gekozen ambitie en premiestelling. Daarbij wordt steeds gekeken naar het draagvlak bij de achterban en de daarmee samenhangende evenwichtige belangenafweging.

Op basis van het uitgebreide overleg dat in 2022 en eerder heeft plaatsgevonden tussen de besturen van SPF, van DPF en het verantwoordingsorgaan heeft het verantwoordingsorgaan begin 2023 een voorlopig oordeel gegeven over de door het bestuur genomen besluiten en bouwstenen met betrekking tot de nieuwe pensioenregeling van SPF.

Het verantwoordingsorgaan heeft ook in 2023 veel tijd besteed aan de transitie, waardoor het verantwoordingsorgaan een steeds beter zicht heeft gekregen op de nieuwe pensioenregeling en wat deze regeling met zich meebrengt voor de opbouwende en slapende deelnemers, alsmede voor de pensioengerechtigden. Medio 2023 heeft het verantwoordingsorgaan op basis van de laatste bestuursbesluiten een definitief oordeel gegeven over de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Het verantwoordingsorgaan heeft in het oordeel aangegeven dat het de besluiten van het bestuur als begrijpelijk en evenwichtig beoordeelt.

In het definitieve oordeel is aangegeven dat het verantwoordingsorgaan de argumentatie van de besturen van DPF en SPF begrijpt, dat invaren voor de deelnemers, slapers, pensioengerechtigden in de flexibele pensioenregeling de beste optie is. Het verantwoordingsorgaan heeft aangegeven zich te kunnen vinden in de keuze van het bestuur voor de methode van invaren, alsmede in de wijze waarop en de volgorde waarin het bestuur op de transitiedatum invulling wil geven aan het toedelen van het aanwezige pensioenvermogen aan de deelnemers, slapers en pensioengerechtigden enerzijds en aan een aantal wettelijk verplichte, dan wel in het kader van de evenwichtigheid gewenste reserves anderzijds. Naar de mening van het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur kwantitatief onderbouwd dat een en ander voldoende evenwichtig uitwerkt voor alle doelgroepen en leeftijdscohorten. Op basis van deze kwantitatieve onderbouwingen is het verantwoordingsorgaan tot het oordeel gekomen dat alle geledingen van het verantwoordingsorgaan positief kunnen adviseren over het door het bestuur uitgewerkte evenwichtigheidskader en over het op basis van dit evenwichtigheidskader invaren naar de flexibele premieregeling.

Het is voor het verantwoordingsorgaan van groot belang geweest dat het bestuur van het pensioenfonds de bereidheid heeft gehad om de ondersteuning van het verantwoordingsorgaan door een externe deskundige te faciliteren. Het verantwoordingsorgaan is in het gehele traject bijgestaan door een externe, onafhankelijke adviseur, die veel toegevoegde waarde heeft kunnen leveren voor de begripsvorming van de leden van het verantwoordingsorgaan. Tijdens het traject heeft de externe adviseur de ontvangen informatie vertaald en toegelicht aan het verantwoordingsorgaan. Vervolgens hebben de leden van het verantwoordingsorgaan hierover vragen kunnen stellen en vervolgens de bevindingen kunnen terugkoppelen aan het bestuur van het pensioenfonds.

Het verantwoordingsorgaan heeft de nauwe betrokkenheid van het verantwoordingsorgaan in het gehele Wtp-traject als zeer nuttig ervaren voor de begripsvorming. De grote mate van openheid waarmee het bestuur het verantwoordingsorgaan in het traject heeft meegenomen, wordt zeer gewaardeerd.

Momenteel vindt de inhoudelijke toetsing van het invaarsbesluit van het pensioenfonds door DNB plaats. Als gevolg hiervan is gebleken, dat op onderdelen verbetering van het dossier nodig is, teneinde de instemming van DNB te krijgen. Het verantwoordingsorgaan waardeert het zeer dat het bestuur van het pensioenfonds het verantwoordingsorgaan hierbij opnieuw in alle openheid meeneemt. Alleen als het verantwoordingsorgaan alle benodigde informatie ontvangt, kan het verantwoordingsorgaan immers de rol spelen die van het verantwoordingsorgaan verwacht mag worden. Gelukkig heeft het verantwoordingsorgaan geen signalen ontvangen dat dit in het vervolgtraject anders wordt; als er wijzigingen in de genomen besluiten worden aangebracht, stelt het bestuur van het pensioenfonds het verantwoordingsorgaan hiervan op de hoogte.

Tot slot is van belang om te benoemen dat het verantwoordingsorgaan ook een positief advies heeft gegeven over het communicatieplan voor de transitie.

Premiedekkingsgraad, premiestelling en toeslag:

De premiedekkingsgraad heeft al enkele jaren de aandacht van zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft besloten om géén verhogingen van de premie voor 2022 en 2023 door te voeren met het oog op de naderende overgang naar een nieuwe pensioenregeling. Toch blijft dit een bijzonder belangrijk aandachtspunt voor zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan. Inmiddels heeft het bestuur hieraan vervolg gegeven bij de invulling van het evenwichtigheidskader voor het invaren in het nieuwe pensioenstelsel.

Hoewel de situatie inmiddels wat minder zorgelijk is geworden door de gestegen rente, heeft het verantwoordingsorgaan begrip voor het besluit van het bestuur om geen gebruik te maken van de verruimde mogelijkheden (transitie-FTK) om extra voorwaardelijke toeslagen toe te kennen. Het verantwoordingsorgaan is door het bestuur geïnformeerd over de overwegingen hieromtrent. Het bestuur is voornemens om de opgebouwde pensioen op korte termijn in te varen in het nieuwe pensioenstelsel. Dat kan beter plaatsvinden met een aantrekkelijke dekkingsgraad, hetgeen in het belang is van de deelnemers. Desondanks is het verantwoordingsorgaan blij dat het bestuur voor het eerst in lange tijd op basis van het fondsbeleid heeft kunnen besluiten tot een (gedeeltelijke) voorwaardelijke toeslag per 1 januari 2024.

Governance:

Het verantwoordingsorgaan constateert opnieuw dat in de bezetting van het bestuur het "van, voor, door"-beginsel voor de nabije toekomst is gewaarborgd nu opnieuw een fysiotherapeut als aspirant bestuurslid is toegetreden tot het bestuur. Mogelijk zal in de toekomst een andere invulling van het bestuursmodel (inhuren van externe professionals) aan de orde komen. Het verantwoordingsorgaan beoordeelt het als positief dat het bestuur daarover nadenkt.

Evenals vorig jaar stelt het verantwoordingsorgaan vast dat de sleutelfunctionarissen in de praktijk goed functioneren op basis van een duidelijke structuur en een deugdelijke taakbeschrijving. Het verantwoordingsorgaan heeft begrip voor de aanbeveling van de visitatiecommissie om de rollen van sleutelfunctiehouder risicobeheer, voorzitter GRC en bestuurslid in de toekomstige governance te scheiden.

Uitbesteding:

Het bestuur heeft een goede relatie en samenwerking met de diverse uitbestedingspartners. Er vindt door het bestuur een goede monitoring plaats van alle uitbestedingspartijen.

Bij Achmea Pensioenservices (APS) wordt gewerkt aan de invoering van een nieuw administratiesysteem voor de uitvoering van pensioenregelingen. In 2023 heeft APS besloten om niet verder te gaan met de ontwikkeling van het RAP-systeem, maar om te kiezen voor AllVida. De invoering van het nieuwe systeem heeft daardoor behoorlijke vertraging opgelopen. Mede hierdoor en als gevolg van vertraging in het wetgevingsproces is de transitiedatum inmiddels opgeschoven naar 1 januari 2025. Het is belangrijk dat dit project niet verder zal vertragen, want dat kan het beleid van SPF doorkruisen dat gericht is op het gelijktijdig overgaan op de nieuwe pensioenregeling én de invoering van het administratieve systeem. Het verantwoordingsorgaan juicht het toe dat het bestuur samen met andere fondsen heeft besloten om Eraneos (als externe deskundige) te vragen de voortgang in het traject te monitoren.

Met betrekking tot het invaarverzoek is het goed om te vermelden dat het verantwoordingsorgaan heeft begrepen dat het onderzoek naar de datakwaliteit nauwelijks bijzonderheden heeft opgeleverd.

Communicatie / servicegerichtheid:

Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het pensioenfonds opnieuw de nodige activiteiten heeft ontplooid met als doel:

- Het informeren van deelnemers (bijvoorbeeld door de webinars over de transitie);
- Het uitvragen van de opvattingen/wensen van deelnemers;
- Het ontlasten van de deelnemers bij het administreren van de pensioenregeling,
- Het aanpassen van het aanmeldproces ter verbetering van het draagvlak.

Het verantwoordingsorgaan heeft vastgesteld dat de proef met de UWV-koppeling voor het verkrijgen van inkomensgegevens is geslaagd en is van mening dat dit een goede ontwikkeling is, omdat het de deelnemer ontlast.

Verder heeft het verantwoordingsorgaan begrepen dat het dagelijks bestuur, als dat nodig is, een actieve rol speelt bij klachten en zelf ook contact opneemt met deelnemers die een klacht (willen) indienen. Het verantwoordingsorgaan vindt dit een goede wijze van klachtbehandeling, passend bij de "van, voor, door"-gedachte van het pensioenfonds.

Beleggingsrendement:

Het verantwoordingsorgaan stelt vast dat vooral in de laatste maanden van 2023 goede beleggingsresultaten zijn geboekt en dat deze vergelijkbaar zijn met het gemiddelde beeld in Nederland. Ondanks deze beleggingsresultaten heeft de daling van de rente desalniettemin geleid tot een lichte daling van de dekkingsgraad. Het verantwoordingsorgaan heeft de indruk dat het bestuur en zijn uitbestedingspartners in 2023 adequaat hebben gehandeld.

Uitvoeringskosten:

De bevoegdheid van het verantwoordingsorgaan om een oordeel te geven over het handelen van het bestuur is in 2023 verduidelijkt. Op grond van gewijzigde wetgeving wordt het verantwoordingsorgaan geacht een oordeel over de gemaakte uitvoeringskosten op te nemen.

Het verantwoordingsorgaan heeft hiervoor de gemaakte uitvoeringskosten over de jaren 2022 en 2023 beoordeeld en vastgesteld dat deze aanzienlijk zijn, maar wel verklaarbaar lijken voor de leden van het verantwoordingsorgaan. De stijging van de uitvoeringskosten in 2023 ten opzichte van 2022 wordt grotendeels verklaard door de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en was in belangrijke mate ook voorzien door het bestuur van het pensioenfonds. Het spreekt voor zich dat het verantwoordingsorgaan het bestuur vraagt om de uitvoeringskosten in het belang van alle deelnemers zo laag als mogelijk te houden. Uiteraard mogen de deelnemers daarbij verwachten dat een afweging tussen kosten en kwaliteit wordt gemaakt.

6.2 Aanbevelingen

In zijn oordeel over het jaar 2022 heeft het verantwoordingsorgaan aanbevelingen opgenomen over het Fysiopensioenforum, het draagvlak, het administratiesysteem bij APS en de kosten van de transitie. Het verantwoordingsorgaan heeft waargenomen dat het bestuur op deze terreinen actie heeft ondernomen en nog steeds onderneemt. Desalniettemin vraagt het verantwoordingsorgaan onderstaande opnieuw de aandacht van het bestuur voor drie van de vier aanbevelingen uit het voorgaande jaar. Alleen met betrekking tot het Fysiopensioenforum is dat niet nodig, aangezien dit orgaan inmiddels is opgeheven.

Draagvlak bij de achterban:

De ontwikkeling van het draagvlak bij de achterban blijft een belangrijke strategische uitdaging voor SPF. Het verantwoordingsorgaan stelt opnieuw vast dat het draagvlak daalt ondanks de inspanningen van het bestuur. Het verantwoordingsorgaan beveelt daarom opnieuw aan het bestuur aan om (toekomstig) beleid te ontwikkelen dat versteviging van het draagvlak kan opleveren.

Administratieve systeem:

Zoals eerder aangegeven is de transitiedatum inmiddels opgeschoven naar 1 januari 2025 en is verder uitstel niet denkbeeldig als gevolg van het niet gereed zijn van het administratiesysteem. Als dit aan de orde komt, vraagt het verantwoordingsorgaan het bestuur van het pensioenfonds om goed oog te hebben voor de verschillende groepen van deelnemers en wat verder uitstel voor hen betekent.

Kosten van de transitie:

SPF zal als een van de eerste pensioenfonds (zo niet als eerste pensioenfonds) overgaan naar het nieuwe pensioencontract. Deze overgang brengt hoge extra kosten met zich mee, die moeilijk te voorzien zijn, maar wel noodzakelijk om de transitie adequaat te laten plaatsvinden. Met het oog op het belang van de premiebetalende deelnemer vraagt het verantwoordingsorgaan het bestuur hier zeer alert op te blijven opdat de kosten zover als mogelijk beperkt kunnen worden.

Bestuursopvolging/Bestuursmodel:

Het verantwoordingsorgaan vindt het "van, voor, door"-beginsel nog steeds passend bij het beroepspensioenfonds dat SPF is. Omdat sprake is van alsmaar toenemende complexiteit van de wet- en regelgeving die op het pensioenfonds van toepassing is, vraagt het verantwoordingsorgaan het bestuur van het pensioenfonds om (in het belang van alle deelnemers) ook andere bestuursmodellen in overweging te nemen bij de keuze voor het toekomstige bestuursmodel. Het verantwoordingsorgaan vraagt het bestuur van het pensioenfonds om het kostenaspect hierbij ook in overweging te nemen.

6.3 Oordeel

Het verantwoordingsorgaan heeft grote waardering voor de wijze waarop het bestuur op alle onderwerpen proactief acteert, met name in het Pensioenakkoord-dossier. Het bestuur heeft goed oog voor alle interne en externe ontwikkelingen en schat via het integraal risicomanagement op adequate wijze in waar de risico's voor SPF liggen en waar beheersmaatregelen nodig zijn. Het verantwoordingsorgaan heeft daarbij kunnen waarnemen dat het risicomanagementbeleid is gewijzigd en dat dit verder is gegroeid in volwassenheid.

Het bestuur heeft naar de mening van het verantwoordingsorgaan in 2023 op de juiste wijze uitvoering gegeven aan het beleid op de verschillende beleidsterreinen van SPF. Het bestuur stelt de juiste prioriteiten en is aan de hand van de jaarlijks wisselende focusdossiers sterk gericht op het realiseren van het strategisch beleid.

Het verantwoordingsorgaan oordeelt op basis van de verkregen inzichten via gevoerde gesprekken en ontvangen documentatie, positief over het handelen van het bestuur en over het totaal gevoerde beleid van het bestuur in 2023.

Namens het verantwoordingsorgaan

H.S. Teunissen, voorzitter
3 juni 2024

Reactie bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan 2023

Het bestuur heeft met genoegen kennis genomen van het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan over het handelen van het bestuur en over het gevoerde beleid in 2023.

Het bestuur herkent zich in het feit dat de samenwerking in 2023 zeer prettig is verlopen. Daarbij is, in het belang van de achterban, nadrukkelijk oog voor eenieders taken en verantwoordelijkheden. Het bestuur waardeert het constructieve overleg met het verantwoordingsorgaan in 2023 tijdens het hele beoordelingsproces aangaande dit verslagjaar en bedankt de leden van het verantwoordingsorgaan voor de constructieve bijdrage aan de bijeenkomsten inzake de nieuwe pensioenregeling van SPF.

Het bestuur herkent zich in de aanbevelingen die door het verantwoordingsorgaan zijn gedaan.

Draagvlak bij de achterban

Het draagvlak is voor SPF het belangrijkste strategische risico en staat centraal in de besluitvorming van het bestuur. Het bestuur monitort het draagvlak samen met DPF nauwgezet en heeft dit ook in 2024 als focusdossier.

Administratiesysteem

Bij de overgang naar de nieuwe pensioenregeling speelt de introductie van een nieuw administratief systeem AllVida bij de uitvoeringsorganisatie Achmea Pensioenservices (APS) een belangrijke rol. Het bestuur is hierbij in belangrijke mate afhankelijk van de voortgang bij APS. Het bestuur stelt alles in het werk om de gelijktijdige invoering van de nieuwe pensioenregeling en ingebruikname van het nieuwe administratieve systeem te realiseren. Ook in 2024 blijft het bestuur, samen met Eraneos, dit traject nauwgezet monitoren.

Kosten van de transitie

Het bestuur is zich ervan bewust dat, zeker bij ons pensioenfonds waarbij de premie door de afzonderlijke deelnemers wordt betaald veelal zonder bijdrage van de werkgever, de kosten zo laag mogelijk moeten worden gehouden. Dit kan niet losgezien worden van de kwaliteit van de dienstverlening. Waar werkzaamheden, ook in het kader van de transitie, worden uitbesteed, wordt altijd gekeken of dit op een zo efficiënt en effectief mogelijke manier gebeurt. Ook monitort het bestuur de ontwikkeling van de kosten gedurende het jaar.

Bestuursmodel

Het bestuur heeft in het afgelopen jaar ook andere bestuursmodellen in overweging genomen en zal dat mogelijk ook in 2024 weer doen. Daarbij wordt onder andere het kostenaspect meegenomen.

Zoals aangegeven hadden de gedane aanbevelingen reeds de aandacht van het bestuur en daarop zijn inmiddels de eerste acties ondernomen. Voor 2024 gaat het bestuur bespreken welke vervolgacties nog mogelijk zijn.

Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan voor de constructieve en transparante samenwerking. Deze wil het bestuur dan ook graag in 2024 voort zetten.

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER
(na bestemming saldo baten en lasten)

(x € 1.000)

		2023	2022
ACTIVA			
Beleggingen	(1)	4.483.878	4.460.316
Vorderingen en overlopende activa	(2)	1.164	2.445
Overige activa	(3)	5.107	3.853
		<u>4.490.149</u>	<u>4.466.614</u>
PASSIVA			
Fondsvermogen	(4)	503.790	559.841
Technische voorziening	(5)	3.475.384	3.266.350
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	510.975	640.423
		<u>4.490.149</u>	<u>4.466.614</u>
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		114,5	117,1
Beleidsdekkingsgraad		118,5	113,1

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2023	2022
BATEN			
Bijdragen van deelnemers	(7)	78.151	77.763
Beleggingsresultaten	(8)	173.889	-1.078.658
		<u>252.040</u>	<u>-1.000.895</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(9)	91.241	83.796
Uitvoeringskosten	(10)	6.333	5.630
Mutatie technische voorziening	(11)		
Pensioenopbouw		76.892	123.751
Voorwaardelijke toeslagen		23.776	-
Rentetoevoeging		108.635	-23.373
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-91.268	-84.152
Onttrekking voor uitvoeringskosten		-376	872
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		497	-11.646
Wijziging marktrente		91.743	-1.470.855
Wijziging actuariële uitgangspunten		-	48.190
Overige wijzigingen		-865	3.687
		<u>209.034</u>	<u>-1.413.526</u>
Saldo waardeoverdrachten	(12)	1.483	10.765
(*) De nummering verwijst naar de toelichting			
		<u>308.091</u>	<u>-1.313.335</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>-56.051</u></u>	<u><u>312.440</u></u>
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie fondsvermogen		<u><u>-56.051</u></u>	<u><u>312.440</u></u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen bijdragen van deelnemers	78.695	78.376
Ontvangen waardeoverdrachten	7.614	4.116
Betaalde pensioenuitkeringen	-90.966	-83.879
Betaalde waardeoverdrachten	-8.101	-15.826
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-5.871	-5.501
	-18.629	-22.714
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	8.659.746	11.968.633
Betaald inzake aankopen beleggingen	-8.703.210	-11.670.615
Directe beleggingsopbrengsten	47.601	68.781
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	28.739	-331.901
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-12.993	-9.423
	19.883	25.475
Mutatie liquide middelen	1.254	2.761
Samenstelling geldmiddelen		
	2023	2022
Liquide middelen per 1 januari	3.853	1.092
Mutatie liquide middelen	1.254	2.761
Liquide middelen per 31 december	5.107	3.853

4 TOELICHTING BEHORENDE BIJ DE JAARREKENING

Algemeen

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2023, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2023.

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de stichting.

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, statutair gevestigd te Amersfoort en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41188538, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Vergelijking met voorgaand verslagjaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf "Schattingswijziging".

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op reële waarde.

Overige activa en passiva worden gewaardeerd op actuele waarde, tenzij anders is vermeld.

Voor zover noodzakelijk, wordt op vorderingen een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van activa en passiva

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economische potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties".

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d., zijn als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar de rapporteringsvaluta euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

In de navolgende tabel zijn de ultimo boekjaar gehanteerde koersen opgenomen

	31-12-2023	31-12-2022
US dollar	1,1047	1,0673
Britse pond	0,8666	0,8873
Japanse yen	155,7336	140,8183
Zwitserse frank	0,9297	0,9875

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van rekenmodellen.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen van dat soort beleggingen.

Vastgoedbeleggingen

Europese fondsen dienen minimaal te voldoen aan de waarderingsrichtlijnen zoals opgesteld door INREV. Amerikaanse fondsen die niet-INREV compliant zijn hebben een eigen waarderingsbeleid en taxeren hun vastgoedobjecten marktconform. Op jaarbasis toetst de vermogensbeheerder of de afgesproken 'accounting principles' worden gehanteerd en of de fondsmanager zich houdt aan het eigen taxatiebeleid. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Niet beursgenoteerde vastgoed aandelen of -participaties worden gewaardeerd tegen de door de vermogensbeheerder afgegeven intrinsieke waarde van de betreffende participatie gebaseerd op reële waarde van de onderliggende objecten.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet aan een beursgenoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het pensioenfonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers (inclusief lopende interest). Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige nettokasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houden met het risicoprofiel en de looptijd.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder overige schulden en overlopende passiva.

Overige beleggingen

De overige beleggingen worden gewaardeerd conform opgave van de desbetreffende vermogensbeheerder. Deze opgave dient in overeenstemming te zijn met de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Fondsvermogen

Het fondsvermogen is gelijk aan het verschil tussen het belegd vermogen en de technische voorziening. Het belegd vermogen van de stichting is per 31 december van enig boekjaar gelijk aan het totaal van de activa, verminderd met de schulden en overlopende passiva. Het fondsvermogen dient om toekomstige voorwaardelijke toeslagen te verlenen, om fluctuaties in het vermogen op te vangen en om actuariële verliezen op te vangen.

Technische voorziening

De technische voorziening (TV) is vastgesteld als de contante waarde van de tot de balansdatum opgebouwde aanspraken op pensioen, met inbegrip van de verhoging zoals die op grond van het voorwaardelijke toeslagbeleid aan de deelnemers is toegekend per 1 januari volgend op de balansdatum. De toereikendheid van de TV wordt jaarlijks door de certificerend actuaire getoetst. Aan de berekening van de TV liggen de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen ten grondslag:

Rentevoet:

De door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo boekjaar. Deze rentetermijnstructuur is vastgesteld met gebruikmaking van de Ultimate Forward Rate (UFR).

Toekomstige stijging:

Het pensioenfonds kent een toeslagbeleid, dat voor een deel onvoorwaardelijk en voor het overige voorwaardelijk is. Op basis van het onvoorwaardelijke deel van het toeslagbeleid worden de opgebouwde en ingegane pensioenen jaarlijks verhoogd met 2,0%. Bij de vaststelling van de TV wordt rekening gehouden met de contante waarde van deze in de toekomst te verlenen onvoorwaardelijke toeslagen.

Overlevingstafels:

Prognosetafel AG2022, startjaar 2024 (2022: Prognosetafel AG2022, startjaar 2023) inclusief toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte op basis van het Willis Towers Watson ervaringssterftemodel 2022. Wezen: de sterfte voor wezen is verwaarloosbaar.

Gezinssamenstelling:

Aangenomen is dat alle niet-gepensioneerden aanspraak hebben op partnerpensioen, dat wil zeggen dat een partnerfrequentie van 100% is aangenomen.

Na de pensioendatum wordt uitgegaan van het zogenaamde bepaalde partnersysteem. In alle gevallen is het leeftijdsverschil tussen partners op drie jaar gesteld.

Wezenpensioen:

Bij een ingegaan wezenpensioen wordt voor wezen jonger dan 18 jaar aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot en met de 18-jarige leeftijd. Voor wezen van 19 jaar of ouder wordt aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 23-jarige leeftijd.

Beroepsarbeidsongeschiktheid:

Voor beroepsarbeidsongeschikte deelnemers voor wie de pensioenopbouw zonder verdere betaling van bijdragen wordt voortgezet, wordt de technische voorziening gelijkgesteld aan de contante waarde van de toekomstige opbouw.

Administratiekosten:

Het bestuur heeft besloten de voorziening toekomstige kosten als een vast percentage (2,3%) (2022: 2,3%) van de technische voorzieningen vast te stellen.

Uitbetalingswijze:

Voor de berekening van de TV wordt ervan uitgegaan dat de pensioenen op continue wijze worden uitbetaald.

Toe- en uittredingen:

In verband met de gekozen financierings- en reserveringsdatum leiden toe- en uittredingen niet tot actuariële voor- of nadelen.

Saldo waardeoverdrachten

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenuitvoerders van respectievelijk het vorige of nieuwe pensioenfonds van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot het moment einde deelname zijn opgebouwd.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden gewaardeerd op de reële waarde.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld worden baten en lasten verwerkt in het resultaat van het jaar, waarop zij betrekking hebben.

Premiebijdragen van deelnemers

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan deelnemers in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten na aftrek van exploitatiekosten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de op factuur betaalde kosten vermogensbeheer en de toegerekende kosten van de beleggingsadviescommissie (BAC), het bestuur, de adviseurs en de toezichthouder(s) opgenomen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan pensioengerechtigden uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Uitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorziening

De mutatie technische voorzieningen betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorzieningen, onder meer door:

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de in het verslagjaar opgebouwde onvoorwaardelijke aanspraken op ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Dit is inclusief de onvoorwaardelijke toeslag van 2,0%.

Voorwaardelijke toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden te verhogen voor zover de financiële positie van het pensioenfonds dit toelaat. Deze voorwaardelijke verhoging per 1 januari 2024 bedraagt 0,69% (1 januari 2023: 0,0%).

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de TV. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor uitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de TV. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de TV herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële uitgangspunten zijn in 2023 niet gewijzigd ten opzichte van 2022.

Overige wijzigingen

Hieronder zijn opgenomen de mutaties van de technische voorziening met betrekking tot kanssystemen.

Saldo waardeoverdrachten

De post saldo waardeoverdrachten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Eigen tekst

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

1. Beleggingen

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2023	837.042	871.565	1.750.826	13.572	397.315	3.870.320
Aankopen	2.154	145.224	824.495	6.592.800	1.138.537	8.703.210
Verkopen	-31.648	-109.349	-867.728	-6.581.351	-1.069.670	-8.659.746
Overige mutaties	-179	87	2.586	-29.132	-952	-27.590
Waardemutaties	-90.759	83.454	90.435	33.610	18.856	135.596
Stand per 31 december 2023	716.610	990.981	1.800.614	29.499	484.086	4.021.790
Bij: derivaten met een negatieve waarde						462.088
Balanstotaal						4.483.878

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	857.497	1.487.394	2.275.431	59.709	349.098	5.029.129
Aankopen	1.522	306.092	1.133.665	8.638.406	1.590.930	11.670.615
Verkopen	-42.349	-801.157	-1.263.374	-8.305.498	-1.556.255	-11.968.633
Overige mutaties	-1.377	725	-4.278	287.764	-4.743	278.091
Waardemutaties	21.749	-121.489	-390.618	-666.809	18.285	-1.138.882
Stand per 31 december 2022	837.042	871.565	1.750.826	13.572	397.315	3.870.320
Bij: derivaten met een negatieve waarde						589.996
Balanstotaal						4.460.316

Onderpand met betrekking tot derivaten

Door het pensioenfonds zijn ultimo boekjaar, ter zake van de rentederivaten, zekerheden (collateral) geleverd voor een bedrag van € 274,7 miljoen en zekerheden ontvangen voor een bedrag van € 43,1 miljoen (2022: € 295,8 miljoen geleverd en € 41,9 miljoen ontvangen). Deze zekerheden bestaan uit de juridische terbeschikkingstelling van stukken door partijen waarmee overeenkomsten m.b.t. rentederivaten zijn afgesloten. Het pensioenfonds heeft de vrije beschikkingsmogelijkheid over deze stukken mits zij deze omwisselt voor andere kwalificerende stukken.

Reële waarde

Schattingen en veronderstellingen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor het bepalen van de reële waarde van de beleggingen van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Het pensioenfonds belegt zelf in beleggingsfondsen, maar met het oog op de transparantie inzake de beleggingen is de informatie in deze toelichting gebaseerd op de beleggingen in de portefeuilles van deze beleggingsfondsen ("Look through").

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs. Hieronder vallen aandelen, obligaties en onderpanden.
- Onafhankelijke taxaties worden toegepast voor de waardering van vastgoed in bezit van het pensioenfonds. Alle vastgoedobjecten worden jaarlijks getaxeerd door externe taxateurs waarvan de onafhankelijkheid ten opzichte van de waardering onbetwist is. De juistheid en volledigheid van de gebruikte informatie voor de taxatie wordt gecontroleerd.
- De contante waarde berekening wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- Intrinsieke waarde: de marktwaarde ontleent aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers. Voor fondsbeleggingen in vastgoed, private equity en infrastructuur wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages. Deze rapportages zijn door een accountant gecontroleerd maar de periode van deze rapportages loopt niet synchroon met het boekjaar van het pensioenfonds. Om deze onzekerheid te mitigeren wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt
- Andere methode: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

Op basis van de toelichting op gehanteerde waarderingssystematiek is onderstaande tabel opgenomen.

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Andere methode(n)	Totaal
Per 31 december 2023						
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	716.610	-	716.610
Aandelen	699.366	-	-	291.615	-	990.981
Vastrentende waarden	1.233.805	-	35	566.774	-	1.800.614
Derivaten	-	-	-245.968	275.467	-	29.499
Overige beleggingen	-	-	-	484.086	-	484.086
Totaal	1.933.171	-	-245.933	2.334.552	-	4.021.790

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Andere methode(n)	Totaal
Per 31 december 2022						
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	837.042	-	837.042
Aandelen	606.998	-	-	264.567	-	871.565
Vastrentende waarden	1.147.262	-	71	603.493	-	1.750.826
Derivaten	-	-	-283.336	296.908	-	13.572
Overige beleggingen	-	-	-	397.315	-	397.315
Totaal	1.754.260	-	-283.265	2.399.325	-	3.870.320

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onzeker zijn aan onzekerheden en waarde-oordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
Specificatie naar soort:				
Vastgoed aandelen	716.084	99,9	836.338	99,9
Overig	526	0,1	704	0,1
	716.610	100,0	837.042	100,0

De vastgoedbeleggingen in portefeuille bestaan uit participaties in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen. Vastgoedtaxaties vormen een belangrijk onderdeel van fondswaarderingen, uitgedrukt in Net Asset Value (NAV). Het marktconform waarderen van vastgoedportefeuilles is daarmee een essentieel onderdeel van het portefeuillemanagement. De waarderingsrichtlijnen van de brancheorganisatie INREV, vastgelegd in de INREV Valuation Guidelines, zijn de richtlijnen waaraan het taxatie- en waarderingsbeleid van niet-beursgenoteerde fondsen dienen te voldoen voor de Europese fondsen in portefeuille.

De vermogensbeheerder toetst de Amerikaanse fondsen die per definitie niet aangesloten zijn bij de INREV zoveel mogelijk aan de basisprincipes van de INREV.

De belangrijkste bepalingen zijn:

- De fondsdocumentatie moet details bevatten over waarderingsmethodieken en -procedures, prijsmethodologie inclusief de methoden die worden gebruikt bij de waardering van te waarderen activa en de frequentie van waardering voor al het activa en passiva van het fonds.
- De externe taxateur moet onafhankelijk zijn en moet beschikken over de juiste beroepskwalificaties en competentie om de taxatie van onroerend goed uit te voeren. De externe taxateur heeft derhalve een lokale en/of internationale, professionele accreditatie en is gemachtigd om taxaties uit te voeren in het betreffende land.
- De benoeming van de taxateur moet minimaal eens in de drie jaar worden geëvalueerd door de fondsmanager en indien nodig gerouleerd.
- De taxatiekosten van een externe taxateur mogen niet direct gekoppeld zijn aan de uitkomst van de taxatie.
- Alle objecten in het fonds moeten minimaal een keer per jaar getaxeerd of geactualiseerd worden door de externe taxateur. Minimaal eens in de drie jaar moet een volledige taxatie plaatsvinden (full valuation), waarbij ook het object geïnspecteerd wordt.
- De fondsmanager moet ervoor zorgen dat uitgebreide, passende en transparante informatie wordt verstrekt aan de externe taxateur. Dit stelt de manager in staat een juiste waardering uit te voeren en zijn eigen beoordeling te maken van verwachte kosten, inclusief ramingen van onderhoud op lange termijn en / of grondvervuilingskosten.

- De door de externe taxateur berekende waarde is de marktwaarde.
- De externe taxateur moet zich houden aan internationaal erkende taxatiestandaarden (zoals bijv. EVS, IVS of RICS).
- Het taxatierapport moet informatie bevatten over de gebruikte taxatiemethode en de gebruikte parameters en marktontwikkelingen.
- De fondsmanager moet de taxatie beoordelen en goedkeuren voordat de taxatiewaarde wordt gebruikt in de fondswaardering.

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
Specificatie naar soort:				
Beursgenoteerde aandelen	202.276	20,4	172.071	19,7
Private equity aandelen	291.337	29,4	264.377	30,3
Aandelenbeleggingsfondsen	497.090	50,2	434.927	50,0
Overig	278	-	190	-
	<u>990.981</u>	<u>100,0</u>	<u>871.565</u>	<u>100,0</u>

Per balansdatum zijn geen aandelen van het pensioenfonds zelf uitgeleend. Alleen binnen het aandelenfonds van BlackRock wordt onderliggend een securities lending programma uitgevoerd.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
Specificatie naar soort:				
Staatsobligaties	854.733	47,5	781.270	44,6
Bedrijfsobligaties	198.964	11,1	196.831	11,2
Leningen op schuldbekentenissen*	35	-	71	-
Hypotheken	333.681	18,5	400.584	22,9
Covered fondsen	49.345	2,7	62.308	3,6
Obligatiebeleggingsfondsen	346.628	19,3	293.322	16,8
Overig	17.228	0,9	16.440	0,9
	<u>1.800.614</u>	<u>100,0</u>	<u>1.750.826</u>	<u>100,0</u>

* Deze post betreft een lening aan een gezondheidsinstelling. Deze loopt af in 2024.

Derivaten

	31-12-2023	31-12-2022
Specificatie naar soort:		
Valutaderivaten	20.427	31.083
Rentederivaten	-266.395	-314.336
Overig	275.467	296.825
	<u>29.499</u>	<u>13.572</u>

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft via Central Counter Parties (CCP) afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps wordt de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloed.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2023:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Valutaderivaten	761.896	21.026	599
Rentederivaten	1.397.030	195.095	461.489
Margin account futures (liquide middelen)	-	275.466	-
		<u>491.587</u>	<u>462.088</u>

De derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder schulden.

De contractomvang geeft het bedrag aan van de onderliggende positie waarover het contract is afgesloten. De reële waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid.

Margin calls op futures worden dagelijks dan wel wekelijks door middel van kasgelden of kasgeld-equivalenten afgerekend.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2022:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Valutaderivaten	774.283	32.515	1.432
Rentederivaten	1.069.000	274.145	588.564
Margin account futures (liquide middelen)	-	296.908	-
		<u>603.568</u>	<u>589.996</u>

De derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder schulden.

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2023	31-12-2022
Specificatie naar soort:		
Infrastructuur	182.557	182.980
Achmea IM Liquiditeitenfonds	299.045	210.907
Liquide middelen	2.477	3.282
Beleggingsdebiteuren	7	146
	<u>484.086</u>	<u>397.315</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2023	31-12-2022
Vooruitbetaalde waardeoverdrachten	486	1.048
Debiteuren	627	1.222
Vooruit betaalde administratiekosten	-	175
Nog te ontvangen omzetbelasting	51	-
	<u>1.164</u>	<u>2.445</u>

3. Overige activa

	31-12-2023	31-12-2022
Liquide middelen	<u>5.107</u>	<u>3.853</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

4. Fondsvermogen

Mutatieoverzicht fondsvermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2023	559.841
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-56.051
Stand per 31 december 2023	503.790
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2022	247.401
Uit bestemming saldo van baten en lasten	312.440
Stand per 31 december 2022	559.841

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	3.979.174	114,5	3.826.191	117,1
Af: technische voorzieningen	3.475.384	100,0	3.266.350	100,0
Eigen vermogen	503.790	14,5	559.841	17,1
Af: vereist eigen vermogen	690.293	19,9	638.224	19,5
Vrij vermogen	-186.503	-5,4	-78.383	-2,4
Minimaal vereist eigen vermogen	148.860	4,3	140.453	4,3
Actuele dekkingsgraad		114,5		117,1
Beleidsdekkingsgraad		118,5		113,1
Reële dekkingsgraad		130,2		128,5

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als reservetekort. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaard model.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2023	2022
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	117,1	105,3
M1 Premie	-0,6	-1,4
M2 Uitkeringen	0,5	0,1
M3 Toeslagen	-0,8	-
M4 RTS	-3,2	48,3
M5 Rendement	1,4	-22,6
M6 Overigen	0,1	-1,0
Kruisefect	-	-11,6
Dekkingsgraad per 31 december	114,5	117,1

Herstelplan

De beleidsdekkingsgraad lag eind 2022 met 113,1% lager dan de per 31 december 2022 vereiste dekkingsgraad (119,5%). Dit betekent dat het lopende herstelplan geactualiseerd moest worden naar de situatie per 1 januari 2023. Het pensioenfonds heeft dan ook in 2023 een evaluatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Hieruit blijkt dat de financiële positie van het fonds in 2023 is hersteld. Herstel wordt dus verwacht binnen de gestelde hersteltermijn van 10 jaar en zonder aanvullende maatregelen.

5. Technische voorzieningen

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	Voorziening pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2023	3.266.350
Mutatie technische voorziening	209.034
Stand per 31 december 2023	3.475.384
	Voorziening pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2022	4.679.876
Mutatie technische voorzieningen	-1.413.526
Stand per 31 december 2022	3.266.350

Mutatie technische voorziening

	2023	2022
Pensioenopbouw	76.892	123.751
Voorwaardelijke toeslagen	23.776	-
Rentetoevoeging	108.635	-23.373
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-91.268	-84.152
Onttrekking voor uitvoeringskosten	-376	872
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	497	-11.646
Wijziging marktrente	91.743	-1.470.855
Wijziging actuariële uitgangspunten	-	48.190
Overige wijzigingen	-865	3.687
	<u>209.034</u>	<u>-1.413.526</u>

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorie van deelnemers als volgt samengesteld:

	31-12-2023		31-12-2022	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	23.325	1.614.568	23.379	1.590.405
Gewezen deelnemers	8.224	440.823	8.012	420.558
Pensioentrekkenden	8.586	1.417.969	7.913	1.252.005
Voorziening toekomstige beroepsarbeidsongeschiktheid	-	2.024	-	3.382
	<u>40.135</u>	<u>3.475.384</u>	<u>39.304</u>	<u>3.266.350</u>

De voorziening toekomstige kosten is opgenomen onder de betreffende categorie en bedraagt 2,3% van de TV.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Vanaf 1 januari 2016 is de regeling met lage opbouw (de Basisregeling) de verplichte regeling van het pensioenfonds. Deelnemers die voor 1 januari 2016 een hogere premie betaalden op basis van de regeling met hogere opbouw (de BasisPlusregeling) mogen de hogere opbouw en premie ook na 1 januari 2016 voortzetten. De BasisPlusregeling is gesloten voor nieuwe toetreders.

Binnen de pensioenregeling met de lagere opbouw wordt door de fysiotherapeuten in loondienst per deelnemersjaar een ouderdomspensioen opgebouwd van 0,57% van de voor dat deelnemersjaar geldende pensioengrondslag (middelloodsysteem). Binnen de pensioenregeling met de hogere opbouw wordt door de fysiotherapeut in loondienst 1,00% van de voor dat deelnemersjaar geldende pensioengrondslag opgebouwd. Voor zelfstandig werkende fysiotherapeuten wordt binnen de pensioenregeling met de lagere opbouw een ouderdomspensioen opgebouwd van 0,41% van de voor dat deelnemersjaar geldende pensioengrondslag. Binnen de pensioenregeling met de hogere opbouw wordt door de zelfstandig werkende fysiotherapeut 0,72% van de voor dat deelnemersjaar geldende pensioengrondslag opgebouwd. Verder wordt een partnerpensioen verzekerd van 70% van het te bereiken ouderdomspensioen en een wezenpensioen ter grootte van 20% van het vastgestelde nabestaandenpensioen voor kinderen tot 23 jaar. Tot slot kan vrijstelling van premiebetaling bij blijvende volledige beroepsarbeidsongeschiktheid vrijwillig worden meeverzekerd. In geval van blijvende volledige beroepsarbeidsongeschiktheid wordt vanaf 2015 de pensioenopbouw tot uiterlijk pensioenigingang maar niet langer dan tot de 67ste verjaardag voortgezet zonder dat daarvoor jaarlijks door de deelnemer een premie is verschuldigd.

Toeslagverlening

Op de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten wordt jaarlijks een onvoorwaardelijke toeslag verleend van 2,0%. Afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds kan het bestuur echter jaarlijks beslissen dat een hogere - voorwaardelijke - toeslag kan worden verleend. De toeslagverlening wordt gedeeltelijk uit de premie gefinancierd. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd.

In 2023 heeft het bestuur besloten om een voorwaardelijke toeslag te verlenen per 1 januari 2024 van 0,69%.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2023	31-12-2022
Derivaten met negatieve waarde	462.088	589.996
Cash collateral	43.091	41.942
Te betalen kosten	2.576	5.954
Afdrachten inzake pensioenen	1.657	1.572
Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten	-	21
Uitkeringen/overdrachten	1.563	938
	<u>510.975</u>	<u>640.423</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, beschikt het bestuur van het pensioenfonds over een aantal sturingsmiddelen om het evenwicht tussen enerzijds het fondsvermogen en de voorziening pensioenverplichtingen en anderzijds het totaal vereist vermogen te herstellen.

De actuele aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad %
Stand per 31 december 2022	3.826.191	3.266.350	117,1
Mutatie	152.983	209.034	-2,6
Stand per 31 december 2023	<u>3.979.174</u>	<u>3.475.384</u>	<u>114,5</u>

	31-12-2023	31-12-2022
Het tekort op het vereist eigen vermogen is als volgt:		
Technische voorziening	3.475.384	3.266.350
Buffers:		
S1 Renterisico	168.979	171.593
S2 Risico zakelijke waarden	531.353	479.378
S3 Valutarisico	115.020	99.691
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	86.156	78.209
S6 Verzekeringstechnisch risico	99.806	94.456
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	75.790	95.244
Diversificatie effect	-386.811	-380.347
Totaal S (vereiste buffers)	690.293	638.224
Vereist vermogen (art. 132 WvB)	4.165.677	3.904.574
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	3.979.174	3.826.191
Tekort	-186.503	-78.383

Het pensioenfonds heeft ter afdekking van valuta- en renterisico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden door de valuta- en rentepositie na afdekking op te nemen. Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de normportefeuille.

Beleid en risicobeheer

Het risicomanagement proces voor de financiële risico's is erop gericht het algehele balansrisico van het pensioenfonds te beheersen. Hierbij wordt het actuele risicoprofiel van de portefeuille vergeleken met het lange termijn beoogde risicoprofiel, zoals vastgesteld in ALM-studie en portefeuilleconstructie. Dit kan gaan afwijken als gevolg van marktontwikkelingen en/of ontwikkelingen in de (samenstelling van de) portefeuille. De basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid is gelegen in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings-)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico, valutarisico en het grondstoffenrisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het pensioenfonds loopt nader toegelicht.

S1 Renterisico

Renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

	31-12-2023		31-12-2022	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	1.800.614	5,7	1.750.826	5,5
Totale portefeuille (na derivaten)	4.021.790	10,4	3.870.320	9,3
Technische voorziening	3.475.384	20,5	3.266.350	20,8

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het pensioenfonds dekt het renterisico van de Technische Voorziening voor 60% af.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	252.174	14,0	214.730	12,3
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	545.285	30,3	553.320	31,6
Resterende looptijd > 5 jaar	1.003.155	55,7	982.776	56,1
	<u>1.800.614</u>	<u>100,0</u>	<u>1.750.826</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar aard:				
Participaties in vastgoedmaatschappijen	716.084	99,9	836.338	99,9
Overig	526	0,1	704	0,1
	<u>716.610</u>	<u>100,0</u>	<u>837.042</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	535.699	74,7	622.042	74,3
Noord Amerika	132.946	18,6	163.348	19,5
Azië	47.965	6,7	51.652	6,2
	<u>716.610</u>	<u>100,0</u>	<u>837.042</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Beleggingsinstellingen	-	-	22.049	2,5
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	120.174	12,1	96.756	11,1
Energie	29.317	2,9	26.664	3,1
Industrie	78.965	8,0	61.455	7,1
Technologie	147.851	14,9	107.185	12,3
Gezondheidszorg	71.865	7,3	67.331	7,7
Telecommunicatie	50.599	5,1	37.757	4,3
Basismaterialen	37.390	3,8	36.545	4,2
Handel	123.556	12,5	115.014	13,2
Nutsbedrijven	13.122	1,3	15.861	1,8
Diversen	318.142	32,1	284.948	32,7
	<u>990.981</u>	<u>100,0</u>	<u>871.565</u>	<u>100,0</u>
	<u>31-12-2023</u>		<u>31-12-2022</u>	
	In %		In %	

Specificatie aandelen naar regio:				
Mature markets	831.113	83,9	743.632	85,3
Emerging markets	159.868	16,1	127.933	14,7
	<u>990.981</u>	<u>100,0</u>	<u>871.565</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het pensioenfonds reduceert het valutarisico door de exposure (blootstelling) naar vreemde valuta deels af te dekken. Conform het strategisch beleid van het pensioenfonds wordt 75% van het valutarisico voor de Amerikaanse dollar (USD), het Britse pond (GBP) en de Japanse yen (JPY) bij aandelen wereld ontwikkelde markten en private equity afgedekt vanuit de valuta overlay. Voor vastgoed, infrastructuur en obligaties opkomende markten wordt 100% afgedekt van genoemde valuta. Er is sprake van een bandbreedte van +/- 5% ten opzichte van de af te dekken exposure op maandultimo.

Het totaalbedrag dat door het pensioenfonds buiten de euro werd belegd bedroeg ultimo 2023 circa 37,3% (2022: 35,4%) van de beleggingsportefeuille. Ultimo 2023 was 59,4% (2022: 62,5%) van het totale valutarisico afgedekt. 40,6% (2022: 37,5%) van het valutarisico was niet afgedekt, hetgeen betekent dat ongeveer 15,2% (2022: 13,3%) van het totaalbedrag dat door het pensioenfonds werd belegd niet was afgedekt.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Afdekking met valutaderivaten	Nettopositie na afdekking 2023	Nettopositie na afdekking 2022
US Dollar	985.915	-834.105	151.810	158.024
Britse Pond	79.499	-20.755	58.744	33.895
Japanse Yen	56.021	-23.637	32.384	3.993
Zwitserse Frank	15.788	-	15.788	14.319
Hong Kong Dollar	36.026	-	36.026	40.431
Indonesische Roepies	16.952	-	16.952	11.892
Zuid Koreaanse Won	24.907	-	24.907	19.588
Zweedse Kroon	4.085	-	4.085	3.853
Noorse Kroon	1.270	-	1.270	1.982
Deense Kroon	5.525	-	5.525	3.457
Overig	253.103	-	253.103	215.546
	<u>1.479.091</u>	<u>-878.497</u>	<u>600.594</u>	<u>506.980</u>

S4 Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico betreft alle risico's die te maken hebben met beleggingen in grondstoffen (commodities), zoals risico's die voortvloeien uit een veranderend vraag en aanbod. De omvang van de buffer voor het grondstoffenrisico moet dusdanig zijn dat een waardedaling van 35% kan worden opgevangen voor dat deel van de portefeuille dat in grondstoffen is belegd. Aangezien het pensioenfonds geen beleggingen heeft in grondstoffen hoeft het pensioenfonds hiervoor geen buffer aan te houden.

S5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert.

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	189.294	10,5	167.001	9,5
Buitenlandse overheidsinstellingen	838.981	46,6	749.943	42,8
Beleggingsinstellingen	-	-	97.528	5,6
Financiële instellingen	497.481	27,6	480.947	27,5
Handel	82.059	4,6	65.242	3,7
Basismaterialen	14.948	0,8	13.992	0,8
Industrie	45.113	2,5	43.100	2,5
Olie en gas	22.896	1,3	21.043	1,2
Nutsbedrijven	26.783	1,5	26.448	1,5
Technologie	16.100	0,9	12.487	0,7
Gezondheidszorg	24.589	1,4	20.385	1,2
Telecommunicatie	14.311	0,8	16.426	0,9
Andere instellingen	28.059	1,5	36.284	2,1
	1.800.614	100,0	1.750.826	100,0

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	1.560.300	86,6	1.562.051	89,2
Emerging markets	240.314	13,4	188.775	10,8
	1.800.614	100,0	1.750.826	100,0

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2023		31-12-2022	
	In %		In %	
AAA	784.309	43,6	847.506	48,4
AA	420.843	23,4	366.005	20,9
A	141.434	7,9	117.580	6,7
BBB	167.319	9,3	171.036	9,8
BB	117.503	6,5	103.462	5,9
B	93.974	5,2	72.132	4,1
CCC	34.960	1,9	30.613	1,8
CC	1.863	0,1	1.984	0,1
C	835	0,1	521	-
D	2.104	0,1	1.019	0,1
Geen rating	35.470	1,9	38.968	2,2
	<u>1.800.614</u>	<u>100,0</u>	<u>1.750.826</u>	<u>100,0</u>

De tabel toont het kredietrisico van de vastrentende portefeuille door middel van een rating, waarbij AAA de hoogste rating (hoogste kredietwaardigheid) is. Getoond wordt een composit rating. Deze rating is gelijk aan de mediaan van de actuele ratings van Moody's, S&P en Fitch. Indien er alleen ratings beschikbaar zijn van twee rating agencies, dan wordt de laagste rating gebruikt. Bij slechts één rating geldt deze desbetreffende rating. Obligaties of instrumenten die geen rating hebben worden apart getoond.

Onder geen rating zijn o.a. opgenomen, Achmea IM Global High Yield Fund ad 23.664, Ninety One Emerging Markets LC Dynamic Debt Fund ad 2.947 en L&G EM Government Bond (Local Currency) Index Fund ad 4.877 en Achmea IM Euro Greenbond Fund 1.240.

In 2022 waren onder geen rating o.a. opgenomen, Achmea IM Global High Yield Fund ad 25.030, Ninety One Emerging Markets LC Dynamic Debt Fund ad 3.732 en L&G EM Government Bond (Local Currency) Index Fund ad 3.922.

S6 Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De technische voorziening wordt vastgesteld op basis van een prudente inschatting van de (toekomstige ontwikkeling van de) overlevingskansen en het (toekomstige) beroepsarbeidsongeschiktheidsrisico dat het pensioenfonds loopt. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door periodiek na te gaan of de inschatting van de (toekomstige) overlevingskansen en van de (toekomstige) beroepsarbeidsongeschiktheidsrisico's nog steeds adequaat is. Het pensioenfonds laat zich hieromtrent periodiek adviseren door de adviserend actuaris van het pensioenfonds. Voorts worden de gehanteerde actuariële grondslagen jaarlijks getoetst door de certificerend actuaris van het pensioenfonds.

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van de Prognosetafel AG2022 met adequate correcties voor ervaringssterfte worden de sterftetekansen van de deelnemerspopulatie zo goed mogelijk ingeschat. Voor de verre toekomst zijn deze schattingen echter onvermijdelijk onzeker, hetgeen leidt tot collectief langlevenrisico (de kans dat de levensverwachting van de populatie meer toeneemt dan verwacht). Dit collectieve langlevenrisico wordt gedeeld binnen het collectief van alle (gewezen) deelnemers van het pensioenfonds.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Beroepsarbeidsongeschiktheidsrisico

Het beroepsarbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een beroepsarbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het pensioenfonds is om het overlijden- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

Naast de onvoorwaardelijke toeslag heeft het bestuur van het pensioenfonds de ambitie om het pensioen extra te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen van de financiële positie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat deze extra toeslag voorwaardelijk is.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Het liquiditeitsrisico wordt door het pensioenfonds beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maakt het pensioenfonds gebruik van een liquiditeitsprognose waarbij rekening wordt gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

De volgende zaken zijn van belang met betrekking tot het liquiditeitsrisico:

- De komende jaren zullen, naar verwachting, de inkomende premies het niveau van de uitkeringen overtreffen.
- Ultimo 2023 zijn er voldoende obligaties, die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Hieruit blijkt dat op dit moment geen liquiditeitsrisico's voor het pensioenfonds bestaan. In de solvabiliteitstoets van het pensioenfonds worden hier dan ook geen buffers voor aangehouden.

S8 Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Op grond hiervan heeft het bestuur geconcludeerd dat er geen sprake is van concentratie in de activa of verplichtingen en dat er daarom geen buffer voor concentratierisico wordt aangehouden.

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar.

Beleggingsposten groter dan 2% van het balanstotaal

Specificatie van beleggingsposten groter dan 2% van het balanstotaal:

	31-12-2023	31-12-2022
Duitsland	253.952	271.750
Nederland	232.958	164.248
Ierland	80.459	73.063
Achmea Vastgoed	234.439	303.057
a.s.r. ip Dutch Core Residential Fund	116.809	130.107
Bouwinvest Dutch Institutional Residential Fund B.V.	107.276	135.328
Amvest Residential Core Fund	100.291	118.866
Intertrust	97.847	97.528
ING Groep NV Fonds	86.151	97.404

In de solvabiliteitstoets van het pensioenfonds worden hiervoor geen buffers aangehouden.

Verbonden partijen*Transacties met bestuurders*

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar pagina 146 van dit verslag. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het pensioenfonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen*Contractuele verplichtingen met onbepaalde looptijd*

Het pensioenfonds heeft uitbestedingovereenkomsten afgesloten met de volgende partijen:

- Achmea Pensioenservices N.V., overeenkomst betreffende Pensioenbeheer;
- Achmea Investment Management B.V., overeenkomst betreffende Vermogensbeheer;
- a.s.r. real assets investment partners, overeenkomst betreffende Vastgoedbeheer.

Het pensioenfonds heeft met Deelnemersvereniging Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten een subsidieovereenkomst afgesloten.

De overeenkomst met Achmea Pensioenservices heeft een resterende looptijd van een jaar.

De overeenkomst met Achmea Investment Management B.V. is in 2019 voor onbepaalde tijd verlengd met een opzegtermijn van 3 maanden en de overeenkomst met a.s.r. real assets investment partners is verlengd voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 6 maanden.

Alle overeenkomsten samen omvatten een gezamenlijke jaarlijkse minimale verplichting van ongeveer € 10 miljoen.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde loopt er één rechtszaak tegen het pensioenfonds. De rechtszaak is in 2024 afgewikkeld en het pensioenfonds heeft de rechtszaak en het hoger beroep gewonnen.

Het pensioenfonds heeft geen juridische procedures aangespannen tegenover derden.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Bijdragen van deelnemers

	2023	2022
Vastgestelde premies	78.151	77.763
De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 125 van de Wvb zijn als volgt:		
	2023	2022
Kostendekkende premie*	98.179	157.508
Gedempte kostendekkende premie	61.686	60.621
Feitelijke premie	78.151	77.763

De hoogte van de in 2023 door de deelnemers betaalde premie is gebaseerd op de premiepercentages die door het bestuur voor het jaar zijn vastgesteld.

Deze percentages worden door het bestuur voorafgaand aan het jaar vastgesteld op basis van de verwachte kosten voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen, een solvabiliteitsopslag en een component ter dekking van de verwachte uitvoeringskosten in het jaar. In de berekening van de feitelijke premiepercentages is voor het jaar 2023 een rekenrente van 3,75% gehanteerd en is rekening gehouden met de in de toekomst te verlenen onvoorwaardelijke toeslag van 2,0% per jaar plus een in de toekomst mogelijk te verlenen voorwaardelijke toeslag van 1,0% per jaar.

Conform de wettelijke voorschriften wordt de kostendekkende premie na afloop van het jaar berekend op basis van de feitelijke kosten voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen in het jaar, een solvabiliteitsopslag en de feitelijke uitvoeringskosten in het jaar. De kostendekkende premie wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur per 1 januari 2023 en op basis van de onvoorwaardelijke aanspraken, waaronder de in de toekomst te verlenen onvoorwaardelijke toeslag van 2,0% per jaar.

De gedempte kostendekkende premie wordt conform de wettelijke voorschriften na afloop van het jaar berekend op basis van de feitelijke kosten voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen in het jaar en de feitelijke uitvoeringskosten in het jaar. In de berekening wordt conform de wettelijke voorschriften rekening gehouden met een voor deze premieberekening bepaald lange termijn verwacht rendement van het pensioenfonds, dat voor het jaar 2023 ongeveer overeenkomt met 3,8%. De gedempte kostendekkende premie wordt berekend op basis van de onvoorwaardelijke aanspraken (de in toekomst te verlenen onvoorwaardelijke toeslag van 2,0% per jaar) plus een in de toekomst daarbovenop mogelijk te verlenen voorwaardelijke toeslag van 1%.

De wettelijk voorgeschreven toetsing van de toereikendheid van de feitelijke premie vindt plaats ten opzichte van de gedempte kostendekkende premie. De feitelijke premie was in 2023 ruim hoger dan de gedempte kostendekkende premie als gevolg van de bovengenoemde verschillende berekeningsuitgangspunten.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2023	2022
Inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	76.647	126.474
Risicopremie	1.968	3.146
Solvabiliteitsopslag	15.330	24.109
Uitvoeringskosten -/- vrijval uitbetalingskosten	4.234	3.779
	<u>98.179</u>	<u>157.508</u>

De samenstelling van de gedempte kostendekkende premie is als volgt:

	2023	2022
Inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	39.155	38.836
Risicopremie	1.262	1.287
Uitvoeringskosten -/- vrijval uitbetalingskosten	4.234	3.779
Voorwaardelijke onderdelen	17.035	16.719
	<u>61.686</u>	<u>60.621</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2023	2022
Inkoop aanspraken (inclusief 3% toekomstige toeslag)	57.187	57.579
Risicokoopsom overlijden	1.059	1.106
Risicokoopsom arbeidsongeschiktheid	1.537	802
Solvabiliteitsopslag	11.718	11.659
Kosten verslagjaar	6.650	6.617
	<u>78.151</u>	<u>77.763</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is bepaald op basis van een indicatieve/benaderde uitsplitsing.

8. Beleggingsresultaten

2023	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	20.118	-90.759	-1.714	-72.355
Aandelen	7.050	83.454	-171	90.333
Vastrentende waarden	28.326	90.435	-625	118.136
Derivaten	-18.437	33.610	-234	14.939
Overige beleggingen	10.256	18.856	-5.783	23.329
Overige opbrengsten en lasten	288	-	-71	217
Toegerekende uitvoeringskosten	-	-	-710	-710
	<u>47.601</u>	<u>135.596</u>	<u>-9.308</u>	<u>173.889</u>
2022	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	20.813	21.749	-2.537	40.025
Aandelen	10.559	-121.489	252	-110.678
Vastrentende waarden	24.938	-390.618	-991	-366.671
Derivaten	11.974	-666.809	-202	-655.037
Overige beleggingen	510	18.285	-4.381	14.414
Overige opbrengsten en lasten	-13	-	-68	-81
Toegerekende uitvoeringskosten	-	-	-630	-630
	<u>68.781</u>	<u>-1.138.882</u>	<u>-8.557</u>	<u>-1.078.658</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder(s) direct bij het pensioenfonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan uit beheervergoedingen, performance-gerelateerde vergoedingen, kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon.

In aanvulling op de kosten vermogensbeheer zoals deze bovenstaand zijn gespecificeerd is er tevens sprake van transactiekosten en kosten die ten laste zijn gebracht van de indirecte beleggingsopbrengsten van beleggingsfondsen.

Het aandeel van het pensioenfonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over 2023: 21.432 (2022: 23.128).

Transactiekosten, deels geschat, zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2023: 3.595 (2022: 6.184).

9. Pensioenuitkeringen

	2023	2022
Ouderdomspensioen	82.486	75.707
Partnerpensioen	8.468	7.826
Wezenpensioen	112	117
Afkopen	175	146
	<u>91.241</u>	<u>83.796</u>

De post afkopen is de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 594,89 (2022: € 520,35) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

10. Uitvoeringskosten

	2023	2022
Administratiekosten	4.694	4.304
Controle- en advieskosten	462	342
Bestuurskosten en kosten Fysiopensoenforum	731	679
Toeziichts- en overige kosten	883	675
Subsidie Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten	273	260
Totaal kosten	7.043	6.260
Waarvan kosten t.b.v. vermogensbeheer	-710	-630
	6.333	5.630

Ingevolge artikel 382a Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek wordt gemeld dat de accountantskosten als volgt kunnen worden gesplitst:

	2023	2022
Onderzoek van de jaarrekening	87	82

De in de tabel vermelde honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening 2023 (2022) hebben betrekking op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening 2023 (2022), ongeacht of de werkzaamheden al gedurende het boekjaar 2023 (2022) zijn verricht.

Deze werkzaamheden zijn zowel in 2023 als 2022 uitgevoerd door KPMG Accountants N.V.

Overeenkomstig artikel 104 van de Wvb wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Vacatievergoeding

In totaal is aan presentiegelden (vacatiegelden en leesvergoeding) € 651.000 (2022: € 591.000) aan de (gewezen) bestuurders en aspirant bestuurders uitgekeerd. In de presentiegelden is naast de bestuurderswerkzaamheden tevens begrepen de urenbesteding voor werkzaamheden in de verschillende commissies (incl. beleggingsadviescommissie), vertegenwoordiging van het pensioenfonds, bijeenkomsten alsmede het volgen van cursussen en deskundigheidstrainingen.

Personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst.

11. Mutatie technische voorziening

	2023	2022
Pensioenopbouw	76.892	123.751
Voorwaardelijke toeslagen	23.776	-
Rentetoevoeging	108.635	-23.373
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-91.268	-84.152
Onttrekking voor uitvoeringskosten	-376	872
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	497	-11.646
Wijziging markttrente	91.743	-1.470.855
Wijziging actuariële uitgangspunten	-	48.190
Overige wijzigingen	-865	3.687
	<u>209.034</u>	<u>-1.413.526</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de in het verslagjaar opgebouwde onvoorwaardelijke aanspraken op ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Dit is inclusief de onvoorwaardelijke toeslag van 2,00%.

Toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden te verhogen voor zover de financiële positie van het pensioenfonds dit toelaat. Deze voorwaardelijke verhoging per 1 januari 2024 bedraagt 0,69% (1 januari 2023 0,0%).

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met 3,264% (2022: -0,486%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2022.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking voor uitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Onder toelichting 12 is de wijziging uit hoofde van overdracht van rechten opgenomen.

Wijziging markttrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging markttrente.

Overige wijzigingen

Onder overige wijzigingen voorziening pensioenverplichtingen wordt onder andere opgenomen de mutatie voor overlevingskansen en de mutatie door beroepsarbeidsongeschiktheid.

De mutatie op overlevingskansen ontstaat doordat het aantal overlijdensgevallen in het jaar afwijkt van hetgeen met de gehanteerde overlevingstafels wordt verondersteld. In algemene zin geldt dat, indien minder personen overlijden dan verondersteld (ondersterfte), dit een verlies oplevert op het ouderdomspensioen en een winst op het partnerpensioen. Bij oversterfte is het omgekeerde het geval.

De mutatie op beroepsarbeidsongeschiktheid ontstaat doordat er een premievrijstelling geldt bij beroepsarbeidsongeschiktheid.

Specificatie overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

	2023	2022
Kanssystemen		
Mutatie voor overlevingskansen	620	2.003
Mutatie door beroepsarbeidsongeschiktheid	-2.102	478
Actuarieel resultaat op mutaties	630	1.206
Resultaat op overige technische grondslagen	-13	-
	<u>-865</u>	<u>3.687</u>

12. Saldo waardeoverdrachten

	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten	310	243
Inkomende waardeoverdrachten kleine pensioenen	6.870	3.770
Uitgaande waardeoverdrachten	-7.954	-12.907
Uitgaande waardeoverdrachten kleine pensioenen	-709	-1.871
	<u>-1.483</u>	<u>-10.765</u>

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenfondsen of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe pensioenuitvoerder van de opgebouwde pensioenen van deelnemers die bij verandering van werkomgeving zijn opgebouwd.

	2023	2022
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	9.573	4.197
- onttrekking aan de technische voorzieningen	-9.076	-15.843
	<u>497</u>	<u>-11.646</u>

	2023	2022
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- de overgenomen pensioenverplichtingen	-2.393	-184
- de overgedragen pensioenverplichtingen	413	1.065
	<u>-1.980</u>	<u>881</u>

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming van saldo van baten en lasten

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar te muteren op het fondsvermogen.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten heeft de jaarrekening 2023 vastgesteld in de vergadering van 12 juni 2024.

Tilburg, 12 juni 2024

Het Bestuur van SPF

Mevrouw T.P.J.A. van den Heuvel - Voorzitter

De heer B. de Berg - Secretaris

De heer W.J.T. Sillen

De heer J.H. Sluis

De heer A. Barszczowski

Mevrouw J. Stammen

Mevrouw M. Hof

De heer W. Molenaar

OVERIGE GEGEVENS

1 BESTEMMING VAN SALDO VAN BATEN EN LASTEN

De wijze waarop het resultaat van het boekjaar moet worden verdeeld is niet opgenomen in de statuten van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten.

2 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten te Amersfoort is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmederkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, zoals vereist conform artikel 143 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 20.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.000.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 142 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendeekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, met uitzondering van artikel 127 (vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Purmerend, 12 juni 2024

drs. C.G.M. Kroon AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

3 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten per 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten ('de Stichting' of 'het fonds') te Amersfoort gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2023;
- 2 de staat van baten en lasten over 2023;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2023; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 20 miljoen
- 0,5% van het pensioenvermogen

Risico van een afwijking van materieel belang vanwege risico's gerelateerd aan Fraude, NOCLAR en Continuïteit

- Frauderisico's: veronderstelde risico van doorbreken interne beheersing door het bestuur geïdentificeerd en verder uiteengezet in de sectie 'Controleaanpak risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving'.
- Risico's in verband met het niet naleven wet- en regelgeving (NOCLAR): geen risico van een afwijking van materieel belang vanwege NOCLAR risico's geïdentificeerd.
- Continuïteitsrisico's: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd.

Kernpunten

- Waardering van de beleggingen
- Waardering van de technische voorziening

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 20 miljoen (2022: EUR 20 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2023 (0,5%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 1 miljoen rapporteren aan het bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen in vastgoed uitbesteed aan ASR Real Assets Investment Partners. Het beheer van de overige beleggingen is uitbesteed aan Achmea Investment Management B.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan Achmea Pensioenservices N.V.

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door ASR Real Assets Investment Partners en Achmea Investment Management B.V. en informatie over de technische voorziening, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Achmea Pensioenservices N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van Achmea Pensioenservices N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2023 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Achmea Pensioenservices N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en pensioenuitkeringen uitgevoerd, waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en pensioenuitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants. Achmea Investment Management B.V. heeft op grond van de overeenkomst met de Stichting aan een onafhankelijke accountant opdracht gegeven de informatie inzake beleggingen ten behoeve van de jaarrekening van de Stichting te controleren.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant schriftelijke instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant heeft, op onze instructie, de controle uitgevoerd met een materialiteit van EUR 15 miljoen en daarbij ook bijzondere aandacht besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen.

De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken, het controledossier van de

accountant beoordeeld en aanvullende eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder de aansluiting van de vermogensbeheerrapportage met de financiële administratie en de jaarrekening.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorziening, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In het hoofdstuk 'Goed Pensioenfondsbestuur' van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en haar bedrijfsomgeving, en van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, het geschiktheidsplan, de integriteitsrisicoanalyse en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur en hebben wij correspondentie met relevante toezichthoudende autoriteiten en regelgevers in onze evaluatie betrokken. We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, waaronder meer diepgaande werkzaamheden op de pensioenuitvoeringskosten waarbij de onderliggende facturen en overeenkomsten zijn geïnspecteerd.

Op basis van onze risicoanalyse werkzaamheden hebben wij de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening in het geval van het niet-voldoen aan deze regelgeving:

- Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb);
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Sanctiewetgeving.

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder premieopbrengsten, directe beleggingsopbrengsten en gerealiseerde indirecte beleggingsopbrengsten) als niet significant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

De premieopbrengsten en directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder aanwezige significante schattingselementen.

Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsopbrengsten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle (dit

betreft het relevante veronderstelde risico zoals vastgelegd in de controlestandaarden). Wij hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

- Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals schattingen gerelateerd aan de waardering van de technische voorziening en de waardering van de beleggingen.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de technische voorziening en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de technische voorziening en de waardering van beleggingen.

Onze evaluatie van uitgevoerde procedures ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving heeft niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Controleaanpak continuïteit

Zoals toegelicht op pagina 132 van de jaarrekening, heeft het bestuur een herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank waarin is uitgewerkt hoe de beleidsdekkingsgraad binnen de wettelijk gestelde termijnen weer op het vereiste niveau kan worden gebracht. Dit is onderdeel van de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur. Omdat de Stichting de ultieme mogelijkheid heeft om de pensioenaanspraken en pensioenrechten te korten en daarmee de continuïteit van de Stichting te allen tijde te waarborgen, heeft het bestuur geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur en het herstelplan dat is ingediend bij De Nederlandsche Bank alle relevante elementen bevatten en consistent zijn met onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole;
- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot continuïteitsrisico;

- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteitsseisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en vaststellen dat de toelichting in de jaarrekening hieromtrent en de toelichting ten aanzien van de realisatie van het herstelplan zoals opgenomen op pagina 132 van de jaarrekening adequaat zijn.

De resultaten van onze procedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Waardering van de beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen van de Stichting bedragen circa 99,9% van het balanstotaal. Alle beleggingen dienen conform de Wet verplichte beroepspensioenregeling te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaaarde). Uit noot 1 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 1,9 miljard (48%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en dat voor EUR 2,1 miljard (52%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op netto contante waarde-berekeningen en intrinsieke waarde. Het bepalen van de marktwaaarde voor deze laatste beleggingscategorie is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de (beleids)dekkingsgraad vormde de waardering van de beleggingen een kernpunt van onze controle.

In de paragraaf 'Grondslagen voor de waardering van activa en passiva' geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 1 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor de waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet. Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

De accountant van Achmea Investment Management B.V. heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensrapportage aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en, wanneer nodig geacht, een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht. Wij hebben vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende

verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen.

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de technische voorziening

Omschrijving

De technische voorziening is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorziening komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorziening, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de technische voorziening een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de paragraaf 'Grondslagen voor de waardering van activa en passiva' de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorziening opgenomen. In de risicoparagraaf van het bestuursverslag en in noot 5 'Technische voorzieningen' van de jaarrekening is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorziening voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de technische voorziening in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de technische voorziening is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet- naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon

zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 12 juni 2024

KPMG Accountants N.V.

W. Teeuwissen RA

BIJLAGEN

4 VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

Actieve deelnemers inclusief premievrijgestelden wegens beroepsarbeidsongeschiktheid

	2023		2022	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	10.522	12.857	10.499	12.934
Bij: toegetreden deelnemers	671	949	641	755
andere oorzaken				
Af: overleden deelnemers	-8	-4	-14	-5
gepensioneerde deelnemers	-2		-4	-2
uitgetreden deelnemers	-667	-984	-595	-820
andere oorzaken	-4	-5	-5	-5
Stand per 31 december	10.512	12.813	10.522	12.857
Opgebouwd recht ultimo in miljoenen euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	31,0	32,6	32,1	33,0

Gewezen deelnemers

	2023		2022	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	2.651	5.361	2.596	5.338
Bij: toegetreden vanuit de				
actieve deelnemers	563	868	595	820
andere oorzaken	0	0	0	0
Af: overleden gewezen deelnemers	-5	-12	-3	-10
gepensioneerde gewezen deelnemers	-329	-396	-319	-399
afkopen	-3	-1	-1	-1
overdrachten	-174	-270	-214	-385
andere oorzaken	-5	-24	-3	-2
Stand per 31 december	2.698	5.526	2.651	5.361
Opgebouwd recht ultimo in miljoenen euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	6,5	11,8	6,6	11,7

Pensioengerechtigden

Ouderdomspensioen

	2023		2022	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	3.082	3.629	2.823	3.298
Bij: wegens pensionering andere oorzaken	331	396	323	401
Af: wegens overlijden	-57	-56	-60	-62
afkoop klein pensioen	-3	-6	-4	-8
andere oorzaken	-1			
Stand per 31 december	3.352	3.963	3.082	3.629

Jaarlijks ouderdomspensioen ultimo in miljoenen euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	48,8	36,6	45,2	33,2
---	------	------	------	------

Nabestaandenpensioen

	2023		2022	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	325	773	302	714
Bij: wegens overlijden partner andere oorzaken	25	65	37	75
Af: wegens overlijden	-6	-12	-11	-14
afkoop klein pensioen	-4	-2	-3	-2
andere oorzaken		-1		
Stand per 31 december	340	823	325	773

Jaarlijks nabestaanden- pensioen in miljoenen euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	1,9	6,8	1,8	6,4
---	-----	-----	-----	-----

Wezenpensioen

	2023	2022
Stand per 1 januari	104	100
Bij: wegens overlijden deelnemers	27	24
andere oorzaken		
Af: wegens afkoop		
andere oorzaken	-23	-20
Stand per 31 december	108	104
Jaarlijks wezenpensioen in miljoenen euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	0,1	0,1

Premie-overname bij beroepsarbeidsongeschiktheid

	2023		2022	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Deelnemers van wie de premiebetaling is overgenomen per 31 december	37	103	55	119

Vrijwillige PVI

	2023	2022
Stand per 1 januari	7.957	7785
Mutatie	86	172
Stand per 31 december	8.043	7.957

5 BEGRIPSOMSCHRIJVINGEN

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (Abtn)

Pensioenfondsen moeten op basis van de Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling een nota opstellen waarin wordt ingegaan op:

- * interne beheersingssysteem;
- * administratieve organisatie en interne controle;
- * procedures en criteria voor aansluiting bij het fonds;
- * aanspraken van deelnemers;
- * risico's;
- * financiële opzet;
- * financiële sturingsmiddelen.

Actuaris

De adviserend actuaris adviseert over financiële en actuariële zaken die de financiële positie van het fonds beïnvloeden, zoals de hoogte van de premie en het verlenen van indexatie. De adviserend actuaris stelt hiervoor onder andere de pensioenvoorziening vast en bepaalt periodiek of de aanwezige middelen voldoende zijn tegenover de aangegane verplichtingen. Verder heeft de adviserend actuaris een actieve rol bij de inrichting en de uitvoering van de ALM-studie en adviseert de adviserend actuaris bij de vaststelling van het premie- en indexatiebeleid.

Certificerend actuaris De certificerend actuaris toetst jaarlijks de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen, de kostendekkende premie en de financiële situatie van het fonds. Hij geeft hiervoor een actuariële verklaring af en stelt een actuariële rapport op. De taken van de adviserende en certificerend actuaris zijn gescheiden

Actuariële waarde

De contante waarde van een reeks toekomstige uitkeringen of bijdragen berekend op basis van actuariële grondslagen. Het gaat bij die grondslagen bijvoorbeeld om de rekenrente of de marktrente, de kansstelsels (sterftekansen, arbeidsongeschiktheids- en revalidatiekansen, frequenties van gehuwd zijn, etc.) en de kostenopslagen (bijvoorbeeld voor administratiekosten en/of uitbetalingskosten).

Asset Liability Management (ALM)

Het afstemmen van de beleggingsmix op de verplichtingen. Een ALM-studie is een integrale analyse van pensioen-, toeslag-, financierings-, en beleggingsbeleid. Hierbij wordt rekening gehouden met de risico's voor alle belanghebbenden. Zowel voor de korte als de lange termijn en in aansluiting op de verplichtingenstructuur. Een ALM-studie helpt een pensioenfonds bij het kiezen van de juiste beleggingsmix.

Assetmix/beleggingsmix

Verdeling van de beleggingsportefeuille over verschillende beleggingssoorten. Bijvoorbeeld aandelen, obligaties, vastgoed en liquide middelen).

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De AFM is toezichthouder op het gedrag van en de informatieverstrekking door alle partijen op de financiële markten in Nederland.

AG-prognosetafels

Periodiek publiceert het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) sterftetafels die zijn gebaseerd op waarnemingen van sterfte in de bevolking. Deze sterftetafels zijn nog niet geschikt voor gebruik door actuarissen: het verloop van de sterftekansen is nog te grillig en bepaalde belangrijke wetmatigheden zijn nog niet opgenomen. Om die sterftetafels geschikt te maken voor actuariële gebruik worden ze aangepast door het Actuariële Genootschap. Deze aangepaste tafels krijgen de naam 'AG-tafels'. Tot 2007 werden tafels gepubliceerd die geen toekomstige sterfte-ontwikkeling bevatten. Met ingang van 2007 wordt de waargenomen ontwikkeling (verbetering) in de sterftekansen als toekomstige sterfte-ontwikkeling in de sterftetafels meegenomen. Dit zijn de AG-prognosetafels.

Beleggingsbeleid

Een pensioenfonds is verplicht om op prudente wijze te beleggen. Het beleggingsbeleid van een pensioenfonds is enerzijds gericht op het zoveel mogelijk uitsluiten van beleggingsrisico's en anderzijds op het behalen van een zo hoog mogelijk rendement. Bovendien moet de afstemming van

beleggingen op de verplichtingen juist zijn: het pensioenfonds moet op het juiste moment aan haar verplichtingen kunnen voldoen.

Om optimaal aan deze uitgangspunten te voldoen is een juiste samenstelling van de beleggingsmix noodzakelijk, die met behulp van een ALM-studie kan worden vastgesteld.

Bepaalde partnersysteem

Een bepaald partnersysteem is een systeem voor reservering van partnerpensioen. Hierbij reserveert een pensioenfonds alleen dan voor partnerpensioen als de deelnemer daadwerkelijk gehuwd is, een geregistreerd partnerschap is aangegaan of een vrijwillig verzekerde partner heeft.

Benchmark

Een benchmark is een objectieve maatstaf waartegen een pensioenfonds de rendementen van de beleggingen afzet. De maatstaf is vaak een marktindex.

Beroepspensioenfonds

Bij een beroepspensioenfonds gaat het om een pensioenfonds voor vrije beroepsbeoefenaren, zoals notarissen of fysiotherapeuten. Als er een beroepspensioenfonds is voor een bepaald beroep dan zijn alle beroepsgenoten verplicht om zich bij dat fonds aan te sluiten.

Beroepspensioenvereniging

Een beroepspensioenvereniging is een vereniging waarvan beroepsgenoten lid zijn en die volledige rechtsbevoegdheid bezit. Het statutaire doel omvat uitsluitend het verzorgen van een beroepspensioenregeling. Hierbij komt het lidmaatschap niet automatisch voort uit het lidmaatschap van enig andere organisatie. Het doel van de beroepspensioenvereniging is het behartigen van de belangen van de pensioenen van de beroepsgenoten.

Bruto binnenlands product (bbp)

Het bruto binnenlands product (bbp) is de totale geldwaarde van alle in een land geproduceerde goederen en diensten gedurende een bepaalde periode (meestal een jaar).

Commodities

Commodities zijn grondstoffen. Een onderverdeling van commodities is: energie, metalen en agrarische producten. Beleggingen in commodities vinden plaats met derivaten.

Corporate governance

Bij corporate governance gaat het om goed ondernemerschap. Hierbij inbegrepen zijn integer en transparant handelen door het bestuur, goed toezicht op het handelen door het bestuur en het afleggen van verantwoording voor het uitgeoefende toezicht.

Custodian

Een custodian is een bewaarder van effecten. Bij dit fonds is dit Caceis en Bank New York Mellon.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van een pensioenfonds geeft de verhouding weer tussen de bezittingen en de verplichtingen van een pensioenfonds. Dit verhoudingsgetal geeft weer in hoeverre het pensioenfonds kan voldoen aan zijn verplichtingen.

Dekkingstekort

Situatie dat de middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om te voldoen aan het minimaal vereist vermogen.

Derivaten

Een financieel instrument waarvan de waarde is afgeleid van één of meer onderliggende waarde.

DNB (De Nederlandsche Bank)

Orgaan dat toezicht houdt op de financiële degelijkheid van financiële instellingen, onder andere van pensioenfondsen. Op basis van de Pensioenwet en de Wet financieel toezicht controleert DNB de pensioenuitvoerders.

Duration

Hierbij gaat het om de gewogen gemiddelde looptijd van een obligatie in jaren. Duration is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van obligaties. Hoe langer de duration, hoe sterker obligatiekoersen reageren op een renteverandering.

Emerging markets

Emerging markets (opkomende markten) zijn de financiële markten van ontwikkelingslanden. Deze markten kenmerken zich vaak door een snelle, maar ook onstabiele economische groei. Beleggers beschouwen een belegging in een emerging market vaak als risicovol vanwege (mogelijke) politieke problemen en economische instabiliteit. Het risico, maar ook het verwacht rendement van een dergelijke belegging, is daarom gemiddeld hoger dan van een belegging in ontwikkelde landen.

Financieel toetsingskader (FTK)

Het financieel toetsingskader is het (nieuwe) financiële toezichtregime en maakt deel uit van de Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling. Het FTK is van toepassing op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen en is vanaf 1 januari 2007 van kracht.

FIRM (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode)

FIRM is een geïntegreerde methode voor de analyse van risico's bij alle typen ondernemingen waarop DNB toezicht houdt. Het bestuur gebruikt de risicoanalyse om inzicht te krijgen in de risico's van de activiteiten en de mate waarin deze risico's een potentiële bedreiging zijn voor de toezichtdoelstellingen.

Future

Bij een future gaat het om een op de beurs verhandeld termijncontract met verplichte levering van onderliggende waarden/goederen in de toekomst tegen een vooraf vastgestelde prijs. De onderliggende waarde kan een obligatie zijn, een aandelenindex, een geldmarktrente of een commodity. Met futures kan een belegger beleggingsrisico's afdekken.

Fondsvermogen:

Het totale vermogen dat aanwezig is bij het pensioenfonds.

Franchise

Na de 67-jarige leeftijd bestaat het inkomen in principe uit een ouderdomspensioen en een AOW uitkering. Bij de opbouw van het pensioen wordt al rekening gehouden met deze AOW uitkering door het gebruik van een franchise. De franchise is het deel van het inkomen waarover geen pensioen wordt opgebouwd in

verband met de vanaf een bepaalde leeftijd te ontvangen AOW uitkering. Bij dit fonds heeft het bestuur echter zelf de franchise vastgesteld en deze is niet gekoppeld aan de AOW.

Hedge funds

Hedge funds (hedgefondsen) maken gebruik van een breed scala aan beleggingsstrategieën en – instrumenten om onder alle marktomstandigheden een absoluut (positief) rendement te halen.

Herstelplan

Plan van aanpak waarin het pensioenfonds laat zien welke maatregelen het neemt om de dekkingsgraad te verbeteren. Het herstelplan bevat maatregelen om binnen tien jaar weer te beschikken over het vereist eigen vermogen.

INREV

INREV is de Europese vereniging voor beleggers in niet-genoteerde vastgoedfondsen. INREV is Europa's leidende platform voor het delen van kennis over de niet-beursgenoteerde (niet-beursgenoteerde) vastgoedsector.

Intern Toezicht

Het kritisch beoordelen van het functioneren van het (bestuur van het) pensioenfonds door onafhankelijke deskundigen.

Het gaat daarbij vooral om het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en -processen, om de checks and balances, om de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en om de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkingsgraad van) het pensioenfonds. De verplichting tot het hebben van een intern toezicht maakt deel uit van de principes voor goed pensioenfondsbestuur. Het doel van het intern toezicht is het beter functioneren van het pensioenfonds(bestuur).

Kostendekkende premie

Pensioenfondsen moeten een zogenoemde kostendekkende premie hanteren. Dit betekent dat de pensioenpremie hoog genoeg moet zijn om de onvoorwaardelijke en - in voorkomende gevallen – voorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst in dat jaar en voor de langere termijn na te komen. In deze premie zit ook een opslag

voor solvabiliteit, een opslag voor uitvoeringskosten en de actuarieel benodigde premie voor het voorwaardelijk deel van de pensioenovereenkomst.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het gaat bij het maken van beleggingskeuzes om een goed én verantwoord rendement. Bij het beleggen houdt het pensioenfonds daarom waar nodig en waar mogelijk rekening met mens, milieu, duurzaam ondernemen en hoe ondernemingen worden bestuurd.

Marktwaarde

Marktwaarde is de waardering van activa tegen de verkoopwaarde.

Obligatie

Een obligatie is een bewijs van een geldlening aan een overheid, supranationale organisatie of bedrijf. Dit bewijs geeft recht op rentevergoeding (coupon) en aflossing van de hoofdsom aan het einde van de looptijd. Een obligatie is meestal beursgenoteerd.

Overrendement

Het rendement dat wordt gerealiseerd boven het rendement dat nodig is om de voorziening pensioenverplichtingen op te renten.

Outperformance/underperformance

Er is sprake van outperformance als het met een beleggingsportefeuille bereikte rendement hoger is dan het rendement van de benchmark. Underperformance betekent dat het rendement van de portefeuille lager is dan het rendement van de benchmark. Bij een negatief beleggingsrendement is sprake van outperformance als het rendement van de benchmark nog negatiever is.

Over the counter (OTC)

Over the countercontracten zijn contracten die buiten de beurs verhandeld worden.

Performance

De performance van (een deel van) het vermogen is het totale rendement op marktwaarde.

Private equity

Beleggingen in niet beursgenoteerde ondernemingen.

Rating

De rating van een belegging of een onderneming geeft een beoordeling weer van het kredietrisico van een bepaalde belegging. De rating wordt vastgesteld door gespecialiseerde bureaus die, afhankelijk van de kredietwaardigheid van een onderneming, een AAA, AA, A, BBB etc. geven. Vastrentende waarden kunnen als hoogste rating AAA krijgen. De investeringsgrens wordt vaak gelegd bij een minimale rating van BBB.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat een pensioenfonds, vermogensbeheerder of verzekeringsmaatschappij behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Renteswap

Een renteswap of interest rate swap (IRS) is een afspraak tussen twee partijen om in een bepaalde periode (een tot tien jaar) rentebetalingen over een bepaalde hoofdsom uit te wisselen.

Rentetermijnstructuur

Grafiek die het verband weergeeft tussen enerzijds de looptijd van een vastrentende belegging en anderzijds de daarop te ontvangen marktrente.

Service Level Agreement (SLA)

Overeenkomst waarin de mate van dienstverlening van de opdrachtnemer ten opzichte van de opdrachtgever gespecificeerd is. In de SLA's staan afspraken over de kwaliteits- en tijdigheidseisen waaraan de dienstverlening moet voldoen.

Securities lending

Het voor een bepaalde periode uitlenen van effecten, waarbij de uitlener een leenvergoeding ontvangt van de lener.

Solvabiliteit

Het vermogen van de pensioenuitvoerder om op langere termijn aan verzekerings- of pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Technische voorziening:

Het vermogen dat naar verwachting nodig is om alle lopende verplichtingen te kunnen dekken.

Toeslag

Verhoging van ingegane pensioenen (na pensioeningang) en/of (premiervrije) pensioenaanspraken (voor pensioeningang) met een vast percentage gelijk aan bijvoorbeeld inflatie of een percentage dat gelijk is aan de loonstijging.

Toezichthouders

Er zijn twee organisaties die toezicht houden op pensioenfondsen en -verzekeraars. De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) hebben beide hun eigen toezichtgebied.

Uitruil(factor)

Uitruil is de mogelijkheid voor de deelnemer om het opgebouwde partnerpensioen om te zetten in extra ouderdomspensioen. Ook kan uitruil inhouden dat de deelnemer een deel van het ouderdomspensioen omzet in (extra) partnerpensioen. De uitruilfactor is de factor waarmee het fonds de ene pensioensoort vermenigvuldigt om deze om te zetten in de andere pensioensoort.

Vastgoedbelegging

Bij vastgoedbeleggingen gaat het om beleggingen in kantoren, woningen, winkels en bedrijfsruimten. Er bestaat zowel beursgenoteerd als niet-beursgenoteerd vastgoed.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn bijvoorbeeld obligaties, hypotheeklen en banktegoeden. Ze geven recht op een vaste rentevergoeding en aflossing aan het einde van de looptijd.

Volatiliteit

Volatiliteit is een maatstaf voor de beweeglijkheid van de koers van een effect. Een hoge volatiliteit betekent dat de koers van een fonds sterk stijgt en daalt in een relatief korte periode. De volatiliteit geeft mede aan wat voor risico een belegger loopt met een bepaald fonds.

Waardeoverdracht

Het overdragen van de contante waarde van de pensioenaanspraken om pensioenverlies te voorkomen wanneer een pensioengerechtigde van pensioenregeling wisselt.

Welvaartsvastheidsbescherming

Doelstelling dat het pensioen meegroeit met de ontwikkeling van de lonen.

Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb)

Wet waarin onder meer de voorwaarden zijn opgenomen, waaraan beroepspensioenregelingen moeten voldoen.

6 SFDR LEVEL 2/RTS ANNEX IV RAPPORTAGE

BIJLAGE IV

Periodieke informatieverstopping voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, eerste alinea, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Pensioenregeling Stichting pensioenfonds voor Fysiotherapeuten

Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 724500JR49MH2HDNFS08

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

Duurzame belegging:

een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaan om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☒ ☐ Ja

☐ Dit product heeft de volgende **duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling** gedaan: %

☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

☐ Dit product heeft de volgende **duurzame beleggingen met een sociale doelstelling** gedaan: %

☒ ☐ ☒ Nee

☒ Dit product **promootte ecologische/sociale (E/S-) kenmerken**. Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het 9,55% duurzame beleggingen

☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

☐ met een sociale doelstelling

☐ Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Dit financiële product (hierna: Pensioenregeling of pensioenfonds) promoot de volgende ecologische en sociale kenmerken:

- ESG-integratie.

Het pensioenfonds integreert, waar relevant, op structurele wijze ESG-risico's en ESG-factoren in het beleggingsproces. De regeling streeft naar een portefeuille waarvan het ESG-profiel beter is dan dat van de benchmark.

Aandelen.

Het pensioenfonds past bij het beheer van de aandelenportefeuille Wereld (ontwikkelde markten) ESG-screend een best-in-class benadering toe. Bedrijven met een ESG-rating B of CCC worden uitgesloten van belegging. Daarbij wordt als prestatiedoelstelling opgenomen dat er minimaal een 15% betere ESG-score is op portefeuilleniveau dan de MSCI World, met als restrictie dat de individuele scores op E, S en G ten minste gelijk zijn aan de benchmark. Bij de samenstelling van de aandelenportefeuille ontwikkelde markten wordt een CO2 reductie doelstelling van 30% meegegeven ten opzichte van de benchmark.

Bedrijfsobligaties.

De CO2-voetafdruk van de portefeuille wordt vergeleken met die van de benchmark. Daarbij heeft de portefeuille als doelstelling de CO2-voetafdruk te verkleinen: in 2030 moet deze tenminste 50% lager zijn dan die van de benchmark in 2020. Om dit te realiseren worden de broeikasgasemissies in één keer met 30% verlaagd en daarna tot 2030 jaarlijks met gemiddeld 7%. De langetermijndoelstelling is een klimaatneutrale portefeuille in 2050.

- Uitsluitingsbeleid.

De volgende investeringen zijn uitgesloten, zie voor meer detail het uitsluitingsbeleid van het pensioenfonds (<https://www.fysiopensioen.nl/downloads>):

- o ondernemingen die controversiële wapens produceren;
- o ondernemingen die met hun gedrag structureel de normen schenden van de VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten (UN Guiding Principles on Business & Human Rights), zoals mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie;
- o producenten van tabaksproducten;
- o ondernemingen die omzet behalen uit de winning en/of elektriciteitsopwekking van fossiele brandstoffen;
- o landenuitsluitingsbeleid en bijbehorende staatsbedrijven;
- o ondernemingen die niet voldoen aan goed bestuur vereisen.

- Doelinvesteringen Green Bonds.

In de precontractuele informatie is aangegeven dat de Pensioenregeling voor 2,15% bestaat uit groene obligaties (Green Bonds) die voldoen aan de definitie van 'duurzame beleggingen' volgens de SFDR. Green Bonds zijn obligaties waarvan de opbrengsten uitsluitend gebruikt worden om projecten of activiteiten met een aantoonbaar positief effect op het milieu of klimaat te financieren. De duurzame beleggingen in deze Pensioenregeling hebben een duurzaamheidsdoelstelling die hoofdzakelijk toeziet op economische activiteiten die een substantiële bijdrage leveren aan het voorkomen (mitigatie) van klimaatverandering. Daarnaast wordt er geen significante schade toegebracht aan andere milieudoelstellingen en volgen de ondernemingen waarin belegd wordt internationale richtlijnen voor goed bestuur.

- Doelinvesteringen hernieuwbare energie Infrastructuur.

De Pensioenregeling heeft binnen Infrastructuur een doelstelling om 25% in hernieuwbare energie te beleggen. Op dit moment kunnen wij nog niet vaststellen dat deze investeringen voldoen aan alle SFDR criteria voor duurzame beleggingen. We kunnen ze ook niet als zodanig meten en daarover rapporteren. Daarom worden ze vooralsnog niet verder opgenomen in deze rapportage.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

Om te bepalen of de Pensioenregeling voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken, wordt gekeken naar de volgende duurzaamheidsindicatoren:

- CO2-voetafdruk: De CO2-voetafdruk laat de door de portefeuille gefinancierde broeikasgasemissies zien. Om deze CO2-voetafdruk te bepalen, wordt eerst van elke onderneming in de portefeuille de totale uitstoot van broeikasgassen per jaar berekend. Er wordt daarbij zowel

worden
verwezenlijkt.

gekeken naar de uitstoot die de onderneming zelf veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten (scope 1 volgens het Greenhouse Gas Protocol), als naar de uitstoot die samenhangt met de productie van energie die de onderneming inkoopt (scope 2 volgens het Greenhouse Gas Protocol). Dit wordt gedeeld door de ondernemingswaarde inclusief contanten (EVIC). De uitkomst hiervan geeft weer hoeveel broeikasgassen een onderneming uitstoot voor elke euro aan financiering. Om tot de CO₂-voetafdruk van de hele portefeuille te komen, wordt het gewogen gemiddelde van de CO₂-voetafdrukken berekend van alle ondernemingen waarin wordt belegd. De ondernemingen waarin veel wordt belegd wegen dus zwaarder mee.

Over 2023 bedragen de gefinancierde broeikasgasemissies 69,36 tCO₂ per miljoen euro belegd vermogen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de reductiedoelstelling die geldt voor de relevante onderliggende mandaten van deze Pensioenregeling.

- **Uitsluitingsbeleid.** Het percentage beleggingen dat op de lijst van uit te sluiten ondernemingen en/of landen staat ten behoeve van het uitsluitingsbeleid. Middels het uitsluitingenbeleid streeft het pensioenfonds na dat er geen investeringen plaatsvinden in ondernemingen en/of landen die niet aan de vooraf vastgestelde normgrenzen voldoen. In 2022 en 2023 hebben zich geen breaches voorgedaan in de beleggingsfondsen onder beheer van Achmea IM en de discretionair beheerde mandaten. In 2023 kan het pensioenfonds via de niet door Achmea IM beheerde beleggingsfondsen blootstelling hebben gehad aan ondernemingen die zijn opgenomen op de uitsluitingslijst van het pensioenfonds. Dit omdat beleggingsfondsen een eigen uitsluitingsbeleid voeren.

- **ESG-profiel.** Dit geeft aan hoe ondernemingen scoren op de verschillende aspecten van Ecologisch, Sociaal en Governance. Na iedere herbalancering was het ESG-profiel van de Pensioenregeling gedurende 2023 beter dan dat van de benchmark. Door marktbewegingen kan dit op kwartaaleinde afwijken.

- **Percentage Green Bonds:** Green Bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor financiering van duurzame of 'groene' projecten. Deze projecten zijn gericht op het opwekken van hernieuwbare energie, het verbeteren van energie-efficiëntie, duurzaam transport, duurzaam waterbeheer en afvalbeheer. De ESG-dienstverlener Achmea IM (hierna: ESG-dienstverlener) gebruikt haar eigen onafhankelijke raamwerk om te beoordelen of groene obligaties voldoen aan de definitie van 'duurzame beleggingen' volgens de SFDR en de kwaliteits- en duurzaamheidscriteria. Dit raamwerk is gebaseerd op de Green Bond Principles van de International Capital Market Association en de taxonomie van het Climate Bonds Initiative. Ook tijdens de investeringsperiode wordt de kwaliteit van de Green Bonds gemonitord. Op basis van de impactrapportages volgen we of de beoogde doelen worden gefinancierd en of er adequaat over impact wordt gerapporteerd.

Gemiddeld bedroeg het percentage Green Bonds in 2023 2,97%. Deze obligaties hebben een bijdrage geleverd aan onder andere investeringen in hernieuwbare energie, energie efficiëntie en duurzaam transport.

Indicator	Waarde 2023	Waarde 2022
ESG Profiel Portfolio (*)	6,71	6,50
ESG Profiel Benchmark	6,61	6,44
Exposure naar normschenders (%)	0,00	0,00
Exposure naar tabaksproducenten (%)	0,00	0,00
Exposure naar controversiële wapens (%)	0,00	0,00
Exposure naar hoogrisicolanden en staatsbedrijven (%)	0,00	0,00
Exposure naar bedrijven met omzet naar de meest vervuilende sectoren in de fossiele industrie (%)	0,00	0,00
Gefinancierde broeikasgasemissie	69,36	80,56
Duurzame beleggingen (green bonds) (%)	2,97	2,57
Vermeden CO ₂ emissie (**)	17.938	19

(*) Dit is een score tussen [0, 10]. De score kijkt zowel naar het niveau van blootstelling aan ESG-risico's als naar hoe deze risico's beheerst worden.

(**) In 2023 is de wijze waarop de jaarlijkse vermeden CO2-emissies per miljoen geïnvesteerde euro berekend wordt, gewijzigd.

● ... en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

Ten opzichte van 2022 zijn er geen significante wijzigingen geweest. De volgende indicatoren zijn veranderd:

- Het ESG-profiel is verbeterd.
- De CO2-voetafdruk is gedaald.
- Uitsluitingsbeleid. Omdat dit jaar meer beleggingsfondsen worden meegenomen, is geen vergelijking met vorig jaar te maken.
- Het gemiddelde percentage green bonds is gestegen.
- Omdat de berekening is aangepast, is er dit jaar geen historische vergelijking voor vermeden CO2-emissie.

● ***Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?***

Green bonds

Het pensioenfonds heeft een minimum commitment afgegeven naar duurzame beleggingen voor green bonds. De doelstelling van de green bonds heeft betrekking op:

- Mitigatie van klimaatverandering. Het proces om de stijging van de gemiddelde mondiale temperatuur te beperken tot beduidend minder dan 2 °C en de inspanningen voort te zetten om de temperatuurstijging te beperken tot 1,5 °C boven het pre-industriële niveau, zoals vastgelegd in de Overeenkomst van Parijs inzake klimaatverandering. Vermeden CO2-emissies is de meest relevante en gangbare kwantitatieve indicator voor het meten van de bijdrage van de duurzame beleggingen van dit Fonds aan klimaatmitigatie. De Beheerder baseert zich op de gerapporteerde informatie, inclusief impact cijfers van de uitgevende instelling. Wanneer de impactrapportage niet volledig is of onduidelijk is, proberen wij meer informatie te verkrijgen van de uitgevende instelling. De totale vermeden CO2-emissie bedroeg over 2023 17938 ton.

In de EU-taxonomie is bepaald welke investeringen in economische activiteiten op basis van zes milieudoelstellingen, als ecologisch duurzaam kunnen worden bestempeld. In onze beoordeling van de uitgegeven green bond toetsen we in hoeverre deze overeenkomt met de criteria zoals opgenomen in de EU-taxonomie.

Aandelen en bedrijfsobligaties

Zoals opgenomen in de relevante precontractuele informatieverstarring, heeft de Pensioenregeling geen minimum commitment afgegeven naar duurzame beleggingen voor aandelen en bedrijfsobligaties. De Pensioenregeling heeft echter in de gegeven referentieperiode wel degelijk belegd in duurzame beleggingen. De belangrijkste doelstellingen van de duurzame beleggingen aandelen en/of obligaties hebben betrekking op:

- Mitigatie van klimaatverandering. Het proces om de stijging van de gemiddelde mondiale temperatuur te beperken tot beduidend minder dan 2 °C en de inspanningen voort te zetten om de temperatuurstijging te beperken tot 1,5 °C boven het pre-industriële niveau, zoals vastgelegd in de Overeenkomst van Parijs inzake klimaatverandering.
- Adaptatie aan klimaatverandering. Het proces van aanpassing aan de daadwerkelijke en verwachte klimaatverandering en de gevolgen daarvan. Momenteel is er, gezien de grote diversiteit van activiteiten, duurzame gebouwen en aanpassingen in infrastructuur, nog geen vergelijkbare en aggregerbare indicator beschikbaar voor het meten van de bijdrage van de duurzame beleggingen van dit Fonds aan klimaatadaptatie. In de EU-taxonomie is bepaald welke investeringen in economische activiteiten op basis van zes milieudoelstellingen, waaronder klimaatadaptatie, als

ecologisch duurzaam kunnen worden bestempeld. Investerings in bedrijven waarvan minimaal 20% van de omzet voldoet aan de criteria zoals opgenomen in de EU taxonomie, worden als duurzame belegging gezien.

We verwachten dat er steeds meer data beschikbaar komt met betrekking tot de impact van klimaatadaptatie zodat we de bijdrage van de duurzame beleggingen aan klimaatadaptatie zorgvuldig kunnen meten.

Het pensioenfonds heeft geen beleggingen met een sociale duurzaamheidsdoelstelling.

● ***Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologisch of sociaal duurzame beleggingsdoelstellingen?***

De duurzame beleggingen mogen geen significante schade toebrengen aan ecologische of sociaal duurzame beleggingsdoelstellingen. Dit is gewaarborgd door alle potentieel duurzame beleggingen, green bonds en aandelen en/of bedrijfsobligaties te beoordelen aan de hand van het beoordelingsraamwerk van de ESG-dienstverlener. Daar bovenop is een screening op controverses uitgevoerd.

Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

De duurzame beleggingen van deze pensioenregeling hebben als doel een positieve impact te realiseren door middel van doelinvesteringen in green bonds of via beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties. De ESG-dienstverlener beoordeelt of de uitgegeven green bonds, de aandelen en bedrijfsobligaties voldoen aan het raamwerk. Daarnaast is via het uitsluitings- en engagementbeleid rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten, zoals hieronder beschreven wordt.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

Ja. Het pensioenfonds heeft ondernemingen uitgesloten die met hun gedrag structureel de normen schenden van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, zoals mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie.

In de EU-taxonomie is het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' vastgesteld. Dit houdt in dat op de taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke EU-criteria.

Het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstig afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

**De belangrijkste
ongunstige effecten**

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Het pensioenfonds houdt rekening met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren, zoals gedefinieerd in de EU-regelgeving. Deze ongunstige effecten en de

zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

ondernomen acties worden in de tabel hieronder toegelicht. Het pensioenfonds heeft zich gecommitteerd aan het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant en daarmee aan de OESO-richtlijnen en de United Nations Guiding Principles (UNGP). We gebruiken het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad bij de selectie, engagement en monitoring van onze beleggingen. Onze ESG-dienstverlener screent de portefeuille op de eventuele negatieve impact van beleggingen en prioriteren vervolgens de meest ernstige impacts (op basis van zwaarte, reikwijdte en onomkeerbaarheid en waarschijnlijkheid). Zie voor meer informatie ook het MVB-beleid van het pensioenfonds. Op de website en in het jaarverslag wordt gerapporteerd over de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren.

Belangrijkste ongunstige effecten (PAI-indicatoren)	Toelichting	Genomen maatregelen
BKG-Emissies scope 1	Monitoren en sturen van de Scope 1 BKG-emissies in de portefeuille om te voldoen aan de Klimaatdoelen van Parijs en het beperken van 1,5 graden Celsius opwarming in 2050	ESG-integratie (ESG-informatie systematisch en consistent integreren in de beleggingsprocessen. Hieronder vallen het CO2 reductiepad en het inzichtelijk maken van ESG-risico's. Deze laatste heeft als doel beter geïnformeerde beleggingsbeslissingen te nemen.)
BKG-Emissies scope 2	Monitoren en sturen van de Scope 2 BKG-emissies in de portefeuille om te voldoen aan de Klimaatdoelen van Parijs en het beperken van 1,5 graden Celsius opwarming in 2050	ESG-integratie (ESG-informatie systematisch en consistent integreren in de beleggingsprocessen. Hieronder vallen het CO2 reductiepad en het inzichtelijk maken van ESG-risico's. Deze laatste heeft als doel beter geïnformeerde beleggingsbeslissingen te nemen.)
Koolstofvoetafdruk	CO2/EVIC	ESG-integratie
Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Betrokkenheid bij kolen en teerzanden, schalieolie en -gas, arctische olie en -gas met een omzetgrens van >5%	Uitsluiten
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Uitsluiten van normschenders	Uitsluiten (Het op voorhand identificeren van bepaalde sectoren en producten of specifieke landen waar de Beheerder niet in wil beleggen.) en Normatief engagement (de dialoog aangaan met ondernemingen die de UN Global Compact, OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen en UN Guiding Principles on Business and Human Rights (dreigen te) schenden.)
Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens)	Uitsluiten van producenten van controversiële wapens	Uitsluiten (Het op voorhand identificeren van bepaalde sectoren en producten of specifieke landen waar de Beheerder niet in wil beleggen.)
Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten	Betrokkenheid bij landen waarin schendingen plaatsvinden op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie	Uitsluiten

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
Stichting PVF Particuliere Hypotheekfonds	Overig	6,4	Nederland
ASR Dutch Core Residential Fund	Overig	3,1	Nederland
Amvest Residential Core Fund	Overig	2,7	Nederland
Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund inzake SPF	Overig	2,5	Nederland
Bouwinvest Dutch Institutional Residential Fund	Overig	2,4	Nederland
BAR_ERX_SPF_VM	Overig	2,3	Verenigd Koninkrijk
BNP_ERX_SPF_VM	Overig	2,1	Frankrijk
CCP Barclays - LCH Variation Margin	Overig	1,9	Verenigd Koninkrijk
CBRE Dutch Residential Fund	Overig	1,9	Nederland
CCP JP Morgan - LCH Variation Margin	Overig	1,9	Verenigd Koninkrijk
Clarion Lion Industrial Trust	Overig	1,5	Verenigde Staten
M&G Asia Property Fund Real Estate Sub-Fund S-3	Overig	1,3	Verenigde Staten
Vesteda Woningen	Overig	1,2	Nederland
Invesco Core Real Estate-U.S.A., L.P	Overig	1,1	Verenigde Staten
IFM Global Infrastructure (UK), Class C	Overig	1,0	Verenigd Koninkrijk

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: 2023

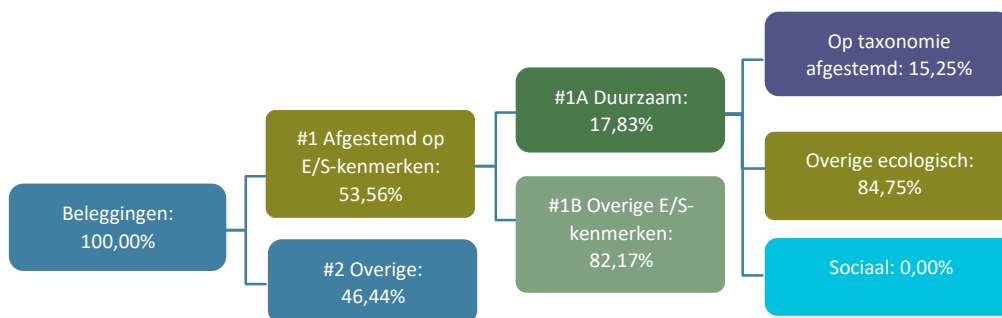
Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen was 9,55%.

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

#1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het financiële product die worden gebruikt om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging gelden.

De categorie **#1 Afgestemd op E/S-kenmerken** omvat:

- De subcategorie **#1A Duurzaam** omvat duurzame beleggingen met ecologische of sociale doelstellingen.
- De subcategorie **#1B Overige E/S-kenmerken** omvat beleggingen die op de ecologische of sociale kenmerken zijn afgestemd, maar die niet als duurzame belegging gelden.

● In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	% van portefeuille
Overheden	22,0
Financiële instellingen	1,8
Consumenten diensten	1,6
Banken	1,5
Door onderpand gedekt	1,5
Kapitaalgoederen	1,3
Energie	1,3
Financiële diensten	1,2
Halfgeleiders en halfgeleiderapparatuur	1,2
Overig	66,4

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Van de duurzame beleggingen met een ecologische milieudoelstelling mitigatie was 15,25% afgestemd op de EU-taxonomie.

Voor de green bonds die beoordeeld zijn door de ESG-dienstverlener is het percentage afgestemd op de EU-taxonomie volledig gebaseerd op de doelstelling klimaatmitigatie.

Voor aandelen en/of bedrijfsobligaties is:

- 1,74% afgestemd op de doelstelling klimaatmitigatie.
- 0,00% afgestemd op de doelstelling klimaatadaptatie.

Green bonds

De ESG-dienstverlener beoordeelt voor de green bonds in hoeverre deze voldoen aan EU Taxonomie criteria. Voor green bonds wordt gekeken naar de beschikbare, publieke, informatie op de website van de uitgevende instelling, zoals de Second Party Opinion, het Green Bond Framework en het Impact report. Nieuwe uitgevende instellingen die nog geen informatie beschikbaar stellen op de website, worden benaderd met vragen over de exacte afstemming op de EU-taxonomie. Op deze manier komt er steeds meer data beschikbaar. Naar aanleiding van de inwerkingtreding van de SFDR (Level 2) verwachten wij dat er steeds meer informatie beschikbaar zal komen.

Aandelen en bedrijfsobligaties

Voor het vaststellen van de percentages afstemming op de EU-taxonomie wordt voor aandelen / bedrijfsobligaties gekeken naar de beschikbare data van MSCI.

De gerapporteerde percentages zijn op bovenstaande wijze vastgesteld of afkomstig van een onafhankelijke dataverstrekker, in dit geval de dataprovider die uitgaat van door de

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

ondernemingen gerapporteerde data op taxonomie alignment. Hierop is geen aanvullende betrouwbaarheidsverklaring van een accountant afgegeven of een toetsing uitgevoerd.

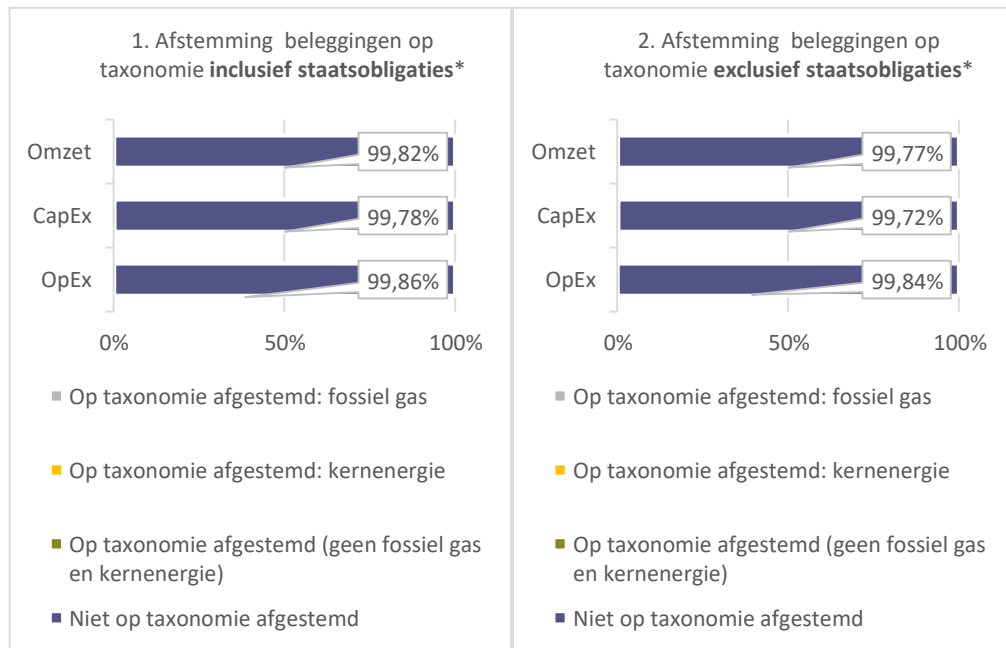
● **Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie¹ voldoen?**

☐ Ja:

☐ In fossiel gas ☐ In kernenergie

☒ Nee

De onderstaande diagrammen geven in het grijs, oranje en groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties weer, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.*

**In deze diagrammen omvat "staatsobligaties" alle blootstellingen aan overheden.*

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Data omtrent Taxonomy alignment wordt voor de green bonds die beoordeeld zijn door de ESG-dienstverlener gebaseerd op documentatie van de uitgevende partij en de Second Party Opinion. Een onderverdeling naar Omzet, CapEx, OpEx wordt voor deze green bonds niet gemaakt in:

- Rapportages van de uitgevende organisatie;
- Second Party Opinion (dit document wordt gebruikt om vast te stellen of iets een green bond is in combinatie met de beoordeling van de ESG-dienstverlener);
- Bloomberg.

¹ Activiteiten in de sectoren fossiel gas- en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van klimaatverandering ("klimaatmitigatie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie -zie de toelichting in de linker marge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgelegd in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

Transitieactiviteiten

zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

Aangezien de ESG-dienstverlener zich baseert op onafhankelijke informatie, welke niet beschikbaar is op dit moment, tonen bovenstaande grafieken voor Green bonds dan ook geen uitsplitsing naar Omzet, CapEx of OpEx.

Voor overige duurzame beleggingen is data over Taxonomy alignment en de uitsplitsing naar Omzet, CapEx of OpEx afkomstig van de onafhankelijke dataprovider.

● **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**

Het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten was 0,06%.

● **Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?**

In de voorgaande periode is nog niet gerapporteerd over duurzame aandelen en bedrijfsobligaties. Daarom kan hiervoor geen vergelijking gemaakt worden met de vorige periode.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet waren afgestemd op de EU-Taxonomie, was 84,75%.

zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Green bonds

Het raamwerk op green bonds neemt, naast EU Taxonomie alignment, meerdere criteria in acht om een green bond te beoordelen. Het raamwerk volgt de ICMA Green Bond Principles. Daarnaast gebruikt het raamwerk de richtlijnen (taxonomie) van het Climate Bonds Initiative voor het beoordelen van de duurzaamheid van te financieren activiteiten. Zo wordt de kwaliteit van green bonds beoordeeld. Bonds worden afgekeurd indien de algemene strategie van het bedrijf inconsistent is met het uitgeven van een green bond, het milieuvoordeel discutabel is (niet conform CBI taxonomie) en niet alle te financieren activiteiten kwalificeren als 'duurzame belegging' conform SFDR. Daarnaast is data omtrent taxonomie alignment op dit moment nog beperkt beschikbaar.

Aandelen en bedrijfsobligaties

Er wordt ook belegd in duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet zijn afgestemd op de taxonomie. Ondernemingen kunnen duurzame doelstellingen hebben, maar niet verplicht en/of in staat zijn om te voldoen aan de rapportageverplichtingen van de taxonomie.

Het raamwerk neemt, naast EU Taxonomie alignment, meerdere criteria in acht om een aandeel en een bedrijfsobligatie te beoordelen. Het raamwerk voor aandelen en bedrijfsobligaties gebruikt ook vereisten tot wetenschappelijk aantoonbare emissiereductiedoelstellingen en tot een lagere CO₂-uitstoot dan het sub industrie gemiddelde.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Het aandeel van sociaal duurzame beleggingen was 0%.

Welke beleggingen zijn opgenomen in 'overige'? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

De beleggingen die onder ‘#2 overige’ zijn opgenomen bestaan voor het grootste deel uit beleggingen in beleggingsfondsen. Over deze beleggingsfondsen kan de ESG-dienstverlener geen e/s kenmerken meten. Daarnaast zijn onder ‘overige’ liquiditeiten opgenomen. Het streven is om het percentage liquide middelen zo klein mogelijk te houden. De beleggingen zijn bedoeld om de portefeuille efficiënt te beheren of rendement te behalen. Er bestaan geen ecologische of sociale minimumwaarborgen.

Een overzicht van alle type beleggingen onder overige is opgenomen in onderstaande tabel.

Type belegging	% van “overige”
Fondsen	61,9
Liquiditeiten	30,1
Alternatieve beleggingen	26,3
Overig	1,5
Derivaten	-19,7

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Gedurende 2023 zijn onderstaande maatregelen getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken:

Engagement; Het pensioenfonds is in gesprek gegaan met ondernemingen waarin wordt belegd middels normatief engagement. Het doel van het normatieve engagementprogramma is structurele schendingen van internationale normen te stoppen of te voorkomen.

Stemmen; Daarnaast heeft het pensioenfonds actief gebruik gemaakt van aandeelhoudersrechten om lange termijn waarde creatie te bevorderen bij de ondernemingen waarin wordt belegd.

Zie voor meer informatie de MVB documentatie op de website.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing. Met dit financieel product wordt de gehele Pensioenregeling bedoeld. Er is geen alomvattende referentiebenchmark op het niveau van de Pensioenregeling om te bepalen of de Pensioenregeling is afgestemd op de ecologische en/of sociale kenmerken die het promoot.

● *Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?*

Niet van toepassing.

● *Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische of sociale kenmerken?*

Niet van toepassing.

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product promoot.

-
- *Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?*

Niet van toepassing.

- *Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?*

Niet van toepassing.